

بسم رب العلمین

دست خط مقام معظم رهبری

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکز

دانشکده مدیریت- گروه مدیریت دولتی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش: "منابع انسانی"

موضوع :

بررسی اثر ویژگی های مدیریت جهادی بر تحقق اقتصاد مقاومتی از دیدگاه دانشجویان رشته

مدیریت دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز

استاد راهنما :

دکتر محمد عباسی

استاد مشاور :

دکتر عباس صالح اردستانی

پژوهشگر:

علی جعفری

تابستان ۹۵

ISLAMIC AZAD UNIVERSITY

Central Tehran Branch

Faculty of management- Department of Public Management

M.A Thesis

On: Human Resources

Subject:

**The effect on the realization of economic management features
jihadi resistance from the perspective of management students of
Islamic Azad University of Tehran**

Advisor:

Mohammad Abasi (Ph.D)

Reader:

Abassaleh Ardestani (Ph.D)

By:

Ali Jafari

Sumer 2016

تقدیم :

این اثر را با کمک همسر و فرزندم
اگر قدر و منزلتی باشد تقدیم میکنم اولاً به
امام زمان (عج)

و امام خمینی (ره) و شهداء (صدر
اسلام تا آخرالزمان)

ثانیاً به مقام معظم رهبری امام خامنه ای
(مدظله العالی)

و

ثالثاً به پدر و مادرم

تقدیر و تشکر

پژوهش حاضر با استعانت از پروردگار مهربان و بهره گیری از بیانات مقام معظم رهبری حضرت امام خامنه ای (مدظله العالی) و با احساس نیاز کشور عزیزمان ایران به انجام رسید مرهون سروران و عزیزانی است که در طول این کار همراه و همیار من بوده اند از این رو از همه آنها بویژه عزیزانی که ذیلاً نام برده میشوند تشکر وافر دارم:

جناب آقای دکتر محمد عباسی که به عنوان استاد راهنما با سعه صدر از ابتدا تا انتها با راهنمایی های لازم و حکیمانه ، پژوهشگر را در این توفیق علمی همراهی فرمودند.

جناب آقای دکتر عباس صالح اردستانی ، ریاست محترم دانشکده ، به عنوان استاد مشاور ، در مباحث متعدد بلاخص در بحث آماری پژوهش نگارنده را در به ثمر رساندن این پژوهش مورد راهنمایی قرار دادند.

جناب آقای دکتر سنایی که با قضاوت و داوری خویش این پژوهش را در هر چه پر بار شدن یاری نمودند.

همچنین از دانشجویان محترم که جامعه آماری پژوهش را تشکیل و در تکمیل پرسشنامه ، پژوهشگر را یاری نمودند ، قنرائی میکنم و از خداوند منان برای یکایک این عزیزان توفیق روزافزون آرزومندم.

همسری دارم سرشار از مهر که با حضورش در سرتاسر این مسیر از ابتدا تا انتها مایه دلگرمیم بوده و با همفکریها و دلسوزیهای خود سختی این راه را بر من هموار کردند . دستانشان را میبوسم و از زحماتش سپاسگذارم.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
چکیده فارسی:	
فصل اول: کلیات پژوهش	
۱-۱ مقدمه	۳
۲-۱ بیان مساله پژوهش	۷
۱-۲-۱ لزوم رویکرد جهادی در مدیریت در نظام دینی:	۸
۳-۱ اهمیت و ضرورت پژوهش	۱۰
۴-۱ روش پژوهش	۱۱
۵-۱ اهداف پژوهش	۱۲
۶-۱ جامعه تحقیق	۱۳
۷-۱ چهارچوب نظری و مدل پژوهش:	۱۳
مدل پژوهش:	۱۵
۸-۱ فرضیات یا سوالات پژوهش	۱۷
۹-۱ روش نمونه گیری و حجم نمونه:	۱۷
۱۰-۱ روش و ابزار جمع آوری اطلاعات:	۱۸
۱۱-۱ روش تجزیه و تحلیل:	۱۸
۱۲-۱ تعاریف اصطلاحات پژوهش	۱۹
۱-۱۲-۱ تعریف مدیریت جهادی	۲۰
۲-۱۲-۱ اقتصاد مقاومتی	۲۱
۱۳-۱ ذکر برخی محدودیتها	۲۱
فصل دوم: مبانی نظری پژوهش	
۱-۲ مقدمه	۲۳

۲۸	۲-۲ مدیریت.....
۲۸	۱-۲-۲ مفهوم مدیریت.....
۲۹	۳-۲ فرایند مدیریت.....
۳۰	۴-۲ سیر تحول در اندیشه‌های مدیریت.....
۳۵	۵-۲ مکتب کلاسیک.....
۳۵	۱-۵-۲ نظریه مدیریت علمی.....
۳۵	۲-۵-۲ نظریه مدیریت اداری.....
۳۵	۳-۵-۲ نظریه بوروکراتیک.....
۳۷	۴-۵-۲ مکتب نتوکلاسیک.....
۳۷	۵-۵-۲ نظریه‌ی روابط انسانی.....
۳۸	۶-۵-۲ نظریه نگرش رفتاری.....
۳۹	۶-۲ مکاتب نوین.....
۳۹	نگرش کمی مدیریت (دهه ۱۹۴۰).....
۳۹	۱-۶-۲ نگرش سیستمی.....
۴۰	۲-۶-۲ نگرش اقتضایی.....
۴۱	۷-۲ سیره و شیوه‌ی مدیریت امام حسین (ع).....
۴۱	۸-۲ بخش اول: «مدیریت جهادی».....
۴۱	۱-۸-۲ مقدمه.....
۴۳	۹-۲ تعریف مفاهیم:.....
۴۳	۱-۹-۲ تعریف اقتصاد مقاومتی:.....
۴۳	۲-۹-۲ تعریف اقتصاد مقاومتی از دیدگاه مقام معظم رهبری:.....
۴۳	۳-۹-۲ تعریف جهاد:.....
۴۴	۴-۹-۲ تعریف مدیریت اسلامی:.....

- ۴۴-۲-۹-۵ تعریف مدیریت اقتضایی، مدیریت موقعیتی:.....
- ۴۵-۲-۹-۶ تعریف مدیریت بومی:.....
- ۴۵-۲-۹-۷ تعریف مدیریت جهادی:.....
- ۴۶-۲-۹-۸ اقتصاد مقاومتی (Resistive economy):.....
- ۴۸-۲-۱۰-۱ جهاد و مدیریت جهادی در قرآن:.....
- ۵۰-۲-۱۰-۱ مدیریت جهادی:.....
- ۵۳-۲-۱۰-۲ اصول و قواعد مدیریت جهادی:.....
- ۵۴-۲-۱۰-۳ ویژگیهای مدیریت جهادی:.....
- ۵۴-۲-۱۰-۴ هویت جهادی:(روحیه و فرهنگ جهادی).....
- ۵۴-۲-۱۰-۵ اعتماد به نفس و شهامت: (روحیه و فرهنگ جهادی).....
- ۵۴-۲-۱۰-۶ توکل به خدا، دین مداری و دین محوری: (روحیه و فرهنگ جهادی).....
- ۵۵-۲-۱۰-۷ خود سازی، خودباوری و اتکا به توان داخلی : (روحیه و فرهنگ جهادی).....
- ۵۵-۲-۱۰-۸ استعداد، قاطعیت، مداومت در بهبود وضعیت، کار مضاعف و پشتکار خستگی ناپذیر با سعه صدر: (تلاش مجاهدانه).....
- ۵۶-۲-۱۰-۹ خدمتگزاری و عشق به خدمت، مردمی بودن و مردم مداری، اخلاق مداری، ایثارگری: (رفتار عدالتخواه).....
- ۵۷-۲-۱۰-۱۱ شناخت منابع، قابلیت ها و شایستگی های ملی و بین المللی: (رفتار عدالتخواه).....
- ۵۷-۲-۱۰-۱۲ پویایی و انعطاف پذیری: (تلاش مجاهدانه).....
- ۵۷-۲-۱۰-۱۳ قانون مداری: (تقوای سیاسی).....
- ۵۸-۲-۱۰-۱۴ اخلاص در عمل، صداقت، فروتنی: (تقوای سیاسی).....
- ۵۸-۲-۱۰-۱۵ شایسته سالاری و عدالت محوری: (رفتار عدالتخواه).....
- ۵۸-۲-۱۰-۱۶ هماهنگی در مسیر، هدف(کارآیی و اثربخشی) : (وجدان کاری).....
- ۵۹-۲-۱۰-۱۷ خوش رویی و شوخ طبعی: (تقوای سیاسی).....

۱۸-۱-۲	ابتکار عمل، خلاقیت، نوآوری و نوگرایی، عادت شکن: (روحیه و فرهنگ جهادی).....	۵۹
۱۹-۱۰-۲	ساده زیستی، پرهیز از اسراف، تشریفات و تجملات: (فساد ستیزی).....	۶۰
۲۰-۱۰-۲	تعهد و تخصص: (وجدان کاری).....	۶۰
۲۱-۱۰-۲	چابک سازی مدیریتی و سرعت عمل بالا: (جهاد کاری، تلاش مجاهدانه).....	۶۰
۲۲-۱۰-۲	موانع مدیریت جهادی:.....	۶۱
۲۳-۱۰-۲	دستاوردهای مدیریت جهادی:.....	۶۱
۱۱-۲	مدیریت جهادی در شرایط تحریم (محدودیت‌های تحمیلی):.....	۶۲
۱-۱۱-۲	تجربیات مدیریت جهادی در ایران:.....	۶۳
۱۲-۲	مدیریت جهادی در قرآن.....	۶۸
۱۳-۲	بخش دوم: «اقتصاد مقاومتی».....	۷۰
۱-۱۳-۲	مقدمه.....	۷۰
۱۴-۲	چهار تعریف از اقتصاد مقاومتی.....	۷۲
۱-۱۴-۲	اقتصاد موازی.....	۷۲
۲-۱۴-۲	اقتصاد ترمیمی.....	۷۳
۲-۱۴-۲	اقتصاد دفاعی.....	۷۴
۳-۱۴-۲	اقتصاد الگو.....	۷۴
۴-۱۴-۲	اقتصاد مقاومتی، اقتصاد مردمی.....	۷۵
۱۵-۲	مفهوم اقتصاد مقاومتی.....	۷۵
اقتصاد مقاومتی دارای ویژگیهای.....	۷۵	
۱۶-۲	اقتصاد مقاومتی و سیره اقتصادی ائمه اطهار (ع).....	۷۸
اقتصاد مقاومتی نقشه راه کشور.....	۷۹	
۱۷-۲	چرایی، چیستی و چگونگی اقتصاد مقاومتی.....	۸۴

- ۸۴-۱۷-۲ چرایی اقتصاد مقاومتی.....
- ۸۷-۱۷-۲ چرایی اقتصاد مقاومتی.....
- ۸۸-۱۷-۲ چگونگی اقتصاد مقاومتی.....
- ۸۸-۱۷-۲ رسالت دستگاه‌های فرهنگی در زمینه اقتصادی.....
- ۸۸-۱۷-۲ اقتصاد مقاومتی در بخش تولید، توزیع و مصرف.....
- ۸۹-۱۷-۲ اقتصاد مقاومتی در بخش مالی و پولی.....
- ۹۰-۱۷-۲ اقتصاد مقاومتی و جایگاه راهبردی آن در سیاست‌های اقتصادی.....
- ۹۰-۱۸-۲ الزامات تحقق اقتصاد مقاومتی.....
- ۹۲-۱۸-۲ اقتصاد مقاومتی ضربه‌ای برای ستیز با استکبار.....
- ۹۲-..... مدل پژوهش :.....
- ۹۳-..... مؤلفه های اقتصاد مقاومتی.....
- ۹۷-۱۹-۲ مؤلفه های مدیریت جهادی.....
- ۹۷-۱۹-۲ نیت خالص.....
- ۹۸-۱۹-۲ روحیه خدمتگزاری به مردم.....
- ۹۸-۱۹-۲ تکیه بر علم.....
- ۹۹-۱۹-۲ معاد اندیشی و رعایت تقوا.....
- ۹۹-۱۹-۲ عدالت.....
- ۱۰۰-۱۹-۲ فرهنگ تداوم و استقامت در کار.....
- ۱۰۱-۱۹-۲ انعطاف پذیری و سرعت عمل.....
- ۱۰۱-۱۹-۲ اعتماد به نفس و خودباوری.....
- ۱۰۲-۱۹-۲ جوانگرایی و اعتماد به نسل جوان در مدیریت.....
- ۱۰۲-۱۹-۲ ابتکار عمل و خلاقیت.....
- ۱۰۳-۱۹-۲ خرد جمعی و مشارکت اجتماعی.....

- ۲-۱۹-۱۲ پرهیز از فساد و مراقبت از انحراف ۱۰۴
- ۲-۱۹-۱۳ توجه به بهره‌وری و قانونمندی ۱۰۴
- ۲-۱۹-۱۴-احساس مسئولیت (پاسخگویی) و وجدان کاری ۱۰۵
- ۲-۲۰ سابقه موضوع: ۱۰۶

فصل سوم: روش شناسی پژوهش

- ۳-۱ مقدمه ۱۱۰
- ۳-۲ روش پژوهش : ۱۱۱
- ۳-۳ جامعه آماری پژوهش: ۱۱۲
- ۳-۴ روش نمونه‌گیری و حجم نمونه: ۱۱۲
- ۳-۵ روش و ابزار گردآوری اطلاعات: ۱۱۳
- ۳-۶ پرسشنامه ۱۱۳
- ۳-۷ روایی و پایایی ۱۱۵
- ۳-۷-۱ آزمون پایایی پژوهش ۱۱۵
- ۳-۸ آلفای کرونباخ ۱۱۶
- ضریب آلفای محاسبه شده به تفکیک متغیر های اصلی پژوهش ۱۱۷
- ۳-۹ روش تجزیه و تحلیل داده‌ها: ۱۱۸

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش

- ۴-۱ مقدمه ۱۱۹
- ۴-۲ بررسی توصیفی اطلاعات (جمعیت شناسی جامعه نمونه) ۱۲۰
- ۴-۳ وضعیت آمار توصیفی (توصیف نظر پاسخ دهندگان) : ۱۲۴
- ۴-۳-۱ تجزیه و تحلیل و آزمون فرضیه فرعی اول: (روحیه و فرهنگ جهادی) ۱۲۴
- ۴-۳-۲ تجزیه و تحلیل و آزمون فرضیه فرعی دوم : (تقوای سیاسی) ۱۲۵
- ۴-۳-۳ تجزیه و تحلیل و آزمون فرضیه فرعی سوم : (وجدان کاری) ۱۲۷

- ۴-۳-۴ تجزیه و تحلیل و آزمون فرضیه فرعی چهارم: (رفتار عداخواهانه)..... ۱۲۸
- ۴-۳-۵ تجزیه و تحلیل و آزمون فرضیه فرعی پنجم: (تلاش مجاهدانه)..... ۱۳۰
- ۴-۳-۶ تجزیه و تحلیل و آزمون فرضیه فرعی ششم: (فسادستیزی)..... ۱۳۱
- ۴-۴ توصیف نظر پاسخ دهندگان بر اساس نوع رشته (گرایش) تحصیلی:..... ۱۳۳
- ۴-۵ آمار استنباطی: رگرسیون خطی..... ۱۴۴
- ۴-۵-۱ مدل رگرسیون خطی..... ۱۴۴
- ۴-۶ فرضیه اصلی: (دارا بودن ویژگی های مدیریت جهادی توسط مدیران با تحقق اقتصاد مقاومتی در ایران)..... ۱۴۵
- ۴-۶-۱ فرضیه اول: (داشتن روحیه و فرهنگ جهادی توسط مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی)..... ۱۴۷
- ۴-۶-۲ فرضیه دوم: (رعایت تقوای سیاسی توسط مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی)..... ۱۴۸
- ۴-۶-۳ فرضیه سوم: (به کارگیری وجدان کاری توسط مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی)..... ۱۵۰
- ۴-۶-۴ فرضیه چهارم: (داشتن رفتار عدالتخواهانه توسط مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی)..... ۱۵۲
- ۴-۶-۵ فرضیه پنجم: (تلاش مجاهدانه ی مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی)..... ۱۵۳
- ۴-۶-۶ فرضیه ششم: (فساد ستیزی مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی)..... ۱۵۴
- ۴-۷ آزمون فریدمن..... ۱۵۵

فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادهای پژوهش

- ۵-۱ مقدمه..... ۱۵۸
- ۵-۲ یافته های پژوهش:..... ۱۶۱
- ۵-۲-۱ یافته های حاصل از تحلیل توصیفی پژوهش:..... ۱۶۱
- ۵-۳ یافته های حاصل از تحلیل فراوانی و استنباطی پژوهش:..... ۱۶۲

- ۱-۳-۵ یافته های حاصل از فرضیات :..... ۱۶۲
- ۲-۳-۵ فرضیه اصلی پژوهش: (مدیران دارای ویژگی های مدیریت جهادی بر ایجاد وساخت و تحقق اقتصاد مقاومتی در ایران مؤثر میباشند). ۱۶۲
- ۴-۵ یافته های حاصل از فرضیات فرعی پژوهش :..... ۱۶۵
- ۱-۴-۵ فرضیه فرعی اول : داشتن روحیه و فرهنگ جهادی توسط مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی مؤثر است. ۱۶۵
- ۲-۴-۵ فرضیه فرعی دوم: رعایت تقوای سیاسی توسط مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی مؤثر است. ۱۶۶
- ۳-۴-۵ فرضیه فرعی سوم : به کارگیری وجدان کاری توسط مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی مؤثر است. ۱۶۷
- ۴-۴-۵ فرضیه فرعی چهارم: داشتن رفتار عدالتخواهانه توسط مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی مؤثر است. ۱۶۸
- ۵-۴-۵ فرضیه فرعی پنجم: تلاش مجاهدانه ی مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی مؤثر است. ۱۶۹
- ۶-۴-۵ فرضیه فرعی ششم: فساد ستیزی مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی مؤثر است. ۱۷۰
- ۵-۵ نتیجه گیری..... ۱۷۱
- ۶-۵ پیشنهادات مبتنی بر نتایج تحقیق : ۱۷۳
- ۱-۶-۵ پیشنهادات مربوط به فرضیه فرعی اول: ۱۷۳
- ۲-۶-۵ پیشنهادات مربوط به فرضیه فرعی دوم : ۱۷۵
- ۳-۶-۵ پیشنهادات مربوط به فرضیه فرعی سوم : ۱۷۵
- ۴-۶-۵ پیشنهادات مربوط به فرضیه فرعی چهارم : ۱۷۶
- ۵-۶-۵ پیشنهادات مربوط به فرضیه فرعی پنجم : ۱۷۶
- ۶-۶-۵ پیشنهادات مربوط به فرضیه فرعی ششم : ۱۷۷

- ۷-۶-۵ پیشنهادات مربوط به فرضیه اصلی :..... ۱۷۸
- راه کارهای ذیل جهت رسیدن به اهداف اقتصاد مقاومتی ضروری است:..... ۱۸۰
- ۷-۵ پیشنهادات به سایر پژوهشگران :..... ۱۸۱
- ۷-۵-۱ ذکر تجربیات پژوهشگر تحقیق حاضر :..... ۱۸۱
- فهرست منابع پژوهش ۱۹۰
- فهرست فارسی ۱۹۱
- منابع لاتین..... ۱۹۵
- پیوستهای پژوهش ۱۸۳

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۱-۲- جدول نظریه‌های مدیریت در یک نگاه.....	۳۴
جدول ۳-۱- توزیع فراوانی سؤالات پرسشنامه پژوهش حاضر.....	۱۱۴
جدول ۴-۱- فراوانی گرایشهای تحصیلی پاسخ دهندگان:.....	۱۲۱
جدول ۲-۴- فراوانی سن پاسخ دهندگان.....	۱۲۲
جدول ۳-۴- فراوانی تاهل پاسخ دهندگان.....	۱۲۴
جدول ۴-۴- نظر پاسخ دهندگان در رابطه با میزان اثرگذاری داشتن روحیه و فرهنگ جهادی توسط مدیران بر تحقق و ایجاد اقتصادمقاومتی.....	۱۲۴
جدول ۵-۴- نظر پاسخ دهندگان در رابطه با میزان اثرگذاری رعایت تقوای سیاسی توسط مدیران بر ساخت و ایجاد اقتصادمقاومتی.....	۱۲۵
جدول ۶-۴- نظر پاسخ دهندگان در رابطه با میزان اثرگذاری به کارگیری وجدان کاری توسط مدیران بر تحقق و ساخت اقتصادمقاومتی.....	۱۲۷
جدول ۷-۴- نظر پاسخ دهندگان در رابطه با میزان اثرگذاری داشتن رفتار عداخواهانه توسط مدیران بر تحقق و ایجاد اقتصادمقاومتی.....	۱۲۸
جدول ۸-۴- نظر پاسخ دهندگان در رابطه با میزان اثرگذاری تلاش مجاهدانه مدیران بر تحقق و ایجاد اقتصادمقاومتی:.....	۱۳۰
جدول ۹-۴- نظر پاسخ دهندگان در رابطه با میزان اثرگذاری فسادستیزی مدیران بر تحقق و ایجاد اقتصادمقاومتی.....	۱۳۱
جدول ۱۰-۴- پراکندگی نظر پاسخ دهندگان در رابطه با اندازه تاثیر داشتن روحیه و فرهنگ جهادی توسط مدیران بر ایجاد اقتصاد مقاومتی.....	۱۳۳

جدول ۴-۱۱- پرا کندگی نظر پاسخ دهندگان در رابطه با اندازه تاثیر رعایت تقوای سیاسی توسط مدیران بر ساخت و ایجاد اقتصاد مقاومتی.....	۱۳۴
جدول ۴-۱۲- پرا کندگی نظر پاسخ دهندگان در رابطه با اندازه به کارگیری وجدان کاری توسط مدیران بر ایجاد و تحقق اقتصاد مقاومتی.....	۱۳۶
جدول ۴-۱۳- پرا کندگی نظر پاسخ دهندگان در رابطه با اندازه تاثیر داشتن رفتار عداخواهانه توسط مدیران بر ایجاد اقتصاد مقاومتی.....	۱۳۸
جدول ۴-۱۴- پرا کندگی نظر پاسخ دهندگان در رابطه با اندازه تاثیر تلاش مجاهدانه مدیران بر ایجاد اقتصاد مقاومتی.....	۱۴۰
جدول ۴-۱۵- پرا کندگی نظر پاسخ دهندگان در رابطه با اندازه تاثیر فسادستیزی مدیران بر ایجاد اقتصاد مقاومتی.....	۱۴۲
جدول ۴-۱۶- Model.....	۱۴۵
جدول ۴-۱۷- ANOVA ^a	۱۴۶
جدول ۴-۱۸- Coefficients ^a	۱۴۶
جدول ۴-۱۹- Model Summary.....	۱۴۷
جدول ۴-۲۰- ANOVA ^a	۱۴۷
جدول ۴-۲۱- Coefficients ^a	۱۴۷
جدول ۴-۲۲- Model Summary.....	۱۴۹
جدول ۴-۲۲۳- ANOVA ^a	۱۴۹
جدول ۴-۲۴- Coefficients ^a	۱۴۹
جدول ۴-۲۵- Model Summary.....	۱۵۰
جدول ۴-۲۶- ANOVA ^a	۱۵۱
جدول ۴-۲۷- Coefficients ^a	۱۵۱

جدول ۴-۲۸ - Model Summary	۱۵۲
جدول ۴-۲۹ - ANOVA ^a	۱۵۲
جدول ۴-۳۰ - Coefficients ^a	۱۵۲
جدول ۴-۳۱ - Model Summary	۱۵۳
جدول ۴-۳۲ - ANOVA ^a	۱۵۳
جدول ۴-۳۳ - Coefficients ^a	۱۵۳
جدول ۴-۳۴ - Model Summary	۱۵۴
جدول شماره ۴-۳۵ - ANOVA ^a	۱۵۴
جدول ۴-۳۶ - Coefficients ^a	۱۵۴
جدول ۴-۳۸ - Ranks	۱۵۵
جدول ۴-۳۷ - Test Statistics ^a	۱۵۶
جدول ۵-۱ - مدیریت جهادی بر تحقق اقتصاد مقاومتی	۱۶۲
جدول ۵-۲ - اثر ویژگی های مدیریت جهادی توسط مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی بر	
اساس گرایش و رشته های تحصیلی	۱۶۴

فهرست نمودار

- نمودار ۴-۱- فراوانی گرایشهای تحصیلی پاسخ دهندگان ۱۲۲
- نمودار ۴-۲- فراوانی سن پاسخ دهندگان ۱۲۳
- نمودار ۴-۳- فراوانی تاهل پاسخ دهندگان ۱۲۴
- نمودار ۴-۴- نظر پاسخ دهندگان در رابطه با میزان اثرگذاری داشتن روحیه و فرهنگ
جهادی توسط مدیران بر تحقق و ایجاد اقتصادمقاومتی ۱۲۵
- نمودار ۴-۵- نظر پاسخ دهندگان در رابطه با میزان اثرگذاری رعایت تقوای سیاسی
توسط مدیران بر ساخت و ایجاد اقتصادمقاومتی ۱۲۶
- نمودار ۴-۶- نظر پاسخ دهندگان در رابطه با میزان اثرگذاری به کارگیری وجدان
کاری توسط مدیران بر تحقق و ساخت اقتصادمقاومتی ۱۲۸
- نمودار ۴-۷- نظر پاسخ دهندگان در رابطه با میزان اثرگذاری داشتن رفتار
عدالتخواهانه توسط مدیران بر تحقق و ایجاد اقتصادمقاومتی ۱۲۹
- نمودار ۴-۸- نظر پاسخ دهندگان در رابطه با میزان اثرگذاری تلاش مجاهدانه مدیران
بر تحقق و ایجاد اقتصادمقاومتی ۱۳۱
- نمودار ۴-۹- نظر پاسخ دهندگان در رابطه با میزان اثرگذاری فسادستیزی مدیران بر
تحقق و ایجاد اقتصادمقاومتی ۱۳۲
- نمودار ۴-۱۰- پراکندگی نظر پاسخ دهندگان در رابطه با اندازه تاثیر داشتن روحیه و
فرهنگ جهادی توسط مدیران بر ایجاد اقتصاد مقاومتی ۱۳۳
- نمودار ۴-۱۱- پراکندگی نظر پاسخ دهندگان در رابطه با اندازه تاثیر رعایت تقوای
سیاسی توسط مدیران بر ساخت و ایجاد اقتصاد مقاومتی ۱۳۵

- نمودار ۴-۱۲- پراکندگی نظر دهندگان در رابطه با اندازه به کارگیری وجدان
کاری توسط مدیران بر ایجاد و تحقق اقتصاد مقاومتی..... ۱۳۷
- نمودار ۴-۱۳- پراکندگی نظر دهندگان در رابطه با اندازه تاثیر داشتن رفتار
عداخواهانه توسط مدیران بر ایجاد اقتصاد مقاومتی..... ۱۳۹
- نمودار ۴-۱۴- پراکندگی نظر دهندگان در رابطه با اندازه تاثیر تلاش مجاهدانه
مدیران بر ایجاد اقتصاد مقاومتی..... ۱۴۱
- نمودار ۴-۱۵- پراکندگی نظر دهندگان در رابطه با اندازه تاثیر فسادستیزی
مدیران بر ایجاد اقتصاد مقاومتی..... ۱۴۳
- نمودار ۵-۱- مدیریت جهادی بر تحقق اقتصاد مقاومتی..... ۱۶۳
- نمودار ۲-۵- اثر ویژگی های مدیریت جهادی توسط مدیران بر تحقق اقتصادمقاومتی
بر اساس گرایش و رشته های تحصیلی..... ۱۶۵

چکیده :

بنابراین طبق اطلاعات بدست آمده از جامعه پژوهش ، برای اینکه اقتصاد از وضعیت رکود کنونی خارج شود نیاز به مدیران جهادی است، یعنی مدیرانی که شیفته خدمت باشند نه تشنه قدرت، اگر چنین امری اتفاق بیفتد قطعاً آحاد مردم نیز با مدیران همراه شده و با عزم ملی، بهره وری عوامل تولید که از ارکان اقتصاد مقاومتی می باشد افزایش یافته و شاخص های اقتصادی نیز بهبود خواهند یافت. در صورتی که مدیریت جهادی با مفهوم درست آن و با حداقل کردن آسیب ها، مورد استفاده و سرلوحه کار مدیران ما قرارگیرد، به لطف خدای متعال گذار از گردنه های سخت فعلی و دستیابی به اهداف عالیه و مقدس ایران اسلامی دور از دسترس نخواهد بود. کلام آخر آنکه اقتصاد مقاومتی بدون تکیه بر مدیریت جهادی امکان پذیر نخواهد بود.

فصل اول

کلیات پژوهش

- مقدمه
- بیان مساله پژوهش
- اهمیت و ضرورت پژوهش
- روش پژوهش
- اهداف پژوهش
- جامعه تحقیق
- چهارچوب نظری و مدل پژوهش
- مدل پژوهش
- فرضیات یا سوالات پژوهش
- روش نمونه گیری و حجم نمونه
- روش و ابزار جمع آوری اطلاعات
- روش تجزیه و تحلیل
- تعاریف اصطلاحات پژوهش
- ذکر برخی محدودیتها

۱-۱ مقدمه

انقلاب اسلامی ایران در برهه ای از زمان که استعمار، چهره خشن خود را به دنیا نشان داده بود و مناطق آسیا، آفریقا و آمریکای لاتین و سایر کشورهای عقب افتاده سراسر دنیا به نحوی از انحاء مدت‌ها زیر شلاق و چکمه استعمار و سلطه قرار گرفته بودند با هدایت و مدیریت رهبر کبیر انقلاب امام خمینی (رحمه الله علیه) با هدف اجرای قوانین اسلامی، حاکمیت ارزش‌ها و رشد و کمال آحاد جامعه و برپایه آیه «قُلْ إِنَّمَا أَعْظُمُ بَوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلِي وَ فُرَادَى» (۴۶/ سبأ)^۱ شکل گرفت.

انقلاب اسلامی یکی از رخداد‌های بی نظیر دوران معاصر و فجر جدیدی در تاریخ جوامع بشری است که منشا آثاری بس شگرف در ابعاد فرهنگی، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و غیره در داخل و خارج ایران گردیده است. طبق اصل ۲ قانون اساسی، جمهوری اسلامی نظامی است بر پایه معنویات (ایمان به خدا، وحی الهی، معاد، عدل، امامت و رهبری و کرامت و ارزش والای انسانی) که بر اساس اصل ۳ قانون اساسی، دولت جمهوری اسلامی ایران موظف است برای نیل به اهداف مذکور همه امکانات خود را به کار گیرد.

پس از انقلاب و در خلال سال‌های جنگ، نهادها و سازمان‌هایی ظهور کردند که به صورت کاملاً مبرهنی با نظام‌های سیستمی رژیم گذشته اختلاف داشته و از طرفی با سازمان‌های مدرن و فرهنگ‌های مرسوم در آن نیز قابل مقایسه نبودند. دیگر از آن نظام سنتی تمرکزگرا خبری نبود بلکه ساختار مدیریت مشارکتی براساس رهنمودها و برداشت‌هایی از نظام مدیریت اسلامی بود.

یکی از این سازمان‌ها، جهاد سازندگی بود که تفحص در نظام و مدیریت و تشکیلات جهاد سازندگی توسط برخی محققان داخلی و خارجی بعضاً انجام شده است. برخی محققان بر این باورند که اهمیت عناصر ارزشی جهاد سازندگی به نوع رهبری، تصمیم‌گیری، شبکه‌های

^۱. بگو من شما را به یک پند، موعظه می‌کنم و آن اینکه، فقط به خاطر خدا دو به دو یا تک تک قیام کنید.

ارتباطی نوع تشکل و ترکیب نیروی انسانی و پویایی افراد و گروه‌های تشکلی‌دهنده آن است، بر می‌گردد.

با نمود این سازمان مفهوم جدیدی در فضای فکری جامعه دانشگاهی مدیریت ایران شکل گرفت و مفهومی تحت عنوان مدیریت جهادی خود را نمایان ساخت. برخی از محققان مدیریت جهادی را متفاوت از سایر مدیریت‌ها می‌دانند و بر این باورند که مدیریت جهادی از سایر نظریات مدیریت استفاده و استقبال می‌کند ولی مبانی آن با سایر مدیریت‌ها متفاوت است دیدگاه‌های الهی و آرمانی و وسیله دانستن اغلب سیستم‌های سازمانی، وجه تمایز عمده مدیریت اسلامی با سایر مدیریت‌ها می‌باشد.

توجه به مدیریت جهادی و لزوم پیاده‌سازی آن در ذهن رهبران نظام جمهوری اسلامی نیز جایگاه ویژه‌ای یافت: امام خمینی (ره): برای خدا به بندگان خدا خدمت کنید و ثنا و اجر را از او طلب کنید که او جزای شما را و اجر شما را اعطا می‌فرماید آن چیزی که حجم عمل را زیاد می‌کند ولو حجم مادیش کم است و آن‌ها الهی بودن و اخلاص است. (بیانات در جمع مسئولین جهاد)

مقام معظم رهبری: آنچه انقلاب اسلامی به ما داد: فرهنگ جهادی بود، فرهنگ جهادی در همه صحنه‌ها و عرصه‌ها به کار می‌آید و در زمینه کارهای زیربنایی کشاورزی و دامداری و امثال این‌ها هم از اول انقلاب، روح و فرهنگ جهادی وارد میدان شد... آنجایی که حرکت و روح جهادی وجود دارد انسان در ایمان و آرمان و خدمت به دیگران حل می‌شود وجود را فراموش می‌کند این روحیه را باید با جامعه تقویت کرد.

شیوه رهبری و مدیریت در هر تمدن بستگی به ساخت فرهنگی آن تمدن دارد. از جمله خاطره تلخ دانشمندان اروپا از دادگاه‌های تفتیش عقاید و بیم از تکرار مطالعات مدرسه‌ای می‌باشد. یکی از موارد بسیار مهم در مدیریت هر جامعه که بایستی به آن توجه داشت روش مدیریت جامعه براساس فرهنگ و رسوم و با استفاده از ابزارهایی مبتنی به ارزش‌های آن جامعه می‌باشد. در

کشور ما نیز از دیرباز دوران مختلف رشد و افول را پشت سر گذاشته است و شبکه‌های مختلف مدیریت در کارها مورد توجه قرار گرفته است که از جمله آن می‌توان مدیریت جهادی را به عنوان یکی از سبک‌های مدیریت بومی و الهام گرفته شده از تمدن ایرانی و منابع دینی مبین اسلام اشاره نمود.

از طرفی امروزه سازمان‌های مختلف خدماتی و تولیدی برای موفقیت و بقاء در عرصه فضای رقابتی باید تعریف دقیقی از چشم‌انداز و مأموریت و اهداف خویش داشته باشند.

در این راستا تحریم اقتصادی به عنوان یکی از اهرم‌های فشار در پیشبرد اهداف و سیاست‌های خارجی همواره توسط کشورهای استعمارگر در سطح بین‌المللی مورد توجه قرار گرفته است که هدف از تحریم، فشار به کشورها و برای تغییر در رفتار آن است.

این تغییر رفتار می‌تواند تغییر رفتار سیاسی یا تغییر سیاست‌های اقتصادی باشد. در عصر حاضر تهدیدهای امنیتی فقط به تهدیدهای نظامی محدود نمی‌باشد بلکه تحریم حوزه‌های اقتصادی سیاسی و فرهنگی و اجتماعی (فرد و جامعه) را نیز در برمی‌گیرد که دولت‌های استعمارگر از این تحریم‌ها به عنوان سلاح در برابر کشورها و جوامع استفاده می‌کنند.

مهم‌ترین عرصه‌ای که کشور عزیزمان ایران در چند سال اخیر با تهاجمات وسیع بیگانگان روبرو بوده است عرصه اقتصادی است که دشمنان در آن بر محدودیت‌های اقتصادی محدودیت کسب و کار داخلی و انزوای ایران در جامعه جهانی تمرکز نموده‌اند.

در این چالش، کشور ایران نوع بدیعی از اقتصاد به نام (اقتصاد مقاومتی) را برای اداره کشور در برابر این توطئه‌ها به کار گرفته است که پیشینه آن به تحریم‌های اقتصادی ایران از طرف مجامع بین‌المللی از ابتدای جنگ تحویلی باز می‌گردد. در این نوع اقتصاد و اداره کشور، دولتمردان و نخبگان اقتصادی کشور موظف به نوآوری و ارائه نظریه‌های خلاق در عرصه‌های جدید و مختلف اقتصادی و همچنین بومی‌سازی اقتصاد می‌باشند و باید برای مقاوم لازم اقتصاد بخصوص در زمینه تولید و سرمایه‌گذاری داخلی برنامه‌ریزی نموده و بین تولید و مصرف

تعادل ایجاد نمایند. لازمه این امر یک مدیریت ویژه است که می‌توان آن را مدیریت جهادی نامید. این مدیریت از یکسو در برگیرنده دانش روز بشری و از سوی دیگر با مفهوم جهاد در ارتباط است و بر عقلانیت مکتبی به معنای بهره‌مندی از جدیدترین روش‌های مدیریت اما با جهت‌گیری ارزشی و انقلابی تأکید می‌نماید. این سبک مدیریت به معنای خاص، مختص جوامع اسلامی بوده و ریشه در ارزش‌های الهی، سیره پیامبر اکرم (ص) و ائمه اطهار و فرهنگ ملی دارد و یک استراتژی مناسب و صحیح برای اداره جامعه در شرایط تحریم و همچنین هدایت و حرکت کشور در مسیر توسعه و پیشرفت در پرتو رعایت اخلاق و ارزش‌های اسلامی علیرغم انواع موانع و محدودیت‌ها می‌باشد. نظریه اقتصاد مقاومتی و تأثیر مدیریت جهادی بر آن را مقام معظم رهبری اولین بار در سال ۱۳۸۹ استفاده کردند و در سخنرانی‌ای که در جمع کارآفرینان داشتند تأکید کردند که «ما باید یک الگوی اقتصادی مقاومتی را اجرا کنیم». به طور کلی تأکید مقام معظم رهبری بر مقاومت‌سازی و توانمندسازی درونی اقتصاد را می‌توان از اواسط دهانه ۸۰ رصد کرد. اما ادبیات اقتصاد مقاومتی را ایشان در سال‌های ۸۹، ۹۰ و ۹۱ مطرح نمودند که جوانب این نظریه را در سلسله سخنرانی‌هایی تبیین کردند و بعد از سال ۹۱ یک نظریه نسبتاً منسجم در حوزه اقتصاد مطرح گردید که به اقتصاد مقاومتی معروف شد. مهم‌ترین اتفاقات در حوزه اقتصاد مقاومتی در سال ۹۲ افتاد در دو ماه پایانی آن سال مسئله ابلاغ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی است (دارای ۲۴ بند می‌باشد) که مجموعه‌هایی به دستور مقام معظم رهبری در نهادهای تصمیم‌گیری مانند مجمع تشخیص مصلحت نظام و یک مجموعه در دانشگاه‌ها روی محتوای این نظریه بررسی کرده بودند و مطالعاتی را انجام داده بودند. الگوی رفتاری مدیران در عرصه اقتصادی که جهاد اقتصادی الزامات و اقتضائاتی در این خصوص ارائه نموده است که این همان بحث مدیریت جهادی است که بسیار گفته می‌شود که ادبیات نسبتاً مفصلی دارد. شاید یکی از مصادیق خیلی ساده آن این باشد که مدیر خودش را در چارچوب شرح وظایف مصوب و متعارف محبوس نکند و محصور نکند که فقط براساس وظایفی که از او خواسته شده

کار انجام دهد و به بقیه کاری نداشته باشد نه مدیریت جهادی هدف را نگاه می‌کند هدفی که با مکتب اقتصادی اسلامی، با عترت مسلمین و با تقویت اقتصاد جامعه اسلامی مرتبط است.

موضوع مربوط به سبک های مدیریت در انجام امور جامعه یکی از مباحث مهمی است که سالها نظر کارشناسان و متخصصین دانش مدیریت را به خود جلب نموده است. با اینکه روشهای متعددی از نوع مدیریت ها به اشکال متعددی مورد آزمون گرفته است. در سالهای اخیر توسط مقام معظم رهبری در ایران سبک مدیریت جهادی به تنایب مورد توجه قرار گرفته و در انجام امور، اثربخشی و کارایی مطالب الگوی ایرانی اسلامی این شیوه را مورد تأکید قرار داده اند. از طرفی حل معضلات اقتصادی جامعه به عنوان یکی از دغدغه های مهم و مطالبات جدی مردم تأکید رهبری را به مسئولین امر نسبت به بکارگیری اقتصاد مقاومتی به عنوان شیوه ای درون زا در کشور به خود اختصاص داده است.

۲-۱ بیان مساله پژوهش

در شرایط کنونی ما با انبوهی از محدودیت‌ها و تحریم‌ها از سوی جوامع بین‌المللی با محوریت کشورهای غربی که سودای تضعیف اقتصاد ما را دارند روبرو هستیم اما از آنجا که هدف انقلاب ما کسب استقلال و آزادی می‌باشد تعظیم فرود نیاورده و گام در مسیر اقتصاد مقاومتی که ریشه در اقتصاد اسلامی و فرهنگ ملی دارد، نهاده‌ایم.

لذا لازم است مدیران ما برای دستیابی به اهداف غایی جامعه و همگام نمودن مردم در مسیر پیشرفت سبک مدیریت جهادی که متاثر از آموزه‌های دینی و فرهنگ جهادی است برگزینند. به همین علت این موضوع برای پایان نامه انتخاب شده است که در این تحقیق ضمن بیان تعاریف مفاهیم اقتصاد مقاومتی، مدیریت جهادی و مدیریت اسلامی به بررسی مدیریت جهادی به عنوان عنصری کلیدی در راستای برنامه‌ریزی، سازماندهی، بسیج منابع و امکانات، هدایت و کنترل و بازخور در اقتصاد مقاومتی پرداخته می‌شود و در ادامه ویژگی‌های مدیران جهادی، اصول و

قواعد مدیریت جهادی، موانع و دستاوردهای آن و تجربیات مدیریت جهادی در کشورمان تشریح می‌گردد.

برای کامیابی در این پیکار ناعادلانه اقتصادی باید هوشمندانه تدابیری اندیشیده شود، تدبیر و راهکار خلاقانه‌ای که رهبر معظم انقلاب با درایت آن را ارائه نمود اقتصاد مقاومتی است این اقتصاد علاوه بر ترمیم بافت‌ها و ساختارهای فرسوده اقتصادی به عنوان ابزاری کارا در جهت مقابله با تهدیدات و تحریم‌ها می‌تواند در وهله نخست با بازسازی عمیق اقتصاد ایران پرداخته و در گام بعدی موجب ظهور یک اقتصاد قوی و رقابتی در سطح جهان که متضمن رشد، پویایی و بالندگی کشور است گردد.

اقتصاد مقاومتی برای دستیابی به اهداف موردنظر متکی به مجموعه‌ای از عناصر و ابزارها است که مهم‌ترین آن مدیریت از نوع جهادی است.

مدیریت جهادی را می‌توان راهبردی بلندمدت برای دستیابی به پیشرفت و عدالت و الگویی بومی عملیاتی درون‌زا و تحقق‌پذیر دانست که زیربنای آن پارامترهای الهی و معنوی می‌باشد. که همان سبک مدیریت اسلامی، بومی، مشارکتی است.

در این راستا و برای ادراک تئوریک موضوع سعی شده است این مسأله از دیدگاه کسانی که با دانش مدیریت سرو کار دارند مورد بررسی قرار گیرد ، لذا دانشجویان مدیریت مورد خطاب در مسأله قرار گرفته اند.

۱-۲-۱ لزوم رویکرد جهادی در مدیریت در نظام دینی:

نظام ارزشی هر شخصی بنیان فکری او را شکل داده و نقش اصلی را در فرآیند تصمیم‌گیری او ایفا می‌کند نظام ارزشی اسلام که از عناصر فرهنگ اسلامی تشکیل شده، نقش مهمی را در شیوه‌های تفکر و تصمیم‌گیری مدیران مسلمان ایفا می‌کند و به حرکت آن‌ها جهت ارزش می-بخشد. لذا مدیران و مسئولان حکومتی و دولتی که در سطوح عالی حکومت اسلامی قرار می-

گیرند نیز بایستی رویکرد و دیدگاهی انقلابی، دینی و ارزشی داشته باشند و فرهنگ را سرلوحه کار خود قرار دهند، در واقع:

- نظام اسلامی، مأموریت فرهنگی دارد مأموریت و هدف فرهنگی به این معناست که حاکمیت اسلامی وظیفه زمینه‌سازی بروی سعادت و کمال آحاد جامعه را بر عهده دارد.
- در سیستم حاکمیتی و نظام اسلامی که با هدف تحقق ارزش‌های فرهنگ دینی تأسیس شده مانند هر سیستم اجتماعی دیگری موفقیت آن منوط به فهم مدیران و نیروی انسانی از فلسفه تأسیس و مأموریت آن است در مرحله بعد از فهم لازم است مدیران و سیاستگذاران این سیستم، همسو با این جهت‌گیری کلان باشند.
- یکی از کامل‌ترین مفاهیمی که در سازوکار مدیریتی در نظام اسلامی، اسلامی‌بودن فرآیند مدیریت را نشان می‌دهد، مفهوم «مدیریت جهادی» است.
- با توجه به نقش راهبردی اقتصاد مقاومتی در رشد و تعالی کشورمان مخصوصاً اینکه برای ملت ایران موضوع معیشت زندگی و رشد اقتصادی یکی از موارد مهم و دغدغه قابل توجه آنها می‌باشد و اینکه مکرر توسط مقام معظم رهبری این موضوع به عنوان راهکار اقتصاد کشور مطرح کرده است.
- برای محقق در این تحقیق به عنوان یکی از مسائل مهم مطرح بوده و با عنایت به نظر تئوریک و تجارب ارزشمند اساتید و سایر اندیشمندان می‌خواهم در این پژوهش مسئله مدیریت جهادی بتواند راهکاری برای حل مسأله باشد را اهتمام بخشم.
- به این ترتیب این پژوهش با تبیین و بررسی این مفهوم غنی و راهگشا در پی شناسایی دقیق‌تر ابعاد آن در رشد و تعالی کشور است.

۳-۱ اهمیت و ضرورت پژوهش

طبق فرمایشات مقام معظم رهبری، دستیابی به الگوی ایرانی - اسلامی پیشرفت و تحقق سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ جز با مدیریت جهادی یا همان تلاش و کار با نیت الهی و مبنی بر علم و درایت (بیانات مورخ ۹۲/۱۰/۲۳) محقق می‌گردد.

با توجه به اهمیت و اولویت موضوع و ضرورت آن در ساختار مدیریتی نظام اسلامی، خلأ پژوهشی در حوزه مدیریت جهادی احساس می‌شود که در تحقیق پیش‌رو با توکل بر خداوند متعال و حمایت اساتید و جامعه دانشگاهی به دنبال بررسی و شناسایی ابعاد و ویژگی‌های این نوع مدیریت (مدیریت جهادی) بر تحقق اقتصاد مقاومتی از دیدگاه برخی از دانشجویان و اساتید محترم دانشکده مدیریت دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز می‌باشم

از پیدایش دانش مدیریت و شکل‌گیری مکتب کدامیک براساس تئوری (فردریک تیلو) تاکنون مکاتب و نظریات بسیار مدیریتی یکی پس از دیگری توسط نظریه‌پردازان این عرصه ارائه گردیده است اما هیچ کدام از این نظریات براساس هدف آفرینش انسان که همان رشد و تعالی روحانی وی است شکل نگرفته بلکه بر مبنای و دیدگاه شخصی هر یک از آنان استوار است.

طبق آیه شریفه «انا انزلنا الیک الكتاب بالحق لتحکم بین الناس بما اراک الـ... و لا تکن للخائفین خصیماً» (۱۰۵ نساء) ملاحظه می‌شود که پیامبران از طرف خداوند حاکم بر مردم هستند اما وظیفه دارند دقیقاً طبق فرمان الهی و به روشی که خداوند آنها را مأمور نموده است احکام را جاری و جامعه را مدیریت نمایند و هرگز اجازه دخالت دادن نظریات شخصی خود را ندارند (اشرف سمنانی ۱۳۶۴)

لذا با توجه به هدف خلقت انسان و فلسفه شکل‌گیری انقلاب اسلامی که مفصلاً بیان گردیده جامعه اسلامی نیازمند مدیریتی بر پایه الگوی اسلامی و مطابق با نیازها و ضرورت‌های دنیای امروز است.

با توجه به اهمیت و اولویت موضوع و ضرورت آن در ساختار مدیریتی نظام اسلامی، خلأ پژوهشی در حوزه مدیریت جهادی احساس می‌شود که در تحقیق پیش‌رو با توکل بر خداوند متعال و حمایت اساتید و جامعه دانشگاهی به دنبال بررسی و شناسایی ابعاد و ویژگی‌های این نوع مدیریت هستم.

مدیریت جهادی بر تحقق اقتصاد مقاومتی که موجبات جامعه اسلامی است اقتصادی مبتنی بر پایه‌های منابع داخلی است که در برابر فشارها و تحریم‌ها و رکورد اقتصادی دچار بحران نمی‌شود تأثیر بسزایی دارد.

از مهم‌ترین مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی تکیه بر منابع داخلی از مادی و انسانی، رهایی از ساختارهای تک محصولی و تأمین همه نیازها از منابع داخلی، برنامه‌ریزی و مدیریت صحیح اقتصادی و مدیریت مصرف است.

با این توضیح به اهمیت اقتصاد مقاومتی پی می‌بریم و با توجه به تأثیرات اقتصادی اجتماعی و سیاسی و زیربناهای مدیریت جهادی، بدانیم تا با ورود به حوزه‌هایی از جمله اشتغال آفرینی، نوآوری، شکوفایی، اصلاح الگوی مصرف، همت مضاعف و کار مضاعف تولید ملی و حمایت از کار و سرمایه ایرانی با استفاده از برنامه‌ریزی استراتژیک مقاومتی در شرایط ناپایدار و سخت کنونی با شدیدترین و بی‌رحمانه‌ترین فشارها و تحریم‌ها و همچنین بحران‌های اقتصادی به اهداف خود برسیم.

۴-۱ روش پژوهش

تحقیق کاربردی و از نوع توصیفی پیمایشی است.

تحقیق توصیفی در تحقیقات توصیفی محقق به دنبال چگونه بودن موضوع است که شامل جمع‌آوری اطلاعات برای آزمون فرضیه یا پاسخ به سؤالات مربوط به وضعیت فعلی موضوع مورد مطالعه می‌شود تحقیقات توصیفی هم جنبه کاربردی دارند و هم جنبه مبنایی که در بعد

کاربردی از نتایج این تحقیقات در تصمیم‌گیریها و سیاست‌گذاریها و همچنین برنامه‌ریزیها استفاده می‌شود.

تحقیق پیمایشی تحقیق پیمایشی به عنوان شاخه‌ای از تحقیقات توصیفی، یک روش جمع‌آوری داده‌هاست که در آن از یک گروه خاصی از افراد خواسته می‌شود تا به تعدادی سؤالهای خاص پاسخ دهند. در پژوهش زمینه‌یابی، قدم اول تعریف مسأله است. به عبارتی محققان برای اجرای زمینه‌یابی باید اهداف خود را به دقت تعریف کنند و هر سؤالی که پرسیده می‌شود باید به یک یا تعداد بیشتری از اهداف زمینه‌یابی مرتبط باشد. در مرحله دوم جامعه باید به درستی تعریف و تعیین گردد، در مرحله بعد باید روش جمع‌آوری اطلاعات را که به طور کلی به دو طبقه روشهای کتابخانه‌ای و میدانی تقسیم‌بندی می‌شوند مشخص نمود، سپس از میان افراد جامعه تعدادی به طور تصادفی به عنوان نمونه انتخاب می‌شوند. از آنجا که رایج‌ترین ابزار مورد استفاده در تحقیق زمینه‌یابی، پرسشنامه و مصاحبه است پس از تعیین و طراحی ابزار می‌توان آن را برای جمع‌آوری داده از افراد نمونه انتخابی در نظر گرفت و در نهایت پس از تنظیم و تحلیل داده‌ها، یافته‌ها و نتایج حاصله از تحقیق را گزارش نمود.

۱-۵ اهداف پژوهش

هدف اصلی:

بررسی تأثیر مدیریت جهادی بر تحقق اقتصاد مقاومتی از دیدگاه دانشجویان کارشناسی ارشد رشته مدیریت دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز

اهداف فرعی:

۱. شناخت تأثیر داشتن فرهنگ و روحیه جهادی در مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی
۲. شناخت تأثیر داشتن رعایت تقوای سیاسی توسط مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی
۳. شناخت تأثیر داشتن به کارگیری وجدان کاری توسط مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی
۴. شناخت تأثیر داشتن رفتار عدالتخواه توسط مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی

۵. شناخت تأثیر داشتن تلاش مجاهدانه (جهاد کاری) توسط مدیران بر تحقق اقتصاد

مقاومتی

۶. شناخت تأثیر داشتن فساد ستیزی توسط مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی

۶-۱ جامعه تحقیق

جامعه آماری این تحقیق تعداد کل دانشجویان رشته مدیریت در دوره ی کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز میباشد که براساس آخرین آمار توسط آموزش دانشگاه در ترم پاییز ۱۳۹۴ تعداد ۱۰۰۰ نفر می باشند.

الف: قلمرو مکانی: دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز

ب: // زمانی: زمستان ۹۴ (زمان انجام پرسشنامه اسفندماه ۹۴ میباشد)

ج: // موضوعی: مدیریت جهادی و اقتصاد مقاومتی

۷-۱ چهارچوب نظری و مدل پژوهش :

طرح ایده اقتصاد مقاومتی و مدیریت جهادی و چارچوب نظری کلان آنان توسط رهبر معظم انقلاب، با توجه به این که ثمره سال ها نمود در مبانی اسلامی، تجربه فعالیت اجرایی در سطوح مختلف مدیریتی نظام و نیز استفاده از نظرات کارشناسی شبکه ای از نخبگان و صاحب نظران کشور است، می توانست فرصتی ارزشمند را در فضای علمی کشور رقم زند که طی آن با توجه به جایگاه ولی فقیه در کلان جامعه، زمینه را برای حرکت پرشتاب مجامع علمی و آحاد اندیشمندان و صاحب نظران را فراهم سازد. اما متأسفانه تاکنون استفاده علمی چندانی از این فرصت نشده است و حداکثر استفاده از این ایده توسط نهادها و دستگاه های اجرایی با اجرای طرح های پر سر و صدا و کم محتوا و عمدتاً گزارشی صورت گرفته است.

در این تحقیق سعی شده است با شناخت تأثیر ویژگی های مدیریت جهادی بر تحقق اقتصاد مقاومتی از دیدگاه دانشجویان رشته مدیریت دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز به این موضوع توجه کنیم.

از نگاه مقام معظم رهبری «مدظله»، در اقتصاد مقاومتی، اهداف اقتصادی مهم‌ترین عنصر در جهت‌دهی فعالیت‌ها می‌باشند و کلیه عوامل اقتصادی باید در راستای تحقق این اهداف حرکت کنند. تحقق عدالت اجتماعی، کسب اقتدار بین‌المللی و بقای کشور، اثبات عملی کارآمدی نظام دینی و اسلامی، مرجعیت بین‌المللی و ... مهم‌ترین اهداف در اقتصاد مقاومتی به شمار می‌روند. کسب موفقیت در این اهداف علاوه بر اینکه به صورت مستقیم تحت تأثیر بازنگری در نظام اولویت‌گذاری و نیز سیستم مدیریت اقتصادی است، به صورت غیر مستقیم و به شدت تأثیر زیرساخت‌هایی است که باید قبل از برنامه‌ریزی به آنها توجه داشت. این زیرساخت لزوماً به بخش اقتصاد باز نمی‌گردند و حتی جنبه فرهنگی و سیاسی دارند. امام علت تأثیر فراوانی که بر بخش اقتصاد کشور دارند، حائز اهمیت هستند. از سوی دیگر باید توجه داشت که تحقق اهداف اقتصادی که اهدافی بلندمدت هستند، نیازمند دکترین‌ها و راهبردهای کلانی می‌باشند که چتر فکری خود را بر فرآیند تحقق هدف قرار داده و نحوه تحقیق آن در چارچوبی خاص پیش برد. قطع وابستگی به نفت، جنگ نامتقارن اقتصادی و ... از جمله این دکترین‌ها می‌باشند.

«اقتصاد مقاومتی» طراحی و مدل‌سازی ویژه‌ای از شرایط و سازوکارهای اقتصادی است که مبتنی بر آن، فضای اقتصادی کشور مبتنی بر فرض وجود حداکثر تحریم‌ها و فشارها، به صورت فعال و نه منفعل، طراحی می‌شود. «اقتصاد مقاومتی» بنیانی نظری برای مدل‌سازی گونه ویژه‌ای از اقتصاد است که فعالانه خود را برای مواجهه با تحریم‌های بیش‌از پیش آماد ساخته است. مکانیسم‌های اقتصادی، فضای کسب و کار، تجارت خارجی، نهادهای مالی و واسطه‌ای و ... در اقتصاد مقاومتی مبتنی بر این پیش‌فرض طراحی می‌شوند که کشور در تعارض ایدئولوژیک دائمی با نظام سلطه است و هر ضربه اقتصادی از غرب ممکن است در هر لحظه به کشور وارد شود.

در چنین فضایی، تحریم‌های اقتصادی نه تهدید، بلکه فرصت ویژه‌ای هستند که زیر فشار آنها می‌توان رابدهای اقتصاد مقاومتی را با قدرت و اجماع ملی همراه و پیاده‌سازی آنها را تسریع کرد.

الگوی مقاومتی، چتر مفهومی کلانی است که در حوزه اقتصاد، به «اقتصاد مقاومتی» می‌انجامد، در حوزه فرهنگ «فرهنگ مقاومتی»؛ در حوزه سیاست خارجی، به «دیپلماسی مقاومتی» و ... به نظر می‌رسد در سال ۷۴ اخیر، تلاش برای طراحی و مدل‌سازی الگوی مقاومتی در حوزه اقتصاد، راهبرد مهمی است که اقتصاد مقاومتی به دنبال تحقق آن است. در این رویکرد، کسب ثروت و درآمد ملی از مسیرهایی دنبال می‌شود که قدرت چانه‌زنی کشور در فضای سیاسی بین‌المللی را تقویت می‌کند. نه آنکه کشور ناگزیر باشد به دلیل مسائل اقتصادی از اهداف ایدئولوژیک خود در فضای سیاسی دست بکشد. همان گونه که در مدل مفهومی ارائه شد، اقتصاد مقاومتی ماهیتاً اقتصادی مردمی است و نهادهای اقتصادی مردمی و سازمان‌های مردم-نهاد می‌توانند نقش بسیار پررنگ و تعیین‌کننده‌ای در آن داشته باشند.

مدل پژوهش:

مدل مفهومی تحقیق

تأثیرات

ویژگی های مدیریت جهادی

مولفه های اقتصاد مقاومتی

داشتن روحیه و فرهنگ جهادی در مدیران

ایجاد تحرک و پویایی در اقتصاد کشور

مدل مورد نظر با توجه به ویژگی های ذکر شده از مدیریت جهادی و مؤلفه های اقتصاد مقاومتی در فرمایشات رهبر معظم انقلاب اسلامی طراحی شده که این ویژگی ها و مؤلفه های مورد نظر با استفاه از نظرات تعداد ۱۰ نفر از اساتید رشته مدیریت و ۲۰ نفر از دانشجویان این رشته ، ویژگی ها و مؤلفه ها در دو مقوله مدیریت جهادی و اقتصاد مقاومتی انتخاب گردید که در مدل مفروض این پایان نامه مورد استفاده قرار خواهد گرفت.

یک سامانه مفهومی، سامانه ای است که از اشیای غیر فیزیکی (مثل ایده ها یا مفهوم ها) تشکیل شده باشد. در این راستا یک سیستم به معنای مجموعه اشیای درون مرتبط و درون کاری در نظر گرفته می شود.

یک سامانه مفهومی بطور ساده یک مدل مفهومی است. هیچ محدودیتی در این نوع از مدل به جز محدودیت‌های تخیل انسان وجود ندارد. اگر یک تناظر تجربی تأییدشده بین یک سامانه مفهومی و یک سامانه فیزیکی صورت گیرد، آنوقت آن سامانه ی مفهومی، سامانه فیزیکی را مدل‌سازی می‌کند». ارزش‌ها، ایده‌ها، و باورهایی که نگاه هر انسان نسبت به جهان را می‌سازند «که یک مدل از جهان است؛ یک سامانه مفهومی است که مدلی از یک سامانه ی فیزیکی (جهان) می‌باشد. فردی که این مدل را دارد یک سامانه فیزیکی است. در روانشناسی و کار اجتماعی، وقتی درباره سامانه مفهومی حرف می‌زنند، به مدل فرد از جهان اشاره دارند، اما اگر سعی کنند تا آن مدل را درک کنند، به ایجاد مدلی از آن مدل خواهند رسید، که تنها مدلی از رفتار فرد است. در هر حالت، این دقیقاً هدف عبارت کلی «سامانه‌های مفهومی» است.

۸-۱ فرضیات یا سوالات پژوهش

فرضیه اصلی :

مدیریت جهادی بر تحقق اقتصاد مقاومتی در ایران موثر است.

فرضیه های فرعی :

۱. داشتن روحیه و فرهنگ جهادی توسط مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی مؤثر است.
۲. رعایت تقوای سیاسی توسط مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی مؤثر است.
۳. به کارگیری وجدان کاری توسط مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی مؤثر است.
۴. داشتن رفتار عدالتخواهانه توسط مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی مؤثر است.
۵. تلاش مجاهدانه ی مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی مؤثر است.
۶. فساد ستیزی مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی مؤثر است.

۹-۱ روش نمونه گیری و حجم نمونه:

$$n = \frac{\frac{z^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left(\frac{z^2 pq}{d^2} - 1 \right)}$$

با استفاده از روش کوکران و روش تصادفی ساده انتخاب می شوند.

تعداد حجم نمونه از عمق مطابق آخرین آمار مدیریت ، تعداد دانشجویان رشته مدیریت کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز ۱۰۰۰ نفر میباشد که با استفاده از فرمول کوکران و روش تصادفی ساده تعداد ۲۷۸ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند.

۱۰-۱ روش و ابزار جمع آوری اطلاعات:

درباره مبانی نظری از روش مطالعات کتابخانه ای و میدانی (کتاب و مقالات و نظرات اندیشمندان و سایت های اینترنتی استفاده شده است .

تحقیق پیمایشی به عنوان شاخه ای از تحقیقات توصیفی، یک روش جمع آوری داده هاست که در آن از یک گروه خاصی از افراد خواسته می شود تا به تعدادی سؤالهای خاص پاسخ دهند. داده های ادراکی از طریق پخش پرسشنامه بین دانشجویان دانشکده مدیریت دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز و مصاحبه از نخبگان و اندیشمندان و اساتید محترم دانشگاهی در امر مدیریت جهادی و اقتصاد مقاومتی بالاخص بیانات مقام عظمای ولایت حضرت آیت الله امام خامنه ای (مدظله العالی) بهره گرفته شده است.

۱۱-۱ روش تجزیه و تحلیل:

روش آمارگیری و تجزیه و تحلیل با استفاده از مدل نرم افزاری Spss انجام می پذیرد،

به شرح ذیل می باشد:

۱. آمار توصیفی

۲. جدول فراوانی داده

۳. آزمون رگرسیون خطی

۴. آزمون فریدمن

۱۲-۱ تعاریف اصطلاحات پژوهش

مدیریت

در تعریف اصطلاح مدیریت آمده است: «مدیریت فرایند به کارگیری مؤثر و کارآمد منابع مادی و انسانی در برنامه ریزی سازماندهی بسیج منابع و امکانات هدایت و کنترل است که برای دستیابی به اهداف سازمانی و بر اساس نظام ارزشی مورد قبول صورت می گیرد.»

همچنین «مدیریت عبارت است از علم و هنر متشکل و هماهنگ کردن، رهبری و کنترل فعالیت های دسته جمعی برای نیل به هدف های مطلوب با حداکثر کارایی» (رضائیان، علی (۱۳۸۷)، «مبانی سازمان و مدیریت»، تهران، انتشارات سمت. صفحه ۳۵)

جهاد

در قرآن کریم گاهی بحث از قتال شده است مانند ایه واجب شدن نبرد با مشرکین که می فرماید «كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ» و گاهی بحث جهاد مطرح گردیده است: «وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ». واژه «قتال» فقط به معنای مقابله نظامی و درگیری با دشمن است ولی واژه «جهاد» به معنای هرگونه کوشش در راه خدا و تلاش برای انجام نیکی ها است و قتال شعبه ای از جهاد است. (کتاب مؤلفه های مدیریت جهادی سید حسین اسحاقی صفحه ۵۹)

با توجه به اینکه مبحث مدیریت جهادی از سوی مقام معظم رهبری عنوان گردیده بهتر دیدیم جهت تبیین مسئله جهاد از منظومه فکری ایشان استفاده نماییم.

ایشان در دیدار با بسجیان می فرمایند: «عرصه ی حضور بسیج خیلی وسیعتر از عرصه ی نظامی است. اینی که من بارها گفتم و تکرار میکنم که نباید بسیج را يك نهاد نظامی به حساب آورد، تعارف نیست؛ بلکه حقیقت قضیه این است. بسیج عرصه ی جهاد است، نه قتال. قتال يك گوشه ای از جهاد است. جهاد یعنی حضور در میدان با مجاهدت، با تلاش، با هدف و با ایمان؛ این میشود جهاد. لذا «جاهدوا بأموالکم و أنفسکم فی سبیل الله»؛ جهاد با نفس، جهاد با مال. جهاد با نفس کجاست؟ فقط به این است که توی میدان جنگ برویم و جانمان را کف دست بگیریم؛ نه،

یکی از انواع جهاد با نفس هم این است که شما شب تا صبح را روی يك پروژه‌ی تحقیقاتی صرف کنید و گذر ساعات را نفهمید. جهاد با نفس این است که از تفریحاتان بزنید، از آسایش جسمانی‌تان بزنید، از فلان کار پرپول و پردرآمد - به قول فرنگی‌ها پول‌ساز - بزنید و تو این محیط علمی و تحقیقی و پژوهشی صرف وقت کنید تا يك حقیقت زنده‌ی علمی را به دست بیاورید و مثل دسته‌ی گل به جامعه‌تان تقدیم کنید؛ جهاد با نفس این است. يك قسمت کوچکی هم جهاد با مال است.» (بیانات مقام معظم رهبری در سال ۹۲ در جمع دانشجویان)

همچنین مقام معظم رهبری در تشریح موضوع جهاد فرموده اند: «معیار جهاد شمشیر و میدان جنگ نیست. معیار جهاد همان چیزی است که امروز در زبان فارسی ما در کلمه‌ی مبارزه وجود دارد. فلانی آدم مبارزی است. فلانی آدم مبارزی نیست. نویسنده‌ی مبارز، نویسنده‌ی غیر مبارز. عالم مبارز، عالم غیر مبارز. دانشجوی مبارز و طلبه‌ی مبارز، دانشجوی غیرمبارز و طلبه‌ی غیرمبارز. جامعه‌ی مبارز و جامعه‌ی غیرمبارز. پس جهاد یعنی مبارزه. در مبارزه دو چیز حتماً لازم است: یکی اینکه در آن جد و جهد و تحرکی باشد. انسان در رختخواب یا در پستوی خانه که نمی‌تواند مبارزه کند، در مبارزه باید جد و جهدی وجود داشته باشد... دوم اینکه در مقابلش دشمنی باشد. (بیانات مقام معظم رهبری در سال ۹۲ در جمع دانشجویان)

۱-۱۲-۱ تعریف مدیریت جهادی

با توجه به تعاریفی که به صورت خاص از دو واژه «مدیریت» و «جهاد» ارائه شد می‌توان گفت مدیریت جهادی یعنی: علم و هنر رهبری و کنترل فعالیت‌های دسته‌جمعی، مبتنی بر مبارزه نه صرفاً در عرصه نظامی بلکه در تمامی عرصه‌های علمی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و... جهت نیل به اهداف راهبردی و کلان یک سیستم و رفع موانعی که در رسیدن به آن وجود دارد. (کتاب مؤلفه‌های مدیریت جهادی سید حسین اسحاقی صفحه ۸۶)

با توجه به این تعریف و با توجه به نام گذاری سال جدید بوسیله مقام معظم رهبری، مشخص می شود معظم له مدیریت جهادی در عرصه های اقتصادی و فرهنگی را مورد توجه خاص قرار داده اند. و این بدان معناست که در این دو عرصه مشکلات و موانع حادی وجود دارد که می بایست با یک مدیریت مبارز و جهادی این موانع و مشکلات را از سر راه پیشرفت نظام مقدس جمهوری اسلامی برداشت. قطع به یقین می توان این نام گذاری را در راستای اجرای سیاستهای کلی نظام در خصوص « اقتصاد مقاومتی» تبیین نمود. (گفتارهای اقتصادمقاومتی از منظر بیانات مقام معظم رهبری در سال ۹۳ جمع دانشگاهیان)

۱-۲-۲ اقتصاد مقاومتی

برای مفهوم اقتصاد مقاومتی در همین مدت زمان کم، تعاریف متفاوتی ارائه شده که هر کدام از جنبه ای به این موضوع نگاه کرده اند. در این میان، تعریف جامع و کامل از اقتصاد مقاومتی را خود رهبر فرزانه انقلاب ارائه داده اند. ایشان در دیدار با دانشجویان فرمودند:

« اقتصاد مقاومتی یعنی آن اقتصادی که در شرایط فشار، در شرایط تحریم، در شرایط دشمنی ها و خصومت های شدید می تواند تعیین کننده ی رشد و شکوفایی کشور باشد» (کتاب اقتصاد مقاومتی در پرتو اقتصاد مقاومتی صفحه ۴۲)

۱-۳-۱ ذکر برخی محدودیتها

کمبود ادبیات و تعریف مشخص از موضوع
عدم وجود پژوهش مستند و جامع در این زمینه
آشنا نبودن مدیران با این سبک مدیریتی
اعتقاد نداشتن برخی از مدیران به انواع سبک مدیریت اسلامی و جهادی
عدم وجود زمان کافی جهت ادامه کار در بخش کمی
محدودیت های پیش رو در انجام مصاحبه ها که به شرح ذیل بیان می گردد:

مسئولیت و مشغله‌های برخی از افراد، که بعضاً به‌نظر می‌رسید در زمینه مدیریت جهادی کار کرده و یا صاحب‌نظر باشند مانع از انجام مصاحبه با آن‌ها گشت.

مسئولیت داشتن و مشغله کاری خبرگان موجب ناهماهنگی در ملاقات‌ها، ضیق وقت و فشرده شدن زمان مصاحبه‌ها می‌شد. بعضاً مصاحبه شونده‌گان داشته‌های ذهنی خود را مرور می‌کردند و گاهی از روند مصاحبه خارج می‌شدند.

برخی از مصاحبه‌شونده‌گان مرد عمل بوده و مدیریت جهادی را در کار درک کرده بودند و تبدیل عمل به گفتار و بیان کردن آن در قالب مولفه برایشان سخت بود.

با وجود طرح کلی موضوع و محور‌ها به اکثر عزیزان پیش از مصاحبه برای دسته‌بندی مطالب ذهنی؛ بدلیل اکتشافی بودن موضوع، آمادگی ذهنی نداشتن جهت ورود به موضوع و بیان عوامل جزئی‌تر را به‌دنبال داشت.

فصل دوم

مبانی نظری پژوهش

● مقدمه

● مدیریت و فرآیندها و تئوری‌های مدیریتی

- مدیریت جهادی
- اقتصادمقاومتی
- مولفه ها و ویژگیهای مدیریت جهادی
- مولفه های اقتصادمقاومتی

۲-۱ مقدمه

رهبری خوب مانند هنر انسان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. اذهان انسان‌ها را به تحرک واداشته، عواطف و احساساتشان را نیز بر می‌انگیزاند و آنان را زنده می‌کند. بنابر این اطمینان داریم که رهبری به ما کمک خواهد کرد تا غیر ممکن‌ها را ممکن ساخته و به نتایج مورد انتظار دست یابیم، اما رهبری به طریق شخصی‌تر نیز ما را تحت تأثیر قرار می‌دهد. رهبری خوب انسان‌ها را تهییج کرده و فعال می‌سازد. رهبری خوب الهام بخش بوده و به انسان‌ها جرأت و رشادت می‌بخشد. رهبری خوب موجب می‌شود تا انسان‌ها احساس بهتری نسبت به خودشان پیدا کنند. این بعد عاطفی رهبر است که انرژی حرکت و تغییر گروه‌های کوچک، سازمان‌های بزرگ و کل جامعه را می‌دهد، رهبری در زمینه تغییر، به نوبه خود با ارزش‌های انسانی که در عمق جان انسانها ریشه داشته سر و کار دارد. این ارزش‌ها افکار و تعهدات درباره‌ی خودمان، دیگران و

کارمان بوده که انسانها را به قرار دادن بر پایه ایمان و اعتقاد متمسک می‌سازد و در مقیاس بزرگ به دلیل این ارزش‌هاست که انجام تغییر عمده تقریباً با آشفته‌گی عاطفی همراه است.

مقام معظم رهبری همچون سال‌های گذشته با دغدغه اقتصاد و فرهنگ و با نگاهی کارشناسانه سال ۱۳۹۳ را نیز به نام سال «اقتصاد و فرهنگ همراه با عزم ملی و مدیریت جهادی» نام گذاری نمودند. می‌توان به صراحت عنوان نمود که ملت ایران در سی و هفت سال پیش برای نان و مسکن و معیشت و رفاه دنیوی انقلاب نکردند اما باید اذعان نمود بدون اینان نیز نمی‌توان به آرمان‌های بلندی که انقلاب اسلامی برای رسیدن به آن تلاش می‌نماید، رسید. از این رو چندین سال است که بالاترین مقام رسمی و مذهبی کشور سال ۱۳۹۳ را با اقتصاد گره زده‌اند.

نقشه‌ی راهی که مقام معظم رهبری ترسیم فرموده می‌توان ما را در رسیدن به اقتصادی شکوفا و مترقی و بدون وابستگی به آرمان‌های مترقی انقلاب اسلامی رهنمون سازد همان اقتصاد مقاومتی است. اقتصادی که با تکیه بر توانمندی‌های داخلی و ظرفیت‌های درونی کشور، با رویکرد دانش محور و تعامل صحیح با دنیای خارج بنیان نهاد شده است.

سؤال مهمی که می‌توان در اینجا مطرح کرد این است که چگونه می‌توان به اقتصاد رسید و بر این نقشه راه اطمینان نمود؟ این مطلب را مقام معظم رهبری به طور ظریف در تغییر نگاه مردم به چگونگی توانمندی‌های خود می‌دانند و این مهم دست یافتنی نخواهد بود مگر نشانیدن این مطلب در باورهای فرهنگی مردم مبنی بر اینکه ظرفیت‌ها و توانایی‌های مردمان این مرز بوم، حد و مرز نمی‌شناسد لذا نقش مهم فرهنگ به عنوان یک اصل در کنار اقتصاد خود را نشان داده است.

سال‌هاست اقتصاد جهانی توسط امپریالیسم رسانه‌ای از طریق تغییر در نگاه فرهنگی مردمان کشورهای واردکننده و ترغیب و تشویق آنها به مصرف گرایی و استفاده از محصولات و اجناس وارداتی شرکت‌های چند ملیتی توانسته است بر تمامی شئون مردمان این کره خاکی چنگ بیاندازد و در نتیجه تولیدات ناخالص ملی کشورها به سوی سود دهی هرچه بیشتر برای شرکت‌های چند

ملیتی کشیده شد. در این میان، برای اینکه بتوان کلید موفقیت‌های اقتصاد را در دست داشته باشیم باید آن را برخاسته از فرهنگ بدانیم از این رو است که نقشه‌ی راهی که اکنون در اقتصاد جمهوری اسلامی توسط مقام معظم رهبری ابلاغ گردیده اقتصاد مقاومتی نام گرفته است. باید برای عملی کردن این اقتصاد به مهم‌ترین رکن فرهنگی اقتصاد که همان به باور رساندن واژه‌ی «ما می‌توانیم» در اعتقاد و ذهن نسل چهارم انقلاب است توجه ویژه و خاصی نمود و این هم مستلزم داشتن عزمی بزرگ همراه با یک اراده ملی و مدیریت جهادی است.

مدیریت جهادی هرچند اصطلاحی جدید در ادبیات انقلابی ما نیست اما انصافاً مدیریتی است که تنها در مقطع دفاع مقدس بارها با آن مواجه بوده ایم. مدیریتی که با رهبری امام خمینی (ره) توانست به خوبی در مقطع دفاع مقدس کشور را از پرتگاه جنگ با استکبار جهانی ایران را به سمت آن کشانده بود، نجات دهد و کارآیی خود را به خوبی نشان داده است. شاید به کارگیری واژه جهاد نشان و اشاره از یک واقعیت مهم باشد که امروز هم نوعی دیگری از جنگ بر این انقلاب و کشور و مردم تحمیل شده است که بایستی همچون دفاع مقدس با یک مدیریت جهادی به مقابله و برخورد با آن پرداخت.

ولی مدیریت جهادی امروز را چگونه می‌توان دید و آن را تشریح نمود؟ آیا مدیریت جهادی را باید در بالا بردن هزینه‌ها و سخت‌تر نمودن سطح اصطحاک و رویارویی با مشکلات و دشمنان تفسیر نمود یا اینکه آن را به معنای بهره‌گیری از عقل، تدبیر و دانش و نرمش قهرمانانه به همراه پایداری بر اصول انقلاب در صحنه مقابله و جنگ اقتصادی و فرهنگی با دشمنان انقلاب بدانیم.

پیرامون اهمیت اقتصاد در بیانات رهبری ذکر همین نکته بس که در سخنرانی ۸۵۶ کلمه‌ای ایشان پس از واژه مردم با ۱۴ بار تکرار، واژه‌ی اقتصاد به صورت مفرد و ترکیبی ۱۱ بار تکرار شده است. گره خوردن واژگان مردم با اقتصاد در سخنان ایشان و بازخوانی پیام‌های سال‌های اخیر نشان‌دهنده‌ی نگرانی عمیق رهبر معظم انقلاب نسبت به اقتصاد و وضعیت معیشتی

مردم کشورمان است که به خصوص با تحریم‌های خصمانه غرب و عدم توجه مسئولین به اجرای سازوکارهای دفاعی اقتصادی مقاومتی در شرایط دشواری به سر می‌برند. ایشام در پیام نوروزی سال ۱۳۹۳ خویش به صراحت فرمودند:

در باب حماسه‌ی اقتصادی کاری که باید انجام گیرد و توقع بود اتفاق بیفتد، اتفاق نیفتاد. تلاش‌هایی انجام گرفت که مورد سپاس است، ولی کار بزرگی که باید در زمینه‌ی حماسه‌ی اقتصادی انجام بگیرد، همچنان در پیش روی ما است و موظفیم که این حماسه را به وجود بیاوریم.

مدیریت جهادی اقتصاد، از این رو به عنوان یک ضرورت به منظور اجراء می‌بایست مد نظر قرار گیرد که راهی جز این برای کشور باقی نمانده است. نه کشور در شرایطی است که با مخدر نفت، دردهای اقتصادی را سرپوش گذاشت و نه مردم در شرایطی هستند که با هزینه‌های سرسام آور فعلی و شاخص درهم شکسته فضای کسب و کار تطبیق دهند. این وظیفه مسئولین و به خصوص دولت و مدیران اجرایی است که تکاپوی مداوم و تلاش جدی با هدف مقدس خدمت به مردم شریف ایران را سرلوحه‌ی خویش نمایند تا زمینه ساز عبور کشور از بحران اقتصادی ماه‌های اخیر گردند.

پیش زمینه‌های مدیریت جهادی رعایت اصول اقتصاد مقاومتی است که اخیراً در چارچوب سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی از سوی رهبری معظم انقلاب به دستگاه‌های ابلاغ شده و می‌بایست به تفکیک و دقت هریک مورد توجه قرار گیرد.

جهاد و حماسه در ادبیات دینی واژگان مقدسی هستند که در چند سال اخیر، توسط مقام معظم رهبری برای نام گذاری سال‌ها و جهت دهی به حرکت ملی استفاده شده است. به نظر می‌رسد دست یابی به حماسه در زمینه‌های مختلف، نیازمند تلاشی مقدس و هدف مند می‌باشد، که یکی از مهم ترین الزامات خلق حماسه اقتصادی نیز، جهاد اقتصادی است.

تحریم اقتصادی به عنوان یکی از اهرمهای فشار در پیشبرد اهداف و سیاستهای خارجی، همواره توسط کشورهای استعمارگر در سطح بین‌المللی مورد توجه قرار گرفته است. هدف از تحریم، فشار بر کشور هدف برای تغییر در رفتار آن است. این تغییر رفتار می‌تواند تغییر رفتار سیاسی یا تغییر سیاستهای اقتصادی باشد. در عصر حاضر تهدیدهای امنیتی فقط به تهدیدهای نظامی محدود نمی‌شود بلکه تحریم حوزه های اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی (فرد و جامعه) را نیز در بر می‌گیرد، دولتهای استعمارگر از این تحریم های غیر انسانی به عنوان سلاح در برابر کشورها و جوامع استفاده می‌نمایند. مهمترین عرصه ای که کشور ایران در چند سال اخیر با تهاجمات وسیع بیگانگان و دشمنان روبرو بوده است عرصه اقتصادی است، که دشمنان در آن بر محدودیتهای اقتصادی، محدودیت کسب و کار داخلی و انزوای ایران در جامعه جهانی تمرکز نموده اند. در این چالش، کشور ایران نوع بدیعی از اقتصاد با نام «اقتصاد مقاومتی» را برای اداره کشور در برابر این توطئه ها بکار گرفته است که پیشنهاد آن به تحریم های اقتصادی ایران از طرف مجامع بین المللی از ابتدای جنگ تحمیلی باز می‌گردد. در این نوع اقتصاد و اداره کشور، دولتمردان و نخبگان اقتصادی کشور موظف به نوآوری و ارائه نظریه های خلاق در عرصه های جدید و مختلف اقتصادی و همچنین بومی سازی اقتصاد می‌باشند و باید برای مقاوم سازی اقتصاد بخصوص در زمینه تولید و سرمایه گذاری داخلی برنامه ریزی نموده و بین تولید و مصرف تعادل ایجاد نمایند. لازمه این امور، یک مدیریت ویژه است که می‌توان آن را مدیریت جهادی نامید. این مدیریت از یکسو در برگیرنده دانش روز بشری و از سوی دیگر با مفهوم جهاد در ارتباط می‌باشد و بر عقلانیت مکتبی به معنای بهره مندی از جدیدترین روشهای مدیریت اما با جهت گیری ارزشی و انقلابی تأکید می‌نماید. این سبک مدیریت به معنای خاص، مختص جوامع اسلامی بوده و ریشه در ارزشهای الهی، سیره پیامبر اکرم (ص)، ائمه اطهار (ع) و فرهنگ ملی دارد و یک استراتژی مناسب و صحیح برای اداره جامعه در شرایط تحریم و همچنین هدایت و حرکت کشور در مسیر توسعه و پیشرفت در پرتو رعایت اخلاق و ارزشهای

اسلامی علیرغم انواع موانع و محدودیتها می باشد. در این مقاله تلاش شده است تا نقش سازنده و مثبت مدیریت جهادی در پیشرفت کشور با توجه به تحریم ها و محدودیتها در چهارچوب اقتصاد مقاومتی تبیین گردد.

۲-۲ مدیریت

۲-۲-۱ مفهوم مدیریت

در تعریف مدیریت مثل دیگر علوم انسانی اتفاق نظر وجود ندارد. اگرچه هر یک از زاویه‌ای به این مقوله نگریسته‌اند. مدیریت در واژه به معنای «اداره کردن» و مدیر اسم فاعل است و به معنای «به گردش در آورنده‌ی امور» می‌باشد.

درباره‌ی مدیریت، صاحب نظران با توجه به خاستگاه اجتماعی و فلسفی خود، و نیز اهداف و جهت گیری‌های گوناگون، دیدگاه و تعاریف ویژه‌ای از مدیریت ارائه نموده‌اند. برخی در تعاریف خود به کارکردهای مدیریت و برخی دیگر بر فرایند کار و در نهایت تعدادی دیگر بر جنبه‌هایی از وظایف مدیریت تأکید کرده‌اند (نابینی، ۱۳۸۹، ۲۱).

از میان این تعاریف می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

مدیریت به معنی فرایند کارها به طور اثر بخش و کارآمد به وسیله دیگران است (رابینز و ای. دی سنزو، ۱۳۹۲، ۱۹)

مدیریت، فرایند به کارگیری مؤثر و کارآمد منابع مادی و انسانی در برنامه ریزی، سازماندهی، بسیج منابع و امکانات، هدایت و کنترل است که برای دستیابی به اهداف سازمانی و بر اساس نظام ارزشی مورد قبول، صورت می‌گیرد (رضائیان، ۱۳۸۴، ۷).

مدیریت، عبارت است از دستیابی به اهداف سازمانی به شیوه کارا و اثربخش از طریق برنامه ریزی، سازمان دهی، هدایت و کنترل منابع سازمانی (ال دفت، ۱۳۸۷، ۱۹).

مری پی فولت^۱، مدیریت را هنر انجام امور به وسیل دیگران توصیف کرده و بر نقش دیگران و قبول هدف از سوی آنها تأکید نموده است (الوانی، ۱۱، ۱۳۹۱).

گالیک^۲ و ارویک^۳، مدیریت را علم و هنر هماهنگی کوشش‌ها و مساعی اعضای سازمان و استفاده از منابع برای نیل به اهداف معین است (الوانی، ۱۱، ۱۳۹۱).

به نظر هنری فایول^۴، مدیریت عبارت از علم و هنر متشکل و هماهنگ کردن، رهبری و کنترل فعالیت‌های دسته جمعی به منظور رسیدن به هدف مطلوب با حد اکثر کارایی است (جاسبی، ۱۳۷۴، ۱۱۹).

مدیریت عبارت است از عملی که به صورت آگاهانه و مستمر انجام می‌شود و به سازمان شکل می‌دهد (ای.اف.اس تونر و دیگران ۱۳۸۷، ۷).

مدیریت، طراحی یا پدید آوردن محیطی است که در آن مردمی که در گروه‌ها با هم کار می‌کنند، بتوانند به هدفهای خود برسند (کونتز، اودانل و ویهریخ، ۱۳۸۸، ۲۵).

۲-۳ فرایند مدیریت^۵

کسانی که مدیریت را تعریف کرده‌اند به سلسله وظایفی اشاره نموده‌اند که هر مدیر در انجام وظیفه خطیر خود ملزم به انجام آنهاست، نویسندگان و عالمان این رشته بنابر نگرش و تخصصهای خود هرکدام به نحوی با این وظای برخورد نموده‌اند. گروهی وظایف خاصی را اصلی قلمداد کرده‌اند و گروهی دیگر بر وظایف دیگری تأکید ورزیده‌اند (الوانی، ۱۳۷۲، ۱۸). در نگرش فرایندی مدیریت، مدیر، منابع سازمانی را برای رسیدن به اهداف بکار می‌گیرد و چهار وظیفه مدیریتی «برنامه ریزی^۶ و تصمیم گیری»، «سازماندهی^۷»، «رهبری»^۱ و

¹ Mary P.Follet

² LUthe Dulic

³ L.Urwick

⁴ Henry Fayol

⁵ the process

⁶ planning

⁷ organizing

«کنترل»^۲ را انجام می‌دهد. (طالب پور، ابویی اردکان و احمدی، به نقل از Dubrin 1987، ۱۳۸۸، ۸۸)

برنامه ریزی و تصمیم‌گیری: متضمن تعیین هدف‌ها، مقاصد سازمان و تهیه نقشه و برنامه کار است. برنامه‌ها نشان می‌دهند که هدف‌ها چگونه باید تحقق یابند (رابینز، ۱۳۸۱، ۱۹). برنامه ریزی اصولاً اولین نقطه در فرایند مدیریت است. برای موفقیت، سازمانها نیاز دارند تا بیشتر با برنامه ریزی سر و کار داشته باشند. افراد در سازمان‌ها نیازمند اهداف و برنامه‌هایی برای رسیدن به آنها می‌باشند. برنامه ریزی عبارت از فرایند هدف گذاری و تعیین پیشرفت دقیق در چگونگی رسیدن به اهداف می‌باشد.

سازماندهی: سازماندهی مستلزم آن است که منابع یعنی افراد، سرمایه و تجهیزات به مؤثرترین شیوه برای حصول هدف‌ها فراهم شود؛ بنابر این سازماندهی شامل ترکیب و یگانه سازی منابع است (هرسی و بلانچارد، ۱۳۶۸، ۱۴)

هدایت و رهبری: هنر یا علم نفوذ در اشخاص به طوری که با میل و خواسته خود در جهت حصول هدف‌های تعیین شده گام بردارند؛ به تعبیر دیگر رهبری عبارت است از توانایی ایجاد حالتی در کارکنان که با اعتماد به نفس و علاقه مندی انجام وظیفه نمایند (میرسپاسی، ۱۳۷۵، ۳۹۰).

نظارت و کنترل: کنترل عبارت است از توجه به نتایج کار و پیگیری برای مقایسه فعالیت‌های انجام شده با برنامه‌ها و اعمال اصلاحات مقتضی در مواردی که از انتظارات، انحرافی صورت گرفته است (رابینز، ۱۳۸۱، ۱۹).

۲-۴ سیر تحول در اندیشه‌های مدیریت

مدیریت از دیرباز در جامعه بشری سابقه داشته است به گونه‌ای که پیدا شدن اندیشه مدیریت به روزگاری باز می‌گردد که مردمی که گروهی کار می‌کردند نخستین بار کوشیدند تا به هدف‌های

¹ leadingorganizingleading

² controlling

گروهی دست یابند (کونتز، اودانل، ویهرخ، ۱۳۸۸، ۱۷). آن چنان که «جی ام. شفریتز»^۱ و «جی. استیون اوت»^۲ در کتاب تئوری‌های سازمان: اسطوره‌ها» به مواردی از تاریخچه تئوری سازمان که پیش از مکاتب علمی مدیریت شکل گرفته‌اند، بدین شرح اشاره نموده‌اند:

● ۱۹۹۱ قبل از میلاد، به هنگام خروج قوم بنی اسرائیل از مصر، حضرت شعیب به حضرت موسی توصیه می‌کند که اختیارات خود را به رؤسای قبیله‌های بنی اسرائیل (بر حسب سلسله مراتب اختیار) واگذار کند.

● ۵۰۰ قبل از میلاد، «سان تزو»، در کتاب خود به نام «هنر جنگ» مسأله نیاز به وجود سازمان سلسله مراتبی، ارتباطات درون سازمانی و برنامه ریزی نیروی انسانی را مطرح می‌کند.

● ۴۰۰ قبل از میلاد، «سقراط» در مورد جهانی بودن مدیریت به عنوان یک هنر (به خودی خود) بحث می‌کند.

● ۳۶۰ قبل از میلاد، «ارسطو» در کتاب خود به نام «سیاست» ابراز می‌دارد که در همه کشورها (سازمانها) ماهیت ویژه قدرت و وظایف اجرایی نمی تواند یکسان باشد، بلکه باید بازتابی از محیط فرهنگی آنها را نشان دهد.

● ۳۷۰ قبل از میلاد، «گزنون» هنگامی که کار در یک کارخانه تولید کفش در یونان باستان را شرح می‌دهد، برای نخستین بار درباره مزایای تقسیم کار صحبت می‌کند. ۷۷۰ پس از میلاد، «ابویوسف» یکی از نخستین دانشمندان مکتب اسلام درباره نحوه اداره وظایف اساسی حکومت اسلامی در کتاب «الخراج» (کتاب عوارض زمین) به بحث می‌پردازد و درباره سیاست‌های مالی عمومی و مالیات بندی بحث می‌کند.

● ۱۰۸۵ پس از میلاد، «الاحکام الساطانیه» (قوانین دولتی) اثر «المواردی»، به بحث درباره قانون اساسی در کشورهای اسلامی می‌پردازد و جنبه‌های نظری و عملی رفتارها و اندیشه‌های

¹ Jay M. Shafritz

² J. Steven Ott

سیاسی اسلام را تشریح می‌کند. همچنین درباره رفتار سیاست مداران و مدیران در کشورهای اسلامی بحث می‌کند.

● ۱۰۹۳ پس از میلاد، «الغزالی» بر نقش آیین و تعالیم اسلامی در بهبود سازمان اداری و بوروکراتیک در کشورهای اسلامی تأکید می‌کند. به ویژه درباره‌ی شرایط و وظایف فرمانروایان، وزرا و دبیران در کتاب خود به نام «احیاء علوم الدین» (تجدید حیات علوم دینی) و در کتاب دیگری به نام «نصیحت الملوک» (نصیحت به سلاطین) به بحث می‌پردازد.

● ۱۳۷۷ پس از میلاد، مقدمه‌ای بر تاریخ، اثر دانشمند مسلمان «ابن خلدون» درباره‌ی آن دسته از روش‌های بهبود سازمانی بحث می‌کند که می‌تواند از طریق مطالعه علم فرهنگ صورت پذیرد. به ویژه او درباره‌ی مفاهیم سازمان‌های رسمی و غیر رسمی به بحث می‌پردازد و معتقد است که سازمان‌ها به عنوان دستگاه‌های طبیعی محدودیت‌هایی دارند که نمی‌توانند فراتر از آنها رشد کنند. ولی همچنین درباره صمیمیت و روح همکاری اعضای سازمان مطالبی ارائه می‌نماید.

● ۱۵۱۳ پس از میلاد، «ماکیاولی»^۱ در کتاب خود به نام «مباحثات» درباره اصل وحدت فرماندهی بحث می‌کند و می‌گوید: «بهتر است هرکار یا مأموریت را به فرد واحدی که دارای توانایی معمولی است واگذار کرد و نه به دو نفر، حتی اگر این دو نفر دارای بیشترین شایستگی بوده و هر دو دارای توانایی‌های برابر باشند».

● ۱۷۷۶ پس از میلاد «آدام اسمیت»^۲ در کتاب مشهور خود به نام «ثروت ملل» درباره‌ی سازماندهی بهینه در یک کارخانه تولید سنجاق بحث می‌کند. این کتاب بیانیه مؤثری از اصول اقتصادی شد که مورد سیستم کارخانه و تقسیم کار مطالب ارزنده‌ای عرضه کرد (شفريتز و اوت، ۱۳۸۱، ۱۶-۱۸).

¹ Machiavelli

² Adam Smith

یکی از ثمرات انقلاب صنعتی استفاده از ماشین به جای نیروی کارگر و ماشینی کردن تولید بود که باعث شد زندگی اجتماعی، سیاسی و اقتصادی جوامع صنعتی غرب دگرگون شود، شهرنشینی گسترش یابد و جوامع صنعتی به دلیل تولید انبوه به دنبال بازارهای جدید مصرف باشند و به سبب تشکیل سازمان‌های بزرگ و نیاز به سرمایه‌های کلان، سازمان‌ها مالکان متعدد بیابند، مدیریت از مالکیت منفک و در نتیجه برای دستیابی سازمانها به بازدهی و کارایی بیشتر، تخصص مدیریت و ضرورع تفکر علمی در مدیریت مطرح شود. در نتیجه در قرن بیستم، مدیریت به عنوان یک پدیده و نو جلوه گر شد، زمانی که «تیلور» و «فایول» اصول مدیریت علمی و اداری را ارائه کردند و «وبر» نظریه بوروکراسی را مطرح ساخت. پس از آن نهضت روابط انسانی و مدیریت رفتار در دهه سی شکل گرفت و آخرین مکتب با نظریه‌های سیستمی و اقتضایی پا به عرصه وجود نهاد و امروزه نیز این مکتب، تفکر غالب در مدیریت و سازمان است (الوانی، ۱۳۸۶، ۱۶ - ۱۵).

مکاتب مدیریتی را می‌توان به سه دسته کلی تقسیم کرد. جدول ۲-۱، مشخصات کلی از نظریات مطرح شده را نشان داده است و در ادامه بطور گذرا، محتوی مهم ترین نظریه‌های مدیریتی مرور می‌گردد:

جدول ۱-۲- جدول نظریه‌های مدیریت در یک نگاه

مکاتب و نظریه‌ها	دوره‌ی زمانی	بسترها و روندها	نظریه پردازان
مکتب کلاسیک	مدیریت علمی	رونق فعالیت‌های صنعتی و نیاز به توجه به عامل تولید انبوه و وجود بازارهای منتظر محصول	تیلور، گیلبرت و فورد
	مدیریت اداری	بزرگ شدن اندازه‌ی سازمان‌ها و نیاز به توجه به عامل نظم و ترتیب	فایلول و فالت
	مدیریت بوروکراتیک	تداوم روند گسترش سازمانها و لزوم توجه به مستندسازی	ماکس وبر
مکتب نئوکلاسیک	مدیریت مبتنی بر رفتار سازمانی	تغییرات فرهنگی اجتماعی جوامع غربی و لزوم توجه به عامل انسانی و رضایت نیروی انسانی به جای محرک‌های صرفا اقتصادی به منظور افزایش بهره‌وری	مونتزبرگ، مایو و مازلو
	روابط انسانی (هاثورن)	دوام تحولات فرهنگی و تقویت نقش تعیین کننده‌ی نیروی انسانی و روابط آنان و لزوم توجه به عامل نیروی انسانی و انگیزش و رهبری به منظور افزایش بهره‌وری	هرزبرگ، آلدرفر، مک کلند، آرجریس، مک گریگور
	نگرش‌های کمی	نگرش چند سویه و کل نگرى به پدیده‌های عالم در قالب سیستم و کاربرد آن در نظریه‌های مدیریت و سازمان تحت عنوان نگرش سیستمی و جامع و توجه به سیستم‌های اجتماعی و اقتصادی	جرج دانتزیگ، توماس ال. ساعتی، لطفعلی عسگر زاده
	نظریه‌های سیستمی	برخورد و تحلیل وضعیت‌های متغیر و نیاز به اتخاذ رویکردهای خاص متناسب با شرایط خاص برای بدست آمدن بهترین نتیجه	بولدینگ، چرچمین، چستر، بارنارد
	نظریه‌های اقتصادی	برخورد و تحلیل وضعیت‌های متغیر و نیاز به اتخاذ رویکردهای خاص متناسب با شرایط خاص برای به دست آمدن بهترین نتیجه	فیدلر، گالبرایت، وودوارد، پرو، پارسونز
	مدیریت فرهنگی نظریه آشوب	لزوم مطالعه سیستم‌های پویای غیر خطی و پیچیده، در مقیاس جهانی و کشف تأثیرات سیستم‌ها بر یکدیگر ارائه نگرش‌های مدیریت فرهنگی به شکل‌های مختلف	ادوارد لورتز، فیگن بام، بنویت مندل بروت، هیلز، ادگار شاین و ...
	نظریه‌های تغییر و سازمان یادگیرنده، نقش‌های مدیرانه	افزایش پیچیدگی، آشوب و بی ثباتی در سطح محیط و سازمان‌ها و توسعه فناوری اطلاعات ادغام بیشتر نظریه‌های مدیریت فرهنگی در مدیریت به صورت روش‌ها و تکنیک‌های مدیریت در سازمان‌ها	سنگه، مینتزبرگ، آیزس، اوچی و گرینر

۲-۵-۱ مکتب کلاسیک^۱

۲-۵-۱ نظریه مدیریت علمی^۲

هدف نظریه‌ی «مدیریت علمی»، تعریف جنبه‌های مختلف رابطه میان ماشین-کارگر است. برای رسیدن به این هدف، بجای تأکید بر روش‌های سنتی کار، مجموعه‌ای از مشاغل کاری را تحلیل و از نظر زمانی اندازه گیر و ابزارهای کار را نیز مطالعه کردند. شعار مدیریت علمی عبارت بود از «انتخاب بهترین روش برای انجام هر کار» (فیضی، ۱۳۸۶، ۲۷).

۲-۵-۲ نظریه مدیریت اداری^۳

قبل از طرح نظریه «مدیریت اداری» عقیده بر این بود که «مدیران مادرزاد مدیر هستند» و نیازی به تربیت خاص برای مدیر شدن ندارند، ولی این نظریه تأکید دارد که مدیریت نیز مهارتی مانند همه مهارت‌هاست و می‌توان با توجه به اصول مدیریت آن را به دیگران آموزش داد. به همین جهت اصول مدیریت اداری ارائه شد تا رهنمودی برای حل مشکلات مدیران باشد (علاقه بند، ۱۳۷۰، ۱۶۹).

۲-۵-۳ نظریه بوروکراتیک^۴

«بوروکراسی» شکلی از سازمان با ویژگی‌های خاص مانند سلسله مراتب، اختیار، مقررات و جز آن است. (Cole, 1990, 28). بوروکراسی روشی است، برای سازماندهی و هرگاه بحث درباره بوروکراسی مطرح می‌شود، سازمانهای بزرگی که به طور نظام یافته کار می‌کنند به ذهن متبادر می‌گردد (فیضی، ۱۳۸۶، ۳۵).

به طور کلی نظریه‌های سنتی، در سه مسیر بوروکراسی، اداری و مدیریت علمی تحول یافت. یان سه جریان اساساً با فرضیات مشابهی پایه ریزی شدند و تأثیر عملی آنها یکسان بود. از دید

¹ Classical School

² Scientific Management Theory

³ Administrative management Theory

⁴ Bureaucratic Management Theory

طرفداران این سه جریان فکری، سازمان دارای ساختاری «مکانیستی» است. در هر یک از آنها، ساختار ماشینی همچون چتری، گستره سازمان را در بر می‌گیرد. به عبارت دیگر، روش ماشینی در هر یک از نظریه‌های دیوان سالارانه (بوروکراتیک)، اداری و مدیریت علمی به وضوح قابل مشاهده است و این معنا در تعریفی که نظریه پردازان سنت گرا از سازمان ارائه کرده‌اند هویداست (هیکس و گلت، ۱۳۶۹، ۱۲۰).

یکی از مفروضات نظریه کلاسیک که در مدیریت علمی مطرح شده، ارتباط کارگر یا کارمند با کارش است و در آن توجه و تمرکز اصلی بر کار است، نه بر شخصی که کار را انجام می‌دهد. کارگر یا کارمند خوب، فردی است که طبق دستورات عمل می‌کند. و از خود ابتکاری ندارد. در نظریه کلاسیک، هر کارگر یا کارمند به عنوان «انسان اقتصادی» در نظر گرفته می‌شود که علاقه مند است در آمد پولی خود را به حد اکثر برساند. به انسان، همچون ابزار عقلایی تولید نگاه می‌شود. در واقع، انگیزه‌های پیچیده، احساسات، کنش‌ها و واکنش‌های اجتماعی افراد در سازمان مورد توجه قرار نمی‌گیرند (تورانی، ۱۳۸۵، ۹۱).

در این نظریه سازمان ساختاری از روابط قدرت، اهداف، نقش‌ها، فعالیت‌ها، ارتباطها و عوامل دیگری است که بین افرادی که با یکدیگر به صورت گروهی کار می‌کنند، وجود دارد. این سه جریان در یک مقطع زمانی (۱۹۵۰-۱۹۰۰) رشد و توسعه پیدا کرده‌اند. نظریه کلاسیک، افراد را تابع سازمان می‌خواهد و از آنان انتظار دارد، نقشی ظاهری و قراردادی در سازمان بر عهده گیرند. در انتقادی اساسی از این نظریه، می‌توان گفت: نظریه کلاسیک، «مدل ماشینی» و پر مدعاست که تمایل به ثبات دارد و همین خاصیت آن، باعث می‌شود، تا برای برآوردن خواسته‌های خویش، مانند جلب اعتماد افراد به سازمان، مسئولیت پذیری آنان و انجام روش‌های کاری استاندارد، افراد را تغییر شخصیت دهد. این پدیده، اغلب موجب کاهش خلاقیت و نوآوری و بی علاقه‌گی افراد به سازمان خواهد شد (هیکس و گولت، ۱۳۶۹، ۱۳۰-۱۲۵).

۲-۵-۴ مکتب نئوکلاسیک^۱

مکتب «نئوکلاسیک» که «نهضت روابط انسانی» نیز نامیده می‌شود، همچنان که از نام آن پیداست، بر پایه‌های نظریه کلاسیک بنا شده است. به زبان ساده تر، این نظریه همان نظریه‌ی کلاسیک اصلاح شده، کامل تر شده و به عبارت دیگر توسعه یافته و در اثر پیشرفت‌ها و تحولات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی پدید آمده و تئوری‌های آن پاسخی برای شرایط و مطلوب‌های زمان خود بوده است (تورانی، ۱۳۸۵، ۹۴-۹۳).

در حالی که غرب رکود اقتصادی را تجربه می‌کرد، برخی از دانشمندان علوم اجتماعی به رهبری «التون مایو» مطالعاتی را درباره چگونگی واکنش کارکنان به میزان تولید در صورت تغییر شرایط کاری، طراحی شغل و محرک‌ها آغاز کردند. بخش اعظم این مطالعات در یکی از واحدهای شرکت وسترن الکتریک در شهر هائورن صورت گرفت که بعدها به «مطالعات هائورن» مشهور شد. نئوکلاسیک‌ها بر جنبه‌های انسانی مدیریت تأکید می‌کردند. طرفداران این روش معتقد بودند که مدیریت، باید توجه خود را بر افراد متمرکز کند؛ به بیان دیگر متغیرهای اجتماعی را مؤثرتر از متغیرهای فیزیکی می‌دانستند (رضائیان، ۱۳۸۳، ۱۷). عمده فعالیت‌هایی که در این دوره انجام شده به دو دسته زیر تقسیم می‌شود؟

۲-۵-۵ نظریه‌ی روابط انسانی^۲

نظریه «روابط انسانی» بر آن است که جلب نظر افراد و مشارکت آنها در تعیین اهداف، برنامه‌ها و خط مشی‌ها، روحیه افراد را تقویت می‌کند و آنان را به اجرای برنامه‌ها و تحقق اهداف متعهد می‌سازد و عالی‌ترین شکل مدیریت مشارکت جویانه مدیریت مبتنی بر هدف است. نهضت روابط انسانی با اجرای آزمایش‌های هائورن در سالهای ۱۹۲۴ تا ۱۹۳۲ آغاز شد.

آنچه مسلم است، آن که این تحقیقات با پدیده‌ای نوظهور مواجه بود که با روند پژوهش‌های گذشته تفاوت فاحشی داشت، بدین معنا که جنبه‌های انگیزشی و روانی انسانها چارچوب اساسی این

¹ Neoclassical School

² Human Relations Theory

مطالعات را تشکیل می‌داد (شفیعی، ۱۳۷۸، ۳۵). در دهه ۱۹۲۰ و اوایل ۱۹۳۰ نهضت روابط انسانی که ابتکار التون مایو و همکارانش بود، در نیمه‌های کار، راه را بر روش تیلو بست. عقیده این نظریه پردازان این بود که علاوه بر یافتن بهترین روش‌های فن آوری برای بازده بالای کار، نفع مدیریت در آن است که به شئون انسانی نیز توجه کند. ادعای آنان این بود که مراکز واقعی قدرت در سازمان‌ها، ارتباطات و مناسباتی است که میان انسان‌ها در دوران واجدهای کاری به وجود می‌آید. مطالعه این روابط برای مدیریت و تجزیه و تحلیل سازمان مهم ترین مسأله بود. سازمان باید در کنار کارگردان توسعه پیدا می‌کرد و احساسات و گرایش‌های انسانی را در نظر می‌گرفت (هرسی و بلانچارد، ۱۹۷۲، ۸۷).

۲-۵-۶ نظریه نگرش رفتاری^۱

در تداوم «جنبش روابط انسانی»، نظریه «نگرش رفتاری در مدیریت» ایجاد گردید، این نظریه بر این عقیده است که مدیرانی که روابط انسانی خوبی در محیط کار برقرار می‌کنند می‌توانند به بهره‌وری دست یابند. به علاوه تداوم جنبش روابط انسانی، مرحله‌ای را ایجاد کرد که تکامل یافته آن امروز به عنوان رشته‌ی «رفتار سازمانی»، یعنی مطالعه افراد و گروه‌ها در سازمان مطرح است.

بنابر این مکتب نئوکلاسیک (جنبش روابط انسانی) اگرچه جهشی در این زمینه داشت و تا حدی از نگرش ماشینی تهی بود، اما همچون نظریه‌های سنتی جزء نگر بود. به عبارت دیگر، هم نظریه چردازان مناسبات انسانی و هم سنت گرایان، گرایش جزء نگرانه داشتند؛ یعنی یکی به درون افراد می‌نگریست و از جنبه‌های بیرونی و محیطی غافل بود و دیگری به جنبه ماشینی توجه می‌نمود و به درون افراد واقعی نمی‌نهاد. شایان ذکر اس که سنت گرایان در بعضی از اصول، به جنبه انسانی تصریح نموده‌اند، اما در عمل، به ساختار ماشینی بیش‌تر توجه کرده‌اند. از این رو، نقطه اشتراک هر دو گروه از نظریه‌ها، جزء نگر بودن آنهاست و برای آنها، نوعی

¹ Behavioral Management Theory

نقیصه و محدودیت محسوب می‌شود که در ادامه روند تکمیلی نظریه‌ها، پژوهشگران با نگرشی نظام مند به سازمان، این نقیصه را رفع نموده و «نظریه سیستمی»^۱ را که کل نگر است، مطرح ساخته‌اند (شفیعی، ۱۳۷۸، ۳۵).

۲-۶- مکاتب نوین

دکتر رضاییان معتقد است که امروز نظریه پردازی در مدیریت به حدی رشد یافته است که به تعبیرهارولد کننز: «جنگلی از تئوریهای مدیریت» به وجود آمده است. وجه مشخصه غالب این تئوریها، تصمیم گیری علمی، به کار گیری ابزارها و فن آوری مانند رایانه و ابزارهای تصمیم گیری در مدیریت است (نایینی، ۱۳۸۹، ۱۹). در ادامه به نظریات مهم این دسته از مکاتب اشاره می‌شود.

نگرش کمی مدیریت (دهه ۱۹۴۰)

اهمیت تصمیم گیری در مدیریت به حدی است که در تعریف مدیریت گفته‌اند: «مدیریت یعنی تصمیم گیری». «نگرش کمی گرایی» به دیدگاهی اطلاق می‌گردد که تلاش دارد برای حمایت از تصمیم گیری مدیریت، ابزار کمی تأمین نماید. این نگرش به دنبال کاربرد روش علمی برای حل مسایل فنی سازمان، در سطح وسیع است. همکاری دانشمندان علم ریاضیات و نیز پیدایش و توسعه علوم رایانه دو عامل عمده پیدایش و پیشرفت این نگرش بوده که همچنان در حال توسعه است.

۲-۶-۱ نگرش سیستمی

نگرش سیستمی تقریباً از سال ۱۹۶۰ به بعد در مدیریت مرسوم شد. طرفداران این نظریه معتقدند که نگرش سیستمی بهترین طریق برای وحدت بخشیدن مفاهیم و نظریه‌های مدیریت و دستیابی به نظریه‌ای جامع است (علاقه بند، ۱۳۷۰، ۱۸۰).

¹ System Theory

۲-۶-۲ نگرش اقتضایی

اساس نگرش اقتضایی بر این استوار است که یک الگوی مدیریت برای همه موقعیتها به عنوان بهترین راه وجود ندارد. بلکه با توجه به شرایط زمان و مکان و اقتضائات خاص، الگوی خاصی می‌تواند بهترین باشد. در نگرش اقتضایی، بهترین راه حل برای مسائل مدیریتی راه حلی است که به خصوصیات منحصر به فرد موقعیتی که مدیر با آن مواجه است، پاسخ می‌دهد. شعار نگرش اقتضایی این است: «هر چیزی به موقعیت بستگی دارد» (هیکس، ۱۹۸۱، ۶۲۵-۶۲۶).

در واقع «نظریه سیستمی»، که «برتالنفی»^۱ مبتکر آن بود، در تجزیه و تحلیل سازمان به تمام عوامل محیطی مؤثر، توجه داشت و چون تفکر نظام مند در آن حاکم بود و با دیدی باز سازمان را مورد بررسی قرار می‌داد، در آن نظام مدیریت اندام وار از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بود؛ زیرا شیوه بازخورد^۲ در آن قابل بازیافت بود و نگرشی پویا به همراه داشت. اما آنچه از دریچه نقادی می‌توان بر این نظری مطرح ساخت این که اولاً، در نظر گرفتن تمام عوامل و شاخص‌ها در سازمان و آثار آنها را نسبت به همدیگر سنجیدن، بسیار مشکل و امکان عملی آن، به خصوص در جوامع در حال توسعه و بالاخص در توسعه پایدار، بسیار کم است. ثانیاً، این دیدگاه تنها یک نگرش کلی است و در زمینه روش، هیچ چیز تازه‌ای ارائه نمی‌دهد. در واقع، شعارش این است که «به محیط اطراف خوب نگاه کن، سپس به مدد متخصصان و با رهبر گیری از مدیریت علمی و روابط انسانی، مدیریت کن». از اینرو، ضعف‌های موجود این نظریه محققان را بر آن داشت که نظریه‌ای نو که بتواند در تمامی مؤسسات منشأ تحولات گردد، ارائه کنند.

سرانجام پس از مطالعات بسیار، روش به نام «اقتضایی»^۳ ابداع کردند. اقتضایی و شرطی به معنای آن است که یک چیز به چیزهای دیگر وابسته است یا ویژگی یک سازمان به کل موقعیت بستگی دارد؛ چیزی که در یک محیط، مؤثر واقع می‌شود در محیط دیگری الزاماً نمی‌تواند

¹ Burtalanfy

² Feed back Mechanism

³ Contingency Theory

مؤثر واقع شود؛ راه منحصر به فردی که بهترین باشد وجود ندارد. معنای نظریه اقتضایی این است: «آن بستگی دارد» (ال.دفت، ۱۳۷۴، ۳۹).

۷-۲ سیره و شیوهی مدیریت امام حسین (ع)

سیره‌ای که مورد تأکید ائمه (ع) است، یکی از بهترین منابع برای مدیران ایران است. در یک نگاه می‌توان گفت که این سبک و شیوهی مدیریتی برای بشریت قابل استفاده است، چون مهدی صاحب الزمان که جهان را اداره می‌کند، از حسین شروع می‌کند.

اگرچه از نظر علمی بحث زیاد مبسوطی حول مدیریت عاشورایی شکل نگرفته است و در آغاز راه است، باورود به آن می‌توان حرف‌های جدیدی برای بشر و به خصوص برای مدیران آورد.

۸-۲ بخش اول: «مدیریت جهادی»

۸-۲-۱ مقدمه

واژه مدیریت جهادی از دو جزء «مدیریت» و «جهاد» تشکیل شده است. یکی از اساسی‌ترین ارکانی که می‌تواند فرهنگ ناب ایرانی اسلامی را در مسیر اصلی‌اش جاری سازد و به تحقق اقتصاد مقاومتی منجر شود برخورداری از یک مدیریت جامع بر اسام عیارهای بومی، ارزش‌های ملی و باروهای مذهبی است. تجربه‌ی چنین مدیریتی در پیروزی انقلاب اسلامی و سال‌های آغازین این برهه‌ی تاریخی به رهبری امام خمینی (ره) گویای کار آمدی برقراری یک نظام مدیریتی سالم با تکیه بر باورهای و ارزشهای اسلامی است.

جاری شدن مدیریت جهادی در ساختار جهاد سازندگی و همچنین دفاع از تمامیت جمهوری اسلامی ایران در هشت سال دفاع مقدس، آن هم با دست خالی و در برابر حمایت‌های همه جانبه‌ی تمامی قدرتهای استکبار جهان از رژیم بعثی عراق، نمایانگر کار آمدترین شیوهی در کشور ماست که متأسفانه بعد از پایان جنگ، این شیوهی مدیریتی در هیاهو پس از آن به فراموشی سپرده شد و شیوه‌های مدیریتی غیر بومی و مبتنی بر علوم انسانی وارداتی غرب جایگزین آن شد و در چپ آن، نگاه اومانستی و لیبرالیستی جای نگاه ارزشمدارانه و اسلامی در شیوه‌های مدیریتی کشور را گرفت. در حالی که انتظار می‌رفت این مدل موفق تنوریزه شده و مبنای ساختار مدیریت کشور در همه بخش‌ها قرار گیرد و با ورود به آموزش عالی، مدیرانی جهادی برای مدیریت آینده‌ی کشور تربیت شوند. اما هم اکنون نظام آموزش عالی بر اساس آموزه‌های مدیریتی غربی، به تربیت مدیر می‌پردازد. مدیریت جهادی مقوله‌ای است همراه انقلاب اسلامی که آثار مبارک آن در فرازهایی از دوران دفاع مقدس و خصوصاً نهاد جهاد سازندگی ظهور و بروز پیدا کرده است. فرایندی که از ویژگیهای برجسته‌ی آن ادای تکلیف و هم راستایی با اراده‌ی الهی در جهت تشکیل، حفظ و تحکیم پایه‌های حکومتی بر آمده از اسلام ناب محمدی (ص) بوده است. مدیریت جهادی، یادگاری است گران سنگ از دوران دفاع و حماسه که در آن، تهیه و تجهیز سرمایه‌های انسانی و مادی و برنامه ریزی فعالیت‌ها و انجام اقدامات. همه در فضایی برگرفته از آموزه‌های اصیل دینی صورت می‌گرفته است و مهم ترین ویژگی آن، ذوب اراده‌ی انسان در اراده الهی بوده و البته نماد این متزاج عاشقانه، فرمانبری آگاهانه از ولی امیر یا ولی فقیه زمان است. لذا از مؤلفه‌های کلیدی مدیریت جهادی، عقل و عشق است. به عبارتی مدیریت جهادی با بهره‌گیری از ابزار علم و فناوری و هم جهت با اراده‌ی الهی و بر اساس نقشه‌ی الهی، به تمشیت امور می‌پردازد. پیروزی انقلاب اسلامی ایران، تجارب دوران دفاع مقدس و سازندگی روستاها و صدها موفقیت علمی دیگر در سطح کشور و سازندگی

روستاها و صدها موفقیت علمی و عملی در سطح کشور و حتی پیروزی مقاومت حزب الله لبنان در برابر رژیم صهیونیستی. همه بیانگر مدیریت جهادی در عرصه‌های سنگین و پیچیده است. نظام ارزشی اسلام نقش مهمی را در نظریه‌های علمی مدیریت و نیز در شیوه‌های عملی آن ایفا می‌کند. از این رو در روش‌های عملی مدیران مسلمان اثر می‌گذارد و به حرکت آن‌ها جهت ارزشی می‌بخشد؛ چنان که در اقتصاد اسلامی نیز مطلب این گونه است. در مدیریت اسلامی و جهادی نیز نظام ارزشی اسلام مبنای قوانین علمی مدیریت قرار می‌گیرد، نه به جای آن.

۹-۲ تعریف مفاهیم:

در اینجا مفاهیم تحقیق و سبک‌هایی از مدیریت که در برخی مولفه‌ها و خصوصیات با مدیریت جهادی مشترک بوده و شباهت دارند به اختصار تعریف می‌شوند.

۹-۲-۱ تعریف اقتصاد مقاومتی:

۹-۲-۲ تعریف اقتصاد مقاومتی از دیدگاه مقام معظم رهبری:

اقتصاد مقاومتی معنایش این است که ما یک اقتصادی داشته باشیم که هم روند روبه رشد اقتصادی در کشور محفوظ بماند، هم آسیب‌پذیری‌اش کاهش پیدا کند؛ یعنی وضع اقتصادی کشور و نظام اقتصادی طوری باشد که در برابر ترفندهای دشمنان که همیشگی و به شکل‌های گوناگون خواهد بود کمتر آسیب ببیند و اختلال پیدا کند. (بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار رئیس‌جمهوری و اعضای هیئت دولت: ۹۱/۶/۲).

۹-۲-۳ تعریف جهاد:

واژه جهاد از ریشه جهد گرفته شده و به معنای کار، تلاش و کوشش است و در بر گیرنده هرگونه کوشش بی‌وقفه در راه خدا و تلاش برای انجام نیکی‌هاست، و در اصطلاح شرع، بذل جان، مال و توان خود در راه اعتلای اسلام و اقامه شعائر ایمان می‌باشد. جهاد همان فعل عملی جهد، یعنی التزام عملی به تلاش (فرآیند به ثمر رساندن جهد) بوده و جهادگر فردی است که در مسیر این فرآیند قرار گرفته و بر مبنای فعل جهاد در مسیر نیل به هدف با ایثار کامل حرکت می‌کند.

نماید. جهاد دارای دو بعد، جهاد اکبر و جهاد اصغر بوده و شاخه های گوناگون اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، دفاعی و... دارد. جهاد حاوی دو مفهوم، سلبی و ایجابی است، وجه سلبی آن از بین بردن ظلم و ستم چه بر نفس و چه بر جامعه و وجه ایجابی آن سازندگی نفس و یا سازندگی جامعه است. جهاد واژه مقدسی است که در قرآن ۴۱ مرتبه از جمله در سوره های توبه، حجرات، انفال و آل عمران به طرق مختلف از آن یاد شده است.

جهاد یعنی حرکت انسان در میدان حرکت و مبارزه با مانع ها و مانع تراش ها و احساس تکلیف و تعهد. یک ملت وقتی معتقد به جهاد شد، در همه میدان ها پیشرو است. جهاد فقط تفنگ به دست گرفتن نیست، جهاد این است که انسان خود را همیشه در میدان حرکت و مبارزه با مانع ها و مانع تراش ها ببیند، احساس تکلیف کند، احساس تعهد کند، این می شود جهاد، جهاد اسلامی این است. جهاد گاهی با جان است، گاهی با مال است، گاهی با فکر است، گاهی با دادن شعار است، گاهی با حضور در خیابان است، گاهی با حضور در پای صندوق رأی است، این می شود جهاد فی سبیل الله، و این است که یک ملت را رشد می دهد، طراوت می دهد، تازگی می دهد، امید می دهد و یک ملت پیش می رود. (مقام معظم رهبری: ۸۹/۸/۲۶)

۲-۹-۴ تعریف مدیریت اسلامی:

هنگامی که صحبت از مدیریت در اسلام می شود، ابتدا منظور اداره امور و بهره برداری صحیح از نعمت های الهی بر اساس اعتقاد به جهان بینی توحیدی است، یعنی کلیه اعمال و رفتار انسان ها و یا مدیران باید بر مبنای جهان بینی توحیدی باشد و فلسفه توحیدی ایجاب می کند که اعمال یک مدیر، علاوه بر انطباق با جهان بینی توحیدی، با اصول و اهداف جامعه اسلامی نیز تطبیق داشته باشد (مشرف جوادی، ۱۳۷۸: ۳).

۲-۹-۵ تعریف مدیریت اقتضایی، مدیریت موقعیتی:

فراگرد مدیریت تحت تأثیر شرایط خاص و موقعیت ویژه ای که مدیر در آن قرار دارد شکل می گیرد (رضائیان، ۱۳۸۷: ۴۳۰). مدیر با توجه به شرایط و امکانات جامعه هدفگذاری، برنامه

ریزی و تصمیم‌گیری می‌نماید. منطق اصلی مدیریت موقعیتی این است که موقعیتها و شرایط مختلف به شیوه‌های مناسب مدیریت در همان موقعیت نیاز دارد (افجه، ۱۳۸۵: ۴۴۹) تعریف تعریف مدیریت مشارکتی:

در این سبک مدیر مشورت با زیردستان، دریافت و در نظر گرفتن پیشنهادهای آنان را پیش از تصمیم‌گیری، مورد توجه قرار می‌دهد (شرمرهون، هانت، ازبورن، ۱۳۸۶: ۲۲۲).

۲-۹-۶ تعریف مدیریت بومی:

شیوه مدیریت در هر کشوری بستگی به تفکر بومی، ساختار فرهنگی، منابع و شرایط خاص آن کشور دارد. در مدیریت بومی از تجربیات جوامع دیگر استفاده می‌شود اما این امر به معنی تقلید و تبعیت محض نیست بلکه این بهره‌برداری، به صورت اقتباس هوشمندانه و با توجه به شرایط جامعه و متناسب با مقتضیات فرهنگی و اجتماعی آن می‌باشد که در نهایت بومی و بهینه می‌شود.

۲-۹-۷ تعریف مدیریت جهادی:

یک سبک مدیریت ایرانی و اسلامی است که با تدبیر، بسیج نیروها و منابع و تلاش مضاعف جهت تحقق اهداف فردی و سازمانی آن رابه کار می‌بریم مدیریت جهادی یکی از سبک‌های مدیریت با ویژگی‌های خاص متأثر از آموزه‌های دینی و بویژه فرهنگ جهادی است. مدیریت جهادی با بهره‌گیری از علم و فناوری، هم راستایی با اراده الهی و الگو برداری از تعالیم مذهبی به اداره امور می‌پردازد. در این مدیریت کار برای رضای خدا و خدمت به مردم عناصر اصلی و تعیین کننده می‌باشند. بنابراین مدیریت جهادی را می‌توان یک مدیریت دینی در برابر مدیریت سکولار دانست آنچه که امروزه در جهان از آن با عنوان «مدیریت علمی» یاد می‌شود مبتنی بر تفکر سکولاریسم است، در این تفکر دین از سیاست جدا بوده و بر عدم دخالت دین در برنامه‌ریزی‌ها و اداره امور تاکید می‌شود. نقطه مقابل این نوع نگرش، تفکر اسلامی است که

در آن مذهب نقش اساسی در تمام برنامه ریزی‌ها برای فرد و جامعه دارد لذا مدیریت جهادی ریشه در تفکر اسلامی دارد.

۲-۹-۸ اقتصاد مقاومتی (Resistive economy):

از دیدگاه مفهومی، اقتصاد مقاومتی یک الگوی اسلامی است که کیفیت تعامل و ارتباط اقتصادی با کشورهای خارجی را تعیین می‌کند بطوریکه از یک نگاه به اوضاع داخلی اقتصاد کشور و نقاط ضعف نظارت داشته و از نگاه دیگر با اتکا به وجوه قوت اقتصاد داخلی، حقوق پایمال شده ملت را از کشورهای متجاوز استیفاء کند (معلمی، ۱۳۹۱: ۶۳).

اقتصاد مقاومتی عبارت است از، کوشش و تلاش بسیار همراه با بذل جان، مال و توان و بهره‌گیری از روشها و ابزارهای مناسب با صرف کمترین هزینه و بیشترین بازدهی در تولید، بهره‌وری حداکثری از حداقل منابع، توزیع و مصرف، با هدف افزودن به توانایی نیروهای خودی و کاستن یا خنثی کردن تواناییها و توطئه‌های دشمن که نتیجه آن دستیابی به اهداف و مقاصد امنیتی ملی می‌شود. اقتصاد مقاومتی ریشه در اقتصاد اسلامی، تفکر و فرهنگ ملی دارد و راهبردی است که اجرای آن آسیب‌پذیری اقتصاد کشور را در شرایط تحریم به مقدار بسیار زیادی کاهش داده و موجب شکوفایی و رشد اقتصادی می‌شود. مبانی نظری اقتصاد مقاومتی بر مبنای فرهنگ اسلام و اقتصاد اسلامی استوار بوده و از عدالت مورد نظر مکتب اقتصادی اسلام الگوبرداری نموده است. اقتصاد مقاومتی با اقتصاد اسلامی بیگانه نیست، بلکه می‌توان گفت یک نوع مکمل اقتضایی آن است که به ضرورت زمان فعلی ما باز می‌گردد و در شرایط فعلی تحریم‌ها ضرورت آن دو چندان است (پیت و الاین، ۲۰۰۹). اقتصاد مقاومتی به این معنی است که در عرصه اقتصادی (داخلی و خارجی) کشور محدودیتها و موانعی به وجود آمده است، اما کشور در برابر موانع و مشکلات ایجاد شده استقامت نموده و علاوه بر تحمل محدودیتها و تحریم‌ها به رشد و پیشرفت خود ادامه می‌دهد. اقتصاد مقاومتی درون‌زا، جهادی، انعطاف‌پذیر، ظرفیت‌ساز، فرصت‌ساز، مولد، پیشرو، برون‌گرا، کارآفرین، نخبه‌پرور، دانش‌بنیان، بومی، دین

مدار، پویا و فعال است و قابلیت تطبیق با شرایط گوناگون و سخت را دارد و اقتصاد کشور را انعطاف پذیر نموده و شکنندگی اقتصاد در شرایط تحریم را برطرف می سازد، بدین ترتیب که تحریم ها را دور زده و برای مقابله با آنها با توجه به ماهیتشان برنامه و هدف دارد. هدف این اقتصاد غلبه بر تحریم ها، فشارها و ضربه های اقتصادی دشمنان که سد راه پیشرفت جامعه است می باشد. این نوع اقتصاد انفعالی نیست یعنی تابع مطلق و پیرو محض اقتصاد و سیاست های بیگانگان نیست بلکه مقاومتی هوشمندانه و مدبرانه با تاکید بر دانش و سرمایه بومی و منابع و ظرفیتهای داخلی (ظرفیتهای مادی، دولتی و مردمی) مبتنی بر رشد، شکوفایی و بهره وری بالا است و در پی استقلال و حداقل تأثیرپذیری از طریق مقاوم سازی، اصلاح و ترمیم ساختارهای نادرست و ناکارآمد اقتصادی، اتخاذ سیاست های مالی و ارزی مناسب، خصوصی سازی، اصلاح سیاست های تجاری و بازرگانی، تولید دانش بنیان و استفاده از فناوری نوین و بومی، حمایت از تولیدات داخلی و بکارگیری نیروهای کارآفرین و کاردان کشور با توجه به امور داخلی و شرایط بین المللی است و بر کاهش وابستگی ها به ویژه رهایی از اقتصاد تک محصولی (اقتصاد نفتی) و توجه به کیفیت، قیمت و تنوع تولیدات داخلی و تأکید روی مزیت های تولید داخل و تامین اکثر نیازها با استفاده از منابع داخلی و تلاش در راستای خودکفایی و خود اتکایی و استفاده بهینه از زمان، برنامه ریزی اصولی و هدفمند و مدیریت صحیح اقتصادی، اصلاح مدیریت های اجرایی و عملیاتی، تخصیص بهینه منابع و امکانات تاکید می نماید و در پی اصلاح الگوی مصرف، مدیریت مصرف و پرهیز از اسراف است. این مدل اقتصادی، ساختاری است که با بهره مندی از تجارب مدیریتی، برنامه ریزی منسجم، ابزارهای علمی و ظرفیت های بومی، یک اقتصاد پویا و دانش بنیان، که شالوده آن بر پایه اخلاق بنا نهاده شده است را برای کشور طراحی می نماید، نکته کلیدی این روش اقتصادی مردمی بودن آن است. بهترین استراتژی برای تبدیل تهدید تحریم به فرصت، سیاست اقتصاد مقاومتی است چرا که رهیافتی اصولی در مبارزه با تحریم ها و ایجاد فرصتهاست و بدنبال شناسایی حوزه های اعمال

تحریم و بدنبال آن کوشش در جهت کنترل و خنثی کردن تحریم ها و در حالت ایده آل تبدیل این محدودیت ها به فرصت و رسیدن به خوداتکایی می باشد، البته مشارکت مردمی (اقتصاد مقاومتی ذاتاً اقتصادی مردمی است) و اعمال مدیریت های اثربخش و کارآمد پیش نیاز چنین رهیافتی است. اقتصاد مقاومتی بسته، خود مصرفی و به معنای تارک دنیا و منزوی شدن نیست بلکه یک راهکار و نقشه راه سازنده است که می تواند ظرفیت های بالقوه کشور را کشف و بالفعل نموده و موجب رشد و شکوفایی شود، همچنین یک رویکرد کوتاه مدت و اقدامی صرفاً پدافندی نیست بلکه چشم اندازی کلان و بلند مدت به اقتصاد کشور می باشد که در آن علاوه بر تعامل پویا با دنیای خارج و استفاده از امکانات تجارت آزاد، امنیت اقتصادی کشور حفظ شده و نوسانات محیط بین المللی و تهدید های آن، کمترین تأثیر سوء را بر متغیرهای کلان اقتصاد دارد. در اقتصاد مقاومتی، نباید تمرکز بیش از اندازه بر روی یک یا چند بخش یا ظرفیت اقتصادی کشور باشد، بلکه باید تلاش شود تا همه ظرفیت های اقتصادی به حداکثر بهره برداری از توان خود برسند، چنین اقتصادی مسلماً از تمامی توانمندی های خود برای استفاده حداکثری از ظرفیت ها استفاده می کند. با توجه به مطالب فوق واضح است مقاوم سازی اقتصاد، سپر دفاعی کشور در برابر تحریم ها بوده و برای عبور از تحریم ها باید از مسیر اقتصاد مقاومتی گذشت. در نتیجه با در نظر گرفتن شرایط فعلی کشور بهترین تدبیر، بکارگیری اقتصاد مقاومتی در جهت اداره کشور و گام برداشتن در مسیر توسعه و پیشرفت در راستای چشم انداز ۱۴۰۴ می باشد.

۱۰-۲ جهاد و مدیریت جهادی در قرآن:

همانطور که بیان گردید مدیریت جهادی منبعث از ارزشهای اسلامی است و برای آن الگوهای نظری بیشماری در کتاب آسمانی قرآن ذکر شده است، اندیشمندان اسلامی با رجوع به آنها می توانند نظریه و مدل مدیریت جهادی را استخراج و به صورت آکادمیک عرضه نمایند تا راهگشای جوامع اسلامی و جهانی در قرن حاضر باشد. در اینجا نمونه هایی از جهاد و مدیریت جهادی که در قرآن کریم آمده است به اختصار ذکر می گردد.

«وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ».

کسانی که برای ما کوشیدند، یقیناً آنان را به راههای خود راهنمایی میکنیم، یقیناً خدا با نیکوکاران است. (سوره عنکبوت: ۶۹)

«وَلَوْ شِئْنَا لَبَعَثْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ نَذِيرًا، فَلَا تُطِيعُ الْكَافِرِينَ وَجَاهِدْهُمْ بِهِ جِهَادًا كَبِيرًا».

و اگر میخواستیم قطعا در هر شهری هشدار دهندهای برمیانگیزیم، پس از کافران اطاعت مکن و با [الهام گرفتن از] قرآن با آنان به جهادی بزرگ بپرداز. (سوره فرقان: آیات ۵۱ و ۵۲).
«وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ».

و تا آنجا که می توانید نیرو و اسبان سواری آماده کنید تا دشمنان خدا، و دشمنان خود و جز آنها که شما نمی شناسید و خدا می شناسد را بترسانید و آنچه را که در راه خدا هزینه می کنید به تمامی به شما بازگردانده شود و به شما ستم نشود. (سوره: انفال: آیه ۶۰).

«لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولَى الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَى وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا».

مؤمنان خانه نشین که زیان دیده نیستند با آن مجاهدانی که با مال و جان خود در راه خدا جهاد می کنند یکسان نمی باشند خداوند کسانی را که با مال و جان خود جهاد می کنند به درجه ای بر خانه نشینان مزیت بخشیده و همه را خدا وعده [پاداش] نیکو داده و [لی] مجاهدان را بر خانه نشینان به پاداشی بزرگ، برتری بخشیده است. (سوره نساء: آیه ۹۵)

«إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ ءَاوُوا وَنَصَرُوا أُولَئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَلَمْ يَهَاجَرُوا مَا لَكُمْ مِنْ وَلِيَّتِهِمْ مِنْ شَيْءٍ حَتَّى يَهَاجَرُوا وَإِنْ اسْتَنْصَرُوكُمْ فِي الدِّينِ فَعَلَيْكُمُ النَّصْرُ إِلَّا عَلَى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ».

همانا کسانی که ایمان آورده و هجرت کردند و با اموال و جانهایشان در راه خدا جهاد کردند، و آنان که (مجاهدان و مهاجران را) پناه داده و یاری کردند، آنان دوستدار و حامی و همپیمان یکدیگرند. اما کسانی که ایمان آورده، ولی هجرت نکردند، حق هیچگونه دوستی و حمایت از آنان را ندارید، تا آنکه هجرت کنند. و اگر (مؤمنان تحت فشار، برای حفظ دینشان) از شما یاری طلب کردند، بر شماست که یاریشان کنید، مگر در برابر قومی که میان شما و آنان پیمان (ترك مخاصمه) است، و خداوند به آنچه انجام می‌دهید بیناست. (سوره انفال: آیه ۷۲).

خداوند مدیریت جامعه و مردم را به ذوالقرنین واگذار کرده، و او در اجرای سیاست‌های مدیریتی خویش بر ظالمان و متجاوزان سخت‌گیری و نسبت به مؤمنان و انسانهای درست‌کار، آسان‌گیری می‌کرد. وی همچنین با آنکه مناطق بسیار وسیعی از جهان را تحت کنترل حکومت و مدیریت خویش داشت، با این همه در مسایل مهم و اساسی جامعه خود نظارت مستقیم داشت و مدیریت می‌کرد. از جمله در مسئله سدسازی برای جلوگیری از حملات اقوام وحشی یا جوج و مأجوج، خود مدیریت و نظارت مستقیمی را اعمال کرد. (سوره کهف: آیات ۸۳ تا ۹۷).

۲-۱۰-۱ مدیریت جهادی:

مدیریت و جهاد دو مقوله ظاهراً متفاوتند که همنشینی آنها در ترکیب مدیریت جهادی در نگاه اول اصطلاحی نامتجانس به نظر می‌رسد، چرا که در ظاهر نمی‌توان ارتباطی بین این دو مقوله که یکی از جنس علم و دیگری از جنس عمل است پیدا کرد. مدیریت مقوله‌ای علمی و یکی از عناصر اصلی پیشرفت و موفقیت جامعه بوده و مولفه‌ای اساسی برای برنامه‌ریزی، هدایت، تخصیص منابع و امکانات جامعه می‌باشد. در طرف دیگر جهاد مفهومی دینی است که ریشه در شرایع الهی بویژه اسلام دارد و شامل تلاش مجدانه در مسیر بندگی و فرمانبرداری از خداوند متعال می‌باشد. با این اوصاف ضروری است از این تفاوت ظاهری رمزگشایی شود، لذا برای درک بهتر ترکیب دو مقوله مدیریت و جهاد از استعاره روح و بدن استفاده می‌نماییم، روح و بدن با اینکه از دو جنس متفاوت ولی با یکدیگر وابسته و ممزوج می‌باشند و خاصیت

همپوشانی دارند، در حالت ایده آل رابطه مدیریت و جهاد نیز اینگونه است. با استفاده از این تمثیل مدیریت جهادی را بدین شکل می توان توصیف نمود: «اجرای اصول علم مدیریت با روحیه ای برخاسته از عمل به تکلیف». یعنی هر مدیری در انجام وظایفش علاوه بر اینکه مبتنی بر قواعد علم مدیریت عمل می کند، روحیه عمل به تکلیف در برابر خدا و مردم (دین محوری) را نیز مکمل اصول علمی و تئوریک می نماید. چنین مدیری بدون شک می تواند جامعه را به سوی موفقیت هدایت کند.

مدیریت جهادی یک مدیریت راهبردی، استراتژیک و مترادف با مدیریت انقلابی (مدیریت تغییردهنده و تحول گرا) می باشد و اساس آن هوش معنوی و اصلی ترین عناصر آن خودباوری، اعتماد به نفس، ایمان به امداد الهی و خدمت به مردم می باشد. محور اقدامات آن را فرهنگ و ارزشهای اسلامی با تاکید بر معنویت، ارزشهای اخلاقی و انسانی تشکیل می دهد و تکیه اصلی اش به مردم (مدیریت مردمی) در کنار توکل به خداوند متعال و ایمان به اوست. در این شیوه مدیریت کلیه اعمال و رفتار مدیران عالی تا عملیاتی بر مبنای جهان بینی توحیدی استوار می باشد، فلسفه توحیدی مدیر را ملزم می کند که اعمالش علاوه بر انطباق با جهان بینی الهی با اصول و اهداف جامعه اسلامی نیز منطبق باشد. البته این بدان معنا نیست که دستورات اقتصادی اسلام موکداً اخلاقی است بلکه منظور این است که سیاست گزاران و مدیران تا آن جا که می توانند اصول مکتب اقتصاد اسلامی را در جامعه نهادینه و به شیوه اخلاقی مشکلات اقتصادی کشور را برطرف سازند. مدیریت جهادی در مقایسه با سبکهای مدیریت کلاسیک، مشابه مدیریت مشارکتی و مدیریت اقتضایی است اما آنچه مسلم است در جایگاه بسیار بالاتری نسبت به آنها قرار می گیرد و مدیریتی انگیزشی، مشارکتی (مشارکت فعال) و مبتنی بر خرد جمعی می باشد. در این نوع مدیریت تأکید بر عقلانیت مکتبی به معنای بهره مندی از جدیدترین و به روزترین روش های مدیریت اما با جهت گیری ارزشی و انقلابی است. مدیریت جهادی مدیریتی اثربخش است، مدیریت اثربخش عامل اصلی و اساسی در ایجاد همفکری و همدلی است و مدیران مؤثر

کسانی هستند که بتوانند افراد متفاوت را در زیر یک چتر فکری و نظر واحد گرد آورند و این درک را ایجاد کنند که اختلافات، جزیی و کم اهمیت است و آنچه اعتبار و ارزش دارد، روح جمعی است که باید در یک مجموعه یا سازمان حاکم باشد. (ساعتچی و عزیزپور پویی، ۱۳۸۴: ۱).

سبک مدیریت جهادی اجرایی است و جامعیت کاربردی دارد و در همه زمینه ها قابل استفاده و بکارگیری می باشد، یعنی هم به شیوه کلان (مدیریت جامعه اسلامی) و هم خرد (مدیریت سازمان) کاربرد دارد. مدیریت جهادی وظایف اصلی مدیریت اعم از برنامه ریزی (کوتاه مدت، میان مدت، بلند مدت) سازماندهی، بسیج منابع و امکانات، هدایت، کنترل و بازخورد را با توجه به آموزه های اسلام و شرایط (اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی) جامعه عینیت می بخشد. فرهنگ مدیریت جهادی فرهنگ دوری از مادیات، توجه به معنویات برای رسیدن به جامعه ای فعال و تلاش برای رسیدن به شکوفایی اقتصاد بومی و اسلامی است. در مدیریت جهادی، منافع ملی بر منافع حزبی، جناحی، قومی و شخصی ارجحیت دارد. دیدگاه مدیریت جهادی به پیشرفت، مبتنی بر بوم شناسی انسانی و معقول است یعنی پیشرفت را با تاکید بر توسعه انسانی، ارزشها و اهداف کیفی و اولویت قرار دادن انسان مدنظر قرار می دهد. از شاخصه های مدیریت جهادی پذیرفتن ریسک مدیریت نیروهای جوان و میدان دادن به جوانان است یعنی در کنار مدیران و چهره های با تجربه و کارآزموده سعی می شود از جوانان نیز استفاده شود تا در آینده در صورت کنار رفتن مدیران با تجربه، جامعه از نیروهای شایسته و کاردان تهی نشود و نیروهای جوان بتوانند جای آنها را پر کنند. مدیر جهادی شخصیتی اعجازگر، منجی، تحول آفرین، کاریزماتیک، پارسا، عادل، صادق، معنوی و خدمتگزار دارد و رفتار مشارکت جویانه و انسانگراست و از ارتباطات چند جانبه، مراوده ای (باز و مکمل)، عمودی، افقی، مورب و همچنین از روابط رسمی و غیر رسمی و صمیمانه با در نظر گرفتن معیار موقعیت بهره مند می شود و برای کنترل نیروی انسانی و هدایت آنان در جهت اهداف جامعه از سیستمهای خود کنترلی (فرد مسلمان خدا را همواره حاضر و ناظر بر امور می داند)

و کنترل ارزشی که بر ارزشهای دین مبین اسلام استوار است استفاده می نماید. خاستگاه رفتار مدیریت جهادی حالت "من بزرگسالی" رشدیافته است، چنین مدیری با استفاده از علم و هنر مدیریت و توکل به خداوند قبل از هر اقدامی به جمع آوری اطلاعات می پردازد، ارزش زیادی برای افراد قائل است و از نظرات آنان در امر تصمیم گیری استفاده می کند، به مسائل مادی چشم داشتی ندارد و به دور از مولفه های اشرافی گری و سرمایه داری می باشد، مدیر جهادی جایگاه فعلی خود را امانت الهی می داند و به آن خیانت نمی کند خود را مسئول منابع و امکانات می داند و در استفاده از بیت المال نهایت دقت را می کند خودش را از مجموعه تحت امرش بالاتر نمی داند، خود را از مردم دانسته و با آنها همراه می شود. ملاک انتخاب چنین مدیری صرفاً توانمندی و شایسته سالاری است نه نزدیکی با نمایندگان مجلس و بهره گیری از رانت و زد و بند، این مدیر با پرهیز از رابطه و بر اساس ضابطه به مسند مدیریت دست می یابد. بطور خلاصه با تأسی از کلام شهید بهشتی می توان گفت: «مدیریت جهادی، مدیریت شیفتگان خدمت است نه تشنگان قدرت».

۲-۱۰-۲ اصول و قواعد مدیریت جهادی:

مدیریت جهادی برای اصول و قواعد خود از احکام، راهکارها، مصداق ها و ارزشهای اسلامی بهره می گیرد تا به موفقیت حقیقی دست یابد و زمینه های تعالی و شکوفایی فرد و جامعه را فراهم آورد. این نوع مدیریت از یکسو با علم و دانش روز بشری و از سوی دیگر با مفهوم جهاد ارتباطی تنگاتنگ دارد. بر اساس منشور مدیریت جهادی اصول و قواعد این سبک مدیریت را بدین نحو می توان تقسیم بندی کرد:

۱. نیت الهی و استفاده از نظام ارزشی اسلامی که مبنای انجام وظایف مدیران قرار می گیرد.

۲. علم و دانش مدیریت، برگرفته از علوم و مکاتب مدیریت.

۳. روحیه جهادی، کار و تلاش خستگی ناپذیر.

مدیریت جهادی را می‌توان در یک جمله کوتاه، ترکیب ایمان، علم و کار جهادی دانست.

۲-۱۰-۳ ویژگیهای مدیریت جهادی:

ویژگیهای مدیران جهادی به عنوان افرادی که می‌توانند مفاهیم کیفی و نظری مدیریت جهادی را به صورت عملیاتی به عرصه اجتماع وارد نمایند و از آن‌ها برای پیشبرد اهداف متعالی انقلاب اسلامی استفاده کنند بدین شرح می‌باشد:

۲-۱۰-۴ هویت جهادی: (روحیه و فرهنگ جهادی)

در برگیرنده میزان بالای تعهد و وفاداری به کشور (عرق ملی)، نهایت دفاع از ارزشهای میهن و پایبندی به نظام ارزشی اسلام و کشور می‌باشد.

۲-۱۰-۵ اعتماد به نفس و شهامت: (روحیه و فرهنگ جهادی)

یک ویژگی لازم برای یک مدیر جهادی داشتن اعتماد به نفس است. این ویژگی هم باید در درون و اندیشه وی وجود داشته باشد و هم در بیرون و در انظار عمومی متجلی شود. شهامت داشتن یعنی توانایی ریسک کردن. مدیر جهادی باید در تصمیم‌گیری شجاع باشد، بدیهی است مدیری که از این روحیه برخوردار است در برابر مشکلات و سختی‌ها مقاومت بیشتری از خود نشان می‌دهد و در نهایت موفق‌تر است، برعکس شجاع نبودن مدیر سبب عدم کارایی و رانندمان مجموعه شده و موجب قفل شدن کارها و در نهایت موجب خسارات جبران‌ناپذیری می‌گردد.

۲-۱۰-۶ توکل به خدا، دین‌مداری و دین‌محوری: (روحیه و فرهنگ جهادی)

توکل حقیقی عبارتست از پذیرش این مسئله که زمام تمام امور به دست خداوند متعال است و همه موجودات از قدرت لایزال الهی استمداد می‌نمایند. مدیر جهادی همواره قدرت الهی را در نظر دارد و با توکل به خداوند مسیر خود را ادامه می‌دهد و مسئولیتش را به عنوان امانت الهی می‌داند و به دنبال رضایت خداوند است. مدیر جهادی تمام هستی‌اش را در طبق اخلاص نهاده و در مسیر اجرای فرامین الهی گام بر می‌دارد و در انجام امور رضایت خداوند را مدنظر قرار می‌دهد.

۲-۱۰-۷ خود سازی، خودباوری و اتکا به توان داخلی: (روحیه و فرهنگ جهادی)

انسان تا خودش را نسازد نمی تواند دیگران را بسازد، در اسلام از خود سازی به جهاد نفس تعبیر شده است. خودباوری زیربنای عظمت و اقتدار انسان ها، ملت ها و دولت ها و راه رسیدن به عزت، شرافت، پیشرفت و توسعه فرد و جامعه است. با پیدایش خودباوری در افراد و ملت ها استعدادها شکوفا و معضلات و مشکلات بر طرف می شود خودباوری در هر جامعه ای لازمه رشد و توسعه و دستیابی به پیشرفتهای وسیع در ابعاد مختلف است. اعتقاد به توان داخلی اساس خودباوری است و ابزار لازم برای رسیدن جامعه به رشد و توسعه به شمار می آید. در مدیریت جهادی، تلاش بر آن است که ظرفیت های داخلی، بالفعل شود و الگوهای عرضه شده معمول که عنوان استانداردهای جهانی را نیز یدک می کشند به عنوان پیشنهادهایی در کنار سایر گزینه های داخلی مورد توجه قرار گیرند.

۲-۱۰-۸ استعداد، قاطعیت، مداومت در بهبود وضعیت، کار مضاعف و پشتکار خستگی ناپذیر با سعه صدر: (تلاش مجاهدانه)

ضریب هوشی بالا تأثیر شایانی در اداره جامعه و فرایند تصمیم گیری توسط مدیر دارد، چرا که درصد اشتباهات وی را پایین آورده و پیامدهای نامطلوب را کاهش می دهد. مدیر جهادی نسبت به مردم و همکاران خود رؤوف اما دقیق و نسبت به قانون شکنان قاطع و مقتدر است، قاطعیت و پرهیز از شك و تردید شرط اصلی موفقیت مدیر جهادی است. عدم قاطعیت باعث می شود ابهام و سردرگمی همه ابعاد جامعه را فرا گیرد و کارها در زمان مناسب به انجام نرسد و سازمان به اهداف مورد نظر نرسد. مدیر جهادی همواره در پی بهبود امور است و برای بهبود مستمر از تمام منابع موجود، پتانسیل ها و تجارب دیگران استفاده نموده و تکرار اشتباهات گذشته پرهیز می نماید. لازمه مدیریت جهادی حرکت بی وقفه و پافشاری و عدم پافشاری به موقع در انجام کارها در کنار سعه صدر است، البته پافشاری لجاجت نیست که تا سطح حماقت پیش رود بلکه تعهد برای دستیابی به هدف و رسیدن به نتیجه مورد نظر است و سعه صدر به معنای سینه

گشاده برای تحمل مشکلات و سختی ها و تحمل انتقادات و پیشنهادات است، بدین معنا که مدیر توانایی لازم برای استقامت در برابر چالشها و کمبودها را داشته و ظرفیت لازم برای حل مشکلات و برطرف نمودن موانع را دارد. سعه صدر موجب واقع بینی و دوراندیشی مدیران می شود، چنانچه فاقد آن باشند در انجام تکالیف خود ناکام خواهند ماند.

۹-۱۰-۲ خدمتگزاری و عشق به خدمت، مردمی بودن و مردم مداری، اخلاق مداری، ایثارگری: (رفتار عدالتخواه)

خدمت‌رسانی مفهومی است که تعبیر زیادی از آن در دین اسلام و کلام معصومان علیهم السلام آورده شده است، در روایتی از پیامبر اکرم(ص) آمده است: «احب عباد الله الی الله جل جلاله انفعهم لعباده». یعنی محبوب‌ترین افراد نزد خداوند متعال، کسی است که برای بندگان او سودمندتر باشد. (مجلسی، ۱۴۰۴ هـ.ق: ۱۵۴). مدیران خدمتگزار الگویی برای پیروان خود و دیگر افراد هستند. آنان پیروان خود را مشتاقانه تشویق می‌کنند تا برای تغییر موقعیت فعلی بکوشند(ریو، ۲۰۰۵: ۶۶۴). آنها عاشق کارند و قلباً مردم را دوست دارند و با آنان با کمال احترام و نهایت رفعت و فروتنی رفتار می‌نمایند، آگاهانه خود را وقف خدمت به مردم می‌کنند و از خدمت کردن به آنها لذت می‌برند. نگاه مدیران جهادی به مردم نگاهی استراتژیک و راهبردی است، آنان مردم را از خود می‌دانند و خود را از مردم، لذا حاضر نیستند بین خود و آنها فاصله ایجاد کنند بلکه در صدد هستند با مردم و در کنار مردم زندگی کنند. استفاده از مردم و استفاده از نیرو، توان و استعداد آنان یکی از اصلی‌ترین برنامه‌های مدیر جهادی است. اخلاق مداری مدیر، بهره‌وری و کارایی را افزایش داده و ارتباطات را بهبود می‌بخشد. از دیگر شاخص‌های مدیریت جهادی احسان و ایثار به معنای مقدم دانستن دیگران و نیازهای آنان برخاسته‌های خود می‌باشد. اینکه شخص از حق و حقوق خود بگذرد و مردم و دیگران را مقدم دارد(بقره، آیه ۱۹۵).

۲-۱۰-۱۱ شناخت منابع، قابلیت‌ها و شایستگی‌های ملی و بین‌المللی: (رفتار عدالتخواه)

مدیر جهادی برای دستیابی به موفقیت و توسعه جامعه پیش از تعیین اهداف، به جمع آوری اطلاعات در رابطه با منابع و امکانات داخلی و خارجی، نیرو و توان بومی، توانایی و قدرت نفوذ در مجامع بین‌المللی می‌پردازد تا بر اساس آنها هدفگذاری و برنامه ریزی نموده و امکانات و منابع را سازماندهی نماید، در غیر این صورت به اصطلاح عامیانه مدیر بی‌گدار به آب زده و در دستیابی به اهداف با شکست مواجه می‌گردد.

۲-۱۰-۱۲ پویایی و انعطاف‌پذیری: (تلاش مجاهدانه)

مدیریت جهادی مدیریتی پویا، ارگانیکی و زنده است، خود را با شرایط و امکانات وفق می‌دهد، برای هر لحظه برنامه دارد و از سکون و ایستاتیک بودن حذر می‌کند. مدیر جهادی انعطاف‌پذیر بوده و در هر زمان متناسب با شرایط و نیازهای آن زمان مجموعه تحت امر خود را اداره می‌نماید. انعطاف‌پذیر بودن به معنای سست اراده و حزب‌باد بودن نیست. شخصی که می‌تواند واکنش خود را در برابر شرایط تازه تعدیل نماید، براحتی می‌تواند خود را با هر شرایطی هماهنگ کند، این ویژگی برای مقاومت در مقابل تحریم بسیار مثرتر می‌باشد و مدیران جهادی انعطاف‌پذیر بودن را از شعار به عمل تبدیل می‌کنند.

۲-۱۰-۱۳ قانون‌مداری: (تقوای سیاسی)

لازمه فائق شدن بر تحریم‌ها ایجاد نظم می‌باشد و نظم مشتق از قانون است. مدیر قانون‌مدار احقاق حق نموده، در مسیر صحیح گام برمی‌دارد، اعتماد را در جامعه رواج می‌دهد و مردم را در جهت نیل به اهداف با خود همدل می‌سازد. یک مدیر جهادی همیشه رعایت قانون، حفظ تابو، خارج نشدن از مرزها و خطوط قرمز تعریف شده و حرکت در چارچوب فرهنگی جامعه را سرلوحه فعالیت هایش قرار می‌دهد تا اعتماد و امنیت را در سطح اجتماع متبلور سازد تا کشور با فراغ بیشتری بر محدودیت‌ها چیره شود.

۲-۱۰-۱۴ اخلاص در عمل، صداقت، فروتنی: (تقوای سیاسی)

«اخلاص» به معنای پاکی، صفا و در فرهنگ قرآنی به معنای نیت و عمل فقط برای رضای خدا و رهایی از غیر خداست. مدیران جهادی اهداف و اعمالشان آمیخته با اخلاص و برای قرب خدا بوده و بر مبنای صداقت عمل می نمایند، زیرا صداقت عامل اصلی جلب اعتماد دیگران و ایجادکننده صمیمیت بین مدیر و زیردستان است. کسانی که مسئولیت گذراندن جامعه از تحریم ها را به عهده دارند، باید با مردم شفاف صحبت کنند و حقایق را بازگو کنند تا زمینه اعتماد و مشارکت حداکثری مردم را در جهت تحقق اهداف خرد و کلان جامعه بدست آورند. مدیران جهادی انتقاد پذیر بوده و تمامی نقاط مثبت، منفی و اشتباه خود را با فروتنی می پذیرند، آنان قدرت و تواضع را با هم در خود جمع کرده اند.

۲-۱۰-۱۵ شایسته سالاری و عدالت محوری: (رفتار عدالتخواه)

مدیریت جهادی مدیریت رعایت اعتدال، بی طرفی و اجرای عدالت است، مدیر جهادی نگرش، رفتار و برخوردی یکسان، منصفانه و بی طرفانه با تمامی مردم بجز افرادی که سوء استفاده می کنند یا با اهداف و ارزشهای جامعه هماهنگی ندارند، دارد و تقسیم پستها و اعطای مسئولیتها را بر حسب لیاقت و تخصص افراد با توجه به فضائل و اصالت های انسانی و امتیازات اسلامی اعمال می نماید. مدیریت جهادی بدنبال شایسته سالاری، شایسته پروری و تقسیم عادلانه امکانات و فرصتها نه بر اساس قدرت و ثروت بلکه بر اساس حق و عدل، توانایی های انسانی، تخصص، هوش و تلاش در جامعه است در چنین شرایطی است که می توان به کارایی بیشتر و غلبه بر تحریم ها امید داشت.

۲-۱۰-۱۶ هماهنگی در مسیر، هدف (کارایی و اثربخشی): (وجدان کاری)

مدیریت جهادی با توجه به محدودیتهای تحمیلی در پی انجام درست کارها (کارایی) و انجام کارهای درست (اثربخشی) می باشد که تحقق این دو موضوع موجب بهره گیری درست و

حداکثری منابع و در نهایت بهره وری می شود. بهره وری عامل کلیدی توسعه کشور بخصوص در شرایط تحریم است و مدیریت جهادی نگاه ویژه ای بدان دارد.

۲-۱۰-۱۷ خوش رویی و شوخ طبعی: (تقوایی سیاسی)

خوش رویی از عوامل جلب محبت مردم و مایه ایجاد صلح و دوستی بین افراد جامعه می باشد، شوخی بجا و حساب شده عامل یکسان ساز، دوستی و همدلی مهمی است که فاصله ها را از نظر فرهنگی، از نظر مقام، و دیگر موانع ظاهری کوتاه می کند. در جامعه ای که همدلی حاکم باشد مردم با مدیران همنا شده و از هیچ تلاشی برای موفقیت کشور کوتاهی نمی کنند. مدیران جهادی تقریباً تمام اوقات، با همه افراد، تحت هر شرایطی با خوشرویی و گشاده رویی برخورد می نمایند اما در عین اشتها به صمیمت و عاطفه در انجام کارها قاطع بوده و کاری را که باید انجام بدهند انجام می دهند.

۲-۱۸-۱۲ ابتکار عمل، خلاقیت، نوآوری و نوگرایی، عادت شکن: (روحیه و فرهنگ جهادی)

مدیریت جهادی در پی شکوفایی استعدادها و توانمندیهای بالقوه و پتانسیل نهفته کارکنان و ایجاد خلاقیت و نوآوری در تمام امور است. خلاقیت و نوآوری داشتن در فعالیت ها و پرهیز از تکرار و عدم الگوبرداری محض از برنامه ها و راهکارهای دیگران یکی از مولفه های موفقیت در این نوع مدیریت محسوب می شود. مدیر جهادی شخصی خلاق، عادت شکن و هوشمند است، بر استقلال فردی و نوآوری تأکید می نماید و با تکیه بر آرمان ها و با در نظر گرفتن واقعیات سعی در خلق قالب های جدید دارد و در راه رسیدن به اهداف خود از روش های خلاقانه بهره می گیرد. در سازمانها باید موفقیت مدیران را بر مبنای «ارزشهای فردی، مراحل توسعه اخلاقی، نیت های درونی و وجدانی، آزادی انتخاب، استفاده از رفتارهای اخلاقی و غیر اخلاقی انواع نفوذ» و روش آنها در نوسازی و تحول سازمانهای ارزشیابی کنند (نی نوس، ۱۹۹۶).

۲-۱۰-۱۹ ساده زیستی، پرهیز از اسراف، تشریفات و تجملات: (فساد ستیزی)

ساده زیستی نقطه مقابل تجمل است، ساده زیستی اوج بهره‌وری و تجمل نهایت هدر دادن امکانات است. در تفکر یک مدیر جهادی انگیزه‌های معنوی بر مادی غلبه می‌کند و منجر می‌شود وی از امکانات به حد نیاز استفاده نموده، از تجمل‌گرایی و دنیا‌طلبی، اسراف و تبذیر و حاتم بخشی از بیت المال پرهیز کند. چنین مدیری با الگوبرداری از ائمه اطهار و مدیران معاصر همچون شهید رجایی سطح زندگی خود را هم‌ردیف با سطح زندگی مردم عادی نگه داشته و در عرف به «درد آشنا» شهرت دارند.

۲-۱۰-۲۰ تعهد و تخصص: (وجدان کاری)

تعهد یعنی وظیفه یا ضمانتی در مقابل کسی یا برای چیزی و خود را ملزم به انجام کاری دانستن. مدیر جهادی خود را ملزم به انجام دستورات اسلامی می‌داند و برای تحقق اهداف جامعه از هیچ تلاشی کوتاهی نمی‌کند و در انجام وظایف، خود را مسئول و متعهد می‌داند. مدیر جهادی از اطلاعات، آموزش‌ها، مهارت‌ها و صلاحیت‌های علمی لازم برای مسئولیتش برخوردار است که این امر موجب افزایش بهره‌وری و ضامن پیشرفت جامعه در شرایط تحریم می‌گردد.

۲-۱۰-۲۱ چابک سازی مدیریتی و سرعت عمل بالا : (جهاد کاری ، تلاش

مجاهدانه)

یکی از اصلی‌ترین ویژگی‌های مدیریت جهادی سرعت عمل بالای آن است. در شرایط تحریم مشکلات و کاستی‌ها را نمی‌توان با سرعت کم و با تکیه بر بعضی سیستم‌های سنتی و کند برطرف ساخت، فلذا مدیر جهادی نه تنها خودش سریع عمل می‌کند بلکه سعی در چابک‌سازی سیستم‌ها و عناصر جامعه نیز دارد. منظور از سرعت عمل اخذ تصمیمات و اقدامات بدون برآورد و شور نیست چرا که تصمیمات ناگهانی غیرکارشناسی عامل تخریب و پاشنه آشیل اقتصاد مقاومتی است.

۲-۱۰-۲۲ موانع مدیریت جهادی:

- موضع گیری نظام اداری و سازمانی (مدیریت سنتی) در برابر فرهنگ و مدیریت جهادی.
- جاه طلبی، رفاه طلبی، روحیه اشرافی، سود محوری، حرص در جمع آوری ثروت، مقام و سایر شهوات مادی.
- غرور و خودپسندی.
- رابطه گرایی، خاص گرایی، سپردن کارها به دست افراد نالایق، باند بازی، پارتی بازی، توجه به روابط خصوصی در اعطای پستها و مسئولیتها، نبود سیستم نظارت شایسته.
- تمرکزگرایی، ریاست طلبی، استبداد رای، مدیریت دستوری و یک طرفه.
- خود باختگی، سیطره و نفوذ رویکرد غربی در جامعه و مدیریت.
- روحیه انتقام جویی و کینه توزی.
- کنترل نتایج به جای تاثیر بر افکار.
- فاصله گرفتن از مردم.

۲-۱۰-۲۳ دستاوردهای مدیریت جهادی:

- افزایش کارآمدی حکومت دینی و اسلامی در اداره کشور.
- ارتقای ضریب امنیت ملی با توجه به مشارکت و رضایتمندی مردم.
- تولید قدرت نرم در ابعاد مختلف و خنثی سازی تهدیدات نرم دشمنان.
- شکوفاسازی خلاقیت های فردی و نوآوری.
- شناخت و به فعل رساندن پتانسیل های بالقوه و ظرفیت های نهفته کشور.
- نقش آفرینی بیش از پیش مردم در فرآیند پیشرفت و توسعه.
- حاکمیت یافتن باورها، آموزه های اسلامی و روحیه ایثارگری.

- دموکراسی، آزاد اندیشی، فضای باز ملی و سازمانی برای ابراز نظرات و دیدگاه‌ها و برخورد آرا.

۱۱-۲ مدیریت جهادی در شرایط تحریم (محدودیت‌های تحمیلی):

برای اینکه اقتصاد یک کشور در شرایط تحریم از بلوغ به افول و زوال کشیده نشود و موجبات پیشرفت جامعه و سعادت مردم را فراهم آورد نیاز به عناصر و مولفه‌هایی دارد، یکی از این عناصر مدیریت است. مدیریت در شرایط تحریم و اقتصاد مقاومتی با توجه به ماهیت ویژه این اقتصاد از معنای کلاسیک و سنتی گام را فراتر نهاده، سبک و هویتی خاص به خود می‌گیرد که مدیریت جهادی نامیده می‌شود، این مدیریت، عقلانی، ایثارگرانه، عاشقانه، مفتخرانه، شهادت‌طلبانه، مدیریت شیران شب زنده‌دار، مدیریت استقامت و پایداری، اعتماد به مردم و باور به قدرت خدایی مردم‌متدین، خود اتکایی و قطع امید از بیگانه است. تلاش در راه رضایت خداوند و بندگانش باعث ایجاد حس همکاری، تعاون و کارگروهی منسجم در افراد شده و با استفاده از آن در موقعیتهای ریسکی و شرایط سخت و بحرانی همانند دفاع مقدس نتایج شگرفی حاصل می‌گردد. مدیریت جهادی در صدد تحقق شعار «ما می‌توانیم» می‌باشد و در پی هدایت برنامه‌های راهبردی تدوین شده در شرایط تحریم و محدودیت‌ها و با توجه به شرایط و منابع کشور با در نظر گرفتن معیارهای اخلاقی و انسانی و تلاش و همت مضاعف در بلند مدت است. این مدیریت در مراحل هدفگذاری و برنامه‌ریزی از منابع و امکانات موجود و نهفته حداکثر استفاده را برده و با خلاقیت، ایده‌های نو و جدید، با کمترین ضایعات و در کمترین زمان ممکن کار برنامه‌ریزی شده را انجام داده و تحریم‌ها و توطئه‌های دشمنان را خنثی می‌کند. با توجه به تحریم‌ها اصل طراحی و مهندسی معکوس و مجدد یکی از اصولی است که به منظور بهبود عملکرد همواره در مدیریت جهادی مدنظر قرار می‌گیرد، چرا که برای توسعه در شرایط تحریم، محدودیت‌های تحمیلی و اقدامات نامتعارف جوامع بین‌المللی علاوه بر برنامه‌ریزی جامع به برنامه‌های کوتاه مدت و منعطف که با توجه به اوضاع جامعه و سیاست‌های جهانی و

مقتضیات زمانی به سرعت قابل تغییرند نیاز می باشد، یکی از روشهای کسب تکنولوژیهای پیشرفته در شرایط تحریم مهندسی معکوس است که نمونه بارز آن را در ساخت پهپادها می توان ملاحظه نمود. از دیگر ویژگی های اساسی مدیریت جهادی داشتن الگوست، نمونه های نظری و عملی مدیریت جهادی در اسلام فراوان است که از آن جمله می توان به غزوات پیامبر اکرم (ص) اشاره نمود، مدیران کشور با الگوبرداری از این مصداق ها و تطبیق آن با شرایط کنونی کشور می توانند گامی رفیع در جهت مقابله با تحریم ها و هدایت جامعه در مسیر نیک فرجامی بردارند. بطور خلاصه می توان گفت: مدیریت جهادی و اقتصاد مقاومتی بهترین نسخه برای پیشرفت کشور در شرایط تحریم هستند.

۲-۱۱-۱ تجربیات مدیریت جهادی در ایران:

پیام تاریخی امام خمینی (ره) در ۲۶ خرداد ۱۳۵۸، آغاز حرکت شورانگیز جهاد سازندگی و مبنای مدیریت جهادی در کشور است. جهادسازندگی برای پر کردن خلاءهای نظام اداری و اجرایی کشور در عرصه سازندگی و کمک به سامان دهی، توسعه و عمران مناطق محروم به ویژه روستاها با مشارکت داوطلبانه مردم علاقه مند که ایثارگرانه آماده خدمت به اهداف انقلاب برای جبران عقب ماندگیها بودند در روز (۵۸/۳/۲۷) تشکیل گردید. فعالیت های جهاد سازندگی با مدیریت جهادی، ضمن ارائه خدمات بسیار ارزنده، اثرات زیادی بر جای گذاشت و به سرعت مشکلات را برطرف نمود و نفوذ گسترده و عمیقی به دست آورد که هم اکنون در سراسر کشور مردم با رضایت از جهاد سازندگی سخن می گویند. اهمیت عناصر ارزشی جهاد سازندگی به نوع رهبری، اخلاق اسلامی، ساده زیستی، مشارکت پذیری، تصمیم گیری، شبکه های ارتباطی، نوع تشکل و ترکیب نیروی انسانی و پویایی افراد و گروه های تشکلی دهنده آن برمیگشت. مدیران این نهاد در دوران سازندگی و دفاع مقدس نیز با بروز خلاقیت ها و ابتکارات خود، شاهکارهای عظیمی را خلق کردند که باعث حیرت سایر کشورها، علی الخصوص ابرقدرت های وقت شد که متأسفانه این تجربه عظیم و بزرگ انقلاب شکوهمند

اسلامی، آن‌گونه که باید و شاید، تدوین نگردید تا بتوان به ابتکارات و رهیافت‌های گوناگون آن از دید علمی و پژوهشی در عرصه‌های مختلف اشاره نمود.

دوران دفاع مقدس بهترین گواه برای اثبات کارآمدی مدیریت جهادی است، خرق عادت در تاکتیک‌های نظامی سنتی، طراحی و ابداع روشها و استراتژی‌های نوین در جنگ و فراگردهای دفاعی، تغییر مداوم تاکتیک‌های جنگی بر اساس مقتضیات، ارائه شیوه انقلابی مدیریت جنگ، افزایش قدرت نظامی با استفاده از نیروهای مردمی با عنوان بسیج، فتوحات بزرگی همچون شکست حصر آبادان، فتح خرمشهر از نتایج مدیریت و فرهنگ جهادی در دوران دفاع مقدس است. تحریم تسلیحاتی و عدم فروش تجهیزات نظامی به ایران در زمان هشت سال دفاع مقدس موجب ساخت تجهیزات و تسلیحات پیشرفته نظامی توسط جوانان غیور ایرانی گردید. فرماندهان دفاع مقدس، الگوی کامل یک مدیر جهادی و مدیریت در شرایط سخت می‌باشند، نمونه این مدیران شهید علم الهدی، جهان آرا، همت، باکری و... هستند که علی‌رغم جوانی و کم‌تجربگی با مدیریت جهادی خیل عظیمی از مردم را با خود همراه نموده و با وجود اینکه نظام سلطه، بصورت تمام‌قد پشت دشمن قرار گرفته بود، در جنگ به پیروزیهای با ارزشی دست یافتیم با توجه به تجربیات ارزنده‌ای که در جنگ تحمیلی کسب کرده ایم، اکنون مدیران و نخبگان کشور می‌توانند از این تجارب بهره‌گیری نموده و با منابع موجود موجبات پیروزی در جنگ اقتصادی حاضر را فراهم آورند.

از اینرو مدیریت جهادی و اسلامی بر دو پایه زیر استوار است:

الف: دانش مدیریت که برگرفته از علم و مکاتب مدیریت است.

ب: نظام ارزشی اسلامی که مبنای قوانین مدیریت و اساس شیوه‌های علمی مدیریت مدیران قرار می‌گیرد.

در واقع مدیریت جهادی مصداق مدیریتی است که در آن فرهنگ سازمانی در راستای تحقق سازمان‌ها شکل پیدا کرده است و اهداف سازمان نیز در جهت نیازها و ارزش‌های محیطی قرار

دارند. فلذا ارزشهای محیطی به عنوان تقویت کننده‌ی اصلی ارزش‌های سازمانی عمل می‌کنند که در آن هم به نوبه‌ی خود مجدداً به اهداف سازمانی کمک می‌کند. در یک جمله می‌توان عنوان داشت: مدیریت جهادی مدیریتی مبتنی بر فرهنگ جهادی است. این مدیریت به عنوان الگویی بر آمده از دل انقلاب اسلامی و با تکیه بر مؤلفه‌های هویتی ایرانی اسلامی امروزه به عنوان الگوهای مطلوب مدیریت در کشور در برابر نمونه‌های غربی الگوهای مدیریتی مطرح است. اما متأسفانه علی‌رغم بومی بودن این نوع مدیریت و مؤلفه‌های گفتمانی آن مورد اغفال واقع شده است. فرهنگ و مدیریت جهادی در برهه‌ای از انقلاب، با عملکرد خویش توانست مورد عنایت و توجه عام و خاص قرار گیرد. تا جایی که اگر هدف، تلاش بیشتر، سریعتر، دلسوزانه‌تر و با جدید باشدگفته می‌شود که باید به صورت جهادی انجام گیرد. مدیریت جهادی در واقع سبکی برخاسته از تفکر بومی و متناسب با مقتضیات فرهنگی و اجتماعی ماست. که شاید در مکاتب دیگر، مدیریت هم تعالیم مشابهی داشته باشد. لیکن این تعالیم تکنیکی و تجربی است، یعنی شیوه و روش و مدل کار است که در جوامع انسانی تفاوت چندانی با هم ندارد. اما هرکدام از این سبک‌ها کارایی‌های مختلفی دارند و شدت و ضعف اثر آن‌ها در فرهنگ‌های متفاوت فرق می‌کند. در فرهنگ ما روحی حاکم بر این تکنیک‌هاست که موضوعیت دارد و آن روح کاکم نسخه‌ی بومی ایرانی- اسلامی است که باید بدان توجه نمود و در مقایسه‌ها و بررسی‌ها، از این نکته غفلت نکرد. شیوه‌ای خاص از علم و هنر و هماهنگی جهت تحقق اهداف سازمانی است که رنگ و لعاب جهادی داشته که در آن مدیریت نعمتی برای خدمتگزاری به مردم باشد. شاید مدیریت جهادی را بتوان با مشخصات ذیل توصیف نمود:

خدمت با نیت الهی، خستگی ناپذیری و استقامت در کار، شوق خدمت و خدمتگزاری بی منت، انعطاف پذیری، پویایی، بالندگی و سرعت عمل، اعتماد به نفس و خودباوری. ابتکار عمل و خلاقیت، همه با هم بودن و مشارکت اجتماعی، توجه ویژه به محرومین و مستضعفین، پرهیز از

فساد و مراقبت از انحراف، مدیر پروری. شجاعت و جسارت، ایثار و مسئولیت پذیری. ککار با مهر و عشق، توکل، اخلاص و فروتنی در انجام وظایف.

زمانی که مقام معظم رهبری از سبک زندگی صحبت کردند، چنین استنباط شد که ایشان در پی بازگو نمودن نوعی از زندگی هستند که در قیل و قال دنیای صنعت و ارتباطات در حال محو شدن است. شیوه‌ای از زندگی که سعادت دنیا و آخرت در آن بیا شده است در همی راستا روش مدیریتی نیز بر اسام شاخص‌ها و ارزش‌های تجربه شده‌ی دفاع مقدس به نام مدیریت جهادی ارائه گردید تا احیاگر بسیاری از روش‌هایی باشد که در حال فراموشی هستند. سبکی که در کمال سادگی مملو از آرامش و هدایت‌گری است. منظور از جهاد صرفاً نبرد و مبارزه‌ی رو در رو نیست بلکه جهاد به معنای زندگی پویا، هدفمند و آمیخته با کار و تلاش مفید است که می‌تواند در عرصه‌های دفاعی، سازندگی، مدیریتی و رفع مشکلات بشریت باشد. با این مبنا می‌توانیم از پدیده‌ای به نام سبک زندگی جهادی و به تبع آن مدیریت جهادی سخن بگوییم. مدیریت جهادی در مفاهیمی همچون تلاش اعتقادی، همت مضاعف و آگاهانه، همه‌جانبه، همگانی و مستمر تجلی می‌یابد. که در سطح کلان «بیکاری اجتماعی برای محو ظلم و بی‌عدالتی» است که از انگیزه‌های درونی افراد سرچشمه می‌گیرد. فرهنگ و مدیریت جهادی دارای یک اصل محوری و بنیادی است که آن تأکید تام بر معنویت و ارزش‌های اخلاقی، اسلامی و انسانی است. در واقع مدیریت جهادی بدون معنویت وجود نخواهد داشت. با این تفاسیر مدیریت جهادی غیر از مدیریت علمی نیست که بر اسام فرمول‌ها و قوانین مطرح در دانش مدیریت پایه ریزی شده است. فرق این نوع مدیریت که از ترکیب اضافی (جهادی یا اسلامی) برخوردار است با مدیریت مطلق در این است که مبنای آن را «نظام ارزشی اسلام» می‌سازد.

«نظام ارزشی اسلام» نقش مهمی را در نظریه‌های علمی مدیریت و نیز در شیوه‌های عملی آن ایفا می‌کند، از این روش‌های علمی مدیران مسلمان می‌گذارد و به حرکت آنها جهت ارزشی می‌بخشد چنان که در اقتصاد اسلامی نیز مطلب این گونه است. مؤلفه‌های پنج‌گانه و اصلی دانش

اقتصاد همچون قانون عرضه و تقاضا، تولید، توزیع و مصرف با قوانین مطرح در دانش اقتصاد اجرا می‌شود و اما در همه این مراحل نظام ارزشی اسلام مبنای قرار می‌گیرد. بنا بر این همانگونه که در اقتصاد اسلامی نظام ارزشی اسلام به جای قوانین علمی و دانش اقتصاد قرار نمی‌گیرد. بلکه مبنای آنها قرار می‌گیرد، در مدیریت اسلامی و جهادی نیز نظام ارزشی اسلام مبنای قوانین علمی مدیریت قرار می‌گیرد نه به جای آن؛ از این رو مدیریت جهادی و اسلامی بر دو پایه دانش مدیریت و نظام ارزش که مبنای قوانین مدیریت و اساس شیوه‌های علمی و مدیریت مدیران قرار می‌گیرد؛ استوار است. حاصل سخن اینکه؛ اسلام در همه شؤون زندگی انسان از جمله مدیریت خرد یا کلان رهبری جامعه و روابط بین الملل؛ قانون و پیام دارد و از طریق نظام آموزش خود بر همه‌ی امور مذکور تأثیر می‌گذارد. مدیریت جهادی چیزی جدا از سایر مدیریت‌ها نیست ولی تفاوت اصلی آن با سایر نظام‌های مدیریت پیش فرضها و مبانی فکری مدیریت اسلامی است. برای مثال، کسب سود در مدیریت اسلامی و سایر نظام‌های مدیریت دارای اهمیت می‌باشد ولی در سایر نظام‌ها حصول حداکثر به عنوان هدف اصلی مطرح است، ولی در مدیریت جهادی سود به عنوان وسیله محسوب می‌شود. البته کسب سود حتی در مقیاس وسیع و کلان مذموم نیست و اگر از طریق قانونی، شرعی و با زحمت و تلاش به دست آید جزء عبادای و فضیلت‌ها محسوب می‌شود. بنابر این مدیریت جهادی را نباید در مقابل سایر نظام‌های مدیریت قرار داد، بلکه مدیریت اسلامی بر شانه‌های مبنی فکری اندیشه اسلامی از سایر نظریه‌های مدیریت استقبال می‌کند و درس‌ها می‌آموزد. از یک دیدگاه فرهنگ و مدیریت جهادی نوعی دگرگونی در الگوهای مدیریتی و نوعی تلاش برای فهم انسان‌ها بر مبنای واقعیت‌های انسانی و گوهر ارزش‌گرا و معنویت دوست انسان‌هاست. فرهنگ و مدیریت جهادی را می‌توان عمل، فراگرد، پی‌آمد یا حالتی دانست که برای تعالی انسان‌ها پدید می‌آید و این به نوبه خود به معنی پیش‌بردن، روان‌سازی رشد، متحول کردن فرصتها، کامل کردن، برتری بخشیدن یا بالا بردن امور انسانی است.

البته مدیریت جهادی و دیریت انقلابی یک روحیه است که به عنوان ملکه در افراد شکل می‌گیرد و این گونه نیست که با شعار بتوان آن را تحقق بخشید، بلکه همانند دیگر منش‌ها و خلق و خوی بشر می‌بایست با تمرین و تکرار ایجاد و نهادینه شده و به عنوان شاکله شخصیتی فرد در آید. در این صورت که می‌توان از یک شخصیت انقلابی و جهادی، مدیریت جهادی را انتظار داشت؛ زیرا هر کس چنان عمل می‌کند که شاکله و شخصیت وجودی اش شکل گرفته است. از نظر رهبری، غفلت از روحیه جهادی موجب می‌شود تا نتوانیم در مقابل انبوه مشکلات، کاری از پیش ببریم و از موقعیت‌ها و فرصت‌ها بهره ببریم. امام خامنه‌ای می‌فرماید: «گاهی اوقات غفلت از روحیه‌ی جهادی و ایثار داشته ایم.»

۲-۱۲ مدیریت جهادی در قرآن

«مدیریت جهادی» یکی از کلیدواژه‌هایی است که در شعار سال ۱۳۹۳ مورد تأکید رهبر معظم انقلاب قرار گرفته است.

شناخت مفهومی و مقصود رهبری از این عنوان و اصطلاح و شاخصه‌های آن می‌تواند جهت‌گیری در کل شعار تعیین کند. زیرا تحقق اهداف فرهنگی و اقتصادی با دو عنصر «عزم ملی» و «مدیریت جهادی» شدنی است. رهبر معظم انقلاب امام خامنه‌ای (مدظله) شعار سال ۹۳ را «اقتصاد و فرهنگ، با عزم ملی و مدیریت جهادی» نامیده‌اند. این بدان معناست که «اقتصاد و فرهنگ» باید به عنوان دو هدف اصلی مدنظر مردم و مسئولان نظام جمهوری اسلامی باشد. ایشان در حقیقت به شکل دیگر بر تمدن‌سازی اسلامی در جهان معاصر تأکید دارند. زیرا اقتصاد، قوا بخش جامعه و تمدن اسلامی است و فرهنگ تعیین‌کننده جهت‌گیری تمدنی آن. تقدم اقتصاد بر فرهنگ از باب تقدم مقدمی است، هر چند که می‌تواند بر اساس برخی از شرایط خاص، تقدم آن راساس اهمیت بینادین آن باشد، زیرا اقتصاد مهم‌ترین ابزار تمدنی و مقدمه آن است، اما شکی نیست که جامعه‌د ر سایه اقتصاد استقرار می‌یابد؛ زیرا اگر اقتصاد به معنای قوام بخش جامعه باشد؛ در حقیقت همانند ستون اصلی خیمه عمل می‌کند. پس این اقتصاد است که

ستون برپایی جامعه است. علت این تقدم و اهمیت، از آن روست که افراد جامعه برای پاسخگویی به نیازهای ابتدایی خود که همان اقتصاد باشد گردهم آمده و جامعه‌ای را تشکیل می‌دهند تا در سایه سار آن بتوانند با امنیت تمام، آسایش و رفاه را دریابند و تأمین کنند. لذا در آیات قرآنی گاه اقتصاد و بر سایر شاخص‌های سعادت مانند امنیت و آرامش مقدم شده است. به عنوان نمونه آن چیه برای قریش در یک مکان خشک و فاقد عناصر اصلی اقتصاد و اهمیت و ارزش بیشتری دارد. رهایی از گرسنگی و تأمین اقتصاد است و سپس رهایی از هر ترس و خوف و تأمین آرامش و امنیت اهمیت می‌یابد. (سوره قریش)

اما شکی نیست که تقدم اقتصاد بر فرهنگ و دیگر شاخصه‌های تمدنی، یک تقدم مقدماتی نیز هست، زیرا نمی‌تواند هدف غایی و نهایی باشد، از این رو انسان‌ها پس از تأمین اقتصاد ولو در حد قابل انتظار و در سطح کف آن، به سراغ امور دیگر چون فرهنگ و مانند آن می‌روند، زیرا فرهنگ در معنای عام آن یک هدف اصلی و غایی برای بشریت است. به سخن دیگر، انسان وقتی امنیت غذایی خود را تأمین شده یافت و از جنبه‌ی خود فارغ گردید، به جنبه‌های انسانی خود می‌پردازد. داستان تقدم اقتصاد بر فرهنگ یا فرهنگ بر اقتصاد همانند داستان تقدم تعلیم بر تزکیه و تزکیه بر تعلیم است. در آیات قرآنی گاه تعلیم بر تزکیه مقدم شده و گاه برعکس، زیرا شکی نیست که تعلیم به معنای علم و شناخت یابی، مقدم بر جهت‌گیری‌های بشری است؛^۱ ولی شکی هم نیست که آنچه هدف اصلی و غایی را تشکیل می‌دهد همان دست‌یابی به تزکیه است.^۲

دستیابی به تمدن اسلامی با تأمین اقتصاد به عنوان مقدمه و فرهنگ به عنوان جهت‌دهنده و هم‌چنین غایت حرکت تمدنی، یک اصل اساسی است که نیازمند تأمین عناصری چون عزم ملی و مدیریت جهادی است؛ زیرا زمانی می‌توان موفقیت و تحقق اهدافی چون اقتصاد سالم و مستقل و شکوفا را در کنار فرهنگ اسلامی به دست آورد که ملت پس از جزم به حقانیت و درستی راه، در مقام عمل، عزم ارادی خود را به نمایش گذارند و این عزم ملی و اراده به یک مدیریت

^۱ بقره، آیه ۱۲۹

^۲ آل عمران، آیه ۱۶۴، جمعه، آیه ۲

جهادی و همراهی شود. از این رو امام خامنه‌ای (مدظله) تحقق اهداف مقدماتی و غایی را در گرو عزم ملی و مدیریت جهادی دانسته‌اند.

اما عزم ملی و مدیریت جهادی چیست؟ چه شاخصه‌هایی را می‌توان برای عزم ملی و مدیریت جهادی بر شمرد؟

۲-۱۳ بخش دوم: «اقتصاد مقاومتی»

۲-۱۳-۱ مقدمه

مهم‌ترین عرصه‌ای که کشور عزیزمان ایران در چند سال اخیر با تهاجمات وسیع بیگانگان روبرو بوده است عرصه اقتصادی است که دشمنان در آن بر محدودیت‌های اقتصادی محدودیت کسب و کار داخلی و انزوای ایران در جامعه جهانی تمرکز نموده‌اند.

در این چالش، کشور ایران نوع بدیعی از اقتصاد به نام (اقتصاد مقاومتی) را برای اداره کشور در برابر این توطئه‌ها به کار گرفته است که پیشینه آن به تحریم‌های اقتصادی ایران از طرف مجامع بین‌المللی از ابتدای جنگ تحویلی باز می‌گردد. در این نوع اقتصاد و اداره کشور، دولتمردان و نخبگان اقتصادی کشور موظف به نوآوری و ارائه نظریه‌های خلاق در عرصه‌های جدید و مختلف اقتصادی و همچنین بومی‌سازی اقتصاد می‌باشند و باید برای مقاوم لازم اقتصاد بخصوص در زمینه تولید و سرمایه‌گذاری داخلی برنامه‌ریزی نموده و بین تولید و مصرف تعادل ایجاد نمایند. لازمه این امر یک مدیریت ویژه است که می‌توان آن را مدیریت جهادی

نامید. این مدیریت از یکسو در برگیرنده دانش روز بشری و از سوی دیگر با مفهوم جهاد در ارتباط است و بر عقلانیت مکتبی به معنای بهره‌مندی از جدیدترین روش‌های مدیریت اما با جهت‌گیری ارزشی و انقلابی تأکید می‌نماید. این سبک مدیریت به معنای خاص، مختص جوامع اسلامی بوده و ریشه در ارزش‌های الهی، سیره پیامبر اکرم (ص) و ائمه اطهار و فرهنگ ملی دارد و یک استراتژی مناسب و صحیح برای اداره جامعه در شرایط تحریم و همچنین هدایت و حرکت کشور در مسیر توسعه و پیشرفت در پرتو رعایت اخلاق و ارزش‌های اسلامی علیرغم انواع موانع و محدودیت‌ها می‌باشد. نظریه اقتصاد مقاومتی و تأثیر مدیریت جهادی بر آن را مقام معظم رهبری اولین بار در سال ۱۳۸۹ استفاده کردند و در سخنرانی‌ای که در جمع کارآفرینان داشتند تأکید کردند که «ما باید یک الگوی اقتصادی مقاومتی را اجرا کنیم». به طور کلی تأکید مقام معظم رهبری بر مقاومت‌سازی و توانمندسازی درونی اقتصاد را می‌توان از اواسط دهانه ۸۰ رصد کرد. اما ادبیات اقتصاد مقاومتی را ایشان در سال‌های ۸۹، ۹۰ و ۹۱ مطرح نمودند که جوانب این نظریه را در سلسله سخنرانی‌هایی تبیین کردند و بعد از سال ۹۱ یک نظریه نسبتاً منسجم در حوزه اقتصاد مطرح گردید که به اقتصاد مقاومتی معروف شد. مهم‌ترین اتفاقات در حوزه اقتصاد مقاومتی در سال ۹۲ افتاد در دو ماه پایانی آن سال مسئله ابلاغ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی است (دارای ۲۴ بند می‌باشد) که مجموعه‌هایی به دستور مقام معظم رهبری در نهادهای تصمیم‌گیری مانند مجمع تشخیص مصلحت نظام و یک مجموعه در دانشگاه‌ها روی محتوای این نظریه بررسی کرده بودند و مطالعاتی را انجام داده بودند. الگوی رفتاری مدیران در عرصه اقتصادی که جهاد اقتصادی الزامات و اقتضائاتی در این خصوص ارائه نموده است که این همان بحث مدیریت جهادی است که بسیار گفته می‌شود که ادبیات نسبتاً مفصلی دارد. شاید یکی از مصادیق خیلی ساده آن این باشد که مدیر خودش را در چارچوب شرح وظایف مصوب و متعارف محبوس نکند و محصور نکند که فقط براساس وظایفی که از او خواسته شده

کار انجام دهد و به بقیه کاری نداشته باشد نه مدیریت جهادی هدف را نگاه می‌کند هدفی که با مکتب اقتصادی اسلامی، با عترت مسلمین و با تقویت اقتصاد جامعه اسلامی مرتبط است.

۲-۱۴ چهار تعریف از اقتصاد مقاومتی

اقتصاد مقاومتی را می‌توان چهار گونه تعریف نمود و چهار الگو از آن یا ترکیبی از همه‌ی آن‌ها را در کشور به عنوان

۲-۱۴-۱ اقتصاد موازی

تعریف اول از اقتصاد مقاومتی به مثابه «اقتصاد موازی» است؛ یعنی همان طور که انقلاب اسلامی با توجه به نیاز خود به نهادهایی با روحیه و عملکرد انقلابی، اقدام به تأسیس نهادهایی مانند کمیت‌های امداد، جهاد سازندگی، سپاه پاسداران و بنیاد مسکن نمود، امروز نیز باید برای تأمین اهداف انقلاب، این پروژه را ادامه داده، تکمیل کند؛ چراکه انقلاب اسلامی به اقتصاد مقاومتی و به نه‌سازی‌های مقاومتی در اقتصاد نیاز دارد که چه بسا ماهیتاً از عهده‌ی نهادهای رسمی اقتصادی بر نمی‌آید. پس باید نهادهایی موازی برای این کار ویژه ایجاد کند، یعنی ما در کشورمان به «اقتصاد پریم» نیاز داریم.

این امر البته به مهنای نفی نهادهای مرسوم نیست، کما این که ما همزمان از هر دو نهاد سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و ارتش جمهوری اسلامی برای دفاع از انقلاب بهره‌مندیم. البته این الگو در مدل‌های حکمرانی مرسوم در دنیا و اتفاقاً در کشورهایی از تجربه و حکمرانی بیشتری برخوردار باشند، وجود دارد و این کشورها از نظام‌های چد لای‌هی سیاست‌گذاری و اداری امور عمومی برخوردارند. به عنوان مثال، می‌توانیم از حضور همزمان نهادهای دولتی، سازمان‌های مردم‌نهادها خیره و بنگاه‌های خصوصی در عرصه‌ی بهداشت و سلامت و حتی در عرصه‌ی دفاعی و امنیتی کشورها توسعه‌یافته‌ی غربی نام ببریم. البته مهم‌ترین شکل این الگو، این است که حسب نیازهای خاص انقلاب اسلامی و در عرصه‌ی اجرا با سؤالات نوبتی روبه‌رو خواهد بود، زیرا به عنوان مثال، هیچ تصویری از «بانک مرکزی موازی» در یک

کشور و سامان بخشی به عرصه‌ی پولی=مالی کشور در دو لایه‌ی دولتی و عمومی وجود ندارد، اما باز هم منطقاً نمی‌توان این الگو را در زمره‌ی مدل‌های اداره‌نشده و غیر معقول به حساب آورد.

۲-۱۴-۲ اقتصاد ترمیمی

تعریف دوم از اقتصاد مقاومتی، عبارت از اقتصادی است که در پی «مقاوم سازی»، و «آسیب زدایی»، «خلل‌گیری و ترمیم ساختارها و نهادهای فرسوده و ناکارآمد موجود اقتصادی است؛ یعنی اگر در رویکرد قبلی می‌گفتیم که فلان نهاد نمی‌تواند انتظارات ما را برآورده کند، در رویکر جدید، به دنبال آن هستیم که باز تعریف سیاست‌های نهادی موجود، کاری کنیم که انتظارات ما را برآورند. به عنوان مثال، در این تعریف ما از بانک مرکزی یا وزارت صنعت، معدن و تجارت می‌خواهیم که کانون‌های ضعف و بحران را در نظام اقتصادی کشور شناسایی کنند و خود را بر اساس شرایط جدید اقتصادی، تحریم‌ها یا نیازهای انقلاب اسلامی بازتعریف نمایند و در نتیجه عملکردی جهادی ارائه دهند. در مقام تمثیل می‌توان گفت که این کار شبیه همان کاری است که «پترس فداکار» با فرو بردن انگشت خود در ترک‌های دیواره‌ی سد انجام داد، یعنی باید ترک‌های ساختاری دیوارنهادهای اقتصادی را ترمیم کنیم. این مسئله یعنی ترمیم و مقاوم سازی ساختارهای اجرایی و اداری کشور بر حسب نیازهای مختلف و مقتضیات زمان و مکان هم امری دور از ذهن نیست. کشورهای توسعه یافته نیز در برهه‌هایی از تاریخ اقتصادی خود، مجبور به مقاوم سازی ساختارهای اقتصادی شدند. به عنوان مثال، غرب پس از دو شوک نفتی ۱۹۷۹ و ۱۹۸۳ میلادی، اقدام به جایگزینی سوخت‌های فسیلی با سایر سوخت‌های نوین کرد، به طوری که امروزه با قیمت‌های بالای یک صد دلار نیز دچار شوک نفتی نمی‌شود. با این توضیحات ما امروز فقط نیازمند عزمی ملی برای اجرای این پروژه ملی و ارزشی هستیم.

۲-۱۴-۲ اقتصاد دفاعی

تعریف سوم از اقتصاد مقاومتی، متوجه «هجمه شناسی»، «آفند شناسی» و «پدافند شناسی» ما در برابر آن هجمه است؛ یعنی ما باید ابتدا بررسی کنیم که مخالفان ما حمله به اقتصاد ایران و اخلال در آن چگونه و با چه ابزارهایی صورت می‌دهند، بنا بر این، وقتی به اقتصاد مقاومتی دست یافته ایم که ابزارها و شیوه‌های هجمه‌ی دشمن را پیشاپیش شناخته باشیم و بر اساس آنها، استراتژی مقاومت خود را علیه آنان تدوین و اجرا کنیم. بدیهی است تا آفند دشمن شناخته نشود، مقاومت متناسب با آن نیز طراحی و اجرا نخواهد شد.

۲-۱۴-۳ اقتصاد الگو

چهارمین تعریف نیز این است که اساسا اقتصاد مقاومتی یک رویکرد کوتاه مدت سلبی و اقدامی صرفا افندی نیست، برخلاف سه تعریف قبلی که اقتصاد مقاومتی را پدافندی یا کوتاه مدت می‌دانستند، این رویکرد چشم اندازی کلان به اقتصاد جمعوری اسلامی ایران دراد و یک اقدام بلند مدت را شامل می‌شود. این تعریف هم به نظر می‌رسد دور از دیدگاه‌های رهبر معظم انقلاب نیست، رویکردی ایجابی و دور اندیشانه دارد. در این رویکرد، ما در پی «اقتصاد ایده آلی» هستیم که هم اسلامی باشد و هم ما را به جایگاه اقتصاد اول منطقه برساند، اقتصادی که برای جهان اسلام، الهام بخش و کارآمد بوده، زمینه ساز تشکیل «تمدن بزرگ اسلامی» باشد. بدین معنا اساسا در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، یکی از مؤلفه‌های مهم الگو، می‌باید متضمن مقاومت و تحقق آن باشد. در این مقوله است که اقتصاد مقاومتی مشتمل بر اقتصاد کار آفرینی و ریسک پذیری و نوآوری می‌شود. البته همه این چهار تعریف از اقتصاد مقاومتی، به نوعی با هم رابطه‌ی «عموم و خصوص من وجه» دارند؛ منتها برخی کوتاه مدت و برخی بلند مدت هستند و البته ترکیبی از استراتژی‌های مطلوب را نیز بر ایمان به تصویر می‌کشند.

۲-۱۴-۴ اقتصاد مقاومتی، اقتصاد مردمی

اقتصاد مقاومتی از نظر مقام معظم رهبری، ابتدائاً اقتصادی است که بر پایه‌های مردمی استوار است. مردمی بودن اقتصاد به چه معناست؟ و چه الزاماتی را برای الگوی اقتصادی دارد؟ اقتصاد مقاومتی مقاوم است که در برابر فشارها و تهدیدات مقاوم سازی شده است. توان تحریم شکنی دارد. به لحاظ ارتباط جهانی و بین المللی برون گراست و گسترش دارد.

باز برخلاف تصور بعضی که نگاه انفعالانه و انزوا گرایانه به اقتصاد مقاومتی دارند، برعکس، در سیاست‌های مورد نظر مقام معظم رهبری به اقتصاد مقاومتی نگاه برون گرایانه برای اقتصاد وجود دارد. کلیدواژه‌ی مقام معظم رهبری، گسترش ارتباطات بین المللی و جهانی است، یعنی خیلی هوشمندانه می‌گویند که مقاوم بودن به این نیست که پشت درهای خودمان منزوی بشویم، به این است که بیشتر پیوندهای اقتصادی را با جهان بتوانیم برقرار کنیم، داشتن پیوند با دنیا، اقتصاد را مقاوم می‌کند.

۲-۱۵-۲ مفهوم اقتصاد مقاومتی

از نظر ما اقتصاد مقاومتی مفهومی سازمان دهنده است و این کارکرد مهم اقتصاد مقاومتی است. یک گفتمان و یک مفهوم سازمان دهنده، برای جمیع عناصر و ساختارهای اقتصادی، گفتمانی است عمومی و مردمی و فرایندی است متداوم. حرکتی است مستمر و هوشمند و همه جانبه و الگویی است از اقتصادی پیشرفته‌ی رو به رو، مستقل و مستحکم. تقریباً این عبارت‌ها همه عبارت‌های مقام معظم رهبری است شاید به این شکل ما مثل دانه‌های تسبیح را انداختیم توی نخ و دنبال هم آورده ایم، ولی کلیدواژه‌ها سعی شده بر اساس فرمایشات ایشان باشد.

اقتصاد مقاومتی دارای ویژگیهای زیر است:

با باور به تعالیم حیات بخش و افتخار آفرین اسلام، اتخاذ روحیه جهادی، خلاقیت، نوآوری، ریسک پذیری، امید، تلاش خالصانه و هم بستگی مردم پشتیبان انقلاب و پویایی‌های درون زای هم‌هی ظرفیت‌های مولد دولتی، مردمی، اقتصاد ملی یا خلق فرصت‌های بین المللی و حضور فعال

و مؤثر در تعاملات اجتماعی برای مردم ایران، امنیت، رفاه، پیشرفت پایدار توأم با عدالت و برای جهان اسلام و جامعه‌ی بشری الگوی اسلامی ایرانی و مستقل از رشد و شکوفایی بشری را به ارمغان می‌آورد. این کلیدواژه‌های مقام معظم رهبری است. این اقتصاد ضمن اینکه رشد و شتاب خودش را از دست نمی‌دهد، در برابر بحران‌ها، شوک‌ها، نوسانات طبیعی اقتصاد و تلاش‌های خصمانه و تحریم‌های اقتصادی دشمن آسیب ناپذیر، مقاوم و در آینده بازدارنده است. سال ۱۳۹۱ را مقام معظم رهبری در حالی سال تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی نام گذاری کردند که پیش بینی می‌شود این سال به خاطر تداوم اجرا و کامل شدن طرح هدفمندی یارانه‌ها و حرکت کشور به سمت اجرای سایر بندهای طرح تحول اقتصادی علی‌الخصوص اصلاحات نظام بانکی و گمرکی از متفاوت ترین سالهای اقتصادی در تاریخ انقلاب اسلامی باشد.

اما تمام ماجرا همین نیست زیرا با توجهی عمیق تر و از منظر واژه شناسی به مفهوم اقتصاد مقاومتی می‌توان به ابعاد وسیع تری از این مفهوم نوبنیان شده از سوی رهبر حکیم انقلاب پی برد. اقتصاد مقاومتی همراه با جهاد یا مجاهدت واژه‌ای با بار معنایی بسیار عمیق از لحاظ لغوی و در بعضی موارد دارای فرهنگ خاص به خود است جهاد در لغت از ریشه «جَهَد و جُهد» به معنای مشقت و زحمت و همچنین به معنای توان و طاقت است لذا کلمه‌ی جهاد معنای تلاش حد اکثری یا تلاش در شرایط خاص و ویژه را با خود حمل می‌کند. علاوه بر این جهاد در فرهنگ ۱۴۰۰ ساله‌ی اسلام نیز دارای معنای خاصی است که از یک حرکت مقدس و مبارزه گونه مذهبی حکایت می‌کند، به طوری که همواره وجود اختیار اعلام حکم جهاد در یک مقول‌هی خاص (غالباً دفاعی) در دست علمای اسلامی و حکومت‌های اسلامی از برتری‌های خاص و استراتژیک جوامع اسلامی بر شمرده است. کلمه جهاد در فرهنگ اسلامی همواره یاد آور واژه‌ی شهادت نیز بوده است. اما با نگاهی به دوره‌ی معاصر و تایخچه‌ی انقلاب در می‌یابیم که واژه‌ی جهاد از بار معنایی خاصی نیز در تاریخ انقلاب اسلامی برخوردار است که‌اندک با

موارد ذکر شده‌ی قبلی متفاوت است و این در حقیقت از هنرهای امام عظیم الشان بوده که از واژه جهاد و حکم جهاد برای جنگ تحمیلی استفاده نکرد و در حقیقت با این عمل نشان داد که این جنگ علارغم به وصف کشیده شدن همه جبه کفر در برابر انقلاب اسلامی جنگی نبود که بخواهیم در آن همه داشته‌های خود را رو کنیم و از نهایت پتانسیل‌های جامعه اسلامی بهره ببریم. ایشان از دیگر سو با نهادن نام جهاد با امر مقدس و استراتژیک خود را نشان دادند.

زیرا در حقیقت در جهان امروز مبارزه اصلی در سازندگی و پیشرفت کشورهاست و تلاش برای پیش افتادن کشور در این مسابقه نابرابر جهانی که نهایتاً به قدرت و تعیین کنندگی نظام در جامعه بین المللی می‌انجامد آن چیزی است که شایسته جهاد نامیده شدن را دارد و این همان حقیقت بزرگی است که امام در چهار دهه قبل پی برده و با ابتکار خود در خلق جهاد سازندگی به ما آموختند.

جهاد سازندگی چه در دوران دفاع مقدس و چه در دوران سازندگی نشان داد که با حاکم شدن روحیه جهادی بر یک حرکت اقتصادی در راستای حل معضلات و رفع مشکلات گلوگاه‌های صنعتی و اقتصادی به چه سطح بالایی از بهره‌وری می‌توان دست یافت.

شاید آمار عملکرد و حوزه تأثیر گذاری وزارت جهاد سازندگی در کنار حجم کم گستردگی اداری و تعداد کارمندان آن در مقایسه با وزارت کشاورزی قبل از ادغام این دو وزارت خانه نشان‌دهنده میزان تفاوت این دو مدل خاص باشد. (وزارت کشاورزی به عنوان یک مجموعه کامل اداری و بروکراتیک که در اغلب حوزه‌های فعالیت خود با جهاد همپوشانی بالایی داشت) در واقع روحیه‌ی جهادی حاکم بر عملکرد افراد در مجموعه‌ی جهاد سازندگی و بعدها وزارت جهاد سبب شده بود که افراد از انگیزه‌ی بالایی برخوردار بوده و قیود اداری و بخش ناهای جلوی این حرکت پیش رو را نگیرد و به همین سبب میزان بهره‌وری تجربه شده در جهاد سازندگی در بعضی موارد اصلاً قابل مقایسه با سازمان‌ها و ادارات دولتی نبود.

لذا واژه جهاد در تاریخچه‌ی انقلاب اسلامی از بار معنایی اقتصادی خاصی برخوردار است که دربر دارنده‌ی مؤلفه‌هایی چون روحیه مجاهدت و انگیزه فراسازمانی و آرمان‌گرایانه، تشکیل مجموعه‌های غیر اداری و بروکراتیک مانند نهادهای شکل گرفته در آغاز انقلاب اعم از بسیج، سپاه و جهاد سازندگی و عملکرد مخلصانه و تلاش معطوف به هدف و گذشتن از چارچوب‌ها در مسیر رسیدن به آرمان، می‌باشد. شاید بتوان گفت این واژه به نوعی بار معنایی ساختار شکنی را نیز با خود حمل می‌کند.

با توجه به این نکته در ترمینولوژی واژه جهاد می‌توان بهتر به عمق واژه جهاد اقتصادی و ابتکار خاص رهبر انقلاب در به کار بردن این مفهوم پی برد.

با نگاهی به شرایط امروز کشور می‌توان به وضوح خلا این گونه ویژگی‌های نهادهای انقلابی و روحیه‌ی خاص سال‌های نخستین انقلاب را درک کرد. شاید مجموعه قوانین دست و پاگیر اقتصادی کشور و نظام اداری کهنه و بروکراسی سنگین کشور یکی از عوامل اصلی کندی روند رشد و پیشرفت اقتصادی کشور باشد که با ایجاد روحیه‌ی جهادی در اقتصاد کشور از میان برداشته شوند. آنچه مهم است توجه به علت یا علل به کار گیری واژه جهاد در زمینه اقتصاد از سوی رهبر انقلاب است که می‌تواند راه گشای مهم هرچه بیشتر جنبه‌های عینی تحقق اقتصاد مقاومتی در جامعه باشد.

۲-۱۶ اقتصاد مقاومتی و سیره اقتصادی ائمه اطهار(ع)

کار و تلاش رمز بقای یک جامعه است. در سیره پیشوایان معصوم (ع) فعالیت‌های اقتصادی افراد ارزش بالایی دارد. آن بزرگواران کارگران و تولید کنندگان را بسیار تشویق می‌کردند سیره عملی پیامبر اسلام و امامان معصوم این بوده است که بار زندگی خود را شخصا به دوش می‌کشیدند و هیچ گاه برای تأمین ضروریات زندگی، خود را وابسته به دیگران نمی‌کردند، این امر بیانگر نوع نگرش آن برگزیدگان به دنیا و رابطه آن با آخرت است و بر اندیشه‌های انحرافی

زهد مآبانه که کار تولید را با کمالات معنوی و مصالح اخروی در تضاد می‌دانستند و یا افکار باطل ارباب مآبانه که کار را وظیفه‌ی افراد پست و پایین جامعه می‌دانستند، خط بطلان می‌کشد. «انس بن مالک» می‌گوید: هنگامی که رسول خدا از جنگ تبوک بر می‌گشت، «سعد انصاری» یکی از کارگران مدینه، به استقبال آن حضرت آمد. وقتی پیامبر (ص) با او دست داد، احساس کرد که دستان وی زبر و خشن است! نبی مکرم (ص) سؤال کد: چرا دستان تو این قدر خشن و زبر است؟ عرضه داشت: یا پیغمبر این خشونت و زبری دستان من به خاطر کار کردن با بیل و طناب است تا مخارج خانواده ام را تأمین کنم. پیامبر اسلام دستان او را بوسید و فرمود: این دستی است که آتش جهنم آن را لمس نخواهد کرد.

وقتی ابعاد گوناگون تشخیص چون حضرت علی (ع) را مورد مطالعه و بررسی قرار می‌دهیم، می‌بینیم که ایشان در عین حال که زاهدترین فرد زمان خود است، فعال‌ترین آنها نیز هست. شهید آیت الله مطهری (ره) می‌گوید: «شخصیت علی (ع) شخصیتی جامع الاضداد است. وقتی خلوت شب فرا می‌رسد، هیچ عارفی به پای او نمی‌رسد و روز که می‌شود گویی این آدم آن آدم نیست. با اصحابش که می‌نشیند چنان چهره اش باز و خندان است که از جمله اوصافش این است که همیشه قیافه اش باز و شکفته است».

امام موسی بن جعفر (ع) به یکی از یارانش که کاسب و فروشنده بود، فرمود: «ع ال عزک؛ صبح زود به سوی عزت و سربلندی خود بشتاب». منظور آن حضرت همان کسب و تجارت است عزت انسان در سایه‌ی تلاش او در جهت تولید به دست می‌آید. از این رو پیشوایان معصوم (ع) با تمام مشکلات و مسئولیت‌های طاقت فرسای اجتماعی، سیاسی و فرهنگی در عرصه‌ی کار و تلاش‌های اقتصادی کوشا و فعال بودند و در کنار کارگران و غلامان به کار و تولید می‌پرداختند.

اقتصاد مقاومتی نقشه راه کشور را ترسیم می‌کند:

می توان گفت واژه اقتصاد مقاومتی به معنای نقشه راه و یک action plan اکشن پلن برای پیشرفت اقتصادی کشور به شمار می آید.

اقتصاد مقاومتی در یک کشور با یک امت اسلامی معمولاً زمانی گفته می شود که کسانی که جامعه را رهبری می کنند، برنامه ریزی کلان دارند و یک شعار را برای آن دوره و یا بازه زمانی برای جامعه انتخاب می کنند که بیانگر فلسفه فکری و حرکت و رفتار جامعه خواهد بود. این اهداف در یک جمله کوتاه خلاصه می شود و از سوی مقام معظم رهبری به عنوان سال تولید ملی سال جهاد اقتصادی و سال همت مضاعف و کار مضاعف، اصلاح الگوی مصرف، نوآوری و شکوفایی مطرح شد که هر سال یک شعار با رنگ و بوی اقتصادی ارائه شده است. اقتصاد مقاومتی که سرلوحه رفتار اجتماعی و حرکت جامعه است، اگر از نقطه نظر عملیاتی و سیستمی نگاه شود، می توان گفت اقتصاد مقاومتی یک راهبرد بلکه یک برنامه عمل برای امت اسلامی با عنایت به شرایط کشور و منطقه به شمار می رود.

انقلاب اسلامی بعد از ۳۳ سال شکل گیری و تلاش در همه جبهه ها در زمینه نظامی سیاسی اقتصاد فرهنگی و تولیدی داشته و با تمام توان استکبار با آن مقابله شده است و امروز بعد از این مدت با مسائل داخل کشورهای منطقه ای و مسائل بین المللی مواجه هستیم. نیروهایی که مخالف سازمان ارزش به تعالی اسلامی هستند، هم در داخل و هم در منطقه خلیج فارس و غرب و شرق آسیا و هم در شمال و جنوب کشور هر کدام در بخش هایی ای دوران دفاع مقدس با کشورهای مقابل ایران تباری کردند و امروزه نیز در تحریم خای اقتصادی همپیمان استکبار شدند.

با اشاره به قطعنامه ۵۹۸ سازمان ملل که در ۲۷ تیر ۶۷ امضاء شد و صلح برقرار شد، علی رغم اینکه جبهه ای نظامی خاتمه پیدا کرد، اما همچنان نبرد در عرصه اقتصادی ادامه داشت و این پیکار مدام و مستمر در زمینه های مختلف برای مقابله با پیشرفت نظام اسلامی انجام شد، امروزه کشورهای غربی از طریق سازمان های در اختیار خود مانند سازمان ملل متحد و

سازمان‌های تابعه هیچ درنگی برای مقابله با اقتصاد ایران انجام نداده و معاش مردم و ابعاد زندگی مردم را می‌خواهند تحت تأثیر تحریم‌های خود قرار دهند و از رونق اقتصادی و پیشرفت و آموزش نسل آینده جلوگیری کنند.

به عنایت به فضای یاد شده و شرایط منطقه و جهانی مقام معظم رهبری عنوان «اقتصاد مقاومتی» را اعلام کردند که سرلوحه رفتار و مسیر حرکت جامعه را تبیین کنند و اقتصاد مقاومتی از نظر فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، فلسفی و مهم تر از همه کنکاش رفتار دینی و اعتقادی انجام خواهد شد.

واژه اقتصاد مقاومتی از نظر مهندسی سیستم‌ها یک برنامه عمل یا اکشن پلن برای امت اسلامی می‌بینیم که باید برنامه اجرایی و عملیاتی برای ارتقای اهداف جامعه اسلامی قرار گیرد.

در اقتصاد پژوهش عملیاتی یا روش‌های مقداری یا تحقیق وجود دارد که اگر مثلاً یک پروژه برج ۱۰۰ طبقه می‌خواهد اجرا شود این قرار است در ۱۲ ماه ساخته شود، حالا اگر مدت زمان اجرا ۱۴ ماه به طول انجامد، یعنی با کسری بودجه و منابع مواجه خواهد شد و تمام وجوه مثال ۱۰۰ میلیارد تومان که در ۲ ماه اضافه خرج آن پروژه می‌شود. اگر این رقم در بانک سپرده گذاری می‌شد، چه قدر درآمد داشت و اگر برعکس به جای ۱۲ ماه در ۱۰ ماه اجرا شود، یعنی ۲ ماده از منافع بهره برداری این برج ۱۰۰ طبقه بیشتر استفاده خواهد شد.

در اقتصاد مقاومتی همچنان که در تحقیق عملیات گفته می‌شود برای راه‌اندازی سریع تر پروژه باید نیروی انسانی و امکانات بر روی این پروژه کرلش یا همان بسیج شود، در اقتصاد مقاومتی نیز باید آحاد مردم جامعه وارد این عرصه شوند و نه تنها دولت یا مجلس یا قوه قضائیه یا فقط اقتصاد دانان بلکه همه جامعه اسلامی و جامعه ایرانی برای راه‌اندازی سریع تر این پروژه عظیم اقتصاد مقاومتی همکاری کنند.

مرتب پیکار و غلبه در زمینه‌های نظامی با جمهوری اسلامی انجام شده است و امروز در زمینه اقتصادی شروع کرده‌اند و ان مقابله ظهرا تمام شدنی نیست، وقت جامعه می‌خواهد در هر

زمینه‌ای پیشرفت کند با تحریم مواجه می‌شود و حتی برخی کشورهای مجاور به ظاهر اسلامس با رونق اقتصادی کشور مقابله می‌کنند. ما باید نیروی انسانی خود را بسیج کرده و با همت مضاعف و کار مضاعف پروژه‌های نظام اسلامی را جای اینکه در ۱۲ ماه به انجام برسانیم و منافع ۳ ماه بهره برداری زودتر به جامعه اسلامی برسند.

جامعه اسلامی از نظر مسائل اقتصادی معاش مردم تولید صادرات مخابرا، کشاورزی، ضرب جنیی، با شاخصهای روشن تعریف شود و برای پیشرفت این شاخص‌ها با روحیه جهادی اقدام شود. برنامه ریزی برای رسیدن به اهداف جامعه اسلامی با معیار جهادی باشد و همان گونه که در ۳۷ سال گذشته بدون وقفه در مقابل این ملت قد علم شده است و همه کشورهای شرق و غرب در زمان جنگ تحمیلی در کنار صدام قرار گرفتند، بعد از جنگ تحمیلی نیز همان‌ها در زمینه اقتصادی با جمهوری اسلامی مقابله کردند اما ملت همان گونه که در دفاع مقدس مقابل تهاجم ایستادند، هم اکنون نیز در دوره جهاد اقتصادی باید به فکر رونق و اعتلای نظام اسلامی باشیم. همانگونه که در جنگ تحمیلی هیچ کشوری سراغ نداریم که حتی یک کمک جزئی به ایران داشته باشد، هم اکنون نیز باید ملت بداند روی پای خود ایستاده و اقدام خصمانه دشمن در زمینه تحریم اقتصادی را خنثی کند. با نگاه روشن و سیستمی و برنامه عمل در بستر اقتصاد مقاومتی و جوهره اعتقادات دینی به درستی اجرا شود و مواع و تنگناهای رسیدگی به اهداف اقتصاد مقاومتی از پیش پای ملت برداشته شود. فعالان اقتصادی باید بدانند کار کردن برای بهبود معاش مردم در راستای اعتقادات اسلامی و با رنگ جهادگونه انجام شود و اگر محدودیت‌ها و برنامه خاصی در این راه وجود دارد، آن را از پیش پا بردارند. بنگاه اقتصادی راهبری نشود و نیروی انسانی با برنامه ریزی به کار گرفته نشود، به هدف نمی‌رسیم. فقط برای اقتصاد مقاومتی نیاز به رفع چالش‌ها و موانع وجود دارد و مجتهد جامع الشرایط مسیر حرکت اقتصادی کشور را در قالب برنامه عمل اقتصاد مقاومتی معرفی کرده است. اولین گام شناخت قابلیت‌ها و مزیت‌های جامعه اسلامی که با استفاده از این توان در بستر اقتصاد مقاومتی حرکت شود.

فاز بندی نیاز سنجی از نظر امنیت اقتصادی و نگاه سیستماتیک به جامعه و فراهم کردن الزامات اقتصاد مقاومتی است. برای رسیدن به اهداف اقتصاد مقاومتی برنامه‌ی اجرایی مدون و تقویم زمانی باید تهیه شود و این برنامه توسط افراد آگاه و متخصص باید تهیه شود. در نظام اسلامی انسان محور اصلی فعالیت اقتصادی است که اگر به درستی آموزش نبیند. یعنی مقرر فرماندهی که مغز انسان است به درستی کار نمی‌کند. پس بنا بر این آموزش نیروی انسانی و تربیت متخصص بسیار مهم است و جامعه در ۳۷ سال گذشته تلاش کرده بهترین نیروها را تربیت کند. هم اکنون نیروی انسانی تحصیل کرده برای افزایش تولید ناخالص داخلی، رشد اقتصادی و اجرای اقتصاد مقاومتی آمادگی دارند و بزرگان کشور و اندیشمندان که آرزو می‌کردند، جامعه از نظر انسانی آموزش ببیند امروزه هر فرد مسلمان در هر لباسی باید به وظیفه خود عمل کند و هر کس بتواند جهادگونه عمل کند.

اندیشمندان باید راه‌های میان بر و با هزینه کمتر و امکانات کمتر طراحی کنند تا سریع تر به اهداف برسید.

همان گونه که اندیشمندان اذعان دارند، در ۱۰۰ سال گذشته ابداعات بی سابقه‌ای در جهان انجام و تغییرات پر سرعتی انجام شده است که در همه زمینه‌های فرهنگی، اجتماعی و حتی بانکی اتفاق افتاده، مثلاً اگر قبلاً برای دریافت خدمات بانکی در صف قرار می‌گرفتند، امروز کارها با بانکداری الکترونیکی در خانه انجام می‌شود.

اگر حرکت جهادگونه شاخص‌های پیشرفت جامعه اسلامی باید شناسایی شود و هر عاملی از نظام اقتصادی با محوریت نظام اسلامی باید همت کنند و اگر جهادگونه حرکت نشود و به هدف نمی‌رسیم.

تلاش برنامه‌های ۵ ساله در حد وسع کشور انجام می‌شود، اجرای قانون سیاست‌های اصل ۴۴ و سند چشم انداز چارچوب روشنی را پیش رو ترسیم می‌کند و اگر دولت مداوم این سیاست‌ها را پیگیری کند زمینه عدالت اقتصادی و اجتماعی فراهم می‌شود.

۱۷-۲ چرایی، چیستی و چگونگی اقتصاد مقاومتی

اقتصاد مقاومتی چند سرفصل دارد که عبارت هستند از چرایی اقتصاد مقاومتی، چیستی اقتصاد مقاومتی و چگونگی اقتصاد مقاومتی

۱۷-۲ چرایی اقتصاد مقاومتی

اولین نکته قابل بررسی در این موضوع پاسخ به این سؤال است که چرا اقتصاد مقاومتی نامیده شد؟ پاسخ این پرسش را می‌توان در دو ضرورت جستجو کرد، اول، ضرورت داخلی و دوم، ضرورت خارجی به لحاظ ضرورت داخلی باید گفت:

دهه چهارم انقلاب اسلامی، دهه پیشرفت و عدالت نامیده شده است، از آن جا که یکی از مهم ترین وجوه پیشرفت و عدالت، مقوله اقتصاد است، نام گذاری سال ۱۳۹۱ به نام «اقتصاد مقاومتی» با عنوان دهه چهارم، تناسب دارد؛ علاوه بر این، بخش عمده‌ای از برنامه پنجم توسعه نیز به مباحث اقتصادی اختصاص یافته است؛ علاوه بر آن، بخش عمده‌ای از طرح هدفمند کردن یارانه‌ها که در سال ۱۳۸۹ آغاز شد، سال ۱۳۹۱ استمرار یافته و اجرا می‌شود، طرح مسکن مهر که طی چند سال گذشته پیشرفت خوبی داشته، قرار است در سال جاری، به شکوفایی برسد، وعده دولت در ایجاد دو میلیون و نیم شغل جدید، تغییر در نظام بانکی، تحول نظام بانکی و تغییر پول ملی نیز به موارد فوق اضافه می‌شود. کسانی که با بحث سیستم و سیستم سازی آشنا هستند، می‌دانند که گاهی فقدان یا ضعف یک عامل در یک سیستم، هرچند عامل اصلی محسوب نشود، ممکن است کل سیستم را از حرکت بازدارد؛ برای مثال یک اتومبیل پر قدرت و مدرن را فرض کنید که به طرف مقصد خاصی در حرکت است و پنجر می‌شود، اتومبیل از ادامه حرکت باز می‌ماند هرچند باد لاستیک در مجموعه لوازم و قطعات یک اتومبیل مسئله بی اهمیتی است اما در آن شرایط و با وجودی که آن اتومبیل، بهترین موتور و جعبه دنده را داراست، اما ناکارآمد خواهد بود.

بر این اساس، مهم نیست که اقتصاد رد رتبه‌ای پس از سیاست و فرهنگ قرار دارد، مهم آن است که کشور نیازمند جهش اقتصادی است. اگر نام‌گذاری این سال بارویکرد اقتصادی انجام می‌شود، به این معنا نیست که اقتصاد اصل است و توجه نظام از امور سیاسی، فرهنگی و علمی، به مقولات اقتصادی تنزل پیدا کرده است، بلکه وضعیت ویژه‌ای که جامعه کنونی ایران، با آن روبرو است و باید در آن متناسب با سایر ابعاد جامعه رشد یابد، اقتصادی است. از این رو مکاندار انقلاب اسلامی، می‌فرمایند: «ملت ایران در این برهه از زمان، جهادش به طور عمده در عرصه اقتصاد است».

در کنار ضرورت داخلی، ضرورت خارجی هم برای انتخاب نام «اقتصاد ماثومتی» وجود دارد. به نظر می‌رسد که ضرورت خارجی تا حدودی از ضرورت داخلی مهم‌تر است. برنامه ریزی‌های توسعه و کلان در بیش‌تر کشورها اقتصادی است و اغلب مردم جهان به مسائل اقتصادی بیش از سایر مسائل بها می‌دهند، حضور معنویت در زندگی آنها کم رنگ شده است، کسان که به معنویت توجه می‌کنند آن را در حاشیه اقتصاد قرار می‌دهند.

به این نکته هم باید توجه کرد که هرچند دو الگوی مارکسیستی و لیبرالیستی پدید آمده پس از رنسانس بریک ریشه مادی استوار هستند، اما دو شاخه مختلف محسوب می‌شوند. این دو الگو تلاش می‌کردند با دو روش مادی متفاوت کشورها را اداره کنند. الگوی مارکسیسم معتقد به مدیریت دولت به عنوان یک کارفرمای بزرگ بود و شعار «از هرکس به اندازه توانش و به هر کس به اندازه نیازش» را سر می‌داد.

یعنی همه متناسب با وضعیت خود باید برای دولت کار کنند و دوت نیز هزینه همه را تأمین کند و آنها را مساوی با یکدیگر پرورش دهد. این سیستم، به دلیل عدم هماهنگی با فطرت بشی ناموفق بود؛ البته شکست آن را باید متأثر از انقلاب اسلامی دانست زیرا انقلاب اسلامی پرچم عدالت خواهی با به دست گرف و اسوه‌ای شد که الگوی مارکسیستی را از ذهن‌ها حذف کرد.

الگوی لیبرالیتی، که خود را به عنوان پیشرفته ترین و تنها الگوی موفق زندگی معرفی می‌کرد نیز به تدریج صف‌هایش آشکار شد، به نحوی که امروزی در پایگاه اصلی آن یعنی آمریکا، تعداد انبوهی از بانک‌ها بازار سهام و شرکت‌های بزرگ اقتصادی متزلزل یا ورشکسته شده‌اند، تا آنجا که کسری بودجه آمریکا علاوه بر این که در دنیا رتبه نخست را دارد، هر لحظه نیز در حال افزایش است.

اجرای این الگو در کشورهای اقماری آمریکا هم به نوعی هزینه‌های آن کشور را تأمین می‌کنند، با مشکل مواجه شده است. در واقع، کشورهایی که به صورت لیبرال دموکراسی، با نظام سرمایه داری حرکت می‌کنند، یک نظام هرمی شکل طبقات مصرفی را به وجود می‌آورند که قاعده و سطوح پایینی این هرم، کشورهای اقماری است؛ یعنی این کشورها باید هزینه زندگی مجلل کشور محوری را تأمین کنند بنا بر این باید که مواد اولیه ارزان قیمت را به کشور محور بفرستند و خود بازار فروش محصولات گران بهای کشور محور باشند. گویی کشور محور، فقر خود را به این کشورها صادر می‌کند.

امروزه در کشورهایی که به آمریکا و الگوی لیبرال دموکراسی متصل هستند، انقلاب رخ داده است؛ کشورهایی که حاکمان آنها سالیان دراز، دست نشانده آمریکا و غرب هستند و دیکتاتوری خود را با اتکا به دیکتاتوری جهانی ادامه داده‌اند. مصر و تونس مثالهای روشنی بر این مطلب هستند.

با توجه به این که الگوهای مارکسیستی و سرمایه داری، هر یک به طریقی، دچار بحران شده‌اند؛ وقتی در کشورهای منطقه، انقلاب رخ می‌دهد، صبغه اسلامی به خود می‌گیرد. اگر این اتفاقات ۵۰ سال پیش و قبل از انقلاب ایران رخ می‌داد. انقلاب هر یک از کشورهای اقماری آمریکا، به طرف کمونیسم حرکت کرده و مردم از این الگو به آن الگو پناه می‌برند؛ در کشورها ی اقماری شوروی نیز اگر انقلابی رخ می‌داد، به سوی لیبرالیسم کشیده می‌شد. اما اکنون در شرایطی که یکی از این دو الگو از میان رفته و الگوی دوم هم نتوانسته است مردم را به آسایش

و رفاه و عده داده برساند ملت‌ها به اسلام روی می‌آورند. مردم دنیا اکنون طالب الگوی دیگری هستند چراکه دریافت‌ه‌اند الگوهای سابق نمی‌توانند نیازهای آنها را برآورده کنند. مقام معظم رهبری می‌فرماید: «ما باید بتوانیم قدرت نظامی اسلامی را در زمینه حل مشکلات اقتصادی به هم‌هی دنیا نشان دهیم، الگو را به سر دست بگیریم تا ملت‌ها بتوانند ببینند که یک ملت در سایه‌ی اسلام و با تعالیم اسلام چگونه می‌تواند پیشرفت کند.»

انقلاب اسلامی ایران باید بتواند برای ملت‌های خواهان الگوی جدید چه در کشورهای عربی در حال انقلاب و چه در کشورهای اروپایی الگوی جامع مبتنی بر آموزه‌های اسلامی ارائه کند. در این صورت ف این الگو با استقبال رو به رو شده و نشان می‌دهد که اگر به آموزه‌های اسلام، درست عمل شود، بشر نه تنها آخرت، بلکه در دنیا نیز به آسایش می‌رسد، طبیعی است که اقتصاد از ارکان مهم این الگو است.

۲-۱۷-۲ چستی اقتصاد مقاومتی

اما اقتصاد مقاومتی چیست؟ اصولاً چرا اصطلاح اقتصاد مقاومتی انتخاب شد، اقتصاد مقاومتی یعنی مبارزه، یعنی دشمن در عرضه اقتصاد وجود دارد که باید با آن مبارزه کرد. البته این مبارزه چند وجه دارد:

اول اینکه دشمن خارجی برای مخدوش کردن الگوی انقلاب اسلامی در ذهن مردم داخل و خارج از طریق اعمال فشارهای مختلف سعی می‌کنند حرکت اقتصادی کشور را با کندی یا شکست مواجه کنند؛ آشکارترین اعمال فشارها تحریم‌ها اقتصادی علیه ایران است. همانگونه که مبارزه خالصانه برای خدا شرط اصلی در تحقق جهاد نظامی است. اقتصاد مقاومتی هم باید برای خدا باشد. در جنگ نظامی، رزمندگان اسلام می‌جنگند تا دشمنان دین و معنویت را از بین ببرند و در این راه آماده‌اند که شهید و جانباز شوند و یا در حین جهاد از رسیدگی به امور دنیایی مانند درس، کار اقتصادی، و یا بازار دست بکشند. اقتصاد مقاومتی نیز همان گونه باید با ایثار و فداکاری در راه خدا همراه باشد. در اقتصاد مقاومتی نیز تلاش پی گیر،

مستمر و خستگی ناپذیر لازم است. همچنان که رزمندگان جبهه‌های جنگ شرط نمی‌کردند که مثلاً روی هشت ساعت ساعت بچنگند و وقتی ساعت کاری تمام شد، به خانه بروند، اقتصاد مقاومتی نیز کوششی بی‌وقفه را می‌طلبد.

اگر کشوری وابسته‌ی اقتصادی باشد و برای تأمین آب، نان، انرژی و سوخت خود، محتاج دیگران شود، دچار وابستگی سیاسی و فرهنگی نیز خواهد شد. چنین کشوری برای تأمین مایحتاج اقتصادی، شروطی را متحمل می‌شود که وابستگی سیاسی و فرهنگی را به دنبال خواهد داشت.

۲-۱۷-۳ چگونگی اقتصاد مقاومتی

چگونگی اقتصاد مقاومتی را می‌توان در ابعاد مهم اقتصادی هم چون تولید، توزیع، مصرف، نظام بانکی، واردات و صادرات بررسی کرد. اما در مقدمه به بخش‌های غیر اقتصادی توجه می‌کنیم:

۲-۱۷-۴ رسالت دستگاه‌های فرهنگی در زمینه اقتصادی

بدیهی است منظور از اقتصاد مقاومتی این نیست که همه واحدهای کشور به کار اقتصادی پردازند، برای مثال، منظور این نیست که وزارت علوم یا مراکز پژوهش علاوه بر مأموریت اصلی خود در آمدرایی نیز داشته باشند. اقتصاد مقاومتی به این معناست که نه‌دها و اقشار فرهنگی، اهداف و فعالیت‌های خود را متناسب و در ارتباط با اقتصاد تعریف و برای پیش برد اقتصاد مقاومتی تلاش کنند. به عبارت دیگر واحدهای فرهنگی باید در کنار سایر واحدهای عامل، زمینه رشد اقتصادی را فراهم نمایند و فعالیت‌هایی را انجام دهند که فرهنگ اقتصاد مقاومتی در کشور نهادینه شود.

۲-۱۷-۵ اقتصاد مقاومتی در بخش تولید، توزیع و مصرف

اقتصاد مقاومتی در هر بخش از اقتصاد، ابعاد، تعریف و مصادیق خاصی دارد که باید مورد توجه قرار گیرد. برای نمونه به بعضی از موارد واضح آن ااره می‌کنیم،

اقتصاد مقاومتی در تولید کننده است که تولید کننده اجتماع را صحنه جنگ تصور کده و مصمم باشد هر آنچه کشور به آن احتیاج دارد، در داخل تولید شود، وابستگی‌های اقتصادی از بین برود و استقلال کامل اقتصادی به دست آید و کشور در مبادله آزاد باشد و حتی مورد نیاز کشورهای دیگر باشد. همچنین تلاش کند تا تولیدات داخلی نسبت به کالای خارجی استحکام، زیبایی و برتری داشته باشد و در داخل و خارج کشور اعتمادها را جلب کند. تولید کننده داخلی باید این ذهنیت را که جنس خارجی، مرغوب تر از جنس ایران است تغییر دهد، او باید وارد فضاها و حیطه‌های نوین شود و بتواند کالا و خدماتی بر اساس فرمول‌های جدید ابداع کند و فضا را برای تولید انبوه کالاهایی که نیاز در ا دقیقتر، صحیحتر، راحت تر و بهتری رفع می‌کند آماده سازد.

اقتصاد مقاومتی در مصرف این است که به خدمات و کالای داخلی اعتماد شود، اگر در شرایط موجود کارای ایرانی گران تر ست، مصرف کننده باید اینار کرده و کالای ایرانی مصرف کند تا نقش خود را در حرکت رو به پیش چرخ‌های تولید اقتصاد کشور ایفا کرده باشد. مصرف کننده باید از مصرف کالاهای خارجی به ویژه کالای قاچاق بپرهیزد. او باید به این درک نائل شود که مصرف هر کالای قاچاق که اروانتر به دست او می‌رسد، حقوقی از بیت المال یا تولید کننده‌های داخلی را ضایع می‌کند. برداشت دیگر از اقتصاد مقاومتی در مصرف آن است که بای مصرف بهینه داشت و از هر کالا و خدماتی درست ب موقع و به اندازه استفاده کرد، حد اقل به اندازه عمر مفید و استاندارد یک کالا از آن استفاده کرد.

۲-۱۷-۶ اقتصاد مقاومتی در بخش مالی و پولی

بخش مالی و پولی کشور، بخش دیگری از اقتصاد است بی شک نگاه داشتن یا حبس امکانات کشور پسندیده نیست و اگر کنز شود در اسلام حرام است. مردم به جای اینکه پول خود را حبس کنند، شایسته است این پولها را به چرخه اقتصاد وار کنند قدم مهمی که دولت می‌تواند بردارد، این است که سود پول را کم کرده، نرخ ربا را پایین آورده و به سمت صفر کردن آن حرکت کند؛ چرا که از یک سو این سود، حرام است و از سوی دیگر، سیستمی که بر اساس ربا

نظام می‌یابد همان سیستم سرمایه داری است که آثار منفی آن آشکار شده است، یعنی در این بین هر کس امکانات اقتصادی بیشتر در اختیار دارد از بانک بیش تر بهره می‌برد، پول فقر را به استخدام خود در می‌آورد.

به عبارت دیگر در بانک کنونی فقرا به اغنیا قرض می‌دهند و اغنیا سود پول فقرا را از آن خود می‌کنند دولت باید در جهت حذف سود پول حرکت کند. البته این کار باید شیب ملایم و تدریجی داشته باشد. قطعاً در سال ۱۳۹۱ نمی‌توان سود بانکی را صفر کرد ولی باید در این مسیر حرکت کرد تا در نهایت خود مردم فعالیت اقتصادی انجام دهند و یا در عالیت دیگران به عنوان سرمایه گذار شریک شوند.

۲-۱۷-۷ اقتصاد مقاومتی و جایگاه راهبردی آن در سیاست‌های اقتصادی

رهبری معظم انقلاب سال ۱۳۹۱ را سال تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی نامیدند و در یک معنی همه کشور اعم از دول و اقشار مردم را شرعاً مکلف به یک تلاش بزرگ برای توسعه کشور کردند، در اجرای این فرمان، انجام وظیفه مردم عامه و مشروط به حرکت و راهبردهای محرک دولت مردان و یا دولتیان است.

۲-۱۸ الزامات تحقق اقتصاد مقاومتی

مهم ترین و اولین الزام تحقق اقتصاد مقاومتی ایمان مردم و مسئولی، صداق و همراهی و ولایت پذیری و استواری آنان است که رهبر معظم انقلاب اسلامی از آن به عنوان روحیه جهادر و استحکام معنویت تعبیر فرموده‌اند. قبل از بررسی الزامات اقتصاد مقاومتی، دلایل انتخاب این واژه و نام گذاری سال ۱۳۹۰ به همین نام به بررسی اهمیت آن می‌پردازیم.

۱- در حال حاضر، استراتژی ترین جبهه تهاجم دشمنان علیه جمهوری اسلامی ایران جبهه اقتصادی است.

۲- لزوم محقق شدن اهداف اقتصادی در دهه پیشرفت و عدالت که از سال ۱۳۸۷ شروع شده است.

۳- حرکت جهادی برای دستیابی به استراتژی‌های اقتصادی در افق ۱۴۰۴ و الگو شدن جمهوری اسلامی ایران برای سایر ملت‌ها در عرصه اسلامی علاوه بر سایر عرصه‌های علمی و فناوری، اجتماعی و فرهنگی و سیاسی.

نام گذاری چهارمین سال از دهه پیشرفت و عدالت به نام اقتصاد مقاومتی نشان از اهمیت ویژه مقوله اقتصاد برای تحقق هرچه پیشرفت و عدالت دارد، زیرا از آن جهت که به طور حتم، هرچه به پایان این روزها نزدیک می‌شویم. فرصت برای اجرا و اقدام و حتی اندیشیدن به برخی از طرح‌ها و برنامه‌های بلند مدت از دست خواهدرفت و از سوی دیگر، با به کار ردن تعبیر «اقتصاد مقاومتی» می‌توان این تعبیر را برداشت کرد که رویارویی دشمن ببا مردم و نظام جمهوری اسلامی ایران، مرحله‌ای سخت و جدی تری خواهیم داشت که در نام گذاری سال ۱۳۹۰ همه مردم و مسئولان با «اهتمام اقتصادی» و «تلاش اقتصادی» به همراه «اقتصاد مقاومتی» باید تلاش کند.

معادلات جهانی در دنیا تغییر کرده و آمریکا بدهکارترین کشور دنیا در مسائ اقتصادی است که بیش از ۱۴ تریلیون دلار بدهی داشته و در زمینه بهداشت، در مان، خدمات رفاه و علمی بسیار فت کرده است و آمریکایی‌ها خود نیز به این مسئله اعتراف می‌کنند.

ایران در حال حاضر به عنوان یکی از قدرتها ی برتر دنیا به شمار می‌رود، پیشرفت‌های جمهوری اسامی در زمینه فناوری هسته ای، تکنولوژی فضا هوا و برخورداری از امکانات نظامی موجب شده تا در بیشتر مجالس دنیا آمریکا و اسرائیل نگرانی خود را از قدرت جمهوری اسلامی بیان کنند.

اینکه اقدامات بزرگی در بخش‌های مختلف صورت گرفته و جمهوری اسلامی اکنون سردار جبهه‌ی حق در دنیا به شمار می‌رود چشم امید و نگاه ملت‌های مسلمان و کشورهایی که بیداری اسلامی در نها شکل گرفته به جمهوری اسلامی بوده و آنها ایران را ام القرای جهان اسلام می‌دانند.

۲-۱۸-۱ اقتصاد مقاومتی ضربه‌ای برای ستیز با استکبار

امروز بزرگترین مبارزه با آمریکا، کارکردن و تلاش نمودن و مجاهدت برای اصلاح امور کشور است، آمریکایی‌ها این را نمی‌خواهند هر کس برای ایجاد اشتغال و مبارزه با فساد و باز کردن گره‌های امور معیشت مردم و رونق دادن به اقتصاد کشور مجاهدت و کار کند، بزرگترین مبارزه را با آمریکا کرده است.

با مروری بر سخنان رهبر انقلاب، مؤلفه‌ها و شاخص‌هایی مطرح می‌شود که روشن‌کننده اهمیت و ضرورت اقتصاد مقاومتی است و به تبیین مسائلی عمده در عرصه اقتصاد می‌پردازد. کلیاتی که در باب اسلام، استقلال، مردم و دولت و رابطه آنها با اقتصاد به ترسیم چند و چون مسیری که در حرکت مجاهدانه و مبارزه همگانی در زمینه اقتصاد باید طی شود می‌انجامد.

مدل پژوهش :

مدل مفهومی تحقیق

تأثیرات

ویژگی های مدیریت جهادی

داشتن روحیه و فرهنگ جهادی در مدیران

رعایت تقوای سیاسی توسط مدیران

به کارگیری وجدان کاری توسط مدیران

رفتار عدالتخواه توسط مدیران

تلاش مجاهدانه (جهاد کاری)

فساد ستیزی

مؤلفه های اقتصاد مقاومتی

ایجاد تحرک و پویایی در اقتصاد کشور

تکیه بر ظرفیت های داخلی

مردم محوری

دانش محوری

رویکرد جهادی

اصلاح الگوی مصرف

مؤلفه های اقتصاد

حضرت آیت الله خامنه ای رهبر انقلاب اسلامی صبح امروز (سه شنبه ۲۰ اسفند ۹۲)

در جمع صدها نفر از مسئولان دستگاههای مختلف، فعالان اقتصادی و مدیران مراکز

«علمی، رسانه ای، نظارتی»، با تبیین «مؤلفه های سیاستهای اقتصاد مقاومتی، عوامل

و انگیزه های تدوین این سیاستها و الزامات و انتظاراتی که در این زمینه از مسئولین وجود دارد» تأکید کردند: «عزم جدی مسئولان»، «تبدیل سیاستها به برنامه های زمان بندی شده اجرایی»، «نظارت دقیق»، «رفع موانع حضور فعالان و مردم در عرصه اقتصادی» و «گفتمان سازی»، این امکان را فراهم می کند که ثمرات شیرین و ملموس این الگوی بومی و علمی، در مدت مناسب در زندگی مردم جلوه گر شود.

حضرت آیت الله خامنه ای بعد از بیان جایگاه و اهمیت سیاستهای کلی اقتصاد مقاومتی و همچنین دلایل و مبانی عقلانی مقاوم سازی اقتصاد کشور، ویژگیها و مؤلفه های دهگانه اقتصاد مقاومتی را تبیین کردند، که عبارتند از:

اولین مؤلفه، ایجاد تحرک و پویایی در اقتصاد کشور و بهبود شاخص های کلان اقتصادی بود. اشتغال، تورم و رفاه عمومی بهبود خواهد یافت و رونق اقتصادی بوجود خواهد آمد. حضرت آیت الله خامنه ای رهبر انقلاب اسلامی در این خصوص گفتند: با اجرای سیاستهای کلی اقتصاد مقاومتی، شاخص هایی همچون رشد اقتصادی، تولید ملی، عدالت اجتماعی، نکته را متذکر شدند و تأکید کردند: عدالت اجتماعی، مهمترین شاخص، در میان این شاخص ها است زیرا نظام اسلامی رونق اقتصادی بدون عدالت اجتماعی را قبول ندارد و در هرگونه پیشرفت اقتصادی کشور، باید وضع طبقات محروم به معنی واقعی کلمه، بهبود یابد.

ایشان، توانایی مقاومت در برابر عوامل تهدیدزا را دومین ویژگی سیاستهای کلی اقتصاد مقاومتی برشمردند و افزودند: تکانه های اقتصادی دنیا، بلایای طبیعی و تکانه های تخصصی همچون تحریم ها از جمله این عوامل تهدید زاست.

رهبر انقلاب اسلامی، سومین مؤلفه سیاستهای کلی اقتصاد مقاومتی را، تکیه بر ظرفیت های داخلی بیان و خاطرنشان کردند: این ظرفیت ها شامل ظرفیت های گسترده علمی، انسانی، طبیعی، مالی، جغرافیایی و اقلیمی است که باید برای اجرای سیاستها، بر آنها تکیه شود. حضرت

آیت الله خامنه ای به یک نکته مهم هم اشاره کردند و گفتند: تکیه بر ظرفیت های داخلی به معنای چشم بستن بر امکانات کشورهای دیگر نیست بلکه نظام اسلامی در کنارتکاء به داشته های داخلی، از امکانات دیگر کشورها نیز استفاده حداکثری خواهد کرد.

ایشان در بیان چهارمین مؤلفه، به رویکرد جهادی اشاره کردند و افزودند: اجرای این سیاستها، با حرکت عادی و احیاناً خواب آلوده و بدون حساسیت امکان پذیر نیست و نیازمند برنامه ریزی، حرکت علمی، همت و مدیریت جهادی است.

رهبر انقلاب اسلامی گفتند: خوشبختانه، رئیس جمهور محترم در جلسه اخیر سران سه قوه، با قاطعیت اعلام کرد که همه مسئولان اجرایی مرتبط با این سیاستها، به حرکت و همت جهادی مصمم هستند.

مردم محوری، پنجمین مؤلفه ای بود که حضرت آیت الله خامنه ای به آن اشاره کردند و افزودند: براساس معارف اسلامی و دینی و همچنین براساس تجربیات ۳۵ سال اخیر، در هر عرصه ای که مردم وارد میدان شوند، عنایت و پشتیبانی الهی نیز همراه می شود و کارها به پیش خواهد رفت.

ایشان خاطرنشان کردند: تاکنون در عرصه های اقتصادی، کمتر به حضور و امکانات مردم بها داده شده است، در حالیکه باید زمینه استفاده از توان نیروهای بی پایان مردمی اعم از فعالان اقتصادی، کارآفرینان، مبتکران، صاحبان سرمایه و افراد صاحب مهارت فراهم و از آنان حمایت شود و مسئولیت عمده در این خصوص بر عهده دولت است.

رهبر انقلاب اسلامی، هدف از ابلاغ سیاستهای کلی اصل ۴۴، در چند سال قبل را استفاده از ظرفیت ها و امکانات مردمی در اقتصاد کشور دانستند و گفتند: متأسفانه حق این سیاستها، ادا نشد.

حضرت آیت الله خامنه ای، تأمین امنیت اقلام راهبردی و اساسی بویژه غذا و دارو و خودکفایی در این اقلام را ششمین مؤلفه سیاستهای اقتصاد مقاومتی برشمردند

درخصوص هفتمین مؤلفه افزودند: کاهش وابستگی به درآمد فروش نفت یکی از ویژگیهای اصلی این سیاستها است.

رهبر انقلاب اسلامی، از اصلاح الگوی مصرف به عنوان هشتمین مؤلفه نام بردند و خاطرنشان کردند: خطاب اصلی من در این موضوع متوجه مسئولان است که باید در درجه اول در حوزه مأموریتی خود، از اسراف و ریخت و پاش بطور جدی پرهیز و در درجه بعد، این موضوع را در زندگی های شخصی خود رعایت کنند.

حضرت آیت الله خامنه ای با تأکید بر اینکه پایبندی مسئولان به پرهیز از ریخت و پاش، موجب تسری این روحیه به جامعه خواهد شد، افزودند: منظور از اصلاح الگوی مصرف، سخت گیری و زندگی ریاضتی نیست بلکه هدف، مصرف براساس الگویی عاقلانه، مدبرانه، صحیح و اسلامی است.

ایشان با اشاره به شبهاتی که برخی افراد درباره اقتصاد مقاومتی مطرح می کنند افزودند: اقتصاد مقاومتی برعکس این شبهات، به رفاه و بهبود زندگی عموم مردم و بویژه طبقات ضعیف منجر خواهد شد.

فسادستیزی نهمین مؤلفه ای بود که رهبر انقلاب اسلامی به آن اشاره و تأکید کردند: لازمه فعالیت سالم و پرتحرک اقتصادی، امنیت است و لازمه امنیت اقتصادی نیز، برخورد با مفسدان اقتصادی و افرادی است که قانون را دور می زنند.

حضرت آیت الله خامنه ای شفاف سازی را شرط اصلی مقابله با فساد اقتصادی دانستند و افزودند: باید فضای رقابتی و با ثبات اقتصادی بوجود آید زیرا در چنین فضای سالمی، فعال اقتصادی احساس امنیت خواهد کرد ضمن اینکه در چنین شرایطی، کسب ثروت با ابتکار و پشتکار، مباح و مورد تأیید نظام است.

ایشان با اشاره به اعلام آمادگی سه قوه برای مقابله با فساد اقتصادی، تأکید کردند: در این موضوع، گفتن صرف کافی نیست، و همه مسئولان اجرایی، قضایی و قوه مقننه در این خصوص مسئول هستند.

دانش محوری، آخرین مؤلفه ای بود که رهبر انقلاب اسلامی به آن اشاره کردند و گفتند: امروز شرایط کشور از لحاظ پیشرفتهای علمی به گونه ای است که می توانیم رسیدن به اقتصاد دانش بنیان را با بلندپروازی، جزو اهداف خود قرار دهیم.

حضرت آیت الله خامنه ای تأکید کردند: اقتصاد دانش بنیان از مهمترین زیرساخت های اقتصادی هر کشور است و اگر این موضوع مورد توجه جدی قرار گیرد، قطعاً چرخه علم تا ثروت تکمیل خواهد شد.

۱۹-۲ مؤلفه های مدیریت جهادی

۱۹-۲-۱ نیت خالص

اخلاص در نیت به معنای خالص نمودن قصد و انگیزه برای خداست. نیت، زمانی برای خداوند خالص می گردد که انسان برای عبادت یا کار و تلاش خود، هیچ انگیزه ای جز خداوند نداشته باشد و هیچ عاملی جز تقرب و رضای خداوند او را به انجام عبادت و عمل وادار نکرده باشد. با توجه به این که هواهای نفسانی، به شکل بسیار وسیع و قوی، انسان را در محاصره قرار داده اند، داشتن نیت خالص در عمل و عبادت و حضور چهره الهی آن در ذهن، کاری بسیار دشوار و مشکل است.

اخلاص در نیت، به این معنی است که صاحبش در نظام هستی جز به خداوند دل نبسته است و جز برای او تلاش نمی کند. خداوند متعال فرمود: «روزی که مال و فرزندان هیچ سودی نمی رساند، جز آن که خدا را با قلب سالم یابد». امام صادق (علیه السلام) می فرماید: «صاحب نیت راست، قلب سالم دارد، زیرا سالم بودن قلب از وسوسه های ممنوعه شیطنی به خالص بودن نیت در تمام امور برای خداست». پیامبر اکرم (ص) فرمود: «نیت مؤمن بهتر از عمل اوست»

و نیز فرمود: «اعمال، بستگی به نیت دارد. برای هر کسی آن چیزی است که قصد کرده است»، و هر بنده ای باید در تمام حرکت و سکون خود نیت خالص داشته باشد؛ زیرا اگر چنین نباشد، در غفلت است. خداوند غافلان را چنین وصف کرده است: «آنها نیستند، جز همانند چهارپایان، بلکه گمراه تر از آنها هستند»^۱.

۲-۱۹-۲ روحیه خدمتگزاری به مردم

امام حسین(ع) می فرماید: نیازهای مردم (که شما برای حل آنها اقدام می کنید) از جمله نعمت های خداوند برای شما است. از مراجعه مردم به خودتان اظهار ملامت و دلتنگی نکنید که در این صورت، این وظیفه خدمت رسانی، به دیگران واگذار خواهد شد^۲. مبحث خدمتگزاری از مباحث ارزنده و بسیار مؤکد در دین مبین اسلام است. اهتمام به کار هموعان اعم از مسلمان و غیر مسلمان، توجه به نیازمندی های آنان و سعی در رفع موانع و مشکلات مردم از جمله مواردی است که نه تنها از جنبه فردی بلکه در بعد اجتماعی و حتی معنوی بسیار مورد توجه پیشوایان دینی است؛ چرا که مسیر کمال از متن جامعه عبور می کند و تنیدگی های زندگی جمعی انسانها، آنها را نیازمند به هم قرار داده است (حیدری زاده و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۶۶).

۲-۱۹-۳ تکیه بر علم

نخستین آیاتی که بر پیامبر اکرم (ص) نازل شده، درباره دانش و ابزار فراگیری آن است که زیربنای تمدن و فرهنگ اسلامی بوده است (جوادی آملی، ۱۳۹۱: ۵۶۳).

مدیریت جهادی، بدون تکیه بر علم، معنی ندارد. مدیر، مدیریت و سازمان جهادی، عالمانه از علم برای رفع موانع در جهت رسیدن به چشم انداز بهره می برند. سازمان جهادی خود مبتنی بر علم و دانش است و از تولید کنندگان علم نیز به شمار می رود.

^۱. مصباح الشریعه، باب ۵، به نقل از سایت www.hawzah.net

^۲. بحارالانوار، ج ۷۱: ۳۴۱

۲-۱۹-۴ معاد اندیشی و رعایت تقوا

معاد یکی از اصول اعتقادی است که در تعالیم همه انبیای الهی و ادیان آسمانی، مورد توجه است. این اصل در دین اسلام، با سایر اصول اعتقادی و نیز با فروع دین و احکام و حتی اخلاق و به عبارتی با همه شئون جهان، و از جمله انسان سخت در ارتباط است. معاد، سراسر گفتار حضرت علی (ع) را در نهج البلاغه، تحت الشعاع قرار داده است، هرچند جلوه آن در مواردی بیشتر است (اقبال، ۱۳۹۲: ۶۶).

حضرت علی (ع) در خطبه ۸۳ نهج البلاغه می فرماید: خداوند متعال، جسم هر یک از افراد انسان را برمی انگیزاند و دوباره زنده می کند و براساس حسابرسی روشن و دقیق، هر یک از آنها را جدا و مشخص می کند و جزا و پاداش می دهد (اقبال، ۱۳۹۲: ۷۴) و نیز در همین خطبه می افزایند: زمانی که امور زندگانی تمام شود و روزگاران به پایان رسد و رستخیز نزدیک شود؛ (در آن زمان) خداوند، انسان ها را از شکاف گورها، لانه های پرندگان، خانه های درندگان و میدان های کارزار، بیرون آورد و با سرعت به فرمان پروردگار و با شتاب به معاد روی آورند (اقبال، ۱۳۹۲: ۷۶). بنا بر اهمیت این موضوع است که مدیران در مملکت اسلامی باید معاد اندیش باشند و یقین داشته باشند که هر عملی که در دوره مسئولیت خود انجام می دهند، در روز رستخیز، به خود آنها باز خواهد گشت^۱ و باید جوابگوی اعمال خود باشند.

۲-۱۹-۵ عدالت

یکی از برترین و گرامی ترین آرمان ها و اصول اساسی زندگی بشر، عدالت است. قرآن کریم، هدف اساسی رسالت آسمانی تمامی پیامبران را برقراری عدالت می داند.^۲ امام علی (ع) در نامه ۵۳ به جناب مالک می فرماید: "تو از گسترش عدل در میان مردم خوشحال خواهی شد و به قوت و قدرت آنان، تکیه خواهی کرد."

^۱. به مثابه یک بوم رنگ

^۲. حدید/آیه ۲۰

۲-۱۹-۶ فرهنگ تداوم و استقامت در کار

فرهنگ کار، عبارت است از: آگاهی و باوری است که مردم در تفسیر تجربیات خود و محیط اطراف خود از کار کردن و نتیجه آن دارند و به تبع این تفسیر، رفتار اجتماعی و سازمانی خاصی را در جهت میل به کار و پرکاری و بی رغبتی به کار و کم کاری دیکته می کند و این فرمان هم از ضمیر ناخودآگاه و خودآگاه انسان صادر می گردد. همچنین فرهنگ کار عبارت است از: مجموعه شرایط و قوانین حاکم بر محیط کار انسانی که بسته به موقعیت زمانی و مکانی می تواند متأثر از عوامل و پارامترهای مختلفی باشد (آغاز و رحمتی، ۱۳۹۱: ۵۴).

مقام معظم رهبری در بیانات خویش در جمع مسئولان نظام بر حل مشکلات جامعه به شیوه درست تأکید کردند که یکی از آن موارد، پرداختن به فرهنگ کار است. ایشان فرمودند: فرهنگ کار باید در کشور به نوعی باشد که مردم کار را عبادت بدانند، هر يك ساعت کار را با شوق بپذیرند. در مدت و مقدار کاری که انجام می دهند، باید کار کرد. با بیکاری و بی میلی به کار، کشور پیش نخواهد رفت.^۱

عوامل بسیاری در شکل دادن به فرهنگ کار مؤثرند: عوامل جغرافیایی، محیطی، اقتصادی و اجتماعی. میزان آمادگی و توان کاری نیروی انسانی، تسلط کارکنان بر ماهیت شغل، میزان حمایت سازمان از کارکنان، میزان انگیزه و تعهد کارکنان به کارفرما، سازمان و مدیران، کیفیت ارائه بازخوردها، میزان اعتبار و تطابق تصمیمات با قوانین سازمانی، نگرش ها و روحیه کار جمعی، اخلاق کاری و غیره اشاره شده است. در کل نه عامل را می توان برشمرد. این عوامل خود معلول شرایط اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی حاکم، نظام شخصیت، نظام مدیریت و سازمان کاری است. این نه عامل عبارتند از:

۱. احساس مفید بودن سازمانی، ۲. تصویر ذهنی از استعداد کاری خود، ۳. نگرش مثبت به کار، ۴. میزان پذیرش تغییرات و روش های کاری جدید، ۵. نظام فرهنگی حاکم بر جامعه، ۶. میزان

^۱. بیانات در مورخه ۱۶/۰۵/۱۳۹۰

وضوح نقشها و روش های کار، ۷. میزان عدالت سازمانی، ۸. ارزش های کار (درونی و برونی)، ۹. برخورداری از میزان وجدان کاری بالا (آغاز و رحمتی، ۱۳۹۱: ۵۴).

یکی از عوامل مؤثر بر فرهنگ کار، مدیریت بر کار است. اگر نظام مدیریت، از این شرایط لازم، حمایت کند، فرهنگ کار تقویت و در غیر این صورت، تضعیف خواهد شد. بدیهی است که در صورت تضعیف نگرش فرهنگ کار در میان افراد، میزان گریز از کار، سیاه کاری، استعفا، اخراج و نظایر آنها افزایش خواهد یافت (آغاز و رحمتی، ۱۳۹۱: ۵۶).

۲-۱۹-۷ انعطاف پذیری و سرعت عمل

در جهان امروز، تغییر، سریع است و انطباق موفقیت آمیز، يك بخش مهمی از موفقیت در عصر حاضر است. سرعت بسیار زیاد تحول محیط و بازارهای رقابتی، فشار مضاعفی را به سازمان ها برای انطباق بسیار سریع به وجود آورده است و تغییرات در سطوح بالا را منجر شده است. چالش سازمان ها برای ایجاد ساختارهای منعطف و ایجاد قابلیت انعطاف پذیری در دنیای متغیر فعلی، بیش از گذشته است. انعطاف پذیری سازمانی با توجه به "منابع سازمان" و "توانایی های مدیریتی" به سازمان اجازه می دهد در تغییرات محیطی، خود را با محیط منطبق کند (حاجی پور و مرادی، ۱۳۸۹: ۱۴۴). به عبارت بهتر می توان انعطاف پذیری و سرعت عمل را چابکی هم نامید. همه تعریف های چابکی بر سرعت و انعطاف پذیری به عنوان نشانه های اصلی يك سازمان چابك تأکید دارند (سید حسینی و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۷).

۲-۱۹-۸ اعتماد به نفس و خودباوری

واژه اعتماد به نفس^۱ که از قرن هفدهم به کار گرفته شده، همان باور آدمی به توانایی های خود است به نحوی که از هیچ کوششی فروگذار نکند و از سختی راه نا امید نشود. آنچه که در بعد روانی اعتماد به نفس مد نظر است، این است که هرگاه انسان برای رسیدن به هدفی که عزم آن را دارد، از موانع راه و شکست های احتمالی که ممکن است در بین راه دامنگیر او شود،

^۱. Self-confidence

هراسی نداشته و تسلیم نشود و چون توانستن را باور دارد، حتماً به هدف خویش نائل خواهد شد. بنابراین شک و تردید به خود راه ندادن و تسلیم نشدن در برابر سختی ها و موانع و شکست ها، انسان را به قله های موفقیت خواهد رساند (لواسانی و آذربایجانی، ۱۳۹۱: ۱۲۱).

یک مدیر جهادی در درجه اول باید داری اعتماد به نفس و خودباوری باشد زیرا در غیر اینصورت نمی تواند برنامه های خود را پیش ببرد و تحت تاثیر فشارهای گروهی و جناحی از اهداف و برنامه های خود دور می شود.

۹-۱۹-۲ جوانگرایی و اعتماد به نسل جوان در مدیریت

جوانان، بخش مهمی از افراد جامعه اند که نزد دوستان و دشمنان هر ملت، جایگاه و اهمیتی ویژه دارند، زیرا این قشر، به ویژه متخصصان و شایستگان آنان، عامل تحولات بزرگ فرهنگی، سیاسی و اقتصادی یک کشورند، از همین رو دشمنان برای جلوگیری از پیشرفت ملت ها، ابتدا به سراغ جوانان آنان می روند تا با ایجاد سرگرمی های فریبنده، آنان را از رشد و تعالی و سلامت جسمی و روانی باز دارند و زمینه سلطه بر آنان را فراهم کنند. امیرمؤمنان (ع) فرمود: هر گاه در امری که برایت پیش آمده نیازمند مشورت بودی، ابتدا با جوانان مشورت کن، زیرا آنان تیزهوش ترند و سریع تر حدس می زنند. سپس آن را به اندیشه پیران و بزرگان واگذار تا فرجام آن را شناسایی و انتخاب نیکو کنند، زیرا تجربه آنان بیشتر است (جوادی آملی، ۱۳۹۱: ۳۹۱).

۱۰-۱۹-۲ ابتکار عمل و خلاقیت

همه سازمان ها برای بقا نیازمند اندیشه های نو و نظرات بدیع و تازه اند. افکار و نظرهای جدید همچون روحی در کالبد سازمان دمیده می شوند و آن را از نیستی و فنا نجات می دهند. در عصر ما برای بقاء و پیشرفت و حتی حفظ وضع موجود، باید جریان نوجویی و نوآوری را در سازمان تداوم بخشیم تا از رکود و نابودی آن جلوگیری شود. برای آنکه بتوانیم در دنیای متلاطم و متغیر امروز به حیات ادامه دهیم باید به نوآوری و خلاقیت روی آوریم و ضمن شناختن

تغییرات و تحولات محیط برای رویارویی با آنها پاسخ های بدیع و تازه تدارک ببینیم و همراه تأثیرپذیری از این تحولات بر آن ها اثر بگذاریم و بدان ها شکل دلخواه دهیم (الوانی، ۱۳۸۹: ۲۲۹).

خلاقیت و نوآوری آن چنان به هم عجین شده اند که شاید به دست دادن تعریفی مستقل از هر کدام دشوار باشد، اما برای روشن شدن ذهن می توانیم آن ها را به گونه ای مجزا از هم تعریف کنیم. خلاقیت، پیدایی و تولید یک اندیشه و فکر نو است، در حالی که نوآوری عملی ساختن آن اندیشه و فکر است. به عبارت دیگر، خلاقیت به قدرت ایجاد اندیشه های نو اشاره دارد و نوآوری به معنای کاربردی ساختن آن افکار نو و تازه است (الوانی، ۱۳۸۹: ۲۲۹).

خلاقیت و نوآوری می تواند حاصل ریسک در مدیریت باشد. مدیر جهادی از ریسک کردن نمی هراسد و همیشه خود را برای استفاده از فرصت های محیطی و نیز مقابله با تهدیدات به وسیله ریسک در مدیریت خود آماده کرده و بهره برداری بهینه را می نماید. با اعمال مدیریت جهادی، باید منتظر تحول در حوزه مدیریتی بود. با تحول در حوزه کاری و سازمانی، که با ریسکی در مدیریت همراه بوده است، زمینه پیشرفت هموارتر شده و با تسری آن در جامعه، رضایتمندی عمومی شکل گرفته و مشروعیت و مقبولیت شهرداری در بین مردم افزایش خواهد یافت.

۲-۱۹-۱۱ خرد جمعی و مشارکت اجتماعی

منظور از مشارکت، قدرت تأثیر گذاردن بر تصمیم گیری ها و سهمیم شدن شهروندان در قدرت است (ابراهیم زاده و اسدیان، ۱۳۹۲: ۲۱). در مدیریت جهادی سعی می شود که از تکروری و حرکت های انفرادی پرهیز شود و در مقابل بر کار گروهی و مشترک تاکید بسیار می شود.

در بحث خرد جمعی و مشارکت یکی از مهم ترین مباحث مربوط به تصمیم گیری و روابط بین مدیران و کارکنان می باشد. لذا مدیران سازمان بایستی به گونه ای عمل کنند که کارکنان به

صداقت و درستی آن ها اطمینان حاصل کنند، مدیران سازمان بایستی همواره سعی کنند به وسیله شرکت دادن کارکنان در جلسات سازمان و اعمال نظرات آن ها به کارکنان خود کمک کرده و روحیه همکاری و مشارکت را در سازمان گسترش بدهند، زیرا مشارکت کارکنان در جریان هدف گذاری، تصمیم گیری و انجام فعالیت های سازمان منجر به ایجاد و تقویت جو اعتماد و اطمینان در سازمان می گردد (حضرتی و محمدی، ۱۳۸۹: ۵۰).

۲-۱۹-۱۲ پرهیز از فساد و مراقبت از انحراف

در جوامع گوناگون بر حسب نگرش ها، تعاریف گوناگونی از فساد مطرح شده است. کلمه فساد از ریشه فرانسوی (Corruption) و ریشه لاتینی (Rumpere) به معنای «نقض کردن» یا «شکستن» گرفته شده است. آنچه که شکسته یا نقض می شود می تواند يك شیوه رفتار اخلاقی یا اجتماعی و یا مقررات اداری باشد. در زبان فارسی برای فساد، معانی مختلفی مانند «گزند»، «مال کسی را گرفتن»، «ستم»، «تباهی»، «بدکاری» و «شرارت»، «ظلم و ستم»، «زیان» ذکر شده است (افضلی، ۱۳۹۰: ۲۳۸).

فساد یک جرم مبتنی بر محاسبه است و نه احساسات. افراد زمانی مایلند درگیر فساد شوند که خطرات آن پایین، مجازات سبک، اما پاداش ها بزرگ است. با افزایش قدرت انحصاری، پاداش ها نیز افزایش می یابد. در نهایت مشوق های فسادند که نتایج محاسبه های فساد و احتمال فساد مقامات و شهروندان را تعیین می کنند. اطلاعات و مشوق ها را تغییر دهید تا بتوانید فساد را تغییر دهید (نادرآبادی و همکاران، ۱۳۹۲: ۶۱۴).

۲-۱۹-۱۳ توجه به بهره وری و قانونمندی

منظور از قانونمندی در تصمیم گیری شهری، وجود قوانین کارآمد، رعایت عادلانه چارچوب های قانونی در تصمیم گیری و دور بودن دست افراد غیر مسئول از تصمیم گیری هاست. پایبندی به قوانین، مستلزم آگاهی شهروندان از قانون و همچنین احترام مسئولان به قانون است (تقوایی و تاجدار، ۱۳۸۸: ۵۴). در اینجا بحث حقوق شهروندی نیز مطرح می شود که باید

مسئولان و مدیران شهری نسبت به آگاهی بخشی به شهروندان از حقوق خود، اقدامات لازم را مبذول دارند.

رعایت قانون و خارج نشدن از مرزها و خط قرمزهای قانونی باید سرلوحه فعالیت های یک مدیر جهادی باشد و هیچ موقعی رعایت و احترام قانون را از یاد نبرد.

حاکمیت قانون و پیروی از قانون نیز یکی از شاخص های مدیریت مطلوب است، بدین معنا که یک دولت خوب نیازمند چهارچوب های قانونی قوی است تا بتواند منصفانه و درست عمل کند. همچنین بایستی از حقوق افراد کاملاً محافظت کند و نیز بایستی از دستگاه قضایی و امنیتی قوی برخوردار باشد تا بتواند قوانین را اعمال نماید (نرگسیان، ۱۳۹۰: ۲۸۶).

۲-۱۹-۱۴-احساس مسئولیت (پاسخگویی) و وجدان کاری

این معیار بر مسئول بودن و به عبارت گویاتر، حساب پس دادن مسئولان و تصمیم گیران در قبال شهروندان استوار است (ابراهیم زاده و اسدیان، ۱۳۹۲: ۲۲). نه تنها مؤسسات دولتی بلکه بخش خصوصی و سازمان های جامعه مدنی نیز بایستی پاسخگوی عموم و همچنین مؤسسات ذینفع باشند. اینکه چه کسی به چه کسی پاسخگوست بسته به آنکه تصمیم ها یا عملکردها در داخل سازمان یا مؤسسه باشد و یا خارج از آن، متغیر است. در حالت کلی، سازمان ها یا مؤسسات پاسخگوی افرادی اند که از تصمیم ها یا عملکردهای آنها تأثیر می پذیرند. پاسخگویی نمی تواند بدون شفافیت و رعایت قوانین اعمال گردد (تقوایی و تاجدار، ۱۳۸۸: ۵۳).

مقام معظم رهبری (حفظه ...) در تعریفی از وجدان کاری می فرمایند:

وجدان کار یعنی اینکه اگر کاری را به عهده گرفتیم و انجام آن را تعهد کردیم- چه این کار، برای شخص خودمان یا خانواده خودمان، جهت نان درآوردن باشد، و چه کاری اجتماعی و مردمی و مربوط به دیگران باشد، مثل امور مهم اجتماعی و مسئولیتهای کشوری، آن را خوب و کامل و دقیق و تمام انجام دهیم. به تعبیر معروف، برای آن کار، سنگ تمام بگذاریم. اگر ملتی دارای

وجدان کار باشد، محصول کار او خوب خواهد شد، و وقتی محصول کار نیکو شد، وضع اجتماعی، به طور قطع بهبود پیدا خواهد کرد^۱.

۲۰-۲ سابقه موضوع:

پیام تاریخی حضرت امام خمینی (ره) در ۲۶ خرداد ۱۳۵۸، آغاز حرکت شورانگیز جهادسازندگی و فعالیت مدیریت جهادی در کشور است. فعالیت‌های پرشتاب مردم در جهاد اثرات زیادی برجای گذاشت و به سرعت مشکلاتی را بر طرف کرد و نفوذ گسترده و عمیقی به‌دست آورد که هم‌اینکه در سراسر روستاهای کشور اسلامی روستاییان در همه حال با لبخند رضایت بر لب از جهاد سازندگی می‌گویند.

در تاریخچه نظریه اقتصاد مقاومتی می‌توان چند دوره زمانی خیلی مهم را در نظر گرفت. شاید هیچ دورانی از لحاظ اقتصادی به سختی دوران پیامبر اکرم (ص) نباشد. سخت‌ترین تحریم‌ها و مشکلات دیگر از جمله رفتار بد دشمنان فراوان و قدرتمند نداشتی درآمد و حتی در مقطعی نداشتن خوراک حداقل (زمان محاصره در شعب ابی‌طالب) این مشکلات که از مکه آغاز شده بود همچنان در مدینه نیز ادامه داشت. زیرا پیامبر (ص) به علت پنهان بودن هجرت، هیچ دارایی و اموالی را با خود نبردند لذا خصوصاً مهاجرین در مدینه هم کماکان با مشکلات عدیده مالی دست و پنجه نرم می‌کردند.

پیامبر (ص) برای بهبود وضع اقتصادی مردم اقداماتی را انجام دادند که به گونه‌ای بود که در سال‌های بعدی مسلمانان به تدریج صاحب مسکن و شغل و درآمد شدند و این بهبودی تا جایی پیش رفت که در سال نهم هجری مسلمانان به پرداخت زکات موظف شدند. اقتصاد مقاومتی، مدل اقتصادی پیامبر اکرم (ص) برای مقابله با چالش‌های دوران صدر اسلام می‌باشد.

در تاریخچه نظریه اقتصاد مقاومتی می‌توان چند دوره زمانی خیلی مهم را در نظر گرفت. شاید هیچ دورانی از لحاظ اقتصادی به سختی دوران پیامبر اکرم (ص) نباشد. سخت‌ترین تحریم‌ها و

^۱. بیانات در مورخه: ۰۱/۰۱/۷۳

مشکلات دیگر از جمله رفتار بد دشمنان فراوان و قدرتمند نداشتی درآمد و حتی در مقطعی نداشتن خوراک حداقل (زمان محاصره در شعب ابی طالب) این مشکلات که از مکه آغاز شده بود همچنان در مدینه نیز ادامه داشت. زیرا پیامبر (ص) به علت پنهان بودن هجرت، هیچ دارایی و اموالی را با خود نبردند لذا خصوصاً مهاجرین در مدینه هم کماکان با مشکلات عدیده مالی دست و پنجه نرم می‌کردند.

پیامبر (ص) برای بهبود وضع اقتصادی مردم اقداماتی را انجام دادند که به گونه‌ای بود که در سال‌های بعدی مسلمانان به تدریج صاحب مسکن و شغل و درآمد شدند و این بهبودی تا جایی پیش رفت که در سال نهم هجری مسلمانان به پرداخت زکات موظف شدند. اقتصاد مقاومتی، مدل اقتصادی پیامبر اکرم (ص) برای مقابله با چالش‌های دوران صدر اسلام می‌باشد.

با بررسی یک سیر تاریخی، مشاهده می‌شود تأکید بر این که ایران در آینده جنگ اقتصادی خواهد داشت، از سال ۸۶ توسط مقام معظم رهبری مطرح شده است. این نکته بسیار مهمی است چرا که در سال ۸۶ ایران در سطح بین‌المللی، تقریباً در بهترین وضعیت خود به سر می‌برد و مقادیر بسیاری تفت را توانستم با قیمت نسبتاً بالا بفروشد و کشورهای غربی به جهت بحران‌های مالی که در سال ۲۰۰۸ اتفاق افتاده بود آماده بودند نهایت همکاری را با کشور ایران داشته باشند و خیلی از کارهایی را که تحریم بود به راحتی با قیمت مناسب و حتی به صورت اقساطی، در اختیار ایران قرار می‌دادند.

در این شرایط بسیاری از شرکت‌های غربی تحریم‌هایی را که قبلاً وجود داشت، به صورت یک جانبه کنار گذاشتند. در چنین فضایی مقام معظم رهبری هشدار دادند که جنگ بعدی علیه انقلاب اسلامی جنگ اقتصادی است ولی متأسفانه توجه زیادی نشد و بیشتر الطماتی را که بعدها کشور متحمل شد علت این بی‌توجهی بود.

در سال‌های اخیر یکی از کلید واژه‌های اصلی دغدغه‌مندان قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران را می‌توان تولید علوم انسانی بومی دانست؛ بُعدی از علم شاکله هویت و فرهنگ ملل را در بر

گرفته و نگاه و نگرش هر مکتب به جهان اطراف را رقم می‌زند. آنچه امروزه انسان را بیش از پیش بر درک اهمیت این موضوع و می‌دارد افشای روزافزون مسمومیت ذاتی علوم انسانی رایج به عنوان کالایی وارداتی و بومی نشده از غرب مستکبر است که آگاهانه و نا آگاهانه اذهان را تصاحب کرده و تأثیر مستقیم و غیر مستقیم خود را بر لایه‌های مختلف فکر و فرهنگ و دیگر شئون زندگی بشر گذاشته و ما را به بی‌راهه‌ای ناقص از آنچه جهات غرب پیش از ما در آن وادی قدم برداشته رهنمون می‌شود.

نقشه‌ای ناقص از مسیری مسدود که در این روزها بی‌پرده‌تر از همیشه عدم کارآمدی آن را لااقل در هزینه‌های اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی در کشورهای به اصطلاح مدرن و پیشرفته مشاهده می‌کنیم.

در این فرآیند علم مدیریت نیز به عنوان یکی از شاخص‌های اصلی علوم انسانی از گزند نگاه او ما نیستی و صرفاً منفعت‌گرایانه و مادی‌نگرانه ی غرب مصون نمانده و نگاه غیرالهی حاکم بر پارادایم‌های این حوزه، روز به روز ناکارآمدی این ابزار را برای طراحی و تحقق جامعه آرمانی (حتی با تعریف ناقص ارائه شده از سوی غرب مستکبر) لااقل در بُعد حکومت‌داری و لطامات اجتماعی عیان می‌سازد.

با مد نظر قرار دادن تأثیر پذیری غیرقابل اجتناب علوم انسانی از تحولات عظیم اجتماعی در طول تاریخ بشری با نگاهی گذرا و مروری اجمالی بر تحولات متأثر این حوزه از رویش و رشد انقلاب عظیم اسلامی در دهه‌های اخیر می‌توان به سهم این اتفاق بزرگ تاریخی بر تغییر فرهنگ و گفتمان حاکم بر رویکردهای مدیریتی موجود پی‌برد رویکردی به‌رغم کارشناسان علم مدیریت معادلات موجود را برهم‌زده و به تولید ادبیاتی با عنوان فرهنگ و مدیریت جهادی منتج می‌گردد.

حال در تحقیق پیش رو ، اهمیت مدیرانی با رویکرد و روحیات مربوط به مدیریت جهادی و شناسایی ویژگی های این نوع مدیریت بر تحقق مولفه های اقتصاد مقاومتی را بررسی و ارائه مینماییم.

فصل سوم

روش شناسی پژوهش

- مقدمه
- روش پژوهش
- جامعه آماری پژوهش
- روش نمونه گیری
- روش جمع آوری اطلاعات
- ابزار گردآوری اطلاعات
- روایی و پایایی ابزار اندازه گیری
- روش تجزیه و تحلیل داده ها

۳-۱ مقدمه

در این فصل با در نظر گرفتن هدف تحقیق ، روش تحقیق مشخص شده و با انتخاب جامعه آماری و نمونه مشخص و توزیع پرسشنامه به جمع آوری اطلاعات پرداخته تا بتوان بین متغیرهای تحقیق را از دیدگاه اساتید و دانشجویان شرکت کننده در مطالعه ، کشف و شناسایی کرد.

از آغاز تاریخ بشر ، انسان در صدد پی بردن به قاعده و نظم موجود در پدیده ها و رویدادهای جهان اطراف خود بوده است بدین جهت به کشف قوانین ، اصول و نظریه های حاکم بر پدیده ها و رویدادها نایل آمده است . اما بایدتوجه داشت که این قوانین و اصول تحت شرایط خاص اعتبار

دارد. این شرایط زیربنای صحت آنها را تشکیل میدهد. تحقیق علمی که همان کاربرد روش علمی است در جستجوی شرایطی است که تحت آنها پدیده خاص رخ میدهد. بنابراین روش شناسی را میتوان راهبردهای استفاده از روش های گوناگون گردآوری داده ها همراه با حفظ حد مطلوب اعتبار و پایایی دانست. تعریف واحدی برای پژوهش وجود ندارد، هیلوی^۱ (۱۹۶۴) پژوهشی را <<روشی از مطالعه که به واسطه آن، از طریق تفحص دقیق و جامع در تمامی شواهد قابل بررسی مسأله ای تعریف شدنی، به راه حل آن مسأله میرسیم>> تعریف کرده است. به بیان مولی^۲ (۱۹۸۷) <<پژوهش فرآیند رسیدن به راه حل های قابل اعتماد برای مسائل، از طریق گردآوری و تحلیل و تفسیر برنامه ریزی شده و نظام مند داده هاست.>>

۲-۳ روش پژوهش :

پژوهش و تحقیق حاضر از آن جهت که به بررسی و شناخت بیشتر روابط میان متغیرها در شرایط موجود می پردازد در دسته ی پژوهش های توصیفی (پیمایشی) است. تحقیق پیمایشی به عنوان شاخه ای از تحقیقات توصیفی است که یک روش جمع آوری داده هاست که در آن از گروه خاصی از افراد خواسته می شود تا به تعدادی از سؤال های خاص پاسخ دهند. تحقیقات توصیفی همه جنبه ی کاربردی دارد و هم جنبه ی مبنایی که در بعد کاربردی که مد نظر این پژوهش حاضر می باشد از نتایج این تحقیقات در تصمیم گیری ها و سیاست گذاری ها و برنامه ریزی ها استفاده می شود. لذا این پژوهش به لحاظ هدف از نوع پژوهش کاربردی است و به لحاظ ارزش از جمله پژوهش های توصیفی از نوع پیمایشی محسوب می گردد.

¹ Hillway

² Mouly

۳-۳ جامعه آماری پژوهش:

جامعه آماری پژوهش عبارت است از مجموعه ای از افراد یا اشیا که دارای ویژگی های همگون و قابل اندازه گیری می باشد که جامعه آماری این پژوهش تعداد کل دانشجویان دوره ی کارشناسی ارشد رشته ی مدیریت دانشگاه ازاد اسلامی واحد تهران مرکزی که بر اساس آخرین آمار دریافتی از آموزش دانشکده ترم پاییز ۹۴ تعداد ۱۰۰۰ نفر می باشد.

۳-۴ روش نمونه گیری و حجم نمونه:

$$n = \frac{\frac{z^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left(\frac{z^2 pq}{d^2} - 1 \right)}$$

با استفاده از روش کوکران و روش تصادفی ساده انتخاب می شوند.

فرمول کوکران یکی از پرکاربردترین روش ها برای محاسبه حجم نمونه آماری می باشد که

$n =$ حجم نمونه

$N =$ حجم جمعیت آماری

$t = z$ درصد خطای معیار ضریب اطمینان قابل قبول

$p =$ نسبتی از جمعیت فاقد صنعت معین

$q = (1-p)$ نسبتی از جمعیت فاقد صنعت معین

$d =$ درجه اطمینان یا دقت احتمالی مطلوب

طبق فرمول بالا اگر بخواهیم حجم نمونه را با شکاف جمعیتی ۰/۵ (یعنی نیمی از جمعیت حائز

صنعتی معین باشند نیمی دیگر فاقد آن هستند) معمولاً $p=0.5$ و $q=0.5$ در نظر میگیریم مقدار z معمولاً

۱/۹۶ است d می تواند ۰/۰۱ یا ۰/۰۵ باشد.

طبق فرمول بالا حجم جامعه آماری این پژوهش ۱۰۰۰ باشد و مقدار خطای مجاز آن را ۰/۵۰

در نظر بگیریم $z=1.96$ و $p=q=0.5$ آن گاه حجم نمونه برابر است با ۲۷۸.

با توجه به استفاده از فرمول کوکران از بین جامعه ی آماری تعداد ۲۷۸ نفر به عنوان نمونه ی آماری معین شدند.

۳-۵ روش و ابزار گردآوری اطلاعات:

مبانی نظری پژوهش از روش مطالعات کتابخانه ای و میدانی (کتاب و مقالات و نظرات اندیشمندان بالاخص مقام معظم رهبری «مدظله العالی») و سایت های اینترنتی استفاده شده است. تحقیق پیمایشی که شاخه ای از تحقیقات توصیفی: یک روش گردآوری اطلاعات داده ها است که در آن گروه خاصی که دانشجویان واحد تهران مرکز در رشته ی مدیریت و مقطع ارشد می باشند که داده های ادراکی از طریق پخش پرسش نامه بین آنها می باشد به دست خواهد آمد. مصاحبه از نخبگان و اندیشمندان و اساتید محترم دانشگاهی در مدیریت جهادی و اقتصاد مقاومتی هم استفاده و بهره گرفته شده است.

۳-۶ پرسشنامه

حاوی تعدادی سؤال درباره ی متغیرها مورد سنجش از جامعه مورد مطالعه است. این سؤالات با استفاده از تکنیک های خاص و نیز مقایسه ها به گونه ای ساخته می شود که بتوان اطلاعات مورد نظر را از جامعه یا نمونه مورد مطالعه گردآوری کرد. این سؤال ها که هر یک درباره ی یکی از ابعاد یا متغیرهای موضوع مورد مطالعه است یا به گونه ای طراحی و ساخته شود که آنچه را به عنوان پاسخ از پاسخگو یا عضو جامعه و نمونه طلب می نماید مشخص سازد. اگر محقق بر طرح سؤالات پرسشنامه بر این اصل تأکید داشته باشد یقیناً پرسشنامه از روایی لازم برخوردار خواهد شد و از درج سؤالات اضافی که جز اتلاف وقت و امکانات و آشفتگی در کار تحقیق نتیجه ای ندارد، خودداری خواهد گردید.

اطلاعات مربوط به اندازه گیری داده های تحقیق با یک پرسشنامه معتبر جمع آوری گردید. این پرسشنامه ۳۶ سؤال دارد و از پاسخ دهندگان خواسته شده است که نظراتشان را نسبت به هر سؤال اعلام دارند.

تخصیص سؤالات پرسشنامه به متغیرهای تحقیق بدین شرح است که ۶ عدد سؤال اول پرسشنامه به موضوع اثر روحیه و فرهنگ جهادی بر تحقق شش مؤلفه ی اقتصادمقاومتی مطروحه در پژوهش ، تعداد ۶ عدد سؤال بعدی پرسشنامه به موضوع اثر رعایت تقوای سیاسی بر تحقق شش مؤلفه ی اقتصادمقاومتی مطروحه در پژوهش ، ۶ عدد سؤال بعدی به موضوع اثر وجدان کاری بر تحقق شش مؤلفه ی اقتصادمقاومتی مطروحه در پژوهش ، ۶ عدد سؤال بعدی به موضوع اثر رفتار عدالتخواهانه بر تحقق شش مؤلفه ی اقتصادمقاومتی مطروحه در پژوهش ، تعداد ۶ عدد سؤال بعدی به موضوع اثر تلاش مجاهدانه بر تحقق شش مؤلفه ی اقتصادمقاومتی مطروحه در پژوهش و تعداد ۶ سؤال بعدی به موضوع اثر فساد ستیزی بر تحقق شش مؤلفه ی اقتصادمقاومتی مطروحه در پژوهش توسط مدیران اختصاص داده شده است.

جدول ۱-۳ توزیع فراوانی سؤالات پرسشنامه پژوهش حاضر

متغیر مورد مطالعه	تعداد سؤالات	شماره سؤالات	تعداد سؤالات معکوس R	شماره سؤالات معکوس R
روحیه و فرهنگ جهادی	۶	۱ الی ۶	-	-
تقوای سیاسی	۶	۷ الی ۱۲	-	-
وجدان کاری	۶	۱۳ الی ۱۸	-	-
رفتار عدالتخواهانه	۶	۱۹ الی ۲۴	-	-
تلاش مجاهدانه	۶	۲۵ الی ۳۰	-	-
فسادستیزی	۶	۳۱ الی ۳۶	-	-
تحرك و پویایی	-	-	-	-
تکیه بر ظرفیت های داخلی	۶	۱-۷-۱۳-۱۹-۲۵-۳۱	-	-
مردم محوری	۶	۲-۸-۱۴-۲۰-۲۶-۳۲	-	-
دانش محوری	۶	۳-۹-۱۵-۲۱-۲۷-۳۳	-	-
رویکرد جهادی	۶	۴-۱۰-۱۶-۲۲-۲۸-۳۴	-	-

اصلاح الگوی مصرف	۶	۵-۱۱-۱۷-۲۳-۲۹-۳۵	-	-
	۶	۶-۱۲-۱۸-۲۴-۳۰-۳۶	-	-
جمع کل	۳۶			

۳-۷ روایی و پایایی

مفهوم اعتبار به این سؤال پاسخ می دهد که ابزار اندازه گیری تا چه حد خصیصه مورد نظر را می سنجد بدون آگاهی از اعتبار ابزار اندازه گیری نمی توان به دقت داده های حاصل از آن اطمینان داشت.

ابزار اندازه گیری ممکن است برای اندازه گیری ممکن است برای اندازه گیری یک خصیصه ویژه دارای اعتبار باشد در حالی که برای سنجش خصیصه دیگری بر روی جامعه دیگر از هیچ گونه اعتبار برخوردار نباشد.

روایی با توجه به موضوع مورد بحث با عنایت به این که در موضوع یکی از مسائل مهم و از دغدغه ی مسئولین نظام برای برون رفت از مشکلات اقتصاد جامعه می باشد به جهت این که بتوانیم بسنجیم که آیا این شؤالات می تواند روایی مورد نظر را بسنجد چون پرسش نامه محقق ساخته می باشد ابتدا به تعدادی از استادان و کارشناسان در امر اقتصادی و مدیریتی داده شد بعد در چند مرحله اصلاحات لازم انجام گرفت و صورت و محتوای آن پرسش نامه مورد تأیید نهایی قرار گرفت.

۳-۷-۱ آزمون پایایی پژوهش

هدف و منظور از سنجش پایایی و ثبات پرسشنامه این است که در زمان ها و مکان های مختلف قابلیت استفاده داشته باشد. در واقع پژوهشی پایا است که ابزار اندازه گیری آن معتبر باشد و چنانچه این پژوهش توسط فرد دیگر یا همان پژوهشگر دوباره در زمان ها یا مکان های دیگر انجام بشود به همان نتایج مشابه بتوان دست یافت. ضریب آلفای کرونباخ توسط کرونباخ ابداع شده و یکی از متداول ترین روش های اندازه گیری اعتمادپذیری و یا پایایی پرسشنامه هاست. منظور از اعتبار یا پایایی پرسشنامه این است که اگر صفت های مورد سنجش با همان

وسیله و تحت شرایط مشابه و در زمان های مختلف مجددا اندازه گیری شوند، نتایج تقریباً یکسان حاصل شود.

در پژوهش حاضر که ابزار اصلی اندازه گیری داده ها پرسشنامه می باشد پایایی پرسشنامه یا قابلیت اعتماد آن با استفاده از روش آلفای کرونباخ محاسبه شده است. ضریب آلفای کرونباخ، برای سنجش میزان تک بعدی بودن نگرش ها، عقاید و... به کار می رود. در واقع می خواهیم ببینیم تا چه حد برداشت پاسخگویان از سوالات یکسان بوده است. اساس این ضریب بر پایه مقیاس هاست. مقیاس عبارتند از دسته ای از اعداد که بر روی یک پیوستار به افراد، اشیا یا رفتارها در جهت به کمیت کشاندن کیفیت ها اختصاص داده می شود. رایج ترین مقیاس که در تحقیقات اجتماعی به کار می رود مقیاس لیکرت است. در مقیاس لیکرت اساس کار بر فرض هم وزن بودن گویه ها استوار است. بدین ترتیب به هر گویه نمراتی (مثلاً از ۱ تا ۵ برای مقیاس لیکرت ۵ گویه ای) داده می شود که مجموع نمراتی که هر فرد از گویه ها می گیرد نمایانگر گرایش او خواهد بود.

۳-۸ آلفای کرونباخ

به روش زیر محاسبه می شود:

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum S_i^2}{S_{sum}^2} \right)$$

که در این روابط k تعداد سوالات، $\sum S_i^2$ واریانس سؤال i ام، S_{sum}^2 واریانس مجموع کلی سوالات، (برگرفته شده از آلن وین، ۲۰۰۲). با استفاده از تعریف آلفای کرونباخ می توان نتیجه گرفت (۱) هر قدر هم بستگی مثبت بین سوالات بیشتر شود، میزان دالقای کرونباخ بیشتر خواهد شد و بالعکس، (۲) هر قدر واریانس میانگین سوالات بیشتر شود آلفای کرونباخ کاهش پیدا خواهد کرد، (۳) افزایش تعداد سوالات تاثیر مثبت و یا منفی (بسته به نوع همبستگی بین سوالات) بر

میزان آلفای کرونباخ خواهد گذاشت،(۴)افزایش حجم نمونه باعث کاهش واریانس میانگین سوالات در نتیجه باعث افزایش آلفای کرونباخ خواهد شد.

بدیهی است هر قدر شاخص آلفای کرونباخ به ۱ نزدیک تر باشد،همبستگی درونی بین سوالات بیشتر و در نتیجه پرسش ها همگن تر خواهند بود.کرونباخ ضریب پایایی ۴۵٪ را کم، ۷۵٪ را متوسط قابل قبول،و ضریب ۹۵٪ را زیاد پیشنهاد کرده(کرونباخ،۱۹۱۵).بدیهی است در صورت پایین بودن مقدار آلفا،بایستی بررسی شود که با حذف کدام پرسش ها مقدار آن را می توان افزایش داد.

مقدار آلفای محاسبه شده برای پژوهش حاضر که در واقع پایایی تحقیق را نشان می دهد۸۵۷/۰ Ra= میباشد.

بنابراین می توان گفت که پژوهش حاضر به پایایی مقدار ۸۵۷/۰ برخوردار است.میزان آلفای کرونباخ محاسبه شده پرسشنامه تحقیق حاضر در قسمت ضمایم آورده شده است. ضریب آلفای محاسبه شده از طریق نرم افزار spss ، ۸۵/۰ میباشد . بنابراین می توان گفت که پرسشنامه فوق از اعتبار کافی برخوردار می باشد،بدین معنی که پاسخ های داده شده ناشی از شانس و تصادف نبوده،بلکه به خاطر اثر متغیری می باشد که مورد آزمون قرار گرفته است.

Reliability			
Scale: ALL VARIABLES			
Case Processing Summary			
		N	%
Cases	Valid	24	72.7
	Excluded ^a	9	27.3
	Total	33	100.0
a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.			
Reliability Statistics			
Cronbach's Alpha		N of Items	
.857		36	

ضریب آلفای محاسبه شده به تفکیک متغیر های اصلی پژوهش

۰.۸۷	وحیه و فرهنگ جهادی
------	--------------------

۰. ۸۶	تقوای سیاسی
۰. ۸۵	وجدان کاری
۰. ۸۹	رفتار عدالتخواهانه
۰. ۸۵	تلاش مجاهدانه
۰. ۸۰	فسادستیز

۳-۹ روش تجزیه و تحلیل داده ها:

جهت تجزیه و تحلیل داده ها از آمار توصیفی و استنباطی با استفاده از بسته نرم افزاری spss استفاده شده است. جهت برآورد تابع از رگرسیون خطی و برای بررسی وجود همبستگی بین متغیرهای پژوهش از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. همچنین آزمون فریدمن جهت رتبه بندی متغیرها به کار گرفته شده است.

فصل چهارم

تجزیه و تحلیل داده های پژوهش

● مقدمه

● بررسی توصیفی اطلاعات

• بررسی استنباطی اطلاعات و آزمون فرضیه ها

۴-۱ مقدمه

داده های جمع آوری شده اعداد و ارقام بدون معنی میباشند که از آمار برای معنادار کردن آنها به منظور تحقق اهداف پژوهش ها و تحقیقات کمک گرفته میشود. تجزیه و تحلیل اطلاعات به عنوان بخشی از فرآیند روش تحقیق علمی یکی از پایه های اصلی هر مطالعه و پژوهش به شمار میرود که به وسیله آن کلیه فعالیت های تحقیقی تا رسیدن به یک نتیجه کنترل و هدایت میشود .

ذکر این نکته ضروری است که تجزیه و تحلیل داده های به دست آمده به تنهایی برای یافتن پاسخ های پژوهش کافی نیست ، تعبیر و تفسیر این داده ها نیز لازم است. بعد از تجزیه و تحلیل داده ها باید نتایج آن را تفسیر کرد

اطلاعات لازم برای این تحقیق از طریق پرسشنامه ای که قبلاً توسط محقق طراحی و اعتبار (روایی و پایایی) آن مورد آزمون قرار گرفته و تایید شده است ، به دست آمده است . این اطلاعات در محیط نرم افزاری با اعمال آزمون های آماری مناسب با توجه به فرضیات تحقیق تجزیه و تحلیل گردیده و در این فصل نتایج گردآوری شده و تجزیه و تحلیل های صورت گرفته داده ها بر

مبنای آمار توصیفی و به کمک فنون آماری مناسب به منظور تایید یا رد فرضیه تحقیق و پژوهش ارائه میشود.

در این بخش به منظور توصیف ویژگی های نمونه ، ابتدا داده های جمع آوری شده با استفاده از شاخص های آمار توصیفی خلاصه و طبقه بندی میشود سپس با استفاده از شاخص های آمار توصیفی به تایید و رد فرضیات میپردازیم.

تجزیه و تحلیل داده های آماری در این پژوهش به وسیله نرم افزار spss 22 انجام میشود در این بخش سعی شده است که تمام عملیات آماری انجام شده به روی پرسشنامه در قالب دسته بندی معین ارائه شود.

۲-۴ بررسی توصیفی اطلاعات (جمعیت شناسی جامعه نمونه)

این یافته ها بر اساس گرایش یا رشته تحصیلی ، سن ، وضعیت تأهل جامعه آماری (دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز دانشکده مدیریت در مقطع ارشد) میباشد.

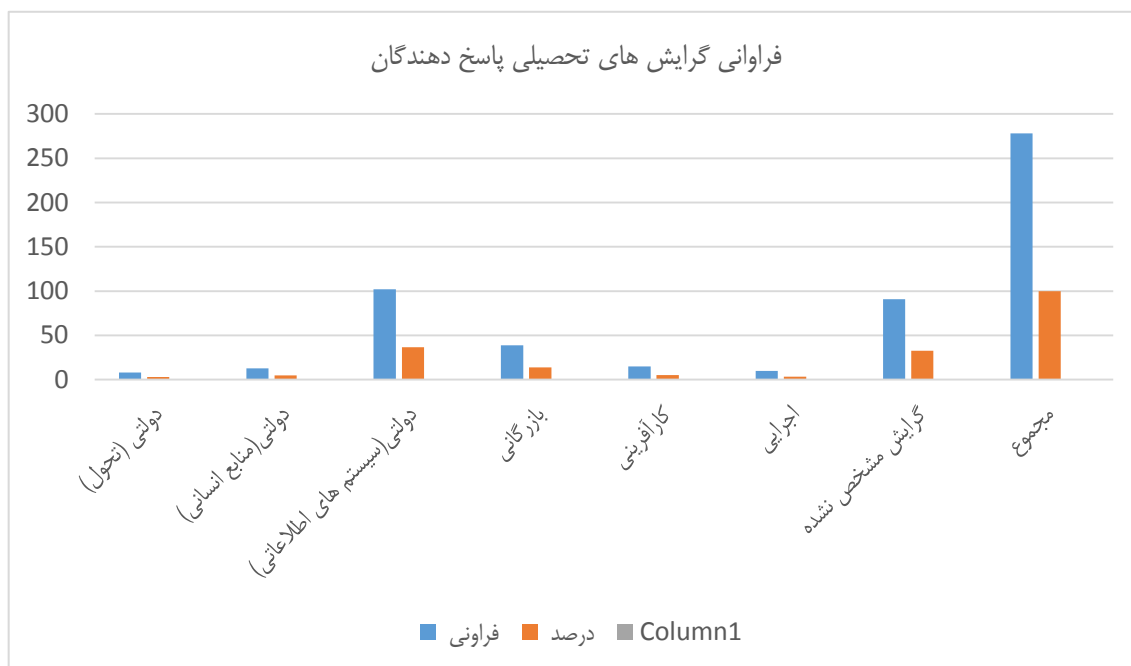
۱ . براساس گرایش یا رشته تحصیلی پاسخ دهندگان به پرسشنامه از کل ۱۰۰۰ نفر جامعه آماری که با استفاده از فرمول کوکران جامعه نمونه آماری ۲۷۸ نفر (۱۰۰٪) به دست آمده ، رشته بازرگانی ۳۹ نفر (۱۴,۰٪) ، رشته کارآفرینی ۱۵ نفر (۵,۴٪) ، رشته اجرایی ۱۰ نفر (۳,۶٪) ، رشته مدیریت دولتی گرایش تحول ۸ نفر (۲,۹٪) ، گرایش سیستم های اطلاعاتی ۱۰۲ نفر (۳۶,۷٪) ، گرایش منابع انسانی ۱۳ نفر (۴,۷٪) میباشد.

لازم به ذکر است که تعداد ۹۱ نفر (۳۲,۷٪) از دانشجویان به علت ناشناخته ماندن از مشخص کردن گرایش و یا رشته تحصیلی خود خودداری نموده اند.

براین اساس بیشترین پاسخ دهندگان از رشته مدیریت دولتی میباشد احتمال داده میشود که اگر آن تعداد دانشجویان که به هر علتی از مشخص کردن گرایش و رشته تحصیلی خود ممانعت نمیکردند آمار بیشتری در تفسیر گرایش ها مشاهده میشد.

جدول ۴-۱ - فراوانی گرایشهای تحصیلی پاسخ دهندگان

گرایش های تحصیلی	فراوانی	درصد
دولتی (تحول)	۸	۲/۹
دولتی (منابع انسانی)	۱۳	۴/۷
دولتی (سیستم های اطلاعاتی)	۱۰۲	۳۶/۷
بازرگانی	۳۹	۱۴/۰
کارآفرینی	۱۵	۵/۴
اجرایی	۱۰	۳/۶
گرایش مشخص نشده	۹۱	۳۲/۷
مجموع	۲۷۸	۱۰۰/۰

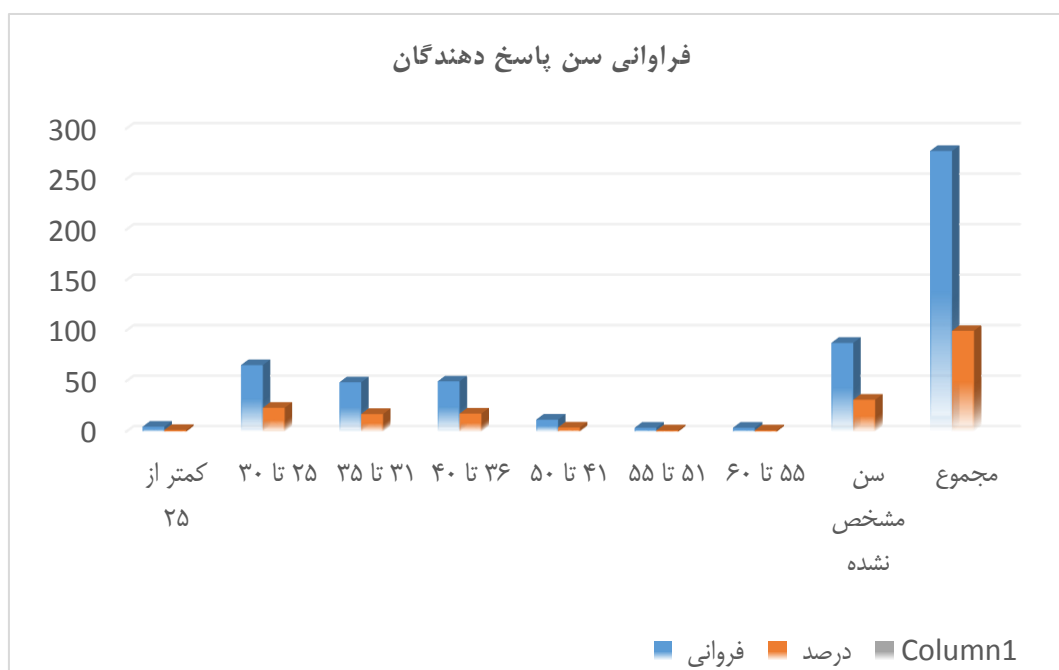
نمودار ۴-۱- فراوانی گرایشهای تحصیلی پاسخ دهندگان

۲. بر اساس وضعیت سنی پاسخ دهندگان به پرسشنامه از کل دانشجویان ۲۷۸ نفر (۱۰۰,۰٪) به دست آمده، کمتر ۲۵ سال ۵ نفر (۱,۸٪)، ۲۵ تا ۳۰ سال ۶۶ نفر (۲۳,۷٪)، ۳۱ تا ۳۵ سال ۴۹ نفر (۱۷,۶٪)، ۳۶ تا ۴۰ سال ۵۰ نفر (۱۸,۰٪)، ۴۱ تا ۵۰ سال ۱۲ نفر (۴,۲٪)، ۵۱ تا ۵۵ سال ۴ نفر (۱,۴٪)، ۵۵ تا ۶۰ سال ۴ نفر (۱,۴٪) میباشند. براساس اطلاعات مندرج در جدول آماری بیشترین نفرات پاسخ دهنده به این پرسشنامه دارای ۲۵ تا ۴۰ سال سن میباشند که این نشان دهنده ی جوان بودن جامعه نمونه است. متأسفانه تعداد ۸۸ نفر (۳۱,۷٪) از نفرات پاسخ دهنده سن خود را مشخص نکرده اند لذا اگر چنین نمیشد آمار دقیقی از سن جامعه /اماری به دست می آمد.

جدول ۴-۲- فراوانی سن پاسخ دهندگان

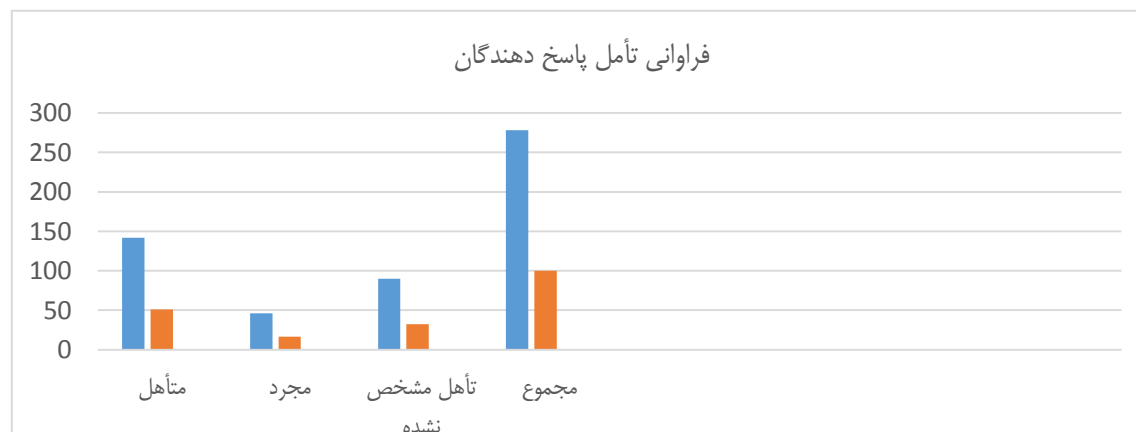
سن	فراوانی	درصد
----	---------	------

۱/۸	۵	کمتر از ۲۵ سال
۲۳/۷	۶۶	۲۵ تا ۳۰ سال
۱۷/۶	۴۹	۳۱ تا ۳۵ سال
۱۸/۰	۵۰	۳۶ تا ۴۰ سال
۴/۲	۱۲	۴۱ تا ۵۰ سال
۱/۴	۴	۵۱ تا ۵۵ سال
۱/۴	۴	۵۵ تا ۶۰ سال
۳۱/۷	۸۸	سن مشخص نشده
۱۰۰/۰	۲۷۸	مجموع

نمودار ۴-۲- فراوانی سن پاسخ دهندگان

براساس وضعیت تأهل پاسخ دهندگان به پرسشنامه از کل ۲۷۸ نفر (۱۰۰,۰٪) کل دانشجویان

، ۱۴۲ نفر (۵۱،۱٪) آنها متأهل و ۴۶ نفر (۱۶،۵٪) آنها مجرد میباشند و تعداد ۹۰ نفر (۳۲،۴٪) از دانشجویان وضعیت تأهل خود را مشخص نکرده اند . بنابراین میتوان گفت که بیشترین نمرات جامعه آماری ما را متأهلین تشکیل داده اند که درصد کمی از آنها در مجرد به سر می برند ولی اگر آن تعداد ۹۰ (۳۲،۴٪) از جامعه وضعیت تأهل را مشخص میکردند آمار دقیقی از این وضعیت به دست می آمد.

جدول ۳-۴- فراوانی تاهل پاسخ دهندگان

تاهل	فراوانی	درصد
متاهل	۱۴۲	۵۱/۱
مجرد	۴۶	۱۶/۵
تاهل مشخص نشده	۹۰	۳۲/۴
مجموع	۲۷۸	۱۰۰/۰

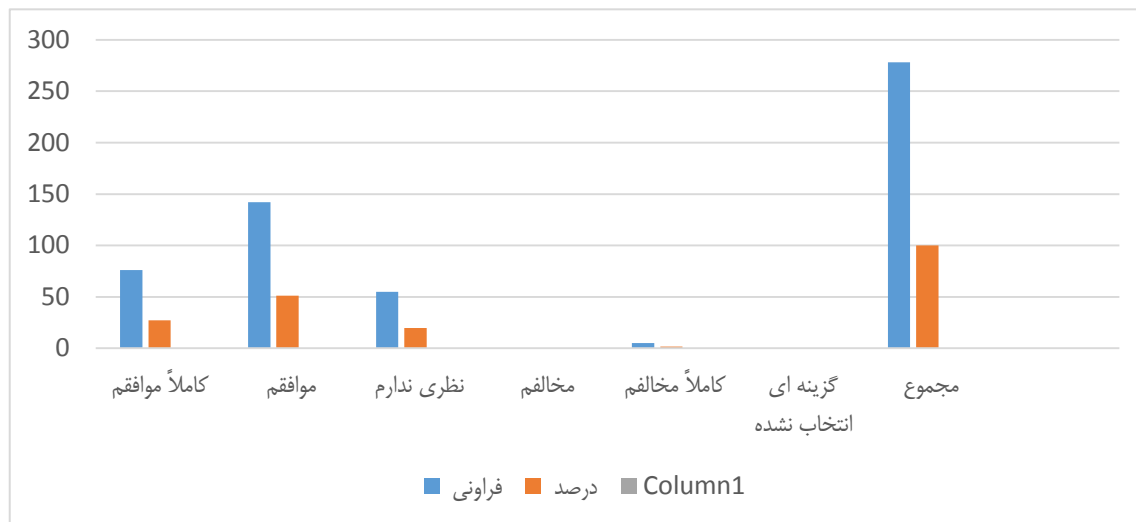
۳-۴ وضعیت آمار توصیفی (توصیف نظر پاسخ دهندگان) :

در این بخش از پژوهش به توصیف نظر پاسخ دهندگان و تجزیه و تحلیل نظرات و تایید و رد فرضیات تحقیق پرداخته میشود.

۱-۳-۴ تجزیه و تحلیل و آزمون فرضیه فرعی اول: (روحیه و فرهنگ جهادی)

جدول ۴-۴- نظر پاسخ دهندگان در رابطه با میزان اثرگذاری داشتن روحیه و فرهنگ جهادی توسط مدیران بر تحقق و ایجاد اقتصادمقاومتی

گزینه ها	فراوانی	درصد
کاملاً موافقم	۷۶	۲۷/۳
موافقم	۱۴۲	۵۱/۱
نظری ندارم	۵۵	۱۹/۸
مخالفم	۰	۰۰/۰
کاملاً مخالفم	۵	۱/۸
گزینه ای انتخاب		۰
مجموع	نمودار ۳-۴- فراوانی تاهل پاسخ دهندگان	۱۰۰/۰

نمودار ۴-۴- نظر پاسخ دهندگان در رابطه با میزان اثرگذاری داشتن روحیه و فرهنگ

اطلاعات: جهادی توسط مدیران بر تحقق و ایجاد اقتصادمقاومتی شامل

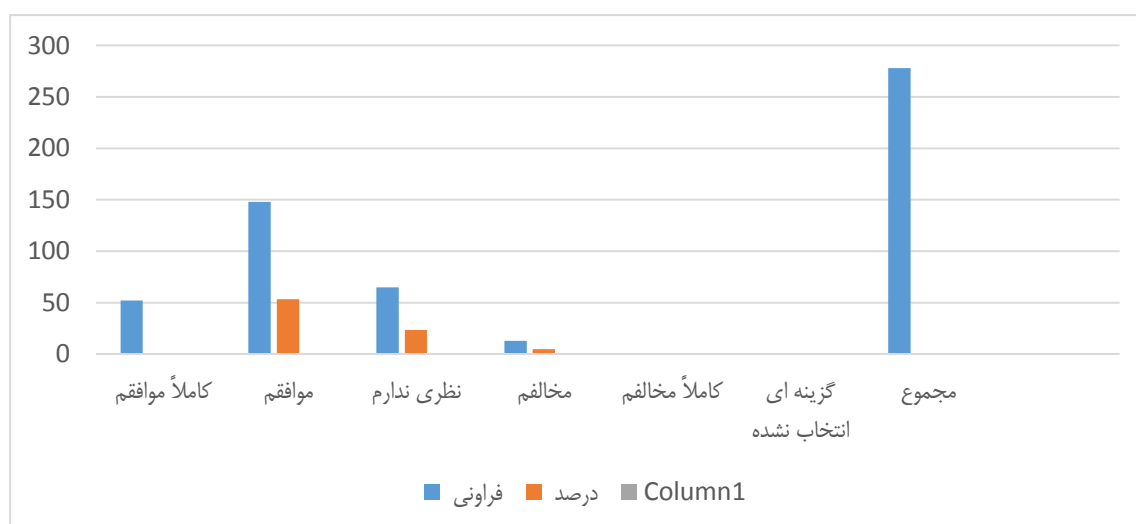
۷۸,۴٪ ایشان میباشند در رابطه با میزان تاثیر روحیه و فرهنگ جهادی در تحقق اقتصاد مقاومتی نظر مثبت دارند ای این تعداد ۷۶ نفر با انتخاب گزینه کاملاً موافقم و ۱۴۲ نفر با انتخاب گزینه موافقم این نظریه را تایید نموده اند در مقابل تنها تعداد ۵ نفر از پاسخ دهندگان که ۱,۸ درصد از پاسخ دهندگان را شامل میشوند معتقدند که روحیه و فرهنگ جهادی در ایجاد اقتصادمقاومتی تاثیری ندارد. این در حالی است که تعداد ۵۵ نفر (۱۹,۸٪) در این رابطه نظری نداشته اند لذا در رابطه به تاثیر روحیه و فرهنگ جهادی بر تحقق اقتصاد مقاومتی بیگانه و یا نخواستار اند اعلام نظر کنند.

۴-۳-۲ تجزیه و تحلیل و آزمون فرضیه فرعی دوم : (تقوای سیاسی)

جدول ۴-۵- نظر پاسخ دهندگان در رابطه با میزان اثرگذاری رعایت تقوای سیاسی توسط مدیران بر ساخت و ایجاد اقتصادمقاومتی

گزینه ها	فراوانی	درصد
کاملاً موافقم	۵۲	۱۸/۷

موافقم	۱۴۸	۵۳/۲
نظری ندارم	۶۵	۲۳/۴
مخالفم	۱۳	۴/۷
کاملاً مخالفم	۰	۰۰/۰
گزینه ای انتخاب نشده	۰	۰۰/۰
مجموع	۲۷۸	۱۰۰/۰

نمودار ۴-۵. نظر پاسخ دهندگان در رابطه با میزان اثرگذاری رعایت تقوای سیاسی توسط مدیران بر ساخت و ایجاد اقتصادمقاومتی

اطلاعات مندرج در جدول شماره ۵ بیان دارد که تعداد ۲۰۰ نفر از پاسخ دهندگان که شامل ۷۱٫۹٪ ایشان میباشد در رابطه با میزان تاثیر رعایت تقوای سیاسی در تحقق اقتصاد مقاومتی نظر مثبت دارند از این تعداد ۵۲ نفر (۱۸٫۷٪) با انتخاب گزینه کاملاً موافقم و ۱۴۸ نفر (۵۳٫۲٪) با انتخاب گزینه موافقم این نظریه را تایید نموده اند در مقابل تنها تعداد ۱۳ نفر از پاسخ دهندگان که ۴٫۷ درصد از پاسخ دهندگان را شامل میشوند معتقدند که تقوای سیاسی در ایجاد اقتصادمقاومتی تاثیری ندارد.

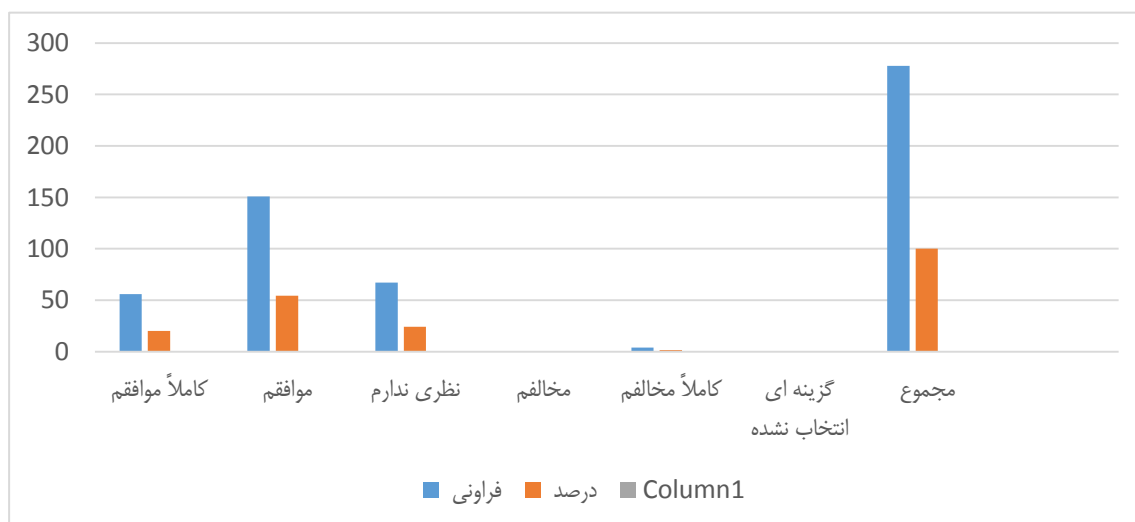
نکته قابل توجه : هیچ کدام از پاسخ دهندگان نظر کاملاً مخالفم را در رابطه با این موضوع انتخاب نکرده اند لذا این مولفه از ویژگی های مدیریت جهادی از دیدگاه دانشجویان از اهمیت بالایی در تحقق اقتصادمقاومتی برخوردار است.

این در حالی است که تعداد ۶۵ نفر (۲۳,۴٪) در این رابطه نظری نداشته اند لذا در رابطه به رعایت تقوای سیاسی توسط مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی بیگانه و یا نخواستہ اند اعلام نظر کنند.

۴-۳-۳ تجزیه و تحلیل و آزمون فرضیه فرعی سوم : (وجدان کاری)

جدول ۴-۶- نظر پاسخ دهندگان در رابطه با میزان اثرگذاری به کارگیری وجدان کاری توسط مدیران بر تحقق و ساخت اقتصادمقاومتی

گزینه ها	فراوانی	درصد
کاملاً موافقم	۵۶	۲۰/۱
موافقم	۱۵۱	۵۴/۳
نظری ندارم	۶۷	۲۴/۱
مخالفم	۰	۰۰/۰
کاملاً مخالفم	۴	۱/۴
گزینه ای انتخاب نشده	۰	۰
مجموع	۲۷۸	۱۰۰/۰

نمودار ۴-۶- نظر پاسخ دهندگان در رابطه با میزان اثرگذاری به کارگیری وجدان کاری توسط مدیران بر تحقق و ساخت اقتصادمقاومتی

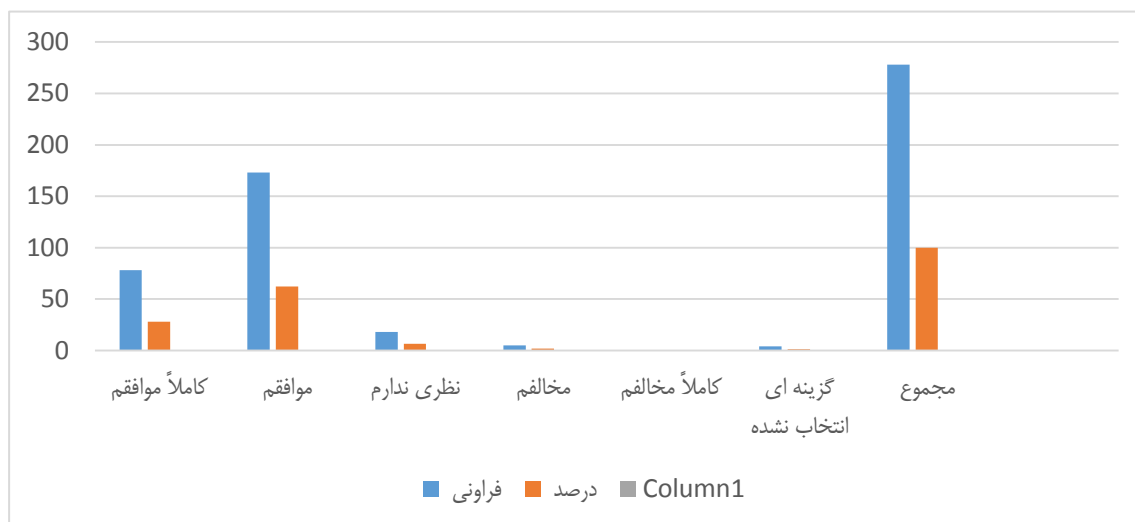
اطلاعات مندرج در جدول شماره ۶ بیان دارد که تعداد ۲۰۷ نفر از پاسخ دهندگان که شامل ۷۴,۴٪ ایشان میباشد در رابطه با میزان تاثیر روحیه و فرهنگ جهادی در تحقق اقتصاد مقاومتی نظر مثبت دارند از این تعداد ۵۶ نفر با انتخاب گزینه کاملاً موافقم و ۱۵۱ نفر با انتخاب گزینه موافقم این نظریه را تایید نموده اند در مقابل تنها تعداد ۴ نفر از پاسخ دهندگان که ۱,۴ درصد از پاسخ دهندگان را شامل میشوند گزینه کاملاً مخالف را انتخاب و معتقدند که به کارگیری وجدان کاری در ایجاد اقتصادمقاومتی تاثیری ندارد. این در حالی است که تعداد ۶۷ نفر (۲۴,۱٪) در این رابطه نظری نداشته اند لذا در رابطه به تاثیر وجدان کاری بر تحقق اقتصاد مقاومتی بیگانه و یا نخواستارند اعلام نظر کنند.

۴-۳- تجزیه و تحلیل و آزمون فرضیه فرعی چهارم: (رفتار عاداتخواهانه)

جدول ۴-۷- نظر پاسخ دهندگان در رابطه با میزان اثرگذاری داشتن رفتار عاداتخواهانه توسط مدیران بر تحقق و ایجاد اقتصادمقاومتی

گزینه ها	فراوانی	درصد
کاملاً موافقم	۷۸	۲۸/۱
موافقم	۱۷۳	۶۲/۲
نظری ندارم	۱۸	۶/۵
مخالفم	۵	۱/۸
کاملاً مخالفم	۰	۰۰/۰
گزینه ای انتخاب نشده	۴	۱/۴

مجموع	۲۷۸	۱۰۰/۰
-------	-----	-------

نمودار ۴-۷. نظر پاسخ دهندگان در رابطه با میزان اثرگذاری داشتن رفتار عدالتخواهانه توسط مدیران بر تحقق و ایجاد اقتصادمقاومتی

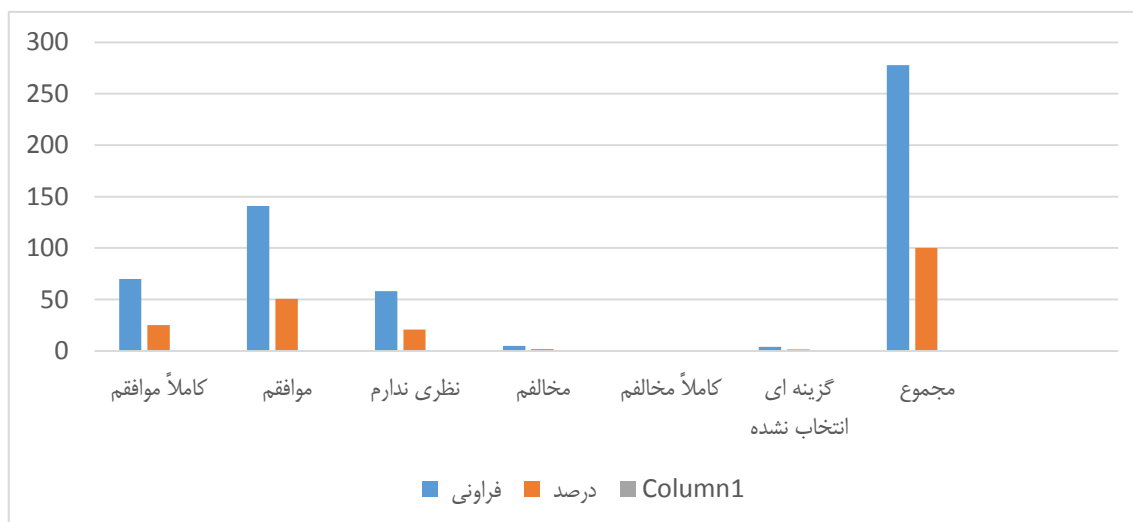
اطلاعات مندرج در جدول شماره ۷ بیان دارد که تعداد ۲۵۱ نفر از پاسخ دهندگان که شامل ۹۰,۳٪ ایشان میباشند در رابطه با میزان تاثیر رفتار عدالتخواهانه در تحقق اقتصاد مقاومتی نظر مثبت دارند از این تعداد ۷۸ نفر با انتخاب گزینه کاملاً موافقم و ۱۷۳ نفر با انتخاب گزینه موافقم این نظریه را تایید نموده اند در مقابل تنها تعداد ۵ نفر از پاسخ دهندگان که ۱,۸ درصد از پاسخ دهندگان را شامل میشوند معتقدند که رفتار عدالتخواهانه توسط مدیران در ایجاد اقتصادمقاومتی تاثیری ندارد. این در حالی است که تعداد ۱۸ نفر (۶,۵٪) در این رابطه نظری نداشته اند لذا در رابطه به تاثیر رفتار عدالتخواهانه بر تحقق اقتصاد مقاومتی بیگانه و یا

نخواستہ اند اعلام نظر کنند. ہم چنین ۴ نفر با ۱,۴ درصد به سوالات مربوط به این مؤلفہ پاسخی ارائه نکرده اند.

۴-۳-۵ تجزیہ و تحلیل و آزمون فرضیہ فرعی پنجم: (تلاش مجاہدانہ)

جدول ۴-۸- نظر پاسخ دہندگان در رابطہ با میزان اثرگذاری تلاش مجاہدانہ مدیران بر تحقق و ایجاد اقتصادمقاومتی

گزینه ها	فراوانی	درصد
کاملاً موافقم	۷۰	۲۵/۲
موافقم	۱۴۱	۵۰/۷
نظری ندارم	۵۸	۲۰/۹
مخالفم	۵	۱/۸
کاملاً مخالفم	۰	۰۰/۰
گزینه ای انتخاب نشده	۴	۱/۴
مجموع	۲۷۸	۱۰۰/۰

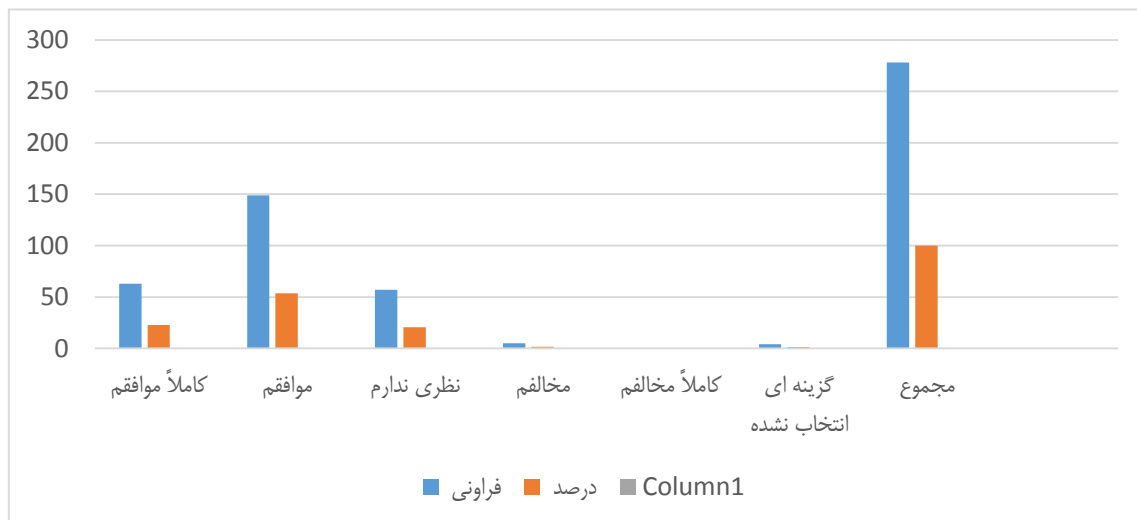
نمودار ۴-۸- نظر پاسخ دهندگان در رابطه با میزان اثرگذاری تلاش مجاهدانه مدیران بر تحقق و ایجاد اقتصادمقاومتی

اطلاعات مندرج در جدول شماره ۸ بیان دارد که تعداد ۲۱۱ نفر از پاسخ دهندگان که شامل ۷۵,۹٪ ایشان می باشد در رابطه با میزان تاثیر جهاد کاری (تلاش مجاهدانه) در تحقق اقتصاد مقاومتی نظر مثبت دارند از این تعداد ۷۰ نفر با انتخاب گزینه کاملاً موافقم و ۱۴۱ نفر با انتخاب گزینه موافقم این نظریه را تایید نموده اند در مقابل تنها تعداد ۵ نفر از پاسخ دهندگان که ۱,۸ درصد از پاسخ دهندگان را شمل میشوند معتقدند که تلاش مجاهدانه در ایجاد اقتصادمقاومتی تاثیری ندارد. این در حالی است که تعداد ۵۸ نفر (۲۰,۹٪) در این رابطه نظری نداشته اند لذا در رابطه به تاثیر جهاد کاری بر تحقق اقتصاد مقاومتی بیگانه و یا نخواستنه اند اعلام نظر کنند و هم چنین ۴ نفر با ۱,۴ درصد به سوالات مربوط به این مؤلفه پاسخی ارائه نکرده اند.

۴-۳-۶ تجزیه و تحلیل و آزمون فرضیه فرعی ششم : (فسادستیزی)

جدول ۴-۹- نظر پاسخ دهندگان در رابطه با میزان اثرگذاری فسادستیزی مدیران بر تحقق و ایجاد اقتصادمقاومتی

گزینه ها	فراوانی	درصد
کاملاً موافقم	۶۳	۲۲/۷
موافقم	۱۴۹	۵۳/۶
نظری ندارم	۵۷	۲۰/۵
مخالفم	۵	۱/۸
کاملاً مخالفم	۰	۰۰/۰
گزینه ای انتخاب نشده	۴	۱/۴
مجموع	۲۷۸	۱۰۰/۰

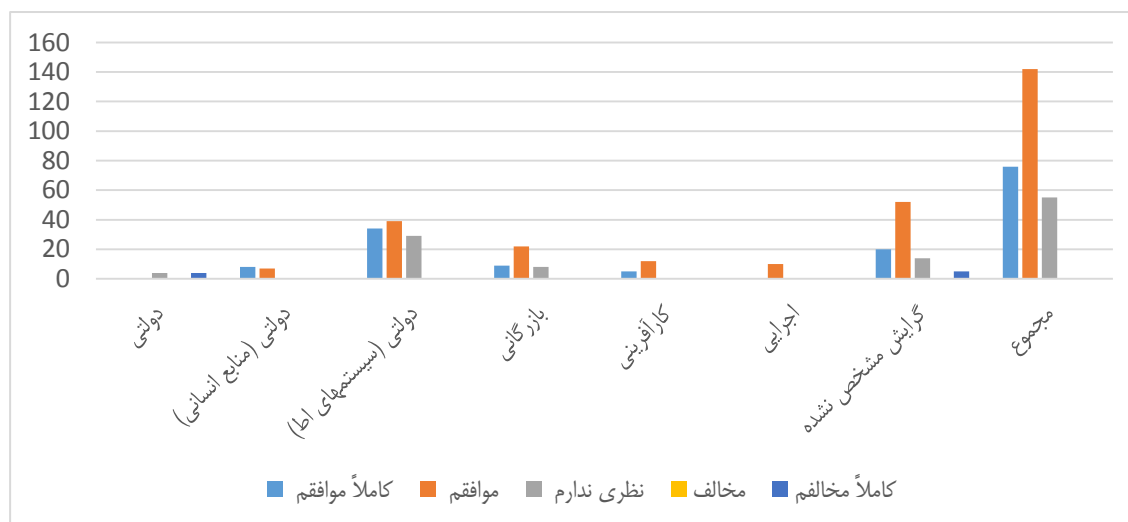
نمودار ۹-۴- نظر پاسخ دهندگان در رابطه با میزان اثرگذاری فسادستیزی مدیران بر تحقق و ایجاد اقتصادمقاومتی

اطلاعات مندرج در جدول شماره ۹ بیان دارد که تعداد ۲۱۲ نفر از پاسخ دهندگان که شامل ۷۶,۱٪ ایشان میباشد در رابطه با میزان تاثیر فسادستیزی در تحقق اقتصاد مقاومتی نظر مثبت دارند از این تعداد ۶۳ نفر با انتخاب گزینه کاملاً موافقم و ۱۴۹ نفر با انتخاب گزینه موافقم این نظریه را تایید نموده اند در مقابل تنها تعداد ۵ نفر از پاسخ دهندگان که ۱,۸ درصد از پاسخ دهندگان را شمل میشوند معتقدند که فسادستیزی در ایجاد اقتصادمقاومتی تاثیری ندارد. این در حالی است که تعداد ۵۷ نفر (۲۰,۵٪) در این رابطه نظری نداشته اند لذا در رابطه به تاثیر جهاد کاری بر تحقق اقتصاد مقاومتی بیگانه و یا نخواستارند اعلام نظر کنند و هم چنین ۴ نفر با ۱,۴ درصد به سوالات مربوط به این مؤلفه پاسخی ارائه نکرده اند.

۴-۴ توصیف نظر پاسخ دهندگان براساس نوع رشته (گرایش) تحصیلی:

جدول ۴-۱۰- پراکندگی نظر پاسخ دهندگان در رابطه با اندازه تاثیر داشتن روحیه و فرهنگ جهادی توسط مدیران بر ایجاد اقتصاد مقاومتی

رشته	گزینه ها	کاملاً موافقم	موافقم	نظری ندارم	مخالف	کاملاً مخالف
دولتی (تحول)	۰	۰۰/۰	۰	۰۰/۰	۴	۱/۴
دولتی (منابع انسانی)	۸	۲/۹	۷	۲/۵	۰	۰۰/۰
دولتی (سیستمهای اط)	۳۴	۱۲/۲	۳۹	۱۴/۰	۲۹	۱۰/۵
بازرگانی	۹	۳/۲	۲۲	۷/۹	۸	۲/۹
کارآفرینی	۵	۱/۸	۱۲	۴/۴	۰	۰۰/۰
اجرایی	۰	۰۰/۰	۱۰	۳/۶	۰	۰۰/۰
گرایش مشخص نشده	۲۰	۷/۲	۵۲	۱۸/۷	۱۴	۵/۰
مجموع	۷۶	۲۷/۳	۱۴۲	۵۱/۱	۵۵	۱۹/۸

نمودار ۴-۱۰- پراکندگی نظر پاسخ دهندگان در رابطه با اندازه تاثیر داشتن روحیه و فرهنگ جهادی توسط مدیران بر ایجاد اقتصاد مقاومتی

با توجه به نتایج به دست آمده از آمار توصیفی فرضیه اول (روحیه و فرهنگ جهادی) از مجموع ۲۷۸ نفر پاسخ دهنده به شش ۶ سؤال اول پرسشنامه مربوط به روحیه و فرهنگ

جهادی ، تعداد ۷۶ نفر (۲۷,۳٪) گزینه کاملاً موافقم را انتخاب که از این تعداد در گرایش ها و رشته های تحصیلی ، دولتی (منابع انسانی) ۸ نفر ۲,۹٪ ، دولتی (سیستم های اطلاعاتی) ۳۴ نفر ۱۲,۲٪ ، بازرگانی ۹ نفر ۳,۲٪ ، کارآفرینی ۵ نفر ۱,۸٪ را شامل میشود در گرایش تحول و رشته اجرایی هیچ پاسخ دهنده ای این گزینه را انتخاب نکرده اند و تعداد ۲۰ نفر ۷,۲٪ از پاسخگویان که گرایش خود را مشخص نکردند این گزینه را انتخاب کرده اند. تعداد ۱۴۲ نفر (۵۱,۱٪) گزینه موافقم را انتخاب کرده اند از این تعداد در گرایش ها یا رشته های تحصیلی ، منابع انسانی ۷ نفر ، سیستم های اطلاعاتی ۳۹ نفر ، بازرگانی ۲۲ نفر ، کارآفرینی ۱۲ نفر ، اجرایی ۱۰ نفر و پاسخ دهندگانی که گرایش را انتخاب نکرده اند ۵۲ نفر را شامل میشوند. قابل توجه است که هیچ پاسخ دهنده ای در گرایش دولتی تحول این گزینه را انتخاب نکرده است.

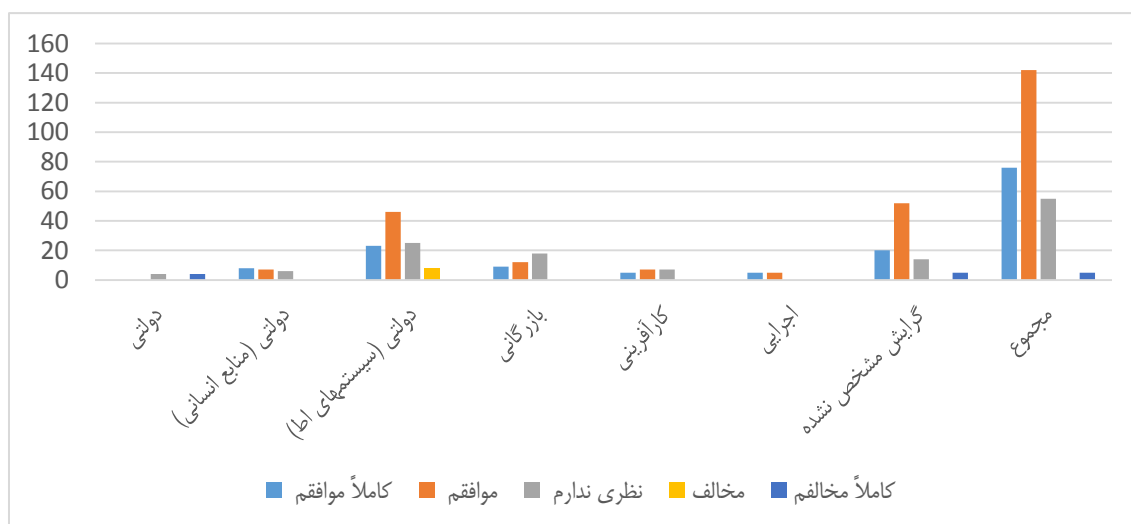
بنابراین میتوان گفت که که اکثریت با ۷۸,۴ درصد رابطه تاثیر روحیه جهادی و فرهنگ جهادی را در ایجاد و ساخت اقتصاد مقاومتی تایید که بیشترین نمرات تایید کننده از گرایش دولتی (سیستم های اطلاعاتی) میباشد که دارای ۷۳ نفر از مجموع ۲۱۸ نفر ۲۶,۲٪ تایید کنندگان موافق و کاملاً موافق شامل ۷۸,۴ درصد جامعه اماری میباشد هستند.

نفراتی هم از مشخص نمودن گرایش خودداری نمودند هم با ۷۲ نفر (۲۵,۹٪) از مجموع ۲۷۸ نفر تایید کننده بعد از گرایش سیستم های اطلاعاتی بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده اگر پاسخ دهندگان گرایش خود را مشخص میکردند آمار دقیقی را میتوانستیم بدست آوریم.

جدول ۴-۱۱- پراکندگی نظر پاسخ دهندگان در رابطه با اندازه تاثیر رعایت تقوای سیاسی توسط مدیران بر ساخت و ایجاد اقتصاد مقاومتی

رشته	گزینه ها	کاملاً موافقم	موافقم	نظری ندارم	مخالف	کاملاً مخالف
------	----------	---------------	--------	------------	-------	--------------

دولتی (تحول)	۰	۰۰/۰	۰	۰۰/۰	۴	۱/۴	۰	۰۰/۰
دولتی (منابع انسانی)	۰	۰۰/۰	۰	۲/۵	۶	۲/۲	۰	۰۰/۰
دولتی (سیستمهای اط)	۲۳	۸/۳	۴۶	۱۶/۵	۲۵	۹/۰	۸	۲/۹
بازرگانی	۹	۳/۲	۱۲	۴/۳	۱۸	۶/۵	۰	۰۰/۰
کارآفرینی	۵	۱/۸	۷	۲/۶	۷	۲/۶	۰	۰۰/۰
اجرایی	۵	۱/۸	۵	۱/۸	۰	۰۰/۰	۰	۰۰/۰
گرایش مشخص نشده	۱۰	۳/۶	۷۱	۲۵/۵	۵	۱/۸	۵	۱/۸
مجموع	۵۲	۱۸/۷	۱۴۸	۵۳/۲	۶۵	۲۳/۴	۱۳	۴/۷

نمودار ۴-۱۱- پراکندگی نظر پاسخ دهندگان در رابطه با اندازه تاثیر رعایت تقوای سیاسی توسط مدیران بر ساخت و ایجاد اقتصاد مقاومتی

با توجه به نتایج به دست آمده از آمار توصیفی فرضیه دوم (تقوای سیاسی) از مجموع ۲۷۸ نفر پاسخ دهنده سوالات ۷ تا ۱۲ پرسشنامه مربوط به تقوای سیاسی، تعداد ۵۲ نفر (۱۸,۷٪) گزینه کاملاً موافقم را انتخاب که از این تعداد در گرایش ها و رشته های تحصیلی، دولتی (سیستم های اطلاعاتی) ۲۳ نفر ۸,۳٪، بازرگانی ۹ نفر ۳,۲٪، کارآفرینی ۵ نفر ۱,۸٪، اجرایی ۵ نفر ۱,۸٪، را شامل میشود در گرایشهای تحول و منابع انسانی هیچ پاسخ دهنده

ای این گزینه را انتخاب نکرده اند و تعداد ۱۰ نفر ۳,۶٪ از پاسخگویان که گرایش خود را مشخص نکردند این گزینه را انتخاب کرده اند.

تعداد ۱۴۸ نفر (۵۳,۲٪) گزینه موافق را انتخاب کرده اند از این تعداد در گرایش ها یا رشته های تحصیلی ، منابع انسانی ۷ نفر ، سیستم های اطلاعاتی ۴۶ نفر ، بازرگانی ۱۲ نفر ، کارآفرینی ۷ نفر ، اجرایی ۵ نفر و پاسخ دهندگانی که گرایش را انتخاب نکرده اند ۷۱ نفر را شامل میشوند. قابل توجه است که هیچ پاسخ دهنده ای در گرایش دولتی تحول این گزینه را انتخاب نکرده است.

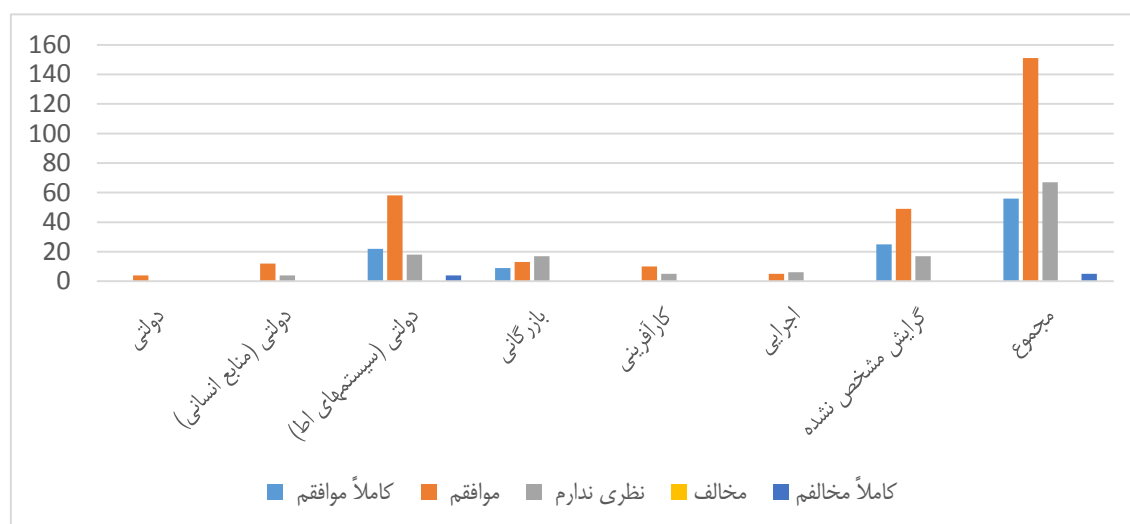
بنابراین میتوان گفت که که اکثریت با ۷۱,۹ درصد رابطه تاثیر تقوای سیاسی را در ایجاد و ساخت اقتصاد مقاومتی تایید و بیشترین نفرات تایید کننده از گرایش دولتی (سیستم های اطلاعاتی) میباشند که دارای ۶۹ نفر از مجموع ۲۰۰ نفر ۲۴,۸٪ تایید کنندگان موافق و کاملاً موافق شامل ۷۱,۹ درصد جامعه امار میباشند هستند.

نفراتی هم از مشخص نمودن گرایش خودداری نمودند هم با ۸۱ نفر (۲۹,۱٪) از مجموع ۲۷۸ نفر تایید کننده قبل از گرایش سیستم های اطلاعاتی بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده اگر پاسخ دهندگان گرایش خود را مشخص میکردند آمار دقیقی را میتوانستیم بدست آوریم.

جدول ۴-۱۲- پراکندگی نظر پاسخ دهندگان در رابطه با اندازه به کارگیری وجدان کاری توسط مدیران بر ایجاد و تحقق اقتصاد مقاومتی

رشته	گزینه ها	کاملاً موافقم	موافقم	نظری ندارم	مخالف	کاملاً مخالف
دولتی (تحول)	۰	۰	۰	۰	۰	۰
دولتی (منابع انسانی)	۰	۰	۱۲	۴	۱/۴	۰

دولتی (سیستمهای اط)	۲۲	۷/۹	۵۸	۲۰/۹	۱۸	۶/۵		۴	۱/۴
بازرگانی	۹	۳/۲	۱۳	۴/۷	۱۷	۶/۱		۰	۰۰/۰
کارآفرینی	۰	۰۰/۰	۱۰	۳/۶	۵	۱/۸		۰	۰۰/۰
اجرایی	۰	۰۰/۰	۵	۱/۸	۶	۲/۲		۰	۰۰/۰
گرایش مشخص نشده	۲۵	۹/۰	۴۹	۱۷/۶	۱۷	۶/۱		۰	۰۰/۰
مجموع	۵۶	۲۰/۱	۱۵۱	۵۴/۳	۶۷	۲۴/۱		۴	۱/۴

نمودار ۴-۱۲- پراکندگی نظر پاسخ دهندگان در رابطه با اندازه به کارگیری وجدان کاری

توسط مدیران بر ایجاد و تحقق اقتصاد مقاومتی

با توجه به نتایج به دست آمده از آمار توصیفی فرضیه سوم (وجدان کاری) از مجموع ۲۷۸ نفر پاسخ دهنده سوالات ۱۳ تا ۱۸ پرسشنامه مربوط به وجدان کاری، تعداد ۵۶ نفر (۲۰,۱٪) گزینه کاملاً موافقم را انتخاب که از این تعداد در گرایش ها و رشته های تحصیلی، دولتی (سیستم های اطلاعاتی) ۲۲ نفر ۷,۹٪، بازرگانی ۹ نفر ۳,۲٪، را شامل میشود در گرایشهای تحول و منابع انسانی و رشته کارآفرینی و اجرایی هیچ پاسخ دهنده ای این گزینه را

انتخاب نکرده اند و تعداد ۲۵ نفر ۹,۰٪ از پاسخگویان که گرایش خود را مشخص نکردند این گزینه را انتخاب کرده اند.

تعداد ۱۵۱ نفر (۵۴,۳٪) گزینه موافق را انتخاب کرده اند از این تعداد در گرایش ها یا رشته های تحصیلی، تحول ۴ نفر، منابع انسانی ۱۲ نفر، سیستم های اطلاعاتی ۵۸ نفر، بازرگانی ۱۳ نفر، کارآفرینی ۵ نفر، اجرایی ۶ نفر و پاسخ دهندگانی که گرایش را انتخاب نکرده اند ۴۹ نفر را شامل میشوند.

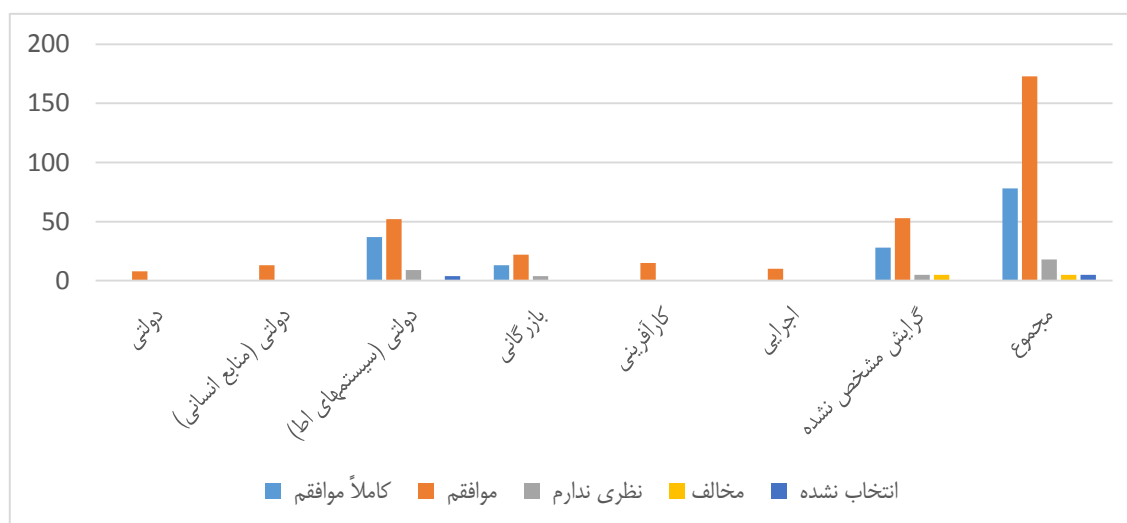
بنابراین میتوان گفت که اکثریت با ۷۴,۴ درصد رابطه تاثیر وجدان کاری را در ایجاد و ساخت اقتصادمقاومتی تایید و بیشترین نفرات تایید کننده از گرایش دولتی (سیستم های اطلاعاتی) میباشند که دارای ۸۰ نفر از مجموع ۲۰۷ نفر ۲۸,۸٪ تایید کنندگان موافق و کاملاً موافق شامل ۷۴,۴ درصد جامعه اماری میباشد هستند.

نفراتی هم از مشخص نمودن گرایش خودداری نمودند هم با ۷۴ نفر (۲۶,۶٪) از مجموع ۲۷۸ نفر تایید کننده بعد از گرایش سیستم های اطلاعاتی بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده اگر پاسخ دهندگان گرایش خود را مشخص میکردند آمار دقیقی را میتوانستیم بدست آوریم.

جدول ۴-۱۳- پراکندگی نظر پاسخ دهندگان در رابطه با اندازه تاثیر داشتن رفتار عاداتخواهانه توسط مدیران بر ایجاد اقتصاد مقاومتی

رشته	گزینه ها	کاملاً موافقم	موافقم	نظری ندارم	مخالف	انتخاب نشده
دولتی (تحول)	۰	۰۰/۰	۸	۲/۹	۰	۰۰/۰
دولتی (منابع انسانی)	۰	۰۰/۰	۱۳	۴/۷	۰	۰۰/۰
دولتی	۳۷	۱۳/۳	۵۲	۱۸/۷	۹	۳/۲
					۴	۱/۴

(سیستم‌های اط)										
۰/۰/۰	۰	۰/۰/۰	۰	۱/۴	۴	۷/۹	۲۲	۴/۷	۱۳	بازرگانی
۰/۰/۰	۰	۰/۰/۰	۰	۰/۰/۰	۰	۵/۴	۱۵	۰/۰/۰	۰	کارآفرینی
۰/۰/۰	۰	۰/۰/۰	۰	۰/۰/۰	۰	۳/۶	۱۰	۰/۰/۰	۰	اجرایی
۰/۰/۰	۰	۱/۸	۵	۱/۸	۵	۱۹/۱	۵۳	۱۰/۱	۲۸	گرایش مشخص نشده
۱/۴	۴	۱/۸	۵	۶/۵	۱۸	۶۲/۲	۱۷۳	۲۸/۱	۷۸	مجموع

نمودار ۴-۱۳- پراکندگی نظر پاسخ دهندگان در رابطه با اندازه تاثیر رفتار عداخواهانه توسط مدیران

بر ایجاد اقتصاد مقاومتی

با توجه به نتایج به دست آمده از آمار توصیفی فرضیه چهارم (رفتار عداخواهانه) از مجموع ۲۷۸ نفر پاسخ دهنده سوالات ۱۹ تا ۲۴ پرسشنامه مربوط به وجدان کاری، تعداد ۷۸ نفر (۲۸,۱٪) گزینه کاملاً موافقم را انتخاب که از این تعداد در گرایش ها و رشته های تحصیلی، دولتی (سیستم های اطلاعاتی) ۳۷ نفر ۱۳,۳٪، بازرگانی ۱۳ نفر ۴,۷٪، را شامل میشود در گرایشهای تحول و منابع انسانی و رشته کارآفرینی و اجرایی هیچ پاسخ دهنده ای این گزینه را انتخاب نکرده اند و تعداد ۲۸ نفر ۱۰,۱٪ از پاسخگویان که گرایش خود را مشخص نکردند این گزینه را انتخاب کرده اند.

تعداد ۱۷۳ نفر (۶۲,۲٪) گزینه موافقم را انتخاب کرده اند از این تعداد در گرایش ها یا رشته های تحصیلی، تحول ۸ نفر، منابع انسانی ۱۳ نفر، سیستم های اطلاعاتی ۵۲ نفر، بازرگانی ۲۲ نفر، کارآفرینی ۱۵ نفر، اجرایی ۱۰ نفر و پاسخ دهندگانی که گرایش را انتخاب نکرده اند ۵۳ نفر را شامل میشوند.

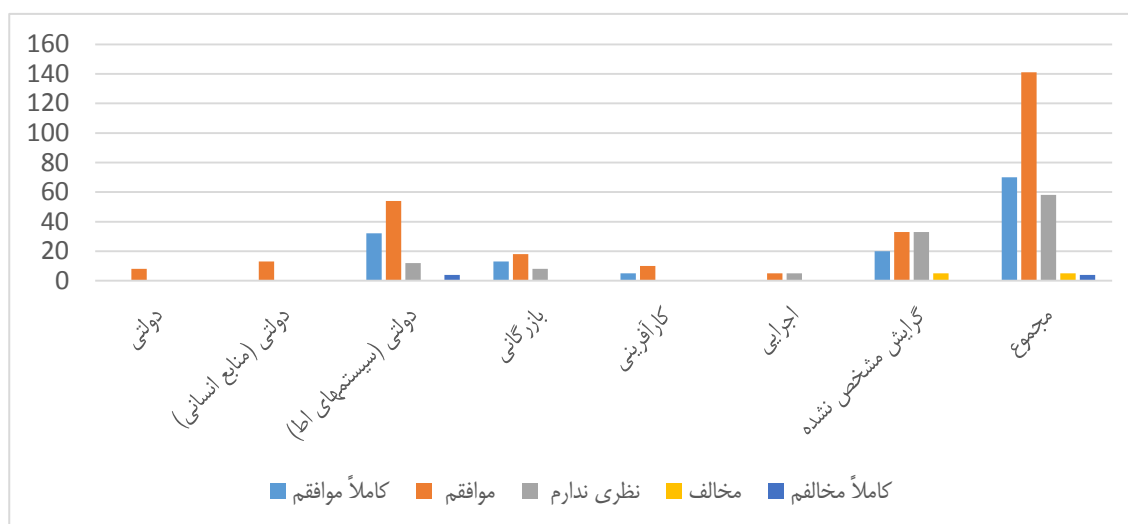
بنابراین میتوان گفت که اکثریت با ۹۰,۳ درصد رابطه تاثیر وجدان کاری را در ایجاد و ساخت اقتصادمقاومتی تایید و بیشترین نفرات تایید کننده از گرایش دولتی (سیستم های اطلاعاتی) میباشد که دارای ۸۹ نفر از مجموع ۲۵۱ نفر ۴۱٪ تایید کنندگان موافق و کاملاً موافق شامل ۹۰,۳ درصد جامعه آماری میباشد هستند.

نفراتی هم از مشخص نمودن گرایش خودداری نمودند هم با ۸۱ نفر (۲۹,۲٪) از مجموع ۲۷۸ نفر تایید کننده بعد از گرایش سیستم های اطلاعاتی بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده اگر پاسخ دهندگان گرایش خود را مشخص میکردند آمار دقیقی را میتوانستیم بدست آوریم.

جدول ۴-۱۴-پراکندگی نظر پاسخ دهندگان در رابطه با اندازه تاثیر تلاش مجاهدانه مدیران بر ایجاد اقتصاد مقاومتی

رشته	گزینه ها	کاملاً موافقم	موافقم	نظری ندارم	مخالف	انتخاب نشده
دولتی (تحول)	۰	۰۰/۰	۸	۲/۹	۰	۰۰/۰
دولتی (منابع انسانی)	۰	۰۰/۰	۱۳	۴/۷	۰	۰۰/۰
دولتی (سیستمهای اط)	۳۲	۱۱/۵	۵۴	۱۹/۴	۱۲	۴/۳
بازرگانی	۱۳	۴/۷	۱۸	۶/۵	۸	۲/۹
کارآفرینی	۵	۱/۸	۱۰	۳/۶	۰	۰۰/۰

اجرائی	۰	۰۰/۰	۵	۱/۸	۵	۱/۸	۰	۰۰/۰	۰
گرایش مشخص نشده	۲۰	۷/۲	۳۳	۱۱/۹	۳۳	۱۱/۹	۵	۱/۸	۰
مجموع	۷۰	۲۵/۲	۱۴۱	۵۰/۸	۵۸	۲۰/۹	۵	۱/۸	۴

نمودار ۴-۱۴-پرا کنندگی نظر پاسخ دهندگان در رابطه با اندازه تاثیر تلاش مجاهدانه مدیران بر ایجاد

ب اقتصاد مقاومتی ۲۷

نفر پاسخ دهنده سوالات ۲۵ تا ۳۰ پرسشنامه مربوط به جهاد کاری ، تعداد ۷۰ نفر (۲۵,۲%) گزینه کاملاً موافقم را انتخاب که از این تعداد در گرایش ها و رشته های تحصیلی ، دولتی (سیستم های اطلاعاتی) ۳۲ نفر ۱۱,۵ % ، بازرگانی ۱۳ نفر ۴,۷ % ، کارآفرینی ۵ نفر ۱,۸ % را شامل میشود در گرایشهای تحول و منابع انسانی و رشته اجرایی هیچ پاسخ دهنده ای این گزینه را انتخاب نکرده اند و تعداد ۲۰ نفر ۷,۲ % از پاسخگویان که گرایش خود را مشخص نکردند این گزینه را انتخاب کرده اند.

تعداد ۱۴۱ نفر (۵۰,۸%) گزینه موافقم را انتخاب کرده اند از این تعداد در گرایش ها یا رشته های تحصیلی ، تحول ۸ نفر، منابع انسانی ۱۳ نفر ،سیستم های اطلاعاتی ۵۴ نفر ، بازرگانی ۱۸

نفر ، کارآفرینی ۱۰ نفر ، اجرایی ۵ نفر و پاسخ دهندگانی که گرایش را انتخاب نکرده اند ۳۳ نفر را شامل میشوند.

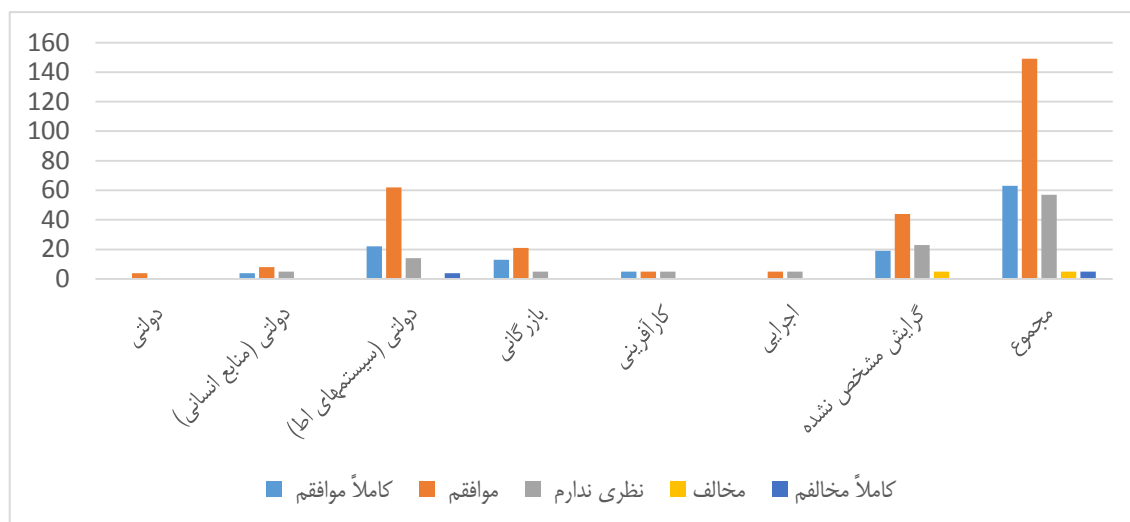
بنابراین میتوان گفت که که اکثریت با ۷۶ درصد رابطه تاثیر وجدان کاری را در ایجاد و ساخت اقتصادمقاومتی تایید و بیشترین نفرات تایید کننده از گرایش دولتی (سیستم های اطلاعاتی) میباشند که دارای ۸۶ نفر از مجموع ۲۱۱ نفر ۳۰,۹ % تایید کنندگان موافق و کاملاً موافق شامل ۷۶ درصد جامعه آماری میباشد هستند.

نفراتی هم از مشخص نمودن گرایش خودداری نمودند هم با ۵۳ نفر (۱۹,۱ %) از مجموع ۲۷۸ نفر تایید کننده بعد از گرایش سیستم های اطلاعاتی بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده اگر پاسخ دهندگان گرایش خود را مشخص میکردند آمار دقیقی را میتوانستیم بدست آوریم.

جدول ۴-۱۵-۱-پرا کندی نظر پاسخ دهندگان در رابطه با اندازه تاثیر فسادستیزی مدیران بر ایجاد اقتصاد مقاومتی

رشته	گزینه ها	کاملاً موافقم	موافقم	نظری ندارم	مخالف	انتخاب نشده
دولتی (تحول)	۰	۰۰/۰	۴	۱/۴	۰	۰۰/۰
دولتی (منابع انسانی)	۴	۱/۴	۸	۲/۹	۵	۱/۸
دولتی (سیستمهای اط)	۲۲	۷/۹	۶۲	۲۲/۳	۱۴	۵/۰
بازرگانی	۱۳	۴/۷	۲۱	۷/۶	۵	۱/۸
کارآفرینی	۵	۱/۸	۵	۱/۸	۵	۱/۸
اجرایی	۰	۰۰/۰	۵	۱/۸	۵	۱/۸

گرایش مشخص نشده	۱۹	۶/۸	۴۴	۱۵/۸	۲۳	۸/۳	۵	۱/۸	۰	۰/۰
مجموع	۶۳	۲۲/۶	۱۴۹	۵۳/۵	۵۷	۲۰/۵	۵	۱/۸	۴	۱/۴

نمودار ۴-۱۵. پراکندگی نظر پاسخ دهندگان در رابطه با اندازه تاثیر فسادستیزی مدیران بر ایجاد اقتصاد مقاومتی

با توجه به نتایج به دست آمده از آمار توصیفی فرضیه ششم (فساد ستیزی) از مجموع ۲۷۸ نفر پاسخ دهنده سوالات ۳۱ تا ۳۶ پرسشنامه مربوط به فساد ستیزی، تعداد ۶۳ نفر (۲۲,۶٪) گزینه کاملاً موافقم را انتخاب که از این تعداد در گرایش ها و رشته های تحصیلی، دولتی (سیستم های اطلاعاتی ۲۲ نفر ۷/۹٪، بازرگانی ۱۳ نفر ۴,۷٪، را شامل میشود در گرایشهای تحول و منابع انسانی و رشته کارآفرینی و اجرایی هیچ پاسخ دهنده ای این گزینه را انتخاب نکرده اند و تعداد ۱۹ نفر ۶/۸٪ از پاسخگویان که گرایش خود را مشخص نکردند این گزینه را انتخاب کرده اند.

تعداد ۱۴۹ نفر (۵۳/۵٪) گزینه موافقم را انتخاب کرده اند از این تعداد در گرایش ها یا رشته های تحصیلی، تحول ۴ نفر، منابع انسانی ۸ نفر، سیستم های اطلاعاتی ۶۲ نفر، بازرگانی ۲۱

نفر ، کارآفرینی ۵ نفر ، اجرایی ۵ نفر و پاسخ دهندگانی که گرایش را انتخاب نکرده اند ۴۴ نفر را شامل میشوند.

بنابراین میتوان گفت که اکثریت با ۷۶,۱ درصد رابطه تاثیر وجدان کاری را در ایجاد و ساخت اقتصادمقاومتی تایید و بیشترین نفرات تایید کننده از گرایش دولتی (سیستم های اطلاعاتی) میباشند که دارای ۸۴ نفر از مجموع ۲۵۱ نفر ۳۰,۲% تایید کنندگان موافق و کاملاً موافق شامل ۷۶,۱ درصد جامعه آماری میباشند هستند.

نفراتی هم از مشخص نمودن گرایش خودداری نمودند هم با ۶۳ نفر (۲۲,۶%) از مجموع ۲۷۸ نفر تایید کننده بعد از گرایش سیستم های اطلاعاتی بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده اگر پاسخ دهندگان گرایش خود را مشخص میکردند آمار دقیقی را میتوانستیم بدست آوریم.

۴-۵ آمار استنباطی : رگرسیون خطی

رگرسیون خطی (Linear Regression)

رگرسیون خطی برای مدل کردن مقدار يك متغیر کمی وابسته که بر رابطه خطی اش با يك یا چند پیشگو بنا شده است به کار می رود.

۴-۵-۱ مدل رگرسیون خطی

مدل رگرسیون خطی فرض می کند که يك رابطه خطی (یا خط مستقیم) بین متغیر وابسته و هر پیشگو وجود دارد. این رابطه در فرمول زیر توضیح داده شده است.

$$y_i = b_0 + b_1x_{i1} + \dots + b_px_{ip} + e_i$$

که در آن

y_i : مقدار مورد i ام متغیر کمی وابسته است.

p : تعداد پیشگوها می باشد.

b_j : مقدار ضریب j ام است، $j = 0, \dots, p$

X_{ij} : مقدار مورد i ام از پیشگوی j ام می باشد.

e_i : خطای در مقدار مشاهده شده برای مورد i ام است.

مدل خطی است زیرا با افزایش مقدار پیشگوی j ام با یک واحد باعث افزایش مقدار وابسته واحدهای b_i می شود. توجه کنید که b_0 عرض از مبدأ است، که وقتی مقدار هر پیشگو برابر صفر می شود، b_0 مقدار مدل پیشگوی متغیر وابسته می باشد.

به منظور آزمایش فرضیه های مربوط به مقادیر پارامترهای مدل، مدل رگرسیون خطی نیز فرضیات زیر را در نظر می گیرد:

- عبارت $\text{خطای یک توزیع نرمال}$ با میانگین 0 دارد.

- واریانس عبارت خطا در سرتاسر موارد ثابت می باشد و از متغیرها در مدل مستقل است. یک عبارت خطا با واریانس غیر ثابت را *heteroscedastic* می نامند.

- مقدار عبارت خطا برای یک مورد داده شده مستقل از مقادیر متغیرها در مدل و مستقل از مقادیر عبارت خطا برای موارد دیگر می باشد.

۴-۶ فرضیه اصلی: (دارا بودن ویژگی های مدیریت جهادی توسط مدیران با تحقق اقتصاد مقاومتی در ایران)

جدول ۴-۱۶ - Model

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.750 ^a	.449	.446	.982

a. Predictors: (Constant), x

جدول ۴-۱۷- ANOVA^a

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1 Regression	142.827	1	142.827	148.224	.000 ^b
Residual	266.915	277	.964		
Total	409.742	278			

a. Dependent Variable: E

b. Predictors: (Constant), x

جدول ۴-۱۸- Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	.154	.411		.469	.000
x	.901	.074	.750	12.175	.000

a. Dependent Variable: E

R	R ²	F	Sig	t	Beta
.750	.449	.000 ^b	148.224	12.175	.750

با توجه به جداول بالا ، مقدار R برابر است با ۰,۷۵۰ ، اشاره دارد به همبستگی ساده بین دو متغیر و به عبارتی شدت همبستگی بین دو متغیر را نشان می دهد و مقدار R^2 ۰,۴۴۹ که تغییرات متغیر اقتصاد مقاومتی را تبیین کند، که در واقع مقدار خوبی است. بین دو متغیر مدیریت جهادی و اقتصاد مقاومتی همبستگی وجود دارد. میزان معنا داری در مثال ما کمتر از میزان ۰,۰۵ است که بیان گر این است که مدل رگرسیونی معنا دار است.

مقدار T برابر با ۱۲,۱۷۵ و ضریب رگرسیونی استاندارد شده یا Beta در مثال ما برابر شده است با ۷۵۰ که نشان گر میزان تاثیر متغیر مستقل (مدیریت جهادی) بر وابسته (اقتصادمقاومتی) است.

۴-۶-۱ فرضیه اول : (داشتن روحیه و فرهنگ جهادی توسط مدیران بر تحقق اقتصاد

(مقاومتی)

جدول ۴-۱۹-Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.703 ^a	.495	.493	.599

a. Predictors: (Constant), x1

جدول ۴-۲۰-ANOVA^a

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1 Regression	97.481	1	97.481	271.416	.000 ^b
Residual	99.487	277	.359		
Total	196.968	278			

a. Dependent Variable: E1

b. Predictors: (Constant), x1

جدول ۴-۲۱-Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	1.350	.185		7.288	.000
x1	.744	.045	.703	16.475	.000

a. Dependent Variable: E1

R	R ²	F	Sig	t	Beta
.495	.703 ^a	271.416	.000 ^b	16.475	.703

نرم افزار spss چند جدول را جهت تحلیل ارائه می دهند. در این بحث ما به مهم ترین این جداول می پردازیم. اولین جدول Model Summary به معنای خلاصه مدل است. این جدول مقادیر R و R² را نشان می دهد. مقدار R برابر است با ۰،۷۰۳، اشاره دارد به همبستگی ساده بین دو متغیر و به عبارتی شدت همبستگی بین دو متغیر را نشان می دهد. همان طور که از مقدار R (همبستگی پیرسون بین دو متغیر) نمایان است، بین دو متغیر روحیه و فرهنگ جهادی یکی از مولفه های مدیریت جهادی و اقتصاد مقاومتی همبستگی در حد خیلی قوی وجود دارد .

مقدار R² نشان می دهد که چه مقدار از متغیر وابسته یعنی اقتصاد مقاومتی ، می تواند توسط متغیر مستقل یعنی روحیه و فرهنگ جهادی ، تبیین شود. در این مثال متغیر روحیه و فرهنگ

جهادی می تواند ۰,۴۹۵ درصد از تغییرات متغیر اقتصاد مقاومتی را تبیین کند، که در واقع مقدار چشم گیری است. جدول بعدی ANOVA نام دارد. این جدول نشان می دهد که آیا مدل رگرسیون می تواند به طور معنا داری و مناسبی تغییرات متغیر وابسته را پیش بینی کند. برای بررسی معنا داری به ستون آخر جدول (sig) نگاه می کنیم. این ستون معنا داری آماری مدل رگرسیون را نشان می دهد که چنان چه میزان به دست آمده کمتر از ۰,۰۵ باشد نتیجه می گیریم که مدل به کار رفته، پیش بینی کننده خوبی برای متغیر اقتصاد مقاومتی است. میزان معنا داری در مثال ما کمتر از میزان ۰,۰۵ است که بیان گر این است که مدل رگرسیونی معنا دار است. جدول زیر Coefficients، اطلاعاتی را در مورد متغیر های پیش بین به ما می دهد. این جدول اطلاعات ضروری برای پیش بین متغیر وابسته را در اختیار ما قرار می دهد. مشاهده می کنیم که مقدار ثابت (constant) و متغیر روحیه و فرهنگ جهادی هر دو در مدل معنا دار شده اند (به ستون sig نگاه می کنیم. پس از تعیین معنا دار بودن مقدار ثابت و متغیر روحیه و فرهنگ جهادی، ستون Standardized Coefficients بیانگر ضریب رگرسیونی استاندارد شده یا مقدار بتا است. مقدار T برابر با ۱۶,۴۷۵ و ضریب رگرسیونی استاندارد شده یا Beta در مثال ما برابر شده است با ۰,۷۰۳. که نشان گر میزان تاثیر متغیر مستقل (روحیه و فرهنگ جهادی از مؤلفه های مدیریت جهادی) بر وابسته (اقتصادمقاومتی) است.

نکته: میزان Beta زمانی که یک متغیر مستقل در مدل داریم، با میزان همبستگی پیرسون بین دو متغیر (R) دقیقاً برابر است. اما زمانی که بیش از یک متغیر مستقل داشته باشیم، میزان Beta با ضریب همبستگی بین متغیر های مستقل و وابسته تفاوت خواهد داشت.

۴-۶-۲ فرضیه دوم: (رعایت تقوای سیاسی توسط مدیران بر تحقق اقتصاد

مقاومتی)

جدول ۴-۲۲ - Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.667 ^a	.445	.443	.729

a. Predictors: (Constant), x2

جدول ۴-۲۲۳ - ANOVA^a

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1 Regression	118.191	1	118.191	222.466	.000 ^b
Residual	147.164	277	.531		
Total	265.355	278			

a. Dependent Variable: E2

b. Predictors: (Constant), x2

جدول ۴-۲۴ - Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	.514	.224		2.292	.000
x2	.850	.057	.667	14.915	.000

a. Dependent Variable: E2

R	R ²	F	Sig	t	Beta
.667 ^a	.445	222.466	.000 ^b	14.915	.667

جدول Model Summary مقادیر R و R² را نشان می دهد. مقدار R برابر است با ۰,۶۶۷ ، اشاره دارد به همبستگی ساده بین دو متغیر و به عبارتی شدت همبستگی بین دو متغیر را نشان می دهد. همان طور که از مقدار R (همبستگی پیرسون بین دو متغیر) نمایان است، بین دو متغیر تقوای سیاسی یکی از مولفه های مدیریت جهادی و اقتصاد مقاومتی همبستگی وجود دارد .

مقدار R² نشان می دهد که چه مقدار از متغیر وابسته یعنی اقتصاد مقاومتی ، می تواند توسط متغیر مستقل یعنی تقوای سیاسی ، تبیین شود. در این مثال متغیر روحیه و فرهنگ جهادی می

تواند ۰,۴۴۵ درصد از تغییرات متغیر اقتصاد مقاومتی را تبیین کند، که در واقع مقدار خوبی است.

جدول ANOVA نشان می دهد که آیا مدل رگرسیون می تواند به طور معنا داری و مناسبی تغییرات متغیر وابسته را پیش بینی کند. برای بررسی معنا داری به ستون آخر جدول (sig) نگاه می کنیم. این ستون معنا داری آماری مدل رگرسیون را نشان می دهد که چنان چه میزان به دست آمده کمتر از ۰,۰۵ باشد نتیجه می گیریم که مدل به کار رفته، پیش بینی کننده خوبی برای متغیر اقتصاد مقاومتی است. میزان معنا داری در مثال ما کمتر از میزان ۰,۰۵ است که بیان گر این است که مدل رگرسیونی معنا دار است.

جدول Coefficients ، پس از تعیین معنا دار بودن مقدار ثابت و متغیر تقوای سیاسی ، ستون Standardized Coefficients بیانگر ضریب رگرسیونی استاندارد شده یا مقدار بتا است. مقدار T برابر با ۱۴,۹۱۵ و ضریب رگرسیونی استاندارد شده یا Beta در مثال ما برابر شده است با ۰,۶۶۷ . که نشان گر میزان تاثیر متغیر مستقل (تقوای سیاسی از مؤلفه های مدیریت جهادی) بر وابسته (اقتصادمقاومتی) است .

نکته : میزان Beta زمانی که یک متغیر مستقل در مدل داریم، با میزان همبستگی پیرسون بین دو متغیر (R) دقیقاً برابر است. اما زمانی که بیش از یک متغیر مستقل داشته باشیم، میزان Beta با ضریب همبستگی بین متغیر های مستقل و وابسته تفاوت خواهد داشت.

۳-۶-۴ فرضیه سوم : (به کارگیری وجدان کاری توسط مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی)

جدول ۲۵-۴ - Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.421 ^a	.178	.175	.999

a. Predictors: (Constant), x3

جدول ۴-۲۶ - ANOVA^a

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1 Regression	59.647	1	59.647	59.818	.000 ^b
Residual	276.210	277	.997		
Total	335.857	278			

a. Dependent Variable: E3

b. Predictors: (Constant), x3

جدول ۴-۲۷ - Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	1.708	.318		5.375	.000
x3	.616	.080	.421	7.734	.000

a. Dependent Variable: E3

R	R ²	F	Sig	t	Beta
.421 ^a	178	59.818	.000 ^b	7.734	.421

با توجه به جداول بالا و توضیحات فوق الذکر، مقدار R برابر است با ۰,۴۶۷، اشاره دارد به همبستگی ساده بین دو متغیر و به عبارتی شدت همبستگی بین دو متغیر را نشان می دهد و مقدار R^2 ۰,۴۴۵ که تغییرات متغیر اقتصاد مقاومتی را تبیین کند، که در واقع مقدار خوبی است. بین دو متغیر وجدان کاری که یکی از مولفه های مدیریت جهادی و اقتصاد مقاومتی همبستگی وجود دارد.

میزان معنا داری در مثال ما کمتر از میزان ۰,۰۵ است که بیان گر این است که مدل رگرسیونی معنا دار است.

مقدار T برابر با ۱۴,۹۱۵ و ضریب رگرسیونی استاندارد شده یا $Beta$ در مثال ما برابر شده است با ۰,۴۲۱ که نشان گر میزان تاثیر متغیر مستقل (وجدان کاری از مولفه های مدیریت جهادی) بر وابسته (اقتصادمقاومتی) است.

۴-۶-۴ فرضیه چهارم : (داشتن رفتار عدالتخواهانه توسط مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی)

جدول ۴-۲۸ - Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.590 ^a	.514	.346	.982

a. Predictors: (Constant), x4

جدول ۴-۲۹ - ANOVA^a

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1 Regression	142.827	1	142.827	148.224	.000 ^b
Residual	266.915	277	.964		
Total	409.742	278			

a. Dependent Variable: E4

b. Predictors: (Constant), x4

جدول ۴-۳۰ - Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	1.78	.140		5.399	.000
x4	.640	.074	.590	12.175	.000

a. Dependent Variable:E4

R	R ²	F	Sig	t	Beta
.590 ^a	.590 ^a	148.224	.000 ^b	12.175	.590

با توجه به جداول بالا و توضیحات فرضیه های ۱ و ۲ ، مقدار R برابر است با ۰.۵۹۰ ، اشاره دارد به همبستگی ساده بین دو متغیر و به عبارتی شدت همبستگی بین دو متغیر را نشان می دهد و مقدار R^2 ۰.۵۱۴ که تغییرات متغیر اقتصاد مقاومتی را تبیین کند، که در واقع مقدار خوبی است. بین دو متغیر رفتار عدالتخواهانه که یکی از مولفه های مدیریت جهادی و اقتصاد مقاومتی همبستگی وجود دارد.

میزان معنا داری در مثال ما کمتر از میزان ۰,۰۵ است که بیان گر این است که مدل رگرسیونی معنا دار است.

مقدار T برابر با ۱۲,۱۷۵ و ضریب رگرسیونی استاندارد شده یا Beta در مثال ما برابر شده است با ۰.۵۹۰. که نشان گر میزان تاثیر متغیر مستقل (رفتار عدالتخواهانه از مؤلفه های مدیریت جهادی) بر وابسته (اقتصادمقاومتی) است.

۴-۶-۵ فرضیه پنجم: (تلاش مجاهدانه ی مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی)

جدول ۴-۳۱- Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.557 ^a	.311	.308	1.098

a. Predictors: (Constant), x5

جدول ۴-۳۲- ANOVAa

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1 Regression	150.727	1	150.727	124.914	.000 ^b
Residual	334.241	277	1.207		
Total	484.968	278			

a. Dependent Variable: E5

b. Predictors: (Constant), x5

جدول ۴-۳۳- Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	.330	.305		1.083	.000
x5	.843	.075	.557	11.176	.000

a. Dependent Variable: E5

R	R ²	F	Sig	t	Beta
.557 ^a	.311	124.914	.000 ^b	11.176	.557

با توجه به جداول بالا و توضیحات فرضیه های ابتدایی، مقدار R برابر است با ۰.۵۵۷، اشاره دارد به همبستگی ساده بین دو متغیر و به عبارتی شدت همبستگی بین دو متغیر را نشان می دهد و مقدار R² ۰,۳۱۱ که تغییرات متغیر اقتصاد مقاومتی را تبیین کند، که در واقع مقدار

خوبی است. بین دو متغیر تلاش مجاهدانه که یکی از مولفه های مدیریت جهادی و اقتصاد مقاومتی همبستگی وجود دارد.

میزان معنا داری در مثال ما کمتر از میزان ۰,۰۵ است که بیان گر این است که مدل رگرسیونی معنا دار است.

مقدار T برابر با ۱۱,۱۷۶ و ضریب رگرسیونی استاندارد شده یا Beta در مثال ما برابر شده است با ۰.۵۵۷. که نشان گر میزان تاثیر متغیر مستقل (تلاش مجاهدانه از مولفه های مدیریت جهادی) بر وابسته (اقتصادمقاومتی) است.

۶-۶-۴ فرضیه ششم : (فساد ستیزی مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی)

جدول ۴-۳۴- Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.617 ^a	.381	.378	.748

a. Predictors: (Constant), x6

جدول شماره ۴-۳۵- ANOVAa

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1 Regression	95.293	1	95.293	170.193	.000 ^b
Residual	155.095	277	.560		
Total	250.387	278			

a. Dependent Variable: E6

b. Predictors: (Constant), x6

جدول ۴-۳۶- Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	1.402	.211		6.636	.000
x6	.686	.053	.617	13.046	.000

a. Dependent Variable: E6

R	R ²	F	Sig	t	Beta
.617 ^a	.381	170.193	.000 ^b	13.046	.617

با توجه به جداول بالا و توضیحات ارائه شده در فرضیه اول و دوم ، مقدار R برابر است با ۰.۶۱۷ ، اشاره دارد به همبستگی ساده بین دو متغیر و به عبارتی شدت همبستگی بین دو متغیر را نشان می دهد و مقدار R^2 ۰,۳۸۱ که تغییرات متغیر اقتصاد مقاومتی را تبیین کند، که در واقع مقدار خوبی است. بین دو متغیر فساد ستیزی که یکی از مولفه های مدیریت جهادی و اقتصاد مقاومتی همبستگی وجود دارد.

میزان معنا داری در مثال ما کمتر از میزان ۰,۰۵ است که بیان گر این است که مدل رگرسیونی معنا دار است.

مقدار T برابر با ۱۳,۰۴۶ و ضریب رگرسیونی استاندارد شده یا $Beta$ در مثال ما برابر شده است با ۰.۶۱۷ که نشان گر میزان تاثیر متغیر مستقل (فساد ستیزی از مولفه های مدیریت جهادی) بر وابسته (اقتصادمقاومتی) است.

۷-۴ آزمون فریدمن

آزمون فریدمن یک آزمون ناپارامتری ، معادل آنالیز واریانس با اندازه های تکراری (درون گروهی) است که از آن برای مقایسه میانگین رتبه ها در بین k گروه استفاده میشود . آزمون فریدمن برای تجزیه واریانس دوطرفه (برای داده های غیر پارامتری) از طریق رتبه بندی به کار میرود و نیز برای مقایسه میانگین رتبه بندی گروه های مختلف.

تعداد افراد در نمونه ها باید یکسان باشند که این از معایب این آزمون است . نمونه باید همگی جور شده باشند.

جدول ۴-۳۸ - Ranks

	Mean Rank
--	-----------

x1	3.63
x2	3.15
x3	3.40
x4	3.94
x5	3.41
x6	3.48

جدول ۴-۳۷ Test
Statistics^a

	278
Chi-Square	48.532
df	5
Asymp. Sig.	.000
a. Friedman Test	

بر اساس نتایج به دست آمده در جداول فوق ، از تعداد ۲۷۸ نفر پاسخ دهنده به پرسشنامه ، مربع کی ۵ درجه آزادی ۴۸٫۵۳ میباشد. سطح معناداری آزمون با کمتر شدن از ۰٫۵، تایید و آزمون دارای سطح معناداری است ، و فرض H_0 (فرضیه مقابل یعنی بینمديريت جهادی و تحقق اقتصادمقاومتي ، رابطه معناداری وجود ندارد.) رد میشود و فرضیه اصلی پژوهش تایید میگردد.

میزان اهمیت ویژگیهای مدیریت جهادی (فرضیه ها) از نظر جامعه آماری پژوهش به ترتیب ذیل میباشد:

۱. فرضیه چهارم : (داشتن رفتار عدالتخواهانه توسط مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی)

۲. فرضیه اول : (داشتن روحیه و فرهنگ جهادی توسط مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی)

۳. فرضیه ششم : (فساد ستیزی مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی)

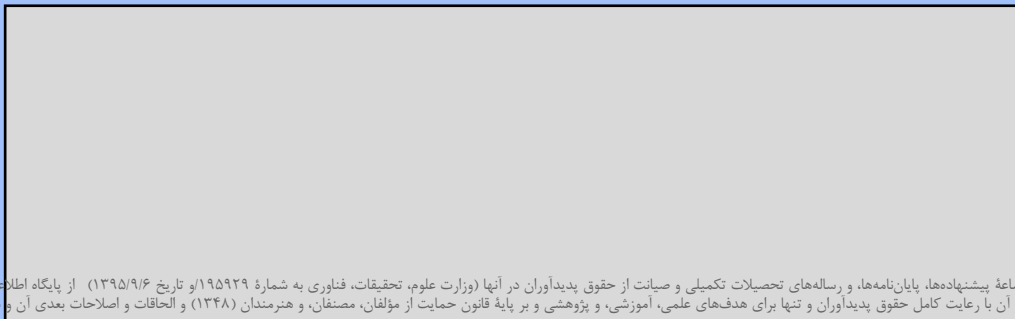
۴. فرضیه پنجم : (تلاش مجاهدانه ی مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی)

۵. فرضیه سوم : (به کارگیری وجدان کاری توسط مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی)

۶. فرضیه دوم : (رعایت تقوای سیاسی توسط مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی)

میتوان نتیجه گرفت که فرضیه چهارم (داشتن رفتار عدالتخواهانه توسط مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی) دارای بیشترین پاسخ موافق و کاملاً موافق و بیشترین تأیید، فرضیه دوم دارای کمترین تأیید کننده را از نظر جامعه آماری (دانشجویان مقطع ارشد رشته مدیریت واحد تهران مرکز) میباشند.

فصل پنجم

نتیجه گیری و پیشنهادهای پژوهش

- مقدمه
- نتیجه گیری
- پیشنهادات

۵-۱ مقدمه

بسیاری از محققان علوم اقتصاد ریشه‌ی مسائل اقتصادی را در فرهنگ می‌دانند. میان اجرای اقتصاد مقاومتی در کشور و نحوه و سبک زندگی و فرهنگ اقتصادی و الگوی ذهنی و رفتاری جامعه رابطه‌ی مستقیمی وجود دارد و ریشه‌ی اصلاح مسائل اقتصادی در اصلاح فرهنگ اقتصادی، سبک زندگی مردم، الگوی مصرف و توسعه‌ی فرهنگ کار و تلاش و تولید ملی است. تحقق اقتصادی، که از انعطاف و چابکی لازم در مواجهه با تهدیدات و چالش‌های بیرونی

برخوردار باشد و در صورت نیاز بتواند خود را با شرایط تحمیلی تطبیق دهد به هوشمندی و هدفمندی رفتار و فرهنگ اقتصادی نیازمند است. طبیعی است متناسب با رفتار و فرهنگ اقتصادی مطلوب بایستی مؤلفه‌های جامعه‌پذیری آن نیز تبیین و عزم عمومی برای تحقق آن به لحاظ فکری و روانی بسیج گردد.

برای نمونه، یکی از بارزترین جلوه‌های این مسئله را در سبک زندگی اقتصادی جامعه می‌توان دید. بسیاری از صاحب‌نظران و اقتصاددانان نیز معتقدند که بنای اقتصاد مقاومتی از دل رفتارهای اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی مردم بیرون می‌آید. از این رو، به نظر می‌رسد که در مقطع کنونی، نیازمند یک رویکرد انقلابی و جهادی در سبک زندگی هستیم. آن‌گونه که مشاهده می‌گردد، در دوره‌های اخیر، الگوهایی از سبک زندگی مصرف‌گرا (مصرف مبتنی بر لذت) و تجملاتی در جامعه‌ی ما رسوخ یافته است. حال آنکه این مسئله دقیقاً در تضاد با آموزه‌های اجتماعی دین مبین اسلام در ترویج الگوی «مصرف براساس نیاز» است. در چارچوب راهبرد اقتصاد مقاومتی، مسئله‌ی اصلاح الگوی مصرف امری قابل توجه و جزء نیازهای بنیادین تلقی می‌شود.

جهاد اقتصادی را بر پایه مدیریت جهادی به هیچ وجه نمی‌توان با تفکر اقتصاد سرمایه داری توجیه کرد. این واژگان تنها در فضای اقتصاد اسلامی معنا می‌یابند. اینجاست که اتفاقاً وجه تمایزات اقتصاد غربی و اسلامی کاملاً مشخص می‌شود. در جهاد اقتصادی نگاه صرف داشتن به حداکثر سازی سود برای منافع فردی کمرنگ می‌شود. در نظام سرمایه‌داری یک فرد اقتصادی به دنبال حد اکثر سازی سود به منظور کسب مطلوبیت عالی و با هدف نفع پرستی است. الهه انسان اقتصادی در نظام سرمایه داری نفع خود است. مدام به دنبال حداکثر سازی سود است. هیچ نقطه و گزینه دیگری پیش رویش نیست. بنابراین حق انتخاب از وی گرفته شده است. جهت او صرفاً سود حد اکثری و هدفش مطلقاً مادی است. اما در حوزه اقتصاد اسلامی اهداف دیگری نیز مد نظر قرار دارد

جهاد اقتصادی و خصوصاً کلمه جهاد یک تعبیر استعاره‌گونه و دارای معانی و دلالت‌های خاصی است. کلمه جهاد معمولاً به نوعی تلاش مقدس اطلاق می‌شود و یکی از کلماتی است که در گفتمان دینی ما معنا پیدا می‌کند و همیشه صبغه تقدس را در درون خودش دارد. نکته اول این‌جاست که ، رهبر انقلاب ابعاد دنیوی را با ابعاد مقدس اسلامی درهم آمیخته و همگون می‌بینند. برای همین هم کار کردن برای مسائل اقتصادی، پیشرفت و آبادانی و عمران کشور را با مسئله مقدسی به اسم جهاد تلفیق می‌کنند.

به اعتقاد کارشناسان اقتصادی باید جهاد عظیمی در شناسایی موانع اقتصادی کشور که دست و پا گیر است صورت گیرد. معمولاً در نگاه نهادی برخی از مقررات، آیین‌نامه‌ها یا ترکیب‌های نهادی و یا به تعبیر دانشگاهی برخی از مواد یا تفاسیر قانونی که امروزه در بدنه اجرایی ما وجود دارد معمولاً به شکل مانع عمل می‌کنند در صورتی‌که ما به یک جهاد فراگیر در تمامی عرصه‌های اقتصادی جهت آسیب‌شناسی و مانع‌شناسی نیاز داریم تا بتوانیم برای رفع این موانع برخیزیم. جهاد کردن به رفع موانع پیشرفت ما برمی‌گردد؛ حالا برخی از این موانع داخلی‌اند و بخشی از آن هم موانع خارجی هستند که باید در عرصه اقتصاد بین‌الملل هم ببینیم که موانع اقتصاد کشور ما چه بوده است؟

الایحال در فصول گذشته بیان مسئله ، اهمیت موضوع درباره تحقق اقتصاد مقاومتی به وسیله مدیریت جهادی و با توجه به اهداف پژوهش ، فرضیه های پژوهش مطرح گردید. در ادبیات مبانی نظری و تئوری و پیشینه پژوهش به تفصیل توضیح داده شده است. روش پژوهش به کار رفته ، پژوهش توصیفی از نوع پیمایشی است.

جامعه آماری پژوهش از ۱۰۰۰ نفر دانشجویان ارشد رشته مدیریت با قرار دادن در فرمول ۲۷۸ نفر بوده و همچنین به منظور تجزیه و تحلیل داده ها از روش های آمار توصیفی ، جدول فراوانی و نمودار از نرم افزار SPSS 22 استفاده شده است.

این فصل به بیان خلاصه ای از یافته های پژوهش و تشریح یافته ها و مقایسه ی آنها با سایر پژوهش ها و بیان پیشنهاد هایی برای تحقق موضوع مورد مطالعه می پردازیم.

۵-۲ یافته های پژوهش:

در فصل پیش تحلیل داده ها در سطح توصیفی و فراوانی ارائه شده است که یافته های حاصل از این تحلیل به شرح زیر میباشد.

۵-۲-۱ یافته های حاصل از تحلیل توصیفی پژوهش:

این یافته ها بر اساس گرایش یا رشته تحصیلی ، سن ، وضعیت تأهل جامعه آماری (دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز دانشکده مدیریت در مقطع ارشد) میباشد.

۱ . براساس گرایش یا رشته تحصیلی پاسخ دهندگان به پرسشنامه از کل ۱۰۰۰ نفر جامعه آماری که با استفاده از فرمول کوکران جامعه نمونه آماری ۲۷۸ نفر (۱۰۰٪) به دست آمده ، رشته بازرگانی ۳۹ نفر (۱۴,۰٪) ، رشته کارآفرینی ۱۵ نفر (۵,۴٪) ، رشته اجرایی ۱۰ نفر (۳,۶٪) ، رشته مدیریت دولتی گرایش تحول ۸ نفر (۲,۹٪) ، گرایش سیستم های اطلاعاتی ۱۰۲ نفر (۳۶,۷٪) ، گرایش منابع انسانی ۱۳ نفر (۴,۷٪) میباشد.

لازم به ذکر است که تعداد ۹۱ نفر (۳۲,۷٪) از دانشجویان به علت ناشناخته ماندن از مشخص کردن گرایش و یا رشته تحصیلی خود خودداری نموده اند.

براین اساس بیشترین پاسخ دهندگانه از رشته مدیریت دولتی میباشد احتمال داده میشود که اگر آن تعداد دانشجویان که به هر علتی از مشخص کردن گرایش و رشته تحصیلی خود ممانعت نمیکردند آمار بیشتری در تفسیر گرایش ها مشاهده میشد.

۲ . بر اساس وضعیت سنی پاسخ دهندگان به پرسشنامه از کل دانشجویان ۲۷۸ نفر (۱۰۰,۰٪) به دست آمده ، کمتر ۲۵ سال ۵ نفر (۱,۸٪) ، ۲۵ تا ۳۰ سال ۶۶ نفر (۲۳,۷٪) ، ۳۱ تا ۳۵ سال ۴۹ نفر (۱۷,۶٪) ، ۳۶ تا ۴۰ سال ۵۰ نفر (۱۸,۰٪) ، ۴۱ تا ۵۰ سال ۱۲ نفر (۴,۲٪) ، ۵۱ تا ۵۵ سال ۴ نفر (۱,۴٪) ، ۵۵ تا ۶۰ سال ۴ نفر (۱,۴٪) میباشد.

براساس اطلاعات مندرج در جدول آماری بیشترین نفرات پاسخ دهنده به این پرسشنامه دارای ۲۵ تا ۴۰ سال سن میباشند که این نشان دهنده ی جوان بودن جامعه نمونه است.

متأسفانه تعداد ۸۸ نفر (۳۱,۷ %) از نفرات پاسخ دهنده سن خود را مشخص نکرده اند لذا اگر چنین نمیشد آمار دقیقی از سن جامعه /اماری به دست می آمد.

۳. براساس وضعیت تأهل پاسخ دهندگان به پرسشنامه از کل ۲۷۸ نفر (۱۰۰,۰ %) کل دانشجویان ، ۱۴۲ نفر (۵۱,۱ %) آنها متأهل و ۴۶ نفر (۱۶,۵ %) آنها مجرد میباشند و تعداد ۹۰ نفر (۳۲,۴ %) از دانشجویان وضعیت تأهل خود را مشخص نکرده اند . بنابراین میتوان گفت که بیشترین نفرات جامعه آماری ما را متأهلین تشکیل داده اند که درصد کمی از آنها در مجرد به سر می برند ولی اگر آن تعداد ۹۰ (۳۲,۴ %) از جامعه وضعیت تأهل را مشخص میکردند آمار دقیقی از این وضعیت به دست می آمد.

۳-۵ یافته های حاصل از تحلیل فراوانی و استنباطی پژوهش :

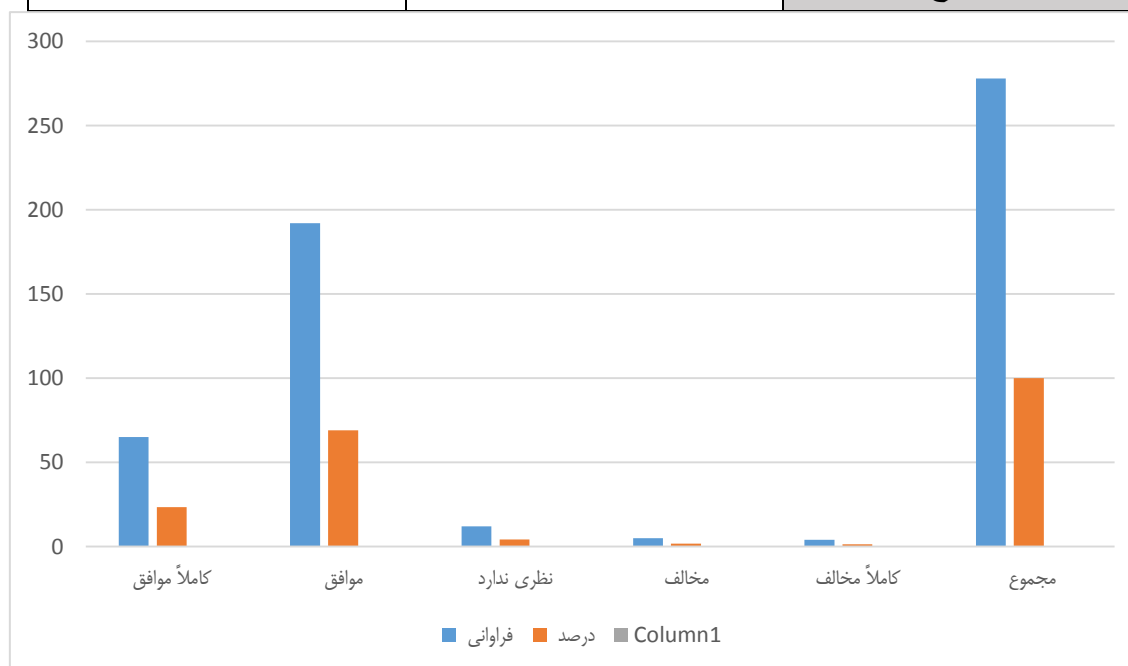
۱-۳-۵ یافته های حاصل از فرضیات :

۲-۳-۵ فرضیه اصلی پژوهش: (مدیران دارای ویژگی های مدیریت جهادی بر ایجاد وساخت و تحقق اقتصاد مقاومتی در ایران مؤثر میباشند).

جدول ۱-۵- مدیریت جهادی بر تحقق اقتصاد مقاومتی

گزینه ها	فراوانی	درصد
کاملاً موافق	۶۵	۲۳/۴
موافق	۱۹۲	۶۹/۱
نظری ندارد	۱۲	۴/۳

مخالف	۵	۱/۸
کاملاً مخالف	۴	۱/۴
مجموع	۲۷۸	۱۰۰/۰۰

نمودار ۱-۵- مدیریت جهادی بر تحقق اقتصاد مقاومتی

با توجه به جدول شماره ۱-۵ از ۲۷۸ نفر تعداد پاسخ دهندگان به پرسشنامه ، ۲۵۷ نفر موافق و کاملاً موافق ۹۲،۵ % و ۹ نفر مخالف و کاملاً مخالف ۳،۲ % در بر دارد . از این تعداد ۱۲ نفر از پاسخ به پرسشنامه خودداری نمودند که علت نامعلوم است.

بر اساس نتایج بدست آمده از آزمون پیرسون بین ویژگیهای مدیریت جهادی و اقتصاد مقاومتی بین مدیریت جهادی به عنوان متغیر مستقل و اقتصاد مقاومتی به عنوان متغیر وابسته ، رابطه ی معناداری وجود دارد. بنابراین فرضیه H0 (فرضیه مقابل) رد شده و فرضیه H1 (فرضیه پژوهش) تأیید میگردد. باتوجه به ضریب همبستگی بدست آمده میتوان گفت که شدت این رابطه خوب و جهت آن نیز مستقیم میباشد.

براساس نتایج بدست آمده از آزمون رگرسیون خطی، بین دو متغیر مدیریت جهادی و اقتصاد مقاومتی همبستگی وجود دارد. میزان معنا داری در مثال ما کمتر از میزان ۰,۰۵ است که بیان گر این است که مدل رگرسیونی معنا دار است. که نشان گر میزان تاثیر بالای متغیر مستقل (مدیریت جهادی) بر وابسته (اقتصادمقاومتی) است.

براساس نتایج بدست آمده از آزمون فریدمن، میزان اهمیت ویژگیهای مدیریت جهادی (فرضیه ها) از نظر جامعه آماری پژوهش، میتوان نتیجه گرفت که فرضیه چهارم (داشتن رفتار عدالتخواهانه توسط مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی) دارای بیشترین پاسخ موافق و کاملاً موافق و بیشترین تأیید، فرضیه دوم دارای کمترین تأیید کننده را از نظر جامعه آماری (دانشجویان مقطع ارشد رشته مدیریت واحد تهران مرکز) میباشند.

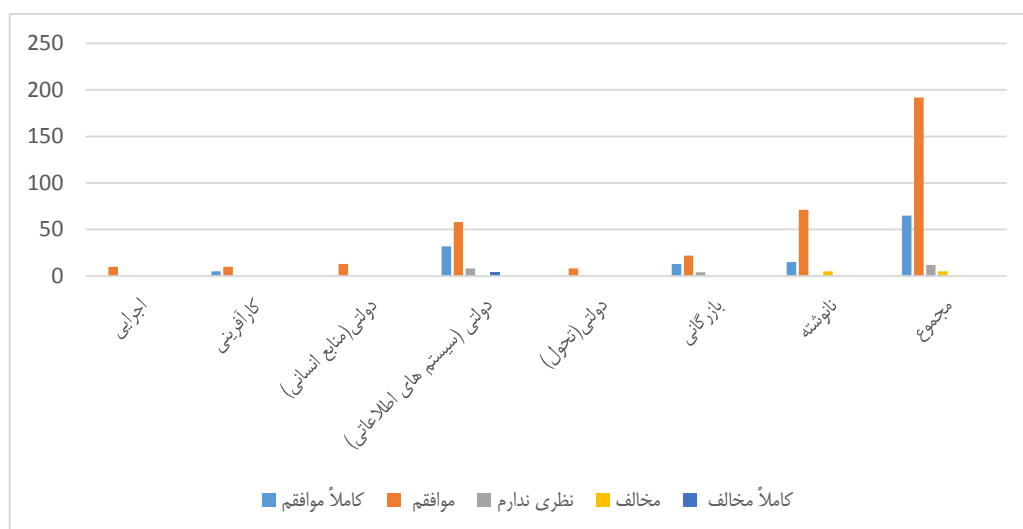
بنابراین به صورت کلی میتوان گفت، از نظر دانشجویان دانشکده مدیریت واحد تهران مرکز دانشگاه آزاد اسلامی ویژگی های مدیریت جهادی در مدیران بر تحقق و ایجاد و بنیان اقتصاد مقاومتی مؤثر میباشد.

اطلاعات مندرج در جدول شماره ۵-۲ بیان دارد از آمار بدست آمده در جدول شماره ۵-۱ تعداد ۹۰ نفر از بالاترین تایید کنندگان فرضیه اصلی پژوهش و تعداد ۴ نفر از کاملاً مخالف فرضیه اصلی، از دانشجویان رشته دولتی گرایش سیستم های اطلاعاتی میباشند. پس از نظر دانشجویان دانشکده مدیریت دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز فرضیه اصلی پژوهش حاضر مورد تایید میباشد و در گرایش های شرکت کنندگان در پاسخ دهی به پرسشنامه رشته مدیریت دولتی گرایش سیستم های اطلاعاتی بیشترین تایید کنندگان حضور دارند.

جدول ۵-۲- اثر ویژگی های مدیریت جهادی توسط مدیران بر تحقق اقتصادمقاومتی بر اساس گرایش و رشته های تحصیلی

گزینه ها	اجرایی	کارآفرینی	دولتی (منابع انسانی)	دولتی (سیستم های اطلاعاتی)	دولتی (تحول)	بازرگانی	نا نوشته	مجموع
----------	--------	-----------	----------------------	----------------------------	--------------	----------	----------	-------

کاملاً موافق	۰	۵	۰	۳۲	۰	۱۳	۱۵	۶۵
موافق	۱۰	۱۰	۱۳	۵۸	۸	۲۲	۷۱	۱۹۲
نظری ندارم	۰	۰	۰	۸	۰	۴	۰	۱۲
مخالف	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۵	۵
کاملاً مخالف	۰	۰	۰	۴	۰	۰	۰	۴

نمودار ۵-۲- اثر ویژگی های مدیریت جهادی توسط مدیران بر تحقق اقتصادمقاومتی بر اساس گرایش و رشته های تحصیلی

۴-۵ یافته های حاصل از فرضیات فرعی پژوهش :

۵-۴-۱ فرضیه فرعی اول : داشتن روحیه و فرهنگ جهادی توسط مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی مؤثر است.

اطلاعات مندرج در جدول شماره ۴ بیان دارد که تعداد ۲۱۸ نفر از پاسخ دهندگان که شامل ۷۸,۴٪ ایشان میباشد در رابطه با میزان تاثیر روحیه و فرهنگ جهادی در تحقق اقتصاد مقاومتی نظر مثبت دارند ای این تعداد ۷۶ نفر با انتخاب گزینه کاملاً موافقم و ۱۴۲ نفر با انتخاب گزینه موافقم این نظریه را تایید نموده اند در مقابل تنها تعداد ۵ نفر از پاسخ دهندگان که ۱,۸ درصد از پاسخ دهندگان را شمل میشوند معتقدند که روحیه و فرهنگ جهادی در ایجاد اقتصادمقاومتی تاثیری ندارد. این در حالی است که تعداد ۵۵ نفر (۱۹,۸٪) در این رابطه

نظری نداشته اند لذا در رابطه به تاثیر روحیه و فرهنگ جهادی بر تحقق اقتصاد مقاومتی بیگانه و یا نخواستہ اند اعلام نظر کنند. بنا بر اعداد و ارقام به دست آمده از آمار فوق این فرضیه از نظر جامعه مورد نظر مورد تایید است .

براساس نتایج بدست آمده از آزمون پیرسون بین روحیه و فرهنگ جهادی از ویژگیهای مدیریت جهادی به عنوان متغیر مستقل و اقتصادمقاومتی به عنوان متغیر وابسته ، رابطه ی معناداری وجود دارد. بنابراین فرضیه H_0 (فرضیه مقابل) رد شده و فرضیه H_1 (فرضیه پژوهش) تأیید میگردد. باتوجه به ضریب همبستگی بدست آمده میتوان گفت که شدت این رابطه خوب و جهت آن نیز مستقیم میباشد.

براساس نتایج بدست آمده از آزمون رگرسیون خطی ، بین دو متغیر روحیه و فرهنگ جهادی از ویژگیهای مدیریت جهادی و اقتصاد مقاومتی همبستگی وجود دارد. میزان معناداری در مثال ما کمتر از میزان ۰,۰۵ است که بیان گر این است که مدل رگرسیونی معنادار است. که نشان گر میزان تاثیر بالای متغیر مستقل (مدیریت جهادی) بر وابسته (اقتصادمقاومتی) است.

۵-۴-۲ فرضیه فرعی دوم: رعایت تقوای سیاسی توسط مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی مؤثر است.

اطلاعات مندرج در جدول شماره ۵ بیان دارد که تعداد ۲۰۰ نفر از پاسخ دهندگان که شامل ۷۱,۹٪ ایشان میباشد در رابطه با میزان تاثیر رعایت تقوای سیاسی در تحقق اقتصاد مقاومتی نظر مثبت دارند از این تعداد ۵۲ نفر (۱۸,۷٪) با انتخاب گزینه کاملاً موافقم و ۱۴۸ نفر (۵۳,۲٪) با انتخاب گزینه موافقم این نظریه را تایید نموده اند در مقابل تنها تعداد ۱۳ نفر از پاسخ دهندگان که ۴,۷ درصد از پاسخ دهندگان را شامل میشوند معتقدند که تقوای سیاسی در ایجاد اقتصادمقاومتی تاثیری ندارد.

نکته قابل توجه : هیچ کدام از پاسخ دهندگان نظر کاملاً مخالفم را در رابطه با این موضوع انتخاب نکرده اند لذا این مولفه از ویژگی های مدیریت جهادی از دیدگاه دانشجویان از اهمیت بالایی در تحقق اقتصادمقاومتی برخوردار است.

این در حالی است که تعداد ۶۵ نفر (۲۳,۴٪) در این رابطه نظری نداشته اند لذا در رابطه به رعایت تقوای سیاسی توسط مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی بیگانه و یا نخواستہ اند اعلام نظر کنند. پس بنا بر اعداد و ارقام فوق این فرضیه از نظر جامعه مورد نظر مورد تایید است .

براساس نتایج بدست آمده از آزمون پیرسون بین تقوای سیاسی از ویژگیهای مدیریت جهادی به عنوان متغیر مستقل و اقتصادمقاومتی به عنوان متغیر وابسته ، رابطه ی معناداری وجود دارد. بنابراین فرضیه H0 (فرضیه مقابل) رد شده و فرضیه H1 (فرضیه پژوهش) تأیید میگردد. باتوجه به ضریب همبستگی بدست آمده میتوان گفت که شدت این رابطه خوب و جهت آن نیز مستقیم میباشد.

براساس نتایج بدست آمده از آزمون رگرسیون خطی ، بین دو متغیر تقوای سیاسی از ویژگیهای مدیریت جهادی و اقتصاد مقاومتی همبستگی وجود دارد. میزان معناداری در مثال ما کمتر از میزان ۰,۰۵ است که بیان گر این است که مدل رگرسیونی معنا دار است. که نشان گر میزان تاثیر بالای متغیر مستقل (مدیریت جهادی) بر وابسته (اقتصادمقاومتی) است.

۵-۴-۳ فرضیه فرعی سوم : به کارگیری وجدان کاری توسط مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی مؤثر است.

اطلاعات مندرج در جدول شماره ۶ بیان دارد که تعداد ۲۰۷ نفر از پاسخ دهندگان که شامل ۷۴,۴٪ ایشان میباشد در رابطه با میزان تاثیر وجدان کاری در تحقق اقتصاد مقاومتی نظر مثبت دارند از این تعداد ۵۶ نفر با انتخاب گزینه کاملاً موافقم و ۱۵۱ نفر با انتخاب گزینه موافقم

این نظریه را تایید نموده اند در مقابل تنها تعداد ۴ نفر از پاسخ دهندگان که ۱,۴ درصد از پاسخ دهندگان را شامل میشوند گزینه کاملاً مخالف را انتخاب و معتقدند که به کارگیری وجدان کاری در ایجاد اقتصاد مقاومتی تاثیری ندارد. این در حالی است که تعداد ۶۷ نفر (۲۴,۱ %) در این رابطه نظری نداشته اند لذا در رابطه به تاثیر وجدان کاری بر تحقق اقتصاد مقاومتی بیگانه و یا نخواستارند اعلام نظر کنند. الایحال بنا بر اعداد و ارقام به دست آمده از آمار فوق این فرضیه از نظر جامعه مورد نظر مورد تایید است.

براساس نتایج بدست آمده از آزمون پیرسون بین وجدان کاری از ویژگیهای مدیریت جهادی به عنوان متغیر مستقل و اقتصاد مقاومتی به عنوان متغیر وابسته، رابطه ی معناداری وجود دارد. بنابراین فرضیه H_0 (فرضیه مقابل) رد شده و فرضیه H_1 (فرضیه پژوهش) تأیید میگردد. باتوجه به ضریب همبستگی بدست آمده میتوان گفت که شدت این رابطه خوب و جهت آن نیز مستقیم میباشد.

براساس نتایج بدست آمده از آزمون رگرسیون خطی، بین دو متغیر وجدان کاری از ویژگیهای مدیریت جهادی و اقتصاد مقاومتی همبستگی وجود دارد. میزان معناداری در مثال ما کمتر از میزان ۰,۰۵ است که بیان گر این است که مدل رگرسیونی معنا دار است. که نشان گر میزان تاثیر بالای متغیر مستقل (مدیریت جهادی) بر وابسته (اقتصاد مقاومتی) است.

۴-۴-۵ فرضیه فرعی چهارم: داشتن رفتار عدالتخواهانه توسط مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی مؤثر است.

اطلاعات مندرج در جدول شماره ۷ بیان دارد که تعداد ۲۵۱ نفر از پاسخ دهندگان که شامل ۹۰,۳ % ایشان میباشد در رابطه با میزان تاثیر رفتار عدالتخواهانه در تحقق اقتصاد مقاومتی نظر مثبت دارند از این تعداد ۷۸ نفر با انتخاب گزینه کاملاً موافقم و ۱۷۳ نفر با انتخاب گزینه موافقم این نظریه را تایید نموده اند در مقابل تنها تعداد ۵ نفر از پاسخ دهندگان که ۱,۸ درصد

از پاسخ دهندگان را شامل میشوند معتقدند که رفتار عدالتخواهانه توسط مدیران در ایجاد اقتصادمقاومتی تأثیری ندارد. این در حالی است که تعداد ۱۸ نفر (۶,۵ %) در این رابطه نظری نداشته اند لذا در رابطه به تأثیر رفتار عدالتخواهانه بر تحقق اقتصاد مقاومتی بیگانه و یا نخواستہ اند اعلام نظر کنند. هم چنین ۴ نفر با ۱,۴ درصد به سوالات مربوط به این مؤلفه پاسخی ارائه نکرده اند. بنا بر اعداد و ارقام به دست آمده از آمار فوق این فرضیه از نظر جامعه مورد نظر مورد تأیید است.

براساس نتایج بدست آمده از آزمون پیرسون بین رفتار عدالتخواهانه از ویژگیهای مدیریت جهادی به عنوان متغیر مستقل و اقتصادمقاومتی به عنوان متغیر وابسته، رابطه‌ی معناداری وجود دارد. بنابراین فرضیه H_0 (فرضیه مقابل) رد شده و فرضیه H_1 (فرضیه پژوهش) تأیید میگردد. با توجه به ضریب همبستگی بدست آمده میتوان گفت که شدت این رابطه خوب و جهت آن نیز مستقیم میباشد.

براساس نتایج بدست آمده از آزمون رگرسیون خطی، بین دو متغیر رفتار عدالتخواهانه از ویژگیهای مدیریت جهادی و اقتصاد مقاومتی همبستگی وجود دارد. میزان معناداری در مثال ما کمتر از میزان ۰,۰۵ است که بیان گر این است که مدل رگرسیونی معنا دار است. که نشان گر میزان تأثیر بالای متغیر مستقل (مدیریت جهادی) بر وابسته (اقتصادمقاومتی) است.

۵-۴-۵- فرضیه فرعی پنجم: تلاش مجاهدانه‌ی مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی مؤثر است.

اطلاعات مندرج در جدول شماره ۸ بیان دارد که تعداد ۲۱۱ نفر از پاسخ دهندگان که شامل ۷۵,۹٪ ایشان میباشد در رابطه با میزان تأثیر جهاد کاری (تلاش مجاهدانه) در تحقق اقتصاد مقاومتی نظر مثبت دارند از این تعداد ۷۰ نفر با انتخاب گزینه کاملاً موافقم و ۱۴۱ نفر با انتخاب گزینه موافقم این نظریه را تأیید نموده اند در مقابل تنها تعداد ۵ نفر از پاسخ دهندگان که ۱,۸

درصد از پاسخ دهندگان را شمل میشوند معتقدند که تلاش مجاهدانه در ایجاد اقتصادمقاومتی تأثیری ندارد. این در حالی است که تعداد ۵۸ نفر (۲۰,۹ %) در این رابطه نظری نداشته اند لذا در رابطه به تأثیر جهاد کاری بر تحقق اقتصاد مقاومتی بیگانه و یا نخواستارند اعلام نظر کنند و هم چنین ۴ نفر با ۱,۴ درصد به سوالات مربوط به این مؤلفه پاسخی ارائه نکرده اند. بنا بر اعداد و ارقام به دست آمده از آمار فوق این فرضیه از نظر جامعه مورد نظر مورد تأیید است.

براساس نتایج بدست آمده از آزمون پیرسون بین تلاش مجاهدانه از ویژگیهای مدیریت جهادی به عنوان متغیر مستقل و اقتصادمقاومتی به عنوان متغیر وابسته، رابطه ی معناداری وجود دارد. بنابراین فرضیه H_0 (فرضیه مقابل) رد شده و فرضیه H_1 (فرضیه پژوهش) تأیید میگردد. با توجه به ضریب همبستگی بدست آمده میتوان گفت که شدت این رابطه خوب و جهت آن نیز مستقیم میباشد.

براساس نتایج بدست آمده از آزمون رگرسیون خطی، بین دو متغیر تلاش مجاهدانه از ویژگیهای مدیریت جهادی و اقتصاد مقاومتی همبستگی وجود دارد. میزان معناداری در مثال ما کمتر از میزان ۰,۰۵ است که بیان گر این است که مدل رگرسیونی معنا دار است. که نشان گر میزان تأثیر بالای متغیر مستقل (مدیریت جهادی) بر وابسته (اقتصادمقاومتی) است.

۶-۴-۵ فرضیه فرعی ششم: فساد ستیزی مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی مؤثر است.

اطلاعات مندرج در جدول شماره ۹ بیان دارد که تعداد ۲۱۲ نفر از پاسخ دهندگان که شامل ۷۶,۱ % ایشان میباشد در رابطه با میزان تأثیر فسادستیزی در تحقق اقتصاد مقاومتی نظر مثبت دارند از این تعداد ۶۳ نفر با انتخاب گزینه کاملاً موافقم و ۱۴۹ نفر با انتخاب گزینه موافقم این نظریه را تأیید نموده اند در مقابل تنها تعداد ۵ نفر از پاسخ دهندگان که ۱,۸ درصد از پاسخ

دهندگان را شمل میشوند معتقدند که فسادستیزی در ایجاد اقتصادمقاومتی تاثیری ندارد. این در حالی است که تعداد ۵۷ نفر (۲۰,۵ %) در این رابطه نظری نداشته اند لذا در رابطه به تاثیر جهاد کاری بر تحقق اقتصاد مقاومتی بیگانه و یا نخواستہ اند اعلام نظر کنند و هم چنین ۴ نفر با ۱,۴ درصد به سوالات مربوط به این مؤلفه پاسخی ارائه نکرده اند.

بنا بر اعداد و ارقام به دست آمده از آمار فوق این فرضیه از نظر جامعه مورد نظر مورد تایید است.

براساس نتایج بدست آمده از آزمون پیرسون بین فساد ستیزی از ویژگیهای مدیریت جهادی به عنوان متغیر مستقل و اقتصادمقاومتی به عنوان متغیر وابسته، رابطه ی معناداری وجود دارد. بنابراین فرضیه H_0 (فرضیه مقابل) رد شده و فرضیه H_1 (فرضیه پژوهش) تأیید میگردد. باتوجه به ضریب همبستگی بدست آمده میتوان گفت که شدت این رابطه خوب و جهت آن نیز مستقیم میباشد.

براساس نتایج بدست آمده از آزمون رگرسیون خطی، بین دو متغیر فساد ستیزی از ویژگیهای مدیریت جهادی و اقتصاد مقاومتی همبستگی وجود دارد. میزان معناداری در مثال ما کمتر از میزان ۰,۰۵ است که بیان گر این است که مدل رگرسیونی معنا دار است. که نشان گر میزان تاثیر بالای متغیر مستقل (مدیریت جهادی) بر وابسته (اقتصادمقاومتی) است.

۵-۵ نتیجه گیری

در حال حاضر و در شرایط کنونی تحریم ها و فشارهای همه جانبه و ناجوانمردانه غرب، شرایطی نظیر جنگ احزاب را برای ما ایرانیان تداعی می کند، لذا برای کامیابی در این پیکار ناعادلانه اقتصادی باید هوشمندانۀ تدابیری اندیشیده شود، تدبیر و راهکار خلاقانۀ ای که رهبر معظم انقلاب با درایت آن را ارائه نمود اقتصاد مقاومتی است، این اقتصاد علاوه بر ترمیم بافتها

و ساختارهای فرسوده اقتصادی، به عنوان ابزاری کارا در جهت مقابله با تهدیدات و تحریم ها می تواند در وهله نخست به بازسازی عمیق اقتصاد ایران پرداخته و در گام بعدی موجب ظهور یک اقتصاد قوی و رقابتی در سطح جهان که متضمن رشد، پویایی و بالندگی کشور است گردد. اقتصاد مقاومتی برای دستیابی به اهداف مورد نظر متکی به مجموعه ای از عناصر و ابزارهاست که مهمترین آن مدیریت از نوع جهادی است. مدیریت جهادی را می توان راهبردی بلندمدت برای دستیابی به پیشرفت و عدالت و الگویی بومی، عملیاتی، درون زا و تحقق پذیر دانست که زیر بنای آن پارامترهای الهی و معنوی است. مدیریت جهادی در برخی ویژگیها با سبک های مدیریت اسلامی، بومی، اقتضایی، موقعیتی و مشارکتی مشترک است. الگوی نظری مدیریت جهادی را در قرآن و الگوی عملی آن را در سیره انبیا و معصومین(ع) و فرماندهان و شهدای دفاع مقدس می توان یافت. مدیریت جهادی را می توان در یک جمله کوتاه، ترکیب ایمان، علم و کار جهادی دانست. مدیر جهادی دارای بلوغ فکری بوده و اهم ویژگی های آن، هویت جهادی، اخلاص عمل، داشتن تعهد به هدف و ارزش ها، سادگی و بی آلاشی، پرهیز از تشریفات و تجملات، احساس تعلق به مردم و مردمی بودن، برخورداری از روحیه خدمت داوطلبانه، اولویت خدمتگزاری به قشر مستضعف و محروم، ترویج ارزش های انسانی و اسلامی در محیط کار و جامعه، حفظ و توجه به کرامت انسان ها، برخورداری از اعتماد به نفس بالا، ابتکار، خلاقیت، انگیزه و احساس تکلیف الهی، مومن و متعهد، ایجاد انگیزه و نشاط در محیط کار، روابط صمیمانه، عاطفی، غیررسمی و برادرانه، قانون مداری و ... می باشد و ویژگی هایی مانند غرور، جاه طلبی، خاص گرایی، تمرکز گرایی و دوری از مردم مانع تحقق مدیریت جهادی، اقتصاد مقاومتی و در نهایت توسعه و پیشرفت کشور می شوند. در شرایط فعلی با توجه به اینکه کشور در شرایطی نیست که همچون سنوات گذشته بتواند با دوپینگ درآمدهای نفتی بر مشکلات فائق آید، بکارگیری مدیریت جهادی که در زمان جنگ تحمیلی و جهاد سازندگی به آزمون عمل درآمده و موفقیت آمیز بوده است الزامی می باشد.

بنابراین طبق اطلاعات بدست آمده از جامعه پژوهش ، برای اینکه اقتصاد از وضعیت راکد کنونی خارج شود نیاز به مدیران جهادی است، یعنی مدیرانی که شیفته خدمت باشند نه تشنه قدرت، اگر چنین امری اتفاق بیفتد قطعاً آحاد مردم نیز با مدیران همراه شده و با عزم ملی، بهره وری عوامل تولید که از ارکان اقتصاد مقاومتی می باشد افزایش یافته و شاخص های اقتصادی نیز بهبود خواهند یافت. در صورتی که مدیریت جهادی با مفهوم درست آن و با حداقل کردن آسیب ها، مورد استفاده و سرلوحه کار مدیران ما قرار گیرد، به لطف خدای متعال گذار از گردنه های سخت فعلی و دستیابی به اهداف عالی و مقدس ایران اسلامی دور از دسترس نخواهد بود. کلام آخر آنکه اقتصاد مقاومتی بدون تکیه بر مدیریت جهادی امکان پذیر نخواهد بود.

۵-۶ پیشنهادات مبتنی بر نتایج تحقیق :

با توجه به بررسی همه عوامل موثر و زیر سیستم در اقتصاد مقاومتی باید گفت که تحریم ها نمی توانند خلل مهمی برای کشوری با قدرت جمهوری اسلامی ایران و با این مرزهای گسترده و منابع خدادادی ایجاد کنند، کشوری که به خدای متعال اتکا دارد و ملتی استوار و هوشمند است حتماً پیروز این میدان خواهد بود. نظام اسلامی قادر است با برنامه ریزی، تلاش، تدوین استراتژی ها و اقدامات لازم با محوریت اقتصاد مقاومتی، بخش عمده ای از تهدیدهای امروزی را نیز به فرصت تبدیل کند.

۵-۶-۱ پیشنهادات مربوط به فرضیه فرعی اول:

با توجه به نتایج به دست آمده از آزمون های بعمل آمده بر اطلاعات پرسشنامه (رگرسیون ، پیرسون ، فریدمن) ، اطلاعات مندرج در جدول شماره ۴ تعداد ۲۱۸ نفر از پاسخ دهندگان که شامل ۷۸٫۴ % میباشد در رابطه با میزان تاثیر روحیه و فرهنگ جهادی در تحقق اقتصاد مقاومتی نظر مثبت دارند لذا تنها تعداد ۵ نفر از پاسخ دهندگان که ۱٫۸ درصد از پاسخ دهندگان را شامل میشوند معتقدند که روحیه و فرهنگ جهادی در ایجاد و ساخت اقتصادمقاومتی تاثیری

ندارد. این در حالی است که تعداد ۵۵ نفر (۱۹,۸ %) در این رابطه نظری نداشته اند. براساس این نتایج این فرضیه با اکثریت تایید و مورد قبول جامعه نمونه آماری قرار گرفت.

بنابر این پیشنهاد می گردد:

الف) روحیه و فرهنگ جهادی که لازمه ی مدیریت جهادپرست در تمامی عرصه های مدیریتی و غیره مدیریتی و در راستای بالا بردن بهره وری و گذر از موانع میتوان به سهولت این موضوعات را با مدیریت جهادی در پیشبرد هدف های عالی مدیریت نمود. آموزش های لازم در ایجاد روحیه و فرهنگ جهادی در همه آحاد مردم که شاید یک به یک مدیران آینده کشور باشند را در دانشگاه ها و آموزشگاه های آموزش و پرورش توسط میان با تجربه داشته باشیم. این مستلزم بومی سازی علم مدیریت و علوم انسانی است که باید توسط مسئولین انقلاب فرهنگی و علوم و تحقیقات صورت گیرد.

ب) فرهنگ سازی در مقوله مدیریت جهادی یکی از مهم ترین اقدامات در ایجاد روحیه جهادی در افراد است. با به کار گیری تبلیغات و آموزش های لازم به خانواده ها میتوان فرهنگ جهادی را در افراد جامعه تقویت کرد و اکثریت را دارای روحیه جهادی نمود. پس فرهنگ سازی در هر مقوله ای بسیار مهم و کارساز است.

ج) با توجه به فراهم آوردن فرهنگ و روحیه جهادی در افراد جامعه، مدیرانی که از دل این جامعه به عرصه مدیریتی پای میگذارند دارای روحیه جهادی هستند که در تمامی عرصه موفق میباشند. بلاخص عرصه اقتصادی که یکی از معذلات روز کشور و دغدغه های مقام معظم رهبری و مسئولین میباشد. مدیرانی که در مدیریت جهادی دارای مراتب میباشند مناسب برای ایجاد و ساخت اقتصاد مقاومتی هستند.

د) شکل گیری روحیه جهاد اقتصادی، تولید ملی و حمایت ایرانی. ضمن آنکه برای تقویت اقتصادی ملی، دیپلماسی اقتصاد مقاومتی نیز لازم است. هدف از این نوع دیپلماسی تبیین دستاوردهای اقتصاد مقاومتی در مقابل فشارهای وارده است. فشارها در مورد کالای مصرفی و

شاخص های روزمره اقتصادی وارد می شود، ولی دستاوردهای مقاومت کشور، دستاوردهایی استراتژیک و بلند مدت هستند، همچون خود کفایی در تکنولوژی ها و فناوری های برتر (هسته ای)، استقلال در سیاست خارجی و... میباشد.

۵-۶-۲ پیشنهادات مربوط به فرضیه فرعی دوم :

با توجه به نتایج آزمون های بعمل آمده بر اطلاعات پرسشنامه ، اطلاعات مندرج در جدول شماره ۵ بیان دارد که تعداد ۲۰۰ نفر از پاسخ دهندگان که شامل ۷۱,۹ % ایشان میباشد در رابطه با میزان تاثیر رعایت تقوای سیاسی در تحقق اقتصاد مقاومتی نظر مثبت دارند در مقابل تنها تعداد ۱۳ نفر از پاسخ دهندگان که ۴,۷ درصد از پاسخ دهندگان را شامل میشوند معتقدند که تقوای سیاسی در ایجاد اقتصادمقاومتی تاثیری ندارد. تعداد ۶۵ نفر (۲۳,۴ %) در این رابطه نظری نداشته اند. براساس این نتایج این فرضیه با اکثریت تایید و مورد قبول جامعه نمونه آماری قرار گرفته است.

بنابراین پیشنهاد می گردد :

الف) با ارتقاء درجه معنویت و خداشناسی در افراد میتوان تقوای سیاسی را در آنها شکل داد. بنابراین برگزاری برنامه های عقیدتی سیاسی برای افراد از بدو ورود به سازمان یا دانشگاه برای تحقق تقوای سیاسی تا زمان رسیدن به مقامات عالی و دارا بودن در زمان مدیریتی او بسیار مؤثر است.

۵-۶-۳ پیشنهادات مربوط به فرضیه فرعی سوم :

با توجه به نتایج آزمون های بعمل آمده بر اطلاعات پرسشنامه ، اطلاعات مندرج در جدول شماره ۶ بیان دارد که تعداد ۲۰۷ نفر از پاسخ دهندگان که شامل ۷۴,۴ % ایشان میباشد در رابطه با میزان تاثیر وجدان کاری در تحقق اقتصاد مقاومتی نظر مثبت دارند در مقابل تنها تعداد ۴ نفر از پاسخ دهندگان که ۱,۴ درصد از پاسخ دهندگان را شامل میشوند گزینه کاملاً مخالف را انتخاب و معتقدند که به کارگیری وجدان کاری در ایجاد اقتصادمقاومتی تاثیری

ندارد که تعداد ۶۷ نفر (۲۴,۱٪) در این رابطه نظری نداشته اند. براساس این نتایج این فرضیه با اکثریت تایید و مورد قبول جامعه نمونه آماری قرار گرفته است.

بنابر این پیشنهاد می گردد:

الف) درجه (ایمان به خدا) هر فردی درجه وجدان آن فرد را مشخص میسازد. پس وجدان آموختنی نیست اما میتوان فردی با درجه ایمان بالا بر پست های حساس گماشت تا از وجدان کاری خوبی برخوردار باشد.

۴-۶-۵ پیشنهادات مربوط به فرضیه فرعی چهارم :

با توجه به نتایج آزمون های بعمل آمده بر اطلاعات پرسشنامه ، اطلاعات مندرج در جدول شماره ۷ بیان دارد که تعداد ۲۵۱ نفر از پاسخ دهندگان که شامل ۹۰,۳٪ ایشان میباشند در رابطه با میزان تاثیر رفتار عدالتخواهانه در تحقق اقتصاد مقاومتی نظر مثبت دارند در مقابل تنها تعداد ۵ نفر از پاسخ دهندگان که ۱,۸ درصد از پاسخ دهندگان را شامل میشوند معتقدند که رفتار عدالتخواهانه توسط مدیران در ایجاد اقتصاد مقاومتی تاثیری ندارد. این در حالی است که تعداد ۱۸ نفر (۶,۵٪) در این رابطه نظری نداشته اند براساس این نتایج این فرضیه با اکثریت تایید و مورد قبول جامعه نمونه آماری قرار گرفته است.

بنابر این پیشنهاد می گردد:

الف) عدالتخواه همیشه حافظ منافع سازمان و افراد میباشد. پس با تربیت و پرورش ، افراد عادل به سازمان تحویل دهیم در آموزش های حین خدمت و در گزینش های داوطلبین میتوانیم این موضوع را مدنظر قرار دهیم.

۵-۶-۵ پیشنهادات مربوط به فرضیه فرعی پنجم :

با توجه به نتایج آزمون های بعمل آمده بر اطلاعات پرسشنامه ، اطلاعات مندرج در جدول شماره ۸ بیان دارد که تعداد ۲۱۱ نفر از پاسخ دهندگان که شامل ۷۵,۹٪ ایشان میباشد در رابطه با میزان تاثیر جهاد کاری (تلاش مجاهدانه) در تحقق اقتصاد مقاومتی نظر مثبت دارند

مقابل تنها تعداد ۵ نفر از پاسخ دهندگان که ۱,۸ درصد از پاسخ دهندگان را شامل میشوند معتقدند که تلاش مجاهدانه در ایجاد اقتصادمقاومتی تأثیری ندارد تعداد ۵۸ نفر (۲۰,۹ %) در این رابطه نظری نداشته اند براساس این نتایج این فرضیه با اکثریت تایید و مورد قبول جامعه نمونه آماری قرار گرفته است.

بنابراین پیشنهاد می گردد :

الف) با پر کاری و تلاش و تمرکز در کیفیت فرآیند انجام کار ، میتوان کارمندان زیر دست خود را به جهاد کاری سوق داد.

۵-۶-۶ پیشنهادات مربوط به فرضیه فرعی ششم :

با توجه به نتایج آزمون های بعمل آمده بر اطلاعات پرسشنامه ، اطلاعات مندرج در جدول شماره ۹ بیان دارد که تعداد ۲۱۲ نفر از پاسخ دهندگان که شامل ۷۶,۱ % ایشان میباشد در رابطه با میزان تأثیر فسادستیزی در تحقق اقتصاد مقاومتی نظر مثبت دارند در مقابل تنها تعداد ۵ نفر از پاسخ دهندگان که ۱,۸ درصد از پاسخ دهندگان را شامل میشوند معتقدند که فسادستیزی در ایجاد اقتصادمقاومتی تأثیری ندارد که تعداد ۵۷ نفر (۲۰,۵ %) در این رابطه نظری نداشته اند براساس این نتایج این فرضیه با اکثریت تایید و مورد قبول جامعه نمونه آماری قرار گرفته است.

بنابراین پیشنهاد می گردد :

الف) با قوانینی که در رابطه با مبارزه با مفاسد در سازمان منعقد میشود میتوانیم از فساد جلوگیری کنیم.

ب) همیشه مجرمان در سطح سازمان از مدیرانی که فساد ستیز هستند گریزانند. پس سعی شود از چنین مدیرانی در سطوح مختلف سازمان استفاده شود.

۵-۶-۷ پیشنهادات مربوط به فرضیه اصلی :

بر اساس نتایج بدست آمده از توصیف و فراوانی داده های بدست آمده و با توجه به نتایج آزمون های بعمل آمده بر اطلاعات پرسشنامه (رگرسیون خطی ، پیرسون ، فریدمن) ، با توجه به جدول شماره ۵-۱ از ۲۷۸ نفر تعداد پاسخ دهندگان به پرسشنامه ، ۲۵۷ نفر موافق و کاملاً موافق ۹۲,۵ % و ۹ نفر مخالف و کاملاً مخالف ۳,۲ % در بر دارد . از این تعداد ۱۲ نفر از پاسخ به پرسشنامه خودداری نمودند که علت نامعلوم است. بنابراین به صورت کلی میتوان گفت ، از نظر دانشجویان دانشکده مدیریت واحد تهران مرکز دانشگاه آزاد اسلامی ویژگی های مدیریت جهادی در مدیران بر تحقق و ایجاد و بنیان اقتصاد مقاومتی مؤثر میباشد.

در جدول شماره ۵-۱ تعداد ۹۰ نفر از بالاترین تایید کنندگان فرضیه اصلی پژوهش و تعداد ۴ نفر از کاملاً مخالف فرضیه اصلی ، از دانشجویان رشته دولتی گرایش سیستم های اطلاعاتی میباشند. پاسخ دهندگان به پرسشنامه پژوهش ، به فرضیه چهارم (رفتار عدالتخواهانه) با بیشترین فراوانی تایید و با قبول فرضیه با جمله "داشتن رفتار عدالتخواهانه توسط مدیران بر تحقق و ایجاد اقتصادمقاومتی مؤثر است" موافق میباشند.

میتوان نتیجه گرفت که فرضیه چهارم (داشتن رفتار عدالتخواهانه توسط مدیران بر تحقق اقتصاد مقاومتی) دارای بیشترین پاسخ موافق و کاملاً موافق و بیشترین تأیید ، فرضیه دوم دارای کمترین تایید کننده را از نظر جامعه آماری (دانشجویان مقطع ارشد رشته مدیریت واحد تهران مرکز) میباشند.

بنابراین پیشنهاد می گردد :

الف) اگر همه مردم و بلاخص مدیران در همه امور محوله خود خدا را در نظر داشته باشند و رفتار عدالتخواهانه را سرلوحه فعالیتهای خود قرار دهند اولاً باعث خشنودی خدا ثانیاً همیشه در کارها و فعالیتهای خود میتوانند موفقیت کسب کنند بخصوص در عرصه اقتصادی که از نظر جامعه آماری میتواند اثرات مؤثری بر تحقق اقتصادی مقاوم داشته باشد.

ب) از کسانی که بی عدالتی و رفتار و خوی خصلت ناعادلانه دارند به هیچ وجه بر سر پست های حساس نگماریم پس باید در بحث تحقق اقتصادمقاومتی به این اصل باید به صورت کامل نگاه کرد.

از آنجا که وجود فضای اسلامی و الهی در سیستم مدیریت اقتصادی و اجتماعی کشور بسیار کارساز و مطلوب می باشد لذا مهمترین اصل در ایجاد یا حفظ این فضا، فرهنگ سازی و یا غنی سازی فرهنگی می باشد که خود فرآیندی مهم در تقابل با بوروکراسی مخرب و ضد دینی می باشد. لذا مهمترین راهکار ها و آلترناتیوهای مؤثر جهت تحقق این امر عبارتند از:

۱. آسیب شناسی شرایط اقتصادی و مدیریتی کشور توسط نخبگان در جهت رفع موانع و تأمین نیازهای پیاده سازی مطلوب اقتصاد مقاومتی و مدیریت جهادی در شرایط کنونی.
۲. پایش و رصد مداوم فضای اقتصادی و مدیریتی داخلی و بین المللی و جمع آوری آمارهای دقیق و به هنگام با هدف اتخاذ تصمیمات بهینه و متناسب با شرایط توسط مدیران و مسئولان و فعالان اقتصادی کشور.
۳. توجه خاص و مبسوط به دانش و پژوهش بخصوص فعالیتهای دانش بنیان و پرورش مدیران جهادی.
۴. بحث های مفهومی و نظری در حوزه مدیریت جهادی (تبیین چیستی مدیریت جهادی).
۵. تدوین راهبردها و ارائه راه کارهای نهادینه سازی مدیریت جهادی در تمامی بخش های مدیریتی کشور.
۶. تلفیق بهینه مدیریت جهادی با سیستم های نوین مدیریت با هدف ارتقاء بهره وری.
۷. شناسایی صحیح ظرفیت ها و توانمندی های موجود در کشور.
۸. بهره گیری صحیح، حداکثری و به موقع از ظرفیت ها و امکانات و پتانسیل های سیاسی و اقتصادی و فرهنگی در داخل کشور.

راه کارهای ذیل جهت رسیدن به اهداف اقتصاد مقاومتی ضروری است:

نقطه شروع اقتصاد مقاومتی، سیاست گذاری برای اصلاح الگوی مصرف است. مصرف، تولید را جهت می دهد و این دو در کنار هم، جهت سرمایه گذاری را مشخص می کنند. رونق تولید داخلی و کاستن از وارداتی که می تواند به افول و کم رونقی و توقف واحدهای تولیدی داخلی منجر شود، موجب استقلال اقتصادی، قطع وابستگی به خارج و ارتقای تکنولوژی در سطح کلان تر می شود. البته باید به گونه ای عمل کرد که اقتصاد مقاومتی به معنای تحمیل فشار به مردم نباشد.

۱. افزایش بهره وری در تولید، کاهش قیمت تمام شده تولیدات، کیفیت بهتر و خدمات بیشتر در رقابت با تولیدات خارجی و کاهش واردات، حمایت از تولید ملی به ویژه تولیدات استراتژیک

۲. کاهش آمار بیکاری و خشکاندن ریشه های فقر و آسیب های اجتماعی ناشی از بیکاری در جامعه

۳. فعال سازی سیستم های حمایتی پولی و مالی و بیمه ای بخش تولید برای تحرک در اقتصاد داخلی و نیز حمایت از صادرات کالاهای غیرنفتی

۴. افزایش واردات دانش فنی، خطوط تولید و ماشین آلات در ازای کاهش واردات کالاهای مصرفی با توجه به اهمیت این نوع معاملات در عصر اطلاعات، همزمان با تولید علم و تولید دانش فنی و حمایت از شرکت های دانش بنیان

۵. توجه به معضل تورم و برقراری یک نظام قابل پیش بینی و قابل مدیریت در قبال شاخص تورم و تطبیق آن با سطح حقوق و دستمزدها و نیز قیمت ارز در پیش گیری سیاست های بهینه در این فرآیند

۶. تبدیل تهدیدها به فرصت ها در روند تامین کالاها به این معنا که به محض اعمال تحریم در برخی از کالاها، شکل دهی به عزم ملی درحوزه فناوری و صنعت و تجارت برای ایجاد خود کفایی کامل یا حداقل خود اتکایی در تولید و تامین این اقلام.
۷. برقراری ارتباطات خاص اقتصادی با برخی از کشورهای دوست، گسترش ارتباطات اقتصادی با کشورها و بلوک های منطقه ای و گسترش شرکای تجاری از یک شریک عمده به چند شریک کوچک تر
۸. خودداری از اسراف و ضایع کردن کالاها و ذخیره سازی کالاهای اساسی در ابعاد حجیم توسط دولت و انبارهای کوچک و هدایت شده و هوشمند توسط مردم (مانند کشور سوئیس) حتی در زمان صلح و آرامش جهت تامین امنیت غذایی مردم.

۵-۷ پیشنهادت به سایر پژوهشگران :

۵-۷-۱ ذکر تجربیات پژوهشگر تحقیق حاضر :

کمبود ادبیات و تعریف مشخص از موضوع

عدم وجود پژوهش مستند و جامع در این زمینه

آشنا نبودن مدیران با این سبک مدیریتی

اعتقاد نداشتن برخی از مدیران به انواع سبک مدیریت اسلامی و جهادی

عدم وجود زمان کافی جهت ادامه کار در بخش کمی

محدودیت های پیش رو در انجام مصاحبه ها که به شرح ذیل بیان می گردد:

مسئولیت و مشغله های برخی از افراد، که بعضا به نظر می رسد در زمینه مدیریت جهادی کار کرده و یا صاحب نظر باشند مانع از انجام مصاحبه با آنها گشت.

مسئولیت داشتن و مشغله کاری خبرگان موجب ناهماهنگی در ملاقات ها، ضیق وقت و فشرده شدن زمان مصاحبه ها می شد.

بعضاً مصاحبه شونده‌گان داشته‌های ذهنی خود را مرور می‌کردند و گاهی از روند مصاحبه خارج می‌شدند.

برخی از مصاحبه‌شونده‌گان مرد عمل بوده و مدیریت جهادی را در کار درک کرده بودند و تبدیل عمل به گفتار و بیان کردن آن در قالب مولفه‌ها برایشان سخت بود.

با وجود طرح کلی موضوع و محورها به اکثر عزیزان پیش از مصاحبه برای دسته‌بندی مطالب ذهنی؛ بدلیل اکتشافی بودن موضوع، آمادگی ذهنی نداشتن جهت ورود به موضوع و بیان عوامل جزئی‌تر را به‌دنبال داشت.

بنابراین به تمامی دانش پژوهان علاقه‌مند به این موضوع پیشنهاد می‌گردد که طوری پژوهش خود را مدیریت نمایند که به مطالب مطروحه فوق برخورد نمایند که بسیار وقت گیر می‌باشد.

پیوستهای پژوهش

- فرم پرسشنامه

- خروجی SPSS

پرسشنامه

به نام خداوند بخشنده و مهربان

سلام علیکم

پاسخگوی گرامی پرسشنامه حاضر جهت نگارش پایان نامه کارشناسی ارشد با عنوان " بررسی اثر ویژگی های مدیریت جهادی بر تحقق اقتصاد مقاومتی از دیدگاه دانشجویان رشته مدیریت دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز " تهیه شده است . نظرات شما یاریگر ما در این راستا میباشد. لطفاً برای پاسخ به هر سوال فقط یک گزینه را انتخاب نمایید . اطلاعات این پرسشنامه صرفاً در جهت اهداف علمی پژوهشی بکار گرفته میشود و کاملاً محرمانه خواهد بود.

با تشکر علی جعفری ارشد مدیریت دولتی

مشخصات پاسخ دهنده :

گرایش کارشناسی ارشد : مدیریت.....

سن :..... متاهل مجرد

لطفاً قبل از پاسخگویی به سولات مطروحه ، مفاهیم ذیل را مطالعه فرمایید.

((واژه «جهاد» از ریشه «ج-ه-د» به معنی کوشش و مبارزه و فعالیت است. جهاد برعکس آنچه که امروزه توسط سیاستمداران مطرح می شود تنها به معنی جنگ و خونریزی نیست. بلکه در اصل به معنی کوشش و مبارزه می تواند در عرصه های گوناگون باشد.

مدیریت جهادی : علم و هنر رهبری و کنترل فعالیت های دسته جمعی، مبتنی بر مبارزه نه صرفاً در عرصه نظامی بلکه در تمامی عرصه های علمی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و... جهت نیل به اهداف راهبردی و کلان یک سیستم و رفع موانعی که در رسیدن به آن وجود دارد. شاخصه هایی مانند : ایمان ، اخلاص ، وحدت، ایثار، دوری از اسراف، دوری از سستی ، نظم، دوری از غرور، توکل ، یادبسیار خدا،... برای روحیه جهادی بیان شده است و فرهنگ جهادی یک مفهوم کلی است که از جمله مصادیق آن دین محوری، ولایت مداری، ایثار و

از خودگذشتگی، مردم‌گرایی، ارزش‌مداری، انعطاف‌پذیری، خودباوری، پویایی و مأموریت‌پذیری است.

اقتصاد مقاومتی به معنی تشخیص حوزه‌های فشار و متعاقباً تلاش برای کنترل و بی‌اثر کردن آن تاثیرها می‌باشد و در شرایط آرمانی تبدیل چنین فشارهایی به فرصت است همچنین برای رسیدن به اقتصاد مقاومتی باید وابستگی‌های خارجی کاهش یابد و بر تولید داخلی کشور و تلاش برای خوداتکایی تأکید گردد. طبق نظر دولتمردان ایران در تعریف اقتصاد مقاومتی، ضرورت مقاومت برای رد کردن فشارها و عبور از سختی‌ها برای رسیدن به نقاط مثبت ملی نیاز است اقتصاد دانش بنیان، نظام اقتصادی است که در آن، تولید و کاربرد دانش منشأ اصلی ایجاد ثروت محسوب میشود. کارایی این نظام اقتصادی مستلزم تعریف ساز و کارها و شناخت عوامل مؤثر بر تولید و بکارگیری دانش است که از ارتباط این عوامل با یکدیگر، زمینه افزایش عملکرد سایر بخش‌ها نیز فراهم میشود.

تقوای سیاسی یعنی داشتن تقوا و پرهیزکاری از انجام دادن کارهایی که بر امور اجتماعی و سیاسی اثر منفی و مخربی دارد. آرمان‌گرایی یا ایدئالیسم اخلاقی، به معنی ستایش یا دنبال کردن اصول یا اهداف متعالی یا حقیقی و به تعبیر دیگر، پیگیری مصرانه «آرمان» یا «ایده‌آل» است این مفهوم معمولاً در برابر واقع‌گرایی قرار می‌گیرد که به معنی تسلیم شدن در برابر واقعیت‌هاست. ((

از دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله العالی)

ویژگی های مدیریت جهادی	مولفه های اقتصاد مقاومتی
<ul style="list-style-type: none"> • داشتن روحیه و فرهنگ جهادی • رعایت تقوای سیاسی • به کارگیری وجدان کاری • رفتار عدالتخواه 	<ul style="list-style-type: none"> • ایجاد تحرک و پویایی در اقتصاد کشور • تکیه بر ظرفیت های داخلی • مردم محوری

<ul style="list-style-type: none"> • دانش محوری • رویکرد جهادی • اصلاح الگوی مصرف 	<ul style="list-style-type: none"> • تلاش مجاهدانه(جهاد کاری) • فساد ستیزی
--	--

ایجاد و ساخت اقتصاد مقاومتی توسط مدیران دارای ویژگی های مدیریت جهادی	کاملاً موافقم	موافقم	نظری ندارم	مخالفم کاملاً مخالفم
۱. داشتن روحیه و فرهنگ جهادی در مدیران موجب تحرک و پویایی در جامعه خواهد شد.				
۲. مدیرانی که دارای روحیه و فرهنگ جهادی هستند باور تکیه بر ظرفیتهای داخلی را در خود ایجاد میکنند.				
۳. نگاه مردم محوری در مدیرانی که دارای روحیه و فرهنگ جهادی میباشند تقویت میشود.				
۴. روحیه و فرهنگ جهادی در مدیران ، زمینه دانش محوری را در امور سازمانی فراهم میکند.				
۵. روحیه و فرهنگ جهادی در مدیران ، موجب تقویت رویکرد جهادی میگردد.				
۶. چنانچه مدیران روحیه و فرهنگ جهادی داشته باشند نسبت به الگوی مصرف حساسیت خواهند داشت.				
۷. رعایت تقوای سیاسی توسط مدیران موجب تحرک و پویایی در جامعه خواهد شد.				
۸. مدیرانی با تقوای سیاسی ، میتوانند باور تکیه بر ظرفیتهای داخلی را در خود متجلی سازند .				
۹. مدیرانی میتوانند نگاه مردم محوری را در خود تقویت				

					کنند که تقوای سیاسی را در خود به اوج برسانند.	
					۱۰. با رعایت تقوای سیاسی توسط مدیران زمینه دانش محوری در امور سازمانی فراهم می شود.	رعایت تقوای سیاسی
					۱۱. مدیرانی موجب تقویت رویکرد جهادی میگردند که تقوای سیاسی را سرلوحه ی شغل خود میدانند.	
					۱۲. چنانچه مدیران تقوای سیاسی داشته باشند نسبت به الگوی مصرف حساسیت خواهند داشت.	
					۱۳. به کارگیری وجدان کاری توسط مدیران موجب تحرک و پویایی در جامعه خواد شد.	
					۱۴. به کارگیری وجدان کاری توسط مدیران بلور تکیه بر ظرفیتهای داخلی را در مدیران ایجاد میکند.	به کارگیری
					۱۵. به کارگیری وجدان کاری توسط مدیران نگاه مردم محوری را در مدیران تقویت میکند.	وجدان کاری
					۱۶. به کارگیری وجدان کاری توسط مدیران زمینه دانش محوری را در امور سازمانی فراهم میکند.	
					۱۷. به کارگیری وجدان کاری توسط مدیران موجب تقویت رویکرد جهادی میگردد.	
					۱۸. چنانچه مدیران وجدان کاری داشته باشند نسبت به الگوی مصرف حساسیت خواهند داشت.	
					۱۹. رعایت رفتار عدالتخواهانه توسط مدیران موجب تحرک و پویایی در جامعه خواد شد.	
					۲۰. رعایت رفتار عدالتخواهانه توسط مدیران بلور تکیه	رفتار

عدالتخواهانه	بر ظرفیتهای داخلی را در مدیران ایجاد میکند.				
	۲۱. رعایت رفتار عدالتخواهانه توسط مدیران نگاه مردم محوری را در مدیران تقویت میکند.				
	۲۲. رعایت رفتار عدالتخواهانه توسط مدیران زمینه دانش محوری را در امور سازمانی فراهم میکند.				
	۲۳. رعایت رفتار عدالتخواهانه توسط مدیران موجب تقویت رویکرد جهادی میگردد.				
	۲۴. چنانچه مدیران رفتار عدالتخواهانه داشته باشند نسبت به الگوی مصرف حساسیت خواهند داشت.				
تلاش مجاهدانه (جهادکاری)	۲۵. داشتن تلاش مجاهدانه (جهاد کاری) توسط مدیران موجب تحرک و پویایی در جامعه خواد شد.				
	۲۶. داشتن تلاش مجاهدانه (جهاد کاری) توسط مدیران بلور تکیه بر ظرفیتهای داخلی را در مدیران ایجاد میکند.				
	۲۷. داشتن تلاش مجاهدانه (جهاد کاری) توسط مدیران نگاه مردم محوری را در مدیران تقویت میکند.				
	۲۸. داشتن تلاش مجاهدانه (جهاد کاری) توسط مدیران زمینه دانش محوری را در امور سازمانی فراهم میکند.				
	۲۹. داشتن تلاش مجاهدانه (جهاد کاری) توسط مدیران موجب تقویت رویکرد جهادی میگردد				
	۳۰. چنانچه مدیران دارای تلاش مجاهدانه و جهاد کاری باشند نسبت به الگوی مصرف حساسیت خواهند داشت.				
	۳۱. فسادستیزی توسط مدیران موجب تحرک و پویایی در				

					جامعه خواد شد.	فساد ستیزی
					۳۲ . فسادستیزی توسط مدیران باور تکیه بر ظرفیتهای داخلی را در مدیران ایجاد میکند.	
					۳۳ . فسادستیزی توسط مدیران نگاه مردم محوری را در مدیران تقویت میکند.	
					۳۴ . فسادستیزی توسط مدیران زمینه دانش محوری را در امور سازمانی فراهم میکند.	
					۳۵ . فسادستیزی توسط مدیران موجب تقویت رویکرد جهادی میگردد.	
					۳۶ . چنانچه مدیران فسادستیزی داشته باشند نسبت به الگوی مصرف حساسیت خواهند داشت.	

که تو خشنود باشی و ما رستگار

خدایا چنان کن سرانجام کار

با تشکر از علی جعفری

خروجی SPSS

۰. ۸۷	روحیه و فرهنگ جهادی
۰. ۸۶	تقوای سیاسی
۰. ۸۵	وجدان کاری
۰. ۸۹	رفتار عدالتخواهانه
۰. ۸۵	تلاش مجاهدانه
۰. ۸۰	فسادستیز

Reliability			
Scale: ALL VARIABLES			
Case Processing Summary			
		N	%
Cases	Valid	24	72.7
	Excluded ^a	9	27.3
	Total	33	100.0
a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.			
Reliability Statistics			
Cronbach's Alpha		N of Items	
.857		36	

فهرست منابع پژوهش

- منابع فارسی
- منابع لاتین

فهرست فارسی

قرآن کریم

نهج البلاغه حضرت علی(علیه السلام)

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار رئیس جمهوری و اعضای هیئت دولت: ۹۱/۶/۲.

سایر بیانات رهبر معظم انقلاب

افجه، سیدعلی اکبر(۱۳۸۵)، "مبانی فلسفی و تئوریهای رهبری و رفتار سازمانی". تهران،

انتشارات سمت.

رضائیان، علی (۱۳۸۷)، "مبانی سازمان و مدیریت"، تهران، انتشارات سمت.

مجلسی، محمدتقی (۱۴۰۴ هـ. ق). بحار الانوار. بیروت: مؤسسه الوفاء.

مشرف جوادی، محمدحسین (۱۳۷۸)، "اصول و متون مدیریت در اسلام"، همدان، انتشارات نور علم.

شرمرهون، جان آر. هانت، جیمزجی. ازبورن، ریچارد ان (۱۳۸۶)، "مدیریت رفتار سازمانی". مترجمان دکتر مهدی ایران نژاد پاریزی، دکتر محمدعلی بابایی زکلیکی، دکتر محمدعلی سبحان الهی، کرج، انتشارات موسسه تحقیقات و آموزش مدیریت.

ساعتچی، محمود و علی اکبر عزیزپور پوبی، «طراحی الگوی رهبری اثربخش دانشگاهی»، مجله دانشور، رفتار، شماره ۱۱، ۱۳۸۴.

معلمی، سیدمهدی (۱۳۹۱). مفهوم و اصول اقتصاد مقاومتی درآموزه های اقتصادی اسلامی. مجموعه مقالات اولین همایش ملی اقتصاد مقاومتی. صفحات ۶۲ - ۷۵.

آوینی، سید مرتضی، توسعه و مبانی تمدن غرب، ۱۳۹۲، چ ۲، تهران، نشر واحد
امیدی کیا، کامران و دیگران، شناخت قابلیت های سازمانی جایگاه سازی برند شرکت در صنعت مواد غذایی با استفاده از نظریه داده بنیاد، ۱۳۹۱، نشریه اندیشه مدیریت راهبردی، شماره ۱۱
دانائی فرد، حسن، استراتژی های نظریه پردازی، ۱۳۹۲، چ ۲، تهران، انتشارات سمت
دانائی فرد، حسن و الوانی، مهدی و آذر، عادل، روش شناسی پژوهش کیفی در مدیریت:

رویکردی جامع، ۱۳۸۳، چ ۱، تهران، انتشارات صفار- اشرافی

بازرگان، عباس، مقدمه ای بر روش های تحقیق کیفی و آمیخته؛ رویکردهای متداول در علوم

رفتاری، ۱۳۷۸، چ ۱، تهران، نشر دیدار

_رابینز استیفن پی، ۱۳۷۵، مدیریت رفتار سازمانی □، جلد اول، ترجمه سید محمد اعرابی و علی پارساییان، تهران، موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی، ص ۲۶۶ و ۲۶۵.

—

رابینز استیفن پی، ۱۳۸۴، تئوری سازمان، ترجمه دکتر سید مهدی الوانی و دکتر حسن دانائی فرد، انتشارات صفار، ص ۳۰۸-۳۰۰

- _ رابینز، استیفن پی، ۱۳۸۳، مدیریت رفتار سازمانی □، ترجمه علی پارساییان و سید محمد اعرابی، تهران، نشر پژوهش های فرهنگی، صص ۳۳۰ - ۳۳۵ _ .
- رابینز، استیفن پی، ۱۳۸۲، تئوری سازمان (ساختار، طراحی، کاربردها)، ترجمه سید مهدی الوانی و حسن دانائی فرد، تهران، نشر صفار، صص ۳۰۲-۳۰۵
- _ باقری مسلم و تولایی روحالله، ۱۳۸۹، بررسی تاثیر تعهد سازمانی بر عملکرد سازمانها، دو ماهنامه توسعه انسانی پلیس، سال هفتم، شماره ۳۰، مرداد و شهریور ۱۳۸۹
- _ اسماعیلی کورش، تعهد سازمانی، نشریه تدبیر ۱۱۲، صص ۶۶-۶۹ _ مقیمی محمد، ۱۳۸۶، سازمان و مدیریت رویکردی پژوهش، تهران، انتشارات ترمه، صص ۷۲-۸۲ _ .
- مورهد و گریفین، ۱۳۷۴، رفتار سازمانی، مترجمان سید مهدی الوانی و معمار زاده، تهران، انتشارات مروارید، صص ۸۱-۸۵
- _ رهنمای رودپشتی، فریدون و محمود زاده، نصرت الله، ۱۳۷۸، توسعه منابع انسانی مطالعه موردی تعلق، تعهد سازمانی و رقابت پذیری، تهران، انتشارات مدیریت صنعتی، صص ۶۶-۶۷ و ۱۲۰-۱۳۲.
- _ مولائی، ناصر، ۱۳۷۸، بررسی عوامل موثر بر تعهد سازمانی کارکنان شرکت ملی مناطق نفت خیز جنوب، پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت، تهران، دانشگاه علامه طباطبائی، صص ۶۰-۶۱، ۲۸-۳۲.
- _ باقری کلجاهی، علی، آسیب شناسی تعهد سازمانی از منظر سیاست های مدیریت منابع انسانی از دیدگاه کارکنان دفاتر مرکزی شرکت ملی پخش فرآورده های نفتی ایران، پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت، تهران، دانشگاه علامه طباطبائی، صص ۳۳-۴۰. منابع ۱۲۱ _
- ابطحی، حسین و مولائی، ناصر، ۱۳۸۵، رابطه میان تعهد حرفه ای و سازمانی، نشریه تدبیر ۱۷۷، صص ۵۶-۵۸

_فرهنگی، علی اکبر و حسین زاده، علی، ۱۳۸۳، دیدگاههای نوین درباره تعهد سازمانی، نشریه تدبیر. ۱۵۷.

_ نصراله پور، مجتبی، بررسی الگوی ویژگی های شغل هاکنم و الدهام، تهران، ۱۳۸۵ _ .
برزگر، نادر و مرادی، سعید، آموزش های حرفه ای و نقش آن در تعهد سازمانی، نشریه مدیریت 120-119. صص، ۱۱۹

_مورهد و گریفین، ۱۳۸۲، رفتار سازمانی" ، ترجمه سید مهدی الوانی و غلامرضا معمار زاده، تهران، انتشارات مروارید.

_سنجری کرهرودی، احمدرضا، ۱۳۸۰، طراحی مجدد شغل در مدیریت منابع انسانی □، ماهنامه تدبیر، شماره ۱۱۸.

_کیوی، ریمون و کامپنهود، نوك وان، ۱۳۸۴، روش تحقیق در علوم اجتماعی، ترجمه عبدالحسین نیک گوهر، تهر ان، انتشارات توتیا.

_سرمد، زهره و بازرگان، عباس و حجازی، الهه، ۱۳۷۶، روش تحقیق در علوم رفتاری ، تهران ، انتشارات آگاه، صص ۸۱-۸۲ و صص ۱۷۰-۱۷۳ و ۱۶۹

_ . دلاور، علی، ۱۳۷۶، مبانی نظر و عملی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی ، تهران، انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، چاپ دوم، صص ۱۸۶ و ۱۰۹

_ .آذر، عادل و مؤمنی، منصور، ۱۳۷۵، کاربرد آمار در مدیریت (تحلیل آماری) ، تهران، انتشارات سمت، جلد دوم، چاپ اول، صص ۲۵۳-۲۵۰ و ۶۰ و ۷۱

_ .جان، بست، ۱۳۷۳، روشهای تحقیق در علوم تربیتی ، مترجمان حسین پاشا شریفی و نرگس طالقانی، تهران، انتشارات رشد، چاپ پنجم، ص ۲۴. منابع ۱۲۲ _حافظ نیا، محمد

رضا، ۱۳۸۵، مقدمه ای بر روش تحقیق در علوم انسانی ، تهران، انتشارات سمت، ۱۵۶-
۱۵۸ صص _

رضاییان ، علی . "۱۳۷۴". مدیریت رفتار سازمان . تهران : انتشارات دانشکده مدیریت دانشگاه تهران _ . رنجبریان ، بهرام . "۱۳۷۵". تعهد سازمانی ، مجله دانشکده علوم اداری و اقتصاد دانشگاه اصفهان - سال دهم ، شماره ۱ و ۲ ، ص ۴۱ - ۵۷ _

هرسی ، پال و بلانچارد، کنت ایچ . "۱۳۷۱". مدیریت رفتار سازمانی . استفاده از منابع انسانی" . ترجمه قاسم کبیری . تهران : جهاد دانشگاهی _ . الله دادی اسماعیل ، فرهنگ سازمانی، مجله مدیریت شماره ۶۸ _ ۶۷ ، آذر ۸۱ _ . خاکی غلامرضا ، انجمنهای حرفه‌ای ، مجله مدیریت شماره ۱۱۸ _ ۱۱۷ سال ۸۵.

منابع لاتین

- Strauss, A., & Corbin, J. (1998). Basics of qualitative research. Newbury Park, CT: Sage.
- Turner, Alison; Wilkie, Fran and Rosen, Nick(2004). Virtual but visible: developing a promotion strategy for an electronic library. New Library World Volume 105 · Number 1202/1203.
- Strauss, Anselm L., & Corbin, Juliet (1990), Basics of Qualitative Research:
- William Newman and J.V. Charlese Summer, The Process of Management Concept Behaviour and Practice; Mc Graw-Hill Book Co.1965
- Glaser, Barney G., & Strauss, Anselm L. (1967), Awareness of Dying. Grounded Theory Procedures and Techniques, Sage
- Goulding, C.(2002, Grounded Theory: A Practical Guide for Management, Business & Market Researchers, London: Sage Publications.
- Nanv: Burt (1996). Leading the way to ovanizationalL renewal, N.Y Praductivity publication.

- Peet, R. & H. Elaine (2009), Theories of Development Contentions, Arguments, Alternatives, The Guilford Press, Second Edition.
- Reave Laura, Spiritual Values and practices related to leadership effectiveness, Leadership Quarterly 16 (2005) 655-684.
- Mathieu , J. E. & Zajac, D. M. (1990). A review and meta-analysis of the Antecedents , correlates, and consequences of organizational Commitment . Psychological Bulletin, 108(2), 171-194.
- _ Meyer, J. P., & Allen, N. J. (1991) . A three-component conceptualization of organizational commitment. Human Resource Management Review, 1, 61-89 .
- _ Bateman, T. S. & Organ, D. W. (1983). Job satisfaction and the good soldier: The relationship between affect and employee "citizenship." Academy of Management Journal, 26, 587-595. _ Meyer, J. P., Allen, N. J., & Smith, C.A. (1993). Commitment to organizations and occupations: Extension and test of a three-component conceptualization. Journal of Applied Psychology, 78, 538-551. _
- Hackman, J. R. & Lawler, E. E. (1971). Employee reactions to job characteristics. Journal of Applied Psychology Monograph, 55(3), 259-286. _
- Hackman, J. R. & Oldham, G. R. (1976). Motivation through the design of work: Test of a theory. Organizational Behavior and Human Performance, 250-279. _ Hackman , J. R. & Oldham, G. R. (1980). Work redesign. Reading, MA: Addison-Wesley

-Mowday , R.T., porter, L.W. & steers, R.M (1982). "Employee organizational linkage: the psychology of Commitment, absenteeism, and turnover " New York: Academic press, pp: 20-30. Allen, N.J., & Meyer, J.P. (1990) "The measurement and antecedents of affective, continuance and normative commitments to the organization". Journal of occupational psychology, vol.63 pp: 1-18.

_ Mowday, R.T., porter, L.W. & steers, R.M (1982). "Employee organizational linkage: the psychology of Commitment, absenteeism, and turnover " New York: Academic press, pp: 20-30. _ Meyer, J.P & Allen, N.J. (1991), Op.Cit, pp: 61-89. _Cohen, A, (2007) "Commitment before and after, An evaluation and reconceptualization of organizational commitment", human Resource Managment Review 17, pp: 336-354.

_ Swailes. S, (2002) " organizational commitment: a critique of the construct and measures ", international Journal of management Review, vol 4, pp: 155-178. _ Garg, Pooja & Rastogi, Renu, (2006), "New model of job design: motivating employees'performance ", Journal of management Development, vol. 25, pp: 572-587. _Hackman, J.R. and Oldham, R.G. (1975), "Development of the job diagnosticsurve", Journal Applied psychology, vol. 60, pp: 159-170 _Lin, Shao-lung & Hsieh, N-Tien, (2002), "Constraints of task identity on organizational commitment", International Journal of Manpower, Vol. 23 No. 2 pp: 151-165 _

G.Kwon, IK.Whan & Banks, Doyle, (2004) "Factors related to the organizational and professional commitment of internal auditors", Management Auditing Journal, VOL.19 No.5 pp: 606-622

_ S.Friday, Shawnta & Friday, Earnest, (2003), "Racioethnic perceptions of job characteristics job satisfaction", journal of Management development, Vol.22 No. 5 pp: 426-442 _W.Renn, Robert & J.Vandenberg, (1995), "The Critical Psychological State: An Underrepresented Component in Job Characteristics Model Research ", Journal of Management, Vol. 21 No.2 PP: 279-303 _

Allen, N.J., & Meyer, J.P. (1990). "The measurement and antccedents of Affective, Continueance and Normative commitments to the organization", Journal of occupational psychology, vol.63, pp: 1-18. _ Meyer, J.P., & Allen, N.T. (1991). "A three – component conceptualization of organizational commitment", Human Resource Management Review, Vol.1, NO.1, pp: 61-67.

_ Steers, R.M., & porter, L.w. (1983). "Motivation and work Behavior". Mc Grow Hill book Co, thered edition, p: 288

Abstract

Nationally, productivity of the production is the pillar of economic strength will also improve economic index increased. The bottom line is that the economy may be met resistance without relying on Jihad.